

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Melanija Mihorič

**Rejništvo skozi prizmo odraslih oseb z izkušnjo
rejništva**

Magistrsko delo

Ljubljana 2017

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Melanija Mihorič

**Rejništvo skozi prizmo odraslih oseb z izkušnjo
rejništva**

Magistrsko delo

Mentorica: doc. dr. Nina Mešl Študijski program: Socialno delo z družino

Ljubljana 2017

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Ime in priimek: Melanija Mihorič

Naslov naloge: Rejništvo skozi prizmo odraslih oseb z izkušnjo rejništva

Kraj: Ljubljana

Leto: 2017

Št. strani: 206 Št. slik: 0 Št. tabel: 0 Št. prilog: 4 Št. virov: 65

Mentorica: doc. dr. Nina Mešl

Ključne besede: otroci v rejniškem sistemu, rejniška družina, matična družina, individualna projektna skupina, socialno delo

Povzetek:

V magistrskem delu raziskujem zgodbe odraslih oseb z izkušnjo rejništva in njihov pogled na rejniški sistem. Zgodbe ljudi sem raziskovala od samega začetka rejništva do zaključka rejništva. Zanimalo me je več tém, povezanih z rejništvom (stiki z matično in razširjeno družino, vloga in doživljanje rejniške družine, odnos med matično in rejniško družino, doživljanje otrokove razpetosti med obema družinama), kakšne podpore in pomoči so bili otroci v rejništvu deležni, doživljanje socialnih delavcev in individualne projektne skupine, pogled na rejniški sistem ter njihovi nasveti socialnim delavcem za bolj kakovostno delo. Rezultati raziskave so pokazali, da je prehod iz matične v rejniško družino za otroke stresen. Pri zaključku rejništva lahko opazimo, da se otroci večinoma ne vrnejo nazaj v matično družino. Pri samem življenju v rejništvu pa se vidijo povezave med dejavniki, ki vplivajo na otrokovo doživljanje rejništva, in sicer: življenje ter podpora in pomoč v rejniški družini in odnos med matično in rejniško družino. Pokazala se je tudi pomembnost vzpostavljanja stikov z matično družino, manj pomembni pa se intervjuvancem zdijo stiki z razširjeno družino. Podpore in pomoči so bili deležni večinoma s strani rejniških družin. Doživljanje socialnih delavcev in individualne projektne skupine je bilo predvsem negativno in nepomembno. Rezultati raziskave pa pokažejo tudi raznoliko doživljanje sistema rejništva.

Title: Foster care through the prism of adults with foster care experience

Keywords : children in the foster system, foster family, parent family, individual project group, social work

Abstract:

The masters thesis researches the stories of adults with experiences with foster care and their view of the foster system. I researched the stories of people from the beginning of foster care till the end of foster care. I wanted to get to know several topics connected with foster care (contacts with the parent family and the extended family, the role and the experience with the foster family, the relationship between the parent and the foster family,

the child's experience of the division between both families), what support and assistance did the children receive during foster care, experiences with social workers and individual project groups, the view on the foster system and their advices for social workers for higher work quality. The results of the research have shown that the transition from the parent family to the foster family is stressful for the children. At the end of foster care we can observe that the children mostly do not return back to the parent family. In the foster care life we can however see the connection between the factors that influence the child's experience of foster care, which are: life, support and help in the foster family and the relationship between the parent family and the foster family. We also noticed the importance of contact with the parent family. The interviewees say that contact with the extended family is less important. They mainly received support and help from the foster families. The experiences with social workers and individual project groups were mainly negative and insignificant. The results of the research also show the diverse experiences of the foster care system.

PREDGOVOR

Rejništvo je v Sloveniji zelo razširjeno. Veliko otrok potrebuje možnost začasnega bivanja v drugi družini zaradi razmer v matični družini, saj mu po navadi le-ta ne zmore nuditi vsega, kar otrok potrebuje. Takrat, ko gre otrok v rejništvo, je treba vzpostaviti individualno projektno skupino, kjer je pomembno, da so prisotni vsi člani, tako rejniška družina, otrok in socialni delavec kot tudi matična družina in po potrebi tudi drugi strokovnjaki. Le vsi skupaj lahko pripomoremo k čim hitrejšemu dosegu cilja, in to je vrnitev otroka nazaj v matično družino. Za to pa je potrebno, da se spodbujajo stiki z matično družino, če je to za otroka varno in v njegovo korist. Namreč stiki lahko pomembno vplivajo na otrokov odnos z matičnimi starši.

V prvem delu magistrskega dela sem pregledala različno teorijo, ki po mojem mnenju vpliva na razumevanje empiričnega dela. Tako sem na začetku pregledala zgodovino otroštva in spreminjanje vloge otrok od 17. stoletja pa vse do danes. Dotaknila sem se tudi teme glas otroka in participacije otrok v procesu dela. Nato predstavljam osrednjo temo – rejništvo, kjer sem se dotaknila raznih tém, od opredelitve rejniških družin, matičnih družin, doživljanja otrokovega konflikta lojalnosti, delegiranja in nerešljive drame ločitve z družino do socialnega dela z družino.

V empiričnem delu magistrskega dela raziskujem, kako so otroci v rejništvu doživljali zanje pomembne prehode v življenju in kako so doživljali samo življenje v rejniški družini. Ker so to lahko za otroka stresni dogodki, je potrebno, da so deležni podpore in pomoči skozi cel proces rejništva in zato me je zanimalo, kakšne podpore in pomoči so bili deležni ter kaj bi še potrebovali. Ker pa vemo, da so stiki z matično družino ena izmed pomembnih stvari, ki se v rejništvu spodbujajo, je tudi mene zanimalo, kako so potekali stiki z matično družino in kako so otroci le-te doživljali. Nekateri avtorji so opozarjali na pomembnost stikov z razširjeno družino, zato me je zanimalo tudi, kako pomembni se zdijo tovrstni stiki otrokom. Ne nazadnje pa je odnos med matično in rejniško družino izrednega pomena, saj lahko vpliva na razpetost otroka med obema družinama, na samega otroka, na njegovo življenje v rejništvu in zato je pomembno, kakšen je odnos med matičnimi in rejniškimi starši, kar sem želela raziskati v svoji raziskavi. Dotaknila sem se tudi pogleda na stroko socialnega dela in kako osebe z izkušnjo rejništva vidijo vlogo socialnih delavcev. Kot pomemben del rejništva je tudi individualna projektna skupina, ki se izoblikuje za vsakega otroka posebej. Zato me je zanimalo, kako so potekale individualne projektne skupine in ali so bili v le-teh skupinah zagotovljeni prostori za otrokov glas. Zanimalo pa me je tudi, kakšen pogled imajo odrasle osebe z izkušnjo rejništva na rejniški sistem, kje vidijo prednosti in kje pomanjkljivosti rejniškega sistema.

Za to temo magistrskega dela sem se odločila, ker sem se skozi vsa leta študija srečevala z rejništvom. V okviru prakse, ki sem jo opravljala na centru za socialno delo, sem se družila z deklco v rejništvu in že takrat me je tema pritegnila, še bolj pa se je to zgodilo, ko sem v okviru magistrskega študija poslušala predmet rejništvo in posvojitve. Že od nekdaj se mi zdi, da je to ena izmed pomembnih tem, ki ji je treba vedno znova namenjati strokovno pozornost. Še bolj dragoceno pa se mi zdi, da damo glas tistim, ki so velikokrat preslišani, in to so otroci. Pomembno se mi zdi, da se dá glas ljudem z izkušnjo rejništva, ki so sami največji strokovnjaki na tem področju, da jim damo glas, da spregovorijo o svojih izkušnjah, kajti le-te so lahko izredno dragocene za nas strokovne delavce in lahko pripomorejo k bolj kakovostnemu rejništvu.

Pričujoče magistrsko delo pa je nastalo tudi z namenom, da se sliši čim več različnih zgodb, da socialni delavci dobimo različne informacije oziroma nasvete, na kaj biti v prihodnje pozoren, čemu dati večji poudarek, kaj otroci v času prehodov in v času rejništva potrebujejo ipd. Vse te zgodbe so lahko za nas socialne delavce dobra iztočnica za delo naprej, saj na konkretnih primerih vidimo, kaj otroci večinoma potrebujejo, kako nas doživljajo, kje vidijo potrebne spremembe ipd.

Skozi celotno magistrsko delo uporabljam moški spol za strokovnjake na področju socialnega dela, in sicer zaradi lažjega in bolj preglednega branja, ki pa je vselej zamenljiv z žensko obliko. V empiričnem delu pa uporabljam ženski spol, kajti intervjuvanci so večinoma govorili o socialnih delavkah.

ZAHVALA

Zahvaljujem se vsem svojim sogovornikom za njihovo sodelovanje v raziskavi in da so z menoj delili svoje zgodbe.

Prav tako gre zahvala mentorici doc. dr. Nini Mešl za hitre in odzivne komentarje, za vso potrpežljivost in strokovno pomoč pri pisanju magistrskega dela.

Zahvalila pa bi se tudi svoji družini in partnerju za vso potrpežljivost in za vse spodbudne besede v času pisanja magistrskega dela.

Hvala tudi vsem, ki so na kakršen koli način pripomogli k nastajanju magistrskega dela.

Brez vas mi ne bi uspelo in zato še enkrat hvala, ker ste verjeli vame!

Kazalo vsebine

1. TEORETIČNI UVOD.....	1
1.1. OTROK IN OTROŠTVO.....	1
1.1.1. SPREMINJANJE OTROŠTVA IN VLOGE OTROK V DRUŽINI.....	1
1.1.2. GLAS OTROKA.....	4
1.1.2.1. Participacija otroka	5
1.1.2.2. Odpiranje prostora za otrokov glas.....	6
1.1.2.3. Zakonodajni okvir, ki omogoča participacijo otroka.....	9
1.2. REJNIŠTVO	13
1.2.1. REJNIŠKA DRUŽINA.....	14
1.2.1.1. Rejniki kot strokovni sodelavci centrov za socialno delo	17
1.2.2. MATIČNA DRUŽINA	19
1.2.2.1. Socialno delo z matično družino	20
1.2.2.2. Stiki med matično družino in otrokom.....	22
1.2.2.3. Stiki med razširjeno družino in otrokom	24
1.2.3. OTROK MED DVEMA DRUŽINAMA	25
1.2.3.1. Doživljanje rejništva skozi različna razvojna obdobja otroka	28
1.2.3.2. Delegiranje in nerešljiva drama ločitve z matično družino.....	30
1.2.3.2.1. Delegiranje in nerešljiva drama ločitve z rejniško družino	33
1.2.3.3. Konflikt lojalnosti	34
1.2.3.3.1. Podpora in pomoč pri soočanju s konfliktom lojalnosti.....	35
1.3. SOCIALNO DELO NA PODROČJU REJNIŠTVA.....	36
1.3.1. ZNANJE ZA RAVNANJE IN NALOGE SOCIALNIH DELAVCEV NA PODROČJU REJNIŠTVA	37
1.3.2. VLOGA CENTROV ZA SOCIALNO DELO V SISTEMU REJNIŠTVA	39
1.3.2.1. Vključenost in sodelovanje centrov za socialno delo z drugimi strokami	40
1.3.3. INDIVIDUALNA PROJEKTNNA SKUPINA	41
1.3.3.1. Delo in naloge v individualni projektni skupini	42
1.3.3.2. Vključenost in sodelovanje vseh uporabnikov pri procesu dela	43
2. OPREDELITEV PROBLEMA	47
2.1. Raziskovalna vprašanja.....	47
3. METODOLOGIJA	48
3.1. Vrsta raziskave	48
3.2. Merski instrument	48

3.3.	Populacija	48
3.4.	Zbiranje podatkov	49
3.5.	Obdelava in analiza podatkov	49
4.	REZULTATI.....	50
5.	RAZPRAVA.....	65
6.	SKLEPI	78
7.	PREDLOGI.....	81
8.	SEZNAM VIROV	83
9.	PRILOGE.....	89

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. OTROK IN OTROŠTVO

Družinsko življenje se je iz leta v leto spreminjalo in dandanes lahko opazamo pomembne spremembe družinskega življenja, prav tako pa lahko govorimo o pluralizaciji družinskega življenja in družinskih oblik (Švab 2006: 63). Kot piše Alenka Švab (*ibid.*), se spreminjajo spolne in starostne strukture, družinske vloge, delitev družinskega dela, prav tako pa se spreminjajo tudi družinski poteki. S temi spremembami lahko opazimo tudi spremembe skozi zgodovino tako pri dojemanju otrok in njihovega otroštva kot tudi pri spreminjanju otrokove vloge v družini. Družba dolga stoletja ni spoštovala otrok kot samostojnih in enakopravnih članov družbe, šele v osemdesetih letih 20. stoletja je bila pozornost in skrb namenjena pravicam otrok in to obdobje so tudi poimenovali »desetletje otroka« (Hart 1990: 27). Pravice otrok pa so bile še posebej uveljavljene s Konvencijo o otrokovih pravicah, kjer je prednost ta, »da izhaja iz pravic otroka, in ne iz pravic staršev« (Jenkole 2009: 21).

Poznavanje zgodovine otroštva je ključnega pomena, kajti če poznamo, kakšno je bilo pojmovanje otroštva v preteklosti, lahko bolje razumemo sodobne poglede na otroštvo (Batistič Zorec 2003: 27). Hkrati pa se moramo zavedati, da vedno, ko gledamo nazaj v preteklost, na zgodovino, gledamo z današnje perspektive, z današnjega pogleda razmišljanja. Že kot opozarja Renata Salecl (1991: 79), »je pogled v zgodovino vselej pogled od danes.« Kot nadaljuje avtorica (*ibid.*), se moramo zavedati, da odrasli, raziskovalci, v svoje razlage vselej vnašajo svoja stališča, vrednote in pričakovanja, in tako je tudi pri razlaganju zgodovine otroštva in pri samem sodobnem raziskovanju otrok in otroštva.

1.1.1. SPREMINJANJE OTROŠTVA IN VLOGE OTROK V DRUŽINI

Način življenja v družini se je skozi leta spreminjal, prav tako se je spreminjalo tudi otroštvo, ki je pridobivalo na svojem pomenu, posledično pa so se spreminjale tudi vloge otrok v družini. Skozi leta so otroci pridobivali vedno več pravic in vedno bolj so prihajali v ospredje oni kot posamezniki, kot individuumi. Vloga otrok tako v družini kot tudi v družbi se je razvijala v korist otroka, kar je dragoceno, saj so na nekaterih področjih tako otroci pridobili določene pravice, da se jih upošteva oziroma da se jim dá glas in da se jih

sliši. Njihova vloga dandanes je povsem drugačna kot v preteklosti, ko je močno vplivala na celotno obdobje otroštva.

Dandanes sta položaj otrok in njihova vloga v družini drugačna, kot sta bila v preteklosti. V srednjem veku so otroke obravnavali predvsem kot »smešno stvarco« (Ariès 1991: 8), otrok ni imel nobenih pravic, bil je predvsem lastnina staršev, žrtvovali so jih bogovom, jih ubijali kot sredstvo za reguliranje prebivalstva, pogosto je bilo pohabljanje otrok, dajanje otrok v suženjstvo, prodaja otrok za odplačilo dolgov, zastraševanje otrok ipd. (Batistič Zorec 2003; Salecl 1991).

Pomembna sprememba, ki se je zgodila konec 17. stoletja in ki pomeni začetek modernega pojmovanja otroštva, je razširitev šolanja (Batistič Zorec 2003: 35–36). S pojavom šole je vaještvo (otroci so od 7. leta starosti naprej živeli v drugih družinah – pri sorodnikih, pri dojiiljah ipd.), ki je do sedaj zagotavljalo vzgojo otrok, izgubilo svoj pomen, saj je vzgojo vedno bolj začela prevzemati šola, prav tako pa je to vplivalo na zbliževanje družin in otrok, na občutenje družin in občutenje otroštva, ki sta bila poprej ločena, in otroci so dobili osrednje mesto v družini (Ariès 1991: 447).

Ariès (*op. cit.*: 9–10) vidi spremembo načina vzgoje in čustveni pristanek družine kot pomembna dva dejavnika, ki vplivata na spremembe v družini in v samem družinskem življenju v tem stoletju.

Še vedno pa je bila prisotna krutost do otrok, bili so trpinčeni, zapuščeni, značilno je bilo ostro discipliniranje in telesno kaznovanje (Batistič Zorec 2003: 39).

V 19. stoletju so otroci kot delavci postali izvor industrijske blaginje, čemur je sledil porast humanitarnosti, ki je prinesel prve omejitve otroškega dela, posledica tega je bila, da so otroci iz revnih družin pristali na cestah, ker niso imeli varstva. Proti koncu tega stoletja je imelo pomembno vlogo v otroštvu tudi šolanje, ki je postalo obvezno (*op. cit.*: 42).

Naslednje pomembno stoletje je 20. stoletje, saj je takrat »prevladal koncept, da je otroštvo edinstveno in posebno obdobje« (Zigler, Stevenson 1993, v *op. cit.*: 48). V tem stoletju so začeli strokovnjaki svetovati staršem, da naj ravnaajo po potrebah otrok, predmet raziskovanja je vedno bolj postajal otrok, spremenila se je kakovost odnosa med otroki in starši, hkrati pa je otrok iz pasivne vloge prešel na aktivno vlogo, kjer se mu daje možnost, da aktiven državlján postane že v otroštvu (Batistič Zorec 2003: 49–54).

Vidimo lahko, kako sta se vloga in položaj otroka vse od srednjega veka do danes spreminjala in razvijala. V postmoderni lahko opazimo, da je družina postala otroku podporna družina. Odnosi med starši in otroci so se spremenili in tako so starši zavzeli funkcijo osebe, ki ji lahko njihovi otroci zaupajo, jih spodbujajo in jim nudijo pomoč. Odnosov med starši in otroki tako ne označuje več nadzorovanje in poslušnost. Tudi raziskave, ki so bile opravljene v Sloveniji, kažejo na to, da imajo otroci dandanes pri starših veliko čustvene podpore. Prav tako se spreminjajo tudi modeli medsebojne komunikacije, kjer starši in otroci vedno znova vzpostavljajo in se dogovarjajo o svojih družinskih vlogah (Rener 2006: 98–99, 115).

Opazimo lahko, da se otroštvo spreminja in sam proces spreminjanja otroštva označujemo s pojmom »protektivnega otroštva«, ki pomeni, da so otroci doživljani kot individuumi, katerih avtonomijo je treba varovati ter ohranjati, hkrati pa se izraža v pretirani skrbi za otroke, njihovi blaginji, izobraževanju in tako se nad otroki poveča nadzor (Švab 2006: 80). Lahko bi rekli, da danes živimo v otrokocentrični družbi, kjer otroka postavljamo na prvo mesto (Perić 2010: 61).

Bistvo protektivnega otroštva je, da se otroku zagotovijo čim boljše razmere za njegov razvoj in njegovo blaginjo (Švab 2006: 80). Zato imajo starši tudi vedno večje ideale o svojih otrocih in zato ni več dovolj sprejeti otroka takšnega, kakršen je, z vsemi njegovimi pomanjkljivostmi (škiljenje, jecljanje, močenje postelje itd.), ampak je treba te pomanjkljivosti popraviti in spodbujati razvijanje sprejemljivejših sposobnosti (npr. učenje klavirja, ukvarjanje s športom, obiskovanje različnih šol jezikov itd.) (Beck, Beck-Gernsheim 1999, v *op. cit.*: 80–81).

Tudi Mirjana Ule in Metka Kuhar (2003: 57–59) ugotavljata in pišeta, da starši dandanes veliko pričakujejo od otrok. Imajo velike želje po aspiraciji za otroke, velike investicije v otroke in zadolžitve, od otrok pričakujejo, da jim v zameno za skrb in predanost pomagajo doseči ali ohranjati spontanost, pristnost, odprtost, emotivnost, samouresničitev, kompenzacijo neuresničenih ambicij in ciljev. Kot nadaljujeta avtorici (*ibid.*), se jima zdi, da je »vzgoja postala nekakšna menjava.« Danes morajo otroci ustreči različnim pričakovanjem in zahtevam staršev, medtem ko so bili nekoč dolžni predvsem spoštovati starše in jih poslušati.

Otroštvo v preteklosti ni imelo pomembnega pomena. Otroke so obravnavali kot odrasle in od njih so pričakovali, da počnejo vse to, kar počnejo odrasli, namreč verjeli so, da so

otroci vse to zmožni (Hart 1990: 28). Dandanes pa se zavedamo pomembnosti obdobja otroštva. Če v preteklosti starši niso dali velikega pomena na otroka, pa lahko danes vidimo, da nekateri starši izražajo pretirano skrb za svoje otroke. S tem ko se je spreminjalo obdobje otroštva, so tudi otroci pridobivali svoje pravice, spreminjati se je začela njihova vloga tako v družini kot tudi v družbi in lahko rečemo, da so se spremembe začele v korist otroka, kar mora vedno biti naše glavno vodilo in naša glavna misel.

1.1.2. GLAS OTROKA

Vedno več strokovnjakov opozarja na dragocenost omogočanja glasu otroku. S tem ko damo glas otroku in ga slišimo, mu damo moč, da spregovori, da spozna, da je v procesu dela pomemben tudi on in da je pomembno slišati, kako sam problem oziroma situacijo vidi on, kot bistven del samega procesa dela. S tem se lažje pridružimo otroku. Otroci v rejništvu potrebujejo osebe, strokovnjake, ki bi jim dali možnost, da spregovorijo in ki bi jih aktivno poslušali.

Za odrasle je prisluhniti otrokom velikokrat težka naloga. Velikokrat so mišljenja, da otroci ne morejo izraziti svojega mnenja, svojih želja, pripomb, ker so premajhni, ker ne razumejo stvari. Te in podobne izgovore lahko v družbi slišimo velikokrat. Sonja Rutar (2012: 92) pa meni, da razlogi za dvome v zmožnost otrokove kompetentnosti izhajajo iz spoznanj izpred nekaj desetletij, ko so bili prepričani, »da je otrok egocentrično bitje, nezmožno zgodnjega prosocialnega delovanja, uvida v situacijo in občutja drugega«. Velikokrat se tudi zgodi, da strokovnjaki in druge osebe menijo, da oni vedo, kaj je najboljšo za otroke (Jenkole 2009: 21). Vendar nihče ne more vedeti, kaj je najboljšo za otroka, to lahko ve le on sam. Zato je otroku treba omogočiti, da on sam pove, kaj si želi in kaj je po njegovem najboljšo zanj. Tudi Klavdija Kustec (2013: 136) opozarja, da »prevečkrat gledamo na otroka kot na nekoga, ki je nemočen, ki s težavo ubesedi in pove, kaj misli.« Za vse nas, tako za odrasle kot za strokovnjake je poseben izziv, da se pridružimo otrokom, da jih slišimo in upoštevamo. Torej, ne gre le za to, da bomo govorili otroku, ampak da bomo govorili z njim – to pomeni, da se mu bomo pridružili, da bomo slišali njegov glas in skupaj z njim v procesu dela raziskali želene izide (Rakar *et al.* 2010: 83).

Tudi Ana Zakšek (2006: 14) je v svoji diplomski nalogi skozi raziskavo prišla do rezultatov, da se je otroke v rejništvu premalo slišalo, prav tako so intervjuvanci dodali, da se jim ni verjelo, če so opozarjali na težave. Torej lahko vidimo, da tudi otroci z izkušnjo

rejništva, zdaj odrasli ljudje, sami opozarjajo na problem preslišanosti, da se jim ni dalo glasu, da se jim ni verjelo. Kar pa je po Konvenciji o otrokovih pravicah (1989: Konvencija o otrokovih pravicah (OZN)) njihova pravica, vendar tako družba kot tudi strokovnjaki radi pozabljamo na to.

1.1.2.1. Participacija otroka

Strokovni delavci smo prvi, ki se bomo morali naučiti odpreti prostor za otroka, da se ga bo slišalo in upoštevalo oziroma kot pravita Tadeja Kodele in Nina Mešl (2013: 5), »naučiti se vključiti otrokovo perspektivo v soustvarjanje zelenih izidov z njim«.

Gabi Čacinovič Vogrinčič (2006: 103) piše, da je pomembno, »da vzpostavimo delovni odnos, da zagotovimo odprt prostor za pogovor, kjer odpiramo in varujemo prostor tudi za otrokove besede«.

Z vzpostavljenim delovnim odnosom začnemo strokovni delavci vzpostavljati dogovor o sodelovanju, povabimo uporabnika, da nam pove svojo instrumentalno definicijo problema, ki je nujno potrebna v procesu soustvarjanja zelenih izidov. S tem ko povabimo otroka, da nam razloži, kako on vidi problem, hkrati že razmišlja o rešitvah, kaj lahko on naredi, kaj bi lahko bil njegov prispevek k rešitvi. Namreč vsak človek ima to, kar potrebuje za to, da pride do zelenega izida, tudi otrok. Pri tem potrebuje le malo pomoči, da bi te svoje vire in moči odkril, ubesedil in jih uporabil (Rakar *et al.* 2010: 83).

Naša naloga, naloga socialnih delavcev je, da skupaj z otrokom odkrijemo te njegove vire in skupaj z njim raziščemo, kje in kako jih lahko uporabi in ali pri tem potrebuje kakšno pomoč.

Bistveno je, da na otroka gledamo kot na najboljšega poznavalca lastne zgodbe in ne kot na nezmožnega interpretacije svoje zgodbe. Otroci so najboljši poznavalci lastnega življenja in imajo najboljše znanje o svojem življenjskem svetu in s svojim videnjem lahko prispevajo k soustvarjanju problema, situacije. Socialni delavci pa smo tisti, ki moramo odpreti prostor, da bo otrok lahko vstopil s svojo zgodbo in predvsem, da se ga bo slišalo. Namreč izkušnje vsakega otroka, okoliščine in preference so različne in zato je še toliko bolj pomembno, da pozorno prisluhnemo otroku na vse možne načine (Gilligan 2000: 45).

Robbie Gilligan (*op. cit.*: 41–43) vidi mnogo razlogov, zakaj je treba dati osrednje mesto otrokom v rejništvu v samih odločitvah in pri načrtovanju. Eden izmed teh razlogov je, da

če se bo upoštevalo otroka in če se bo otrok počutil slišane ter če bo njegovo mnenje resnično štel, bo tudi bolj verjetno, da se bo otrok sam zastavljenih načrtov držal; prav tako je dobro za otrokovo okrevalje od stiske in za njegovo samopodobo ter za občutek lastne učinkovitosti, da si vključen pri vplivanju na svojo usodo; vključenost pomaga zmanjšati moč neravnovesja med odraslim in otrokom ter nevarnost škode, ki lahko od tam izvira; konsistentnost zahteva, da če je ena vrednota za dobrobit otroka in njegove interese, potem mora biti tudi ena vrednota za otrokov pogled in glas. Gilligan (*ibid.*) nadaljuje, da je pomembno upoštevati glas otroka, namreč s tem, ko upoštevamo glas otroka, istočasno spodbujamo tudi njegov razvoj in občutek lastne vrednosti ter zagotavljamo njegove temeljne pravice. Hkrati pa avtor (*ibid.*) opozarja tudi na upoštevanje otrokovih čustev do matične družine.

Micha De Winter (1997, v *op. cit.*: 42) pa vključevanje otrok in njihovo sodelovanje vidi kot pozitivno predvsem v dveh smereh, in sicer »lahko je smer za krepitev otrokovega socialnega vpliva in moči«, prav tako pa lahko pripomore k razvijanju mladih v kompetentne, neodvisne in odgovorne državljane.

Vključenost otroka v procesu dela je izrednega pomena in kljub temu da ga je težko zagotoviti, je potrebno, da strokovni delavci vedno znova stremimo k temu načelu. Tudi tuji avtorji (McCall *et al.* 2011: 175) pišejo o pomembnosti participacije otroka v postopku in se hkrati zavedajo, da je to verjetno najtežje zagotoviti, saj naj bi po njihovem mnenju zahtevalo občutljivo ravnovesje med spodbujanjem sodelovanja otroka, določitvijo, katere informacije so primerne za otroka, da jih ve, ter – kar je po njihovem najpomembnejše – usposabljanje strokovnih delavcev, da imajo sposobnosti, potrebne za pridobivanje podatkov oziroma informacij glede na starost otroka in otrokovo občutljivost, namreč strokovnjaki pri svojem delu potrebujejo znanja za pogovor z otroki različnih starosti.

Kljub temu da stremimo k čim večji vključenosti otroka, pa strokovnjak pri tem potrebuje tudi določene sposobnosti in znanja, saj lahko velikokrat naletimo na otrokovo nemoč, da bi ubesedil svoje doživljanje, misli, želje ipd. Velikokrat lahko v pogovoru z otrokom naletimo na zelo znan otrokov odgovor »ne vem«.

1.1.2.2. Odpiranje prostora za otrokov glas

Velikokrat se torej zgodi, da otroci ostanejo nemi. To pomeni, da na razpolago nimajo besed, s katerimi bi nam lahko razložili oziroma pojasnili stvari, zato so njihovi odgovori

pogosto »ne vem«. Za tem se lahko skriva izkušnja nemoči, izkušnja, da njihove besede ne štejejo, lahko pa so tako globoko zakopane v otroku, da še sam ne more do njih. V teh primerih moramo strokovnjaki do otrok stopiti na drug način in si pogovore zastaviti drugače (Rakar *et al.* 2010: 84).

Že v preteklosti so se strokovnjaki soočali z velikimi izzivi in vprašanji o problemu soglasja, problemu resnice, problemu čustvenega in kognitivnega razvoja, problemu občutljivosti ipd. Ne glede na to pa je že takrat obstajala velika pripravljenost za soočenje s tovrstnimi izzivi, saj je bil že v preteklosti končni cilj – pogled otroka – zelo pomemben in dragocen. Tako so raziskovalci iz različnih strok začeli oblikovati pristope, ki so občutljivi, starosti primerni in učinkoviti (Hill 1997; Hogan in Gillinan 1998; Hart in Chesson 1998) (v Gilligan 2000: 43).

Gabi Čacinovič Vogrinčič (2006: 103) piše, da moramo otroka potrpežljivo »podpreti pri iskanju besed za njegovo doživljanje.« Tudi C. D. Clark (2011, v Šugman Bohinc 2013: 67) je po tem, ko je pregledala več kot 100 raziskav o otrocih, ugotovila, da je treba k otrokom ustrezno pristopiti in jim omogočiti, da izrazijo svoj pogled, jim dati glas, če želimo, da nam postanejo razumljivi.

V nadaljevanju na kratko predstavljam enega izmed novejših pristopov, in sicer pristop avtorice Diane Gehart (2007), ki je izdelala nekaj temeljnih izhodišč za to, da odrasli slišimo glas otroka. Predstavila jih bom predvsem v ta namen, da bi se zavedali, da je mogoče ustvariti odprt prostor za glas otroka. Ne smemo se prestrašiti, če nam otrok na naša vprašanja odgovarja z »ne vem«, ampak moramo pogumno stopiti naprej in pogovor z otrokom začeti na drugačen način. Ta izhodišča, ki nam jih ponuja D. Gehart, so lahko nam strokovnjakom v izredno pomoč (Gehart 2007: 186–191):

- Prvo izhodišče je, da je treba **ustvariti dialoški prostor**. To pomeni, da je treba otroku zagotoviti prijazno okolje, prostor, kjer se bo otrok počutil prijetno, zaželeno ter povabljenega na pogovor. Ureditev prostora sporoča, da bosta otrokov glas in njegov pogled na svet v tem prostoru prepoznana. Strokovnjaki morajo biti potrpežljivi in dati otroku čas, da pove in razloži stvari, ne smejo mu skakati v besedo. Treba si je vzeti čas za preverjanje ter za sestavljanje pomenov, ki se lahko včasih odraslim ljudem zdijo nerazumljivi, namreč kar koli otrok reče, je pomembno in smiselno.

- Drugo izhodišče je **zavzeti držo nevedočega**. Strokovnjak ne poskuša stvari razumeti hitro, ampak pusti, da se ideje pojavljajo skozi dialog. To pomeni, da strokovnjak pusti odprt prostor za nove ideje in poglede, v pogovoru ne vsiljujemo svojih odgovorov. Treba je počakati, da otrok pride s svojimi idejami, razmišljanjem in razlagami.
- Tretje izhodišče je **zavzeti držo radovednega in nestrokovnega**. Radovednost se nanaša na pristno željo strokovnjaka, da razume uporabnikov pogled na svet in njegov vidik. Otroci po navadi ne gledajo na svet kot odrasli. Če želimo spoznati njihov svet in njihove načine oblikovanja pomenov, moramo paziti na besede, ki jih uporabljamo, da bodo razumljene tudi otroku. To izhodišče velikokrat dodatno okrepi in razširi prostor za otrokov glas.
- Četrto izhodišče je, da **ponudimo primerno nenavadne komentarje**. Če so komentarji preveč običajni ali preveč neobičajni, uporabniki ne bodo mogli ustvarjati novih pomenov. Pri delu z otroki so njihovi odgovori pogosto neverbalni, zato je tudi strokovnjakov odgovor lahko neverbalen (preko risanja, petja, govorjenja z lutkami ipd.). Otroci potrebujejo čas, da razvijejo zaupen odnos s strokovnjakom in takrat bodo postali odprti za nenavadne pogovore.
- Peto izhodišče je **oblikovanje različnih vidikov**. Z več različnimi perspektivami ustvarjamo nove pomene in razumevanja. Eden od načinov je, da povabimo vsakega izmed članov družine, da deli svojo perspektivo, svoj pogled na situacijo in da vključi perspektivo podporne osebe, kot so učitelji, šolski svetovalci, prijatelji ipd. Tukaj je pomembno, da strokovnjak zagotovi odprt in varen prostor za otrokov glas, da se ga sliši in da se ne izgubi med besedami odraslih, predvsem pa je pomembno, da se otrok počuti varnega spregovoriti o svojih pogledih in stališčih. Če vidiš, da se otrok ne počuti varnega, da bi lahko svobodno govoril, lahko poskusiš z direktnim vprašanjem, ali je to kontekst, v katerem lahko on/ona iskreno deli svoj pogled na situacijo. Včasih je koristno, da odrasli slišijo, da ne vedo vsega, da ne poznajo celotne zgodbe. Drugi primer večkratne perspektive pa je ta, da v pogovor povabiš še druge ljudi, da podelijo svoj pogled na situacijo ter dovoliš otroku, da poda svoje videnje na tovrstne vidike.
- Šesto izhodišče je, da **stopimo onstran besed**. To pomeni, da pri svojem delu uporabljamo tudi risbe, glasbo, ples, igranje vlog, petje, igrače ipd. Nekateri otroci se namreč lažje sprostijo in nam več povedo na primer skozi igro ali risbo kot pa

skozi pogovor. Tukaj se mi zdi bistveno, da se strokovnjaki zavedamo, da ne smemo gledati preveč ozko, ampak moramo biti odprti še za druge možnosti, druge alternative. Predvsem pri delu z otroki so te alternative velikokrat zelo dobrodošle.

Pri vsem svojem delu pa imamo za seboj tudi zakonodajo, ki nas podpira in vodi k temu, da pri svojem delu čim več ter čim bolj vključujemo otroke kot enakovredne sogovornike. Že od nekdaj imajo otroci, kot bomo lahko videli, pravico do lastnega mnenja, na nas, strokovnjakih pa je, da to pravico upoštevamo. V nadaljevanju na kratko predstavljam zakonodajni okvir, ki omogoča participacijo otroka.

1.1.2.3. Zakonodajni okvir, ki omogoča participacijo otroka

Leta 1989 je Generalna skupščina Združenih narodov sprejela Konvencijo o otrokovih pravicah, kjer je v 12. členu zapisano, da ima otrok pravico, da je slišan (Kodele, Mešl 2013; Jenkole 2009; Lansdown 2001). Vendar kot opozarjata Mešl in Kodele (2013: 5), in čemur se pridružujejo tudi drugi avtorji (Jenkole 2009; Rakar *et al.* 2010; Dolčič 2008; Lansdown 2001), je problem v tem, da je glas otroka velikokrat preslišan in se jim ne dá možnosti za aktivno sodelovanje v zadevah, ki se jih tičejo, čeprav je to njihova pravica.

Konvencija o otrokovih pravicah je torej ena izmed starejših mednarodnih dokumentov, ki upošteva otrokovo osebnost in lastno identiteto (Jenkole 2009: 21). Vendar kot nadaljuje avtorica (*op. cit.*: 25), »če ne upoštevamo, kaj otrok zmore sam in smo preveč zaščitniški, mu povzročimo več škode kot koristi«.

V Konvenciji o otrokovih pravicah (1989: Konvencija o otrokovih pravicah (OZN)) je v 3., 12. in 13. členu izpostavljeno upoštevanje otrokovega glasu ter vseh otrokovih koristi. V 3. členu je tako zapisano, da morajo biti otrokove koristi vedno glavno vodilo v vseh postopkih. Z vidika participacije otroka pa sta pomembna predvsem 12. in 13. člen, ki narekujeta, da ima otrok pravico do svobode izražanja.

Gerison Lansdown (2001: 2) piše, kaj pravzaprav 12. člen v Konvenciji o otrokovih pravicah pravi in česa ne. In sicer 12. člen: ne daje otrokom pravice do avtonomije, nadzora nad vsemi odločitvami, ne glede na njihove posledice za otroke same ali za druge, prav tako jim ne daje pravice neupoštevanja staršev, vendar pa uveljavlja radikalno in globoko spremembo tradicionalnih odnosov, ki predvidevajo, da moramo otroka videti in ne slišati.

Avtorica (*op. cit.*: 2–3) izpostavi pomen konvencije na ravni otrokove participacije in pravi, da:

- **imajo vsi otroci zmožnost izraziti svoj pogled:** ne obstajajo starostne meje glede vključevanja otrok. Vključujemo lahko katerega koli otroka, ki ima določen pogled, mnenje na stvar, situacijo, zadevo, ki se ga dotika. Majhni otroci in nekateri otroci s posebnimi potrebami lahko imajo težave pri izražanju svojega pogleda skozi govor, zato se jih lahko spodbuja, da to storijo s pomočjo umetnosti, igranja, poezije, pisanja, računalnika ipd.;
- **imajo pravico do svobodnega izražanja svojega pogleda:** odrasli morajo ustvariti možnosti, da otroci izrazijo svoj pogled, če ga lahko. Že 12. člen v konvenciji določa obveznost odraslih, staršev, strokovnjakov, politikov, da zagotovijo in omogočijo otrokom, da izrazijo svoj pogled o vseh pomembnih zadevah. Seveda pa to ne pomeni, da otroka silimo v podajanje njegovega mnenja, če si otrok tega ne želi;
- **imajo pravico biti slišani v vseh zadevah, ki se jih tičejo:** nanaša se na dejanja in določitve, ki vplivajo na življenje otroka (v družini, v šoli, v lokalni skupnosti ipd.);
- **imajo pravico do resnega odnosa do njihovega mnenja:** ni dovolj, da damo otroku pravico biti slišan, temveč je prav tako pomembno tudi, da jih obravnavamo resno in da resno obravnavamo tudi to, kar otroci rečejo. Z vsem, kar otroci rečejo, se ni treba strinjati, vendar pa je treba njihov pogled primerno spoštovati in upoštevati;
- **v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo dajemo težo mnenju otroka:** teža, ki jo je treba dati mnenju otrok, mora odražati njihovo raven razumevanja problema, o katerem otrok izraža svoj pogled. To pa ne pomeni, da mlajšim otrokom avtomatsko pripisujemo manjši pomen.

Sonja Rutar (2012: 91–92) piše, da je »Konvencija o otrokovih pravicah pomembna predvsem zaradi temeljnega preobrata v diskurzivni praksi odnosa z otrokom«. Namreč s konvencijo je diskurz otrokovih potreb nadomestil diskurz pravic. Z diskurzom otrokovih potreb se je otroka postavljalo v položaj nemočnega, potrebnega pomoči, za katerega je skrbel nekdo, ki ve, kaj nemočni (otrok) potrebuje, prav tako pa je vzbujal občutek krivde in nelagodja pri človeku, ki ni zadovoljeval otrokovih potreb, kot jih je predstavljala prevladujoča avtoriteta. S tem diskurzom se je vzdrževala paternalistična pozicija v odnosu do otroka. Diskurz otrokovih pravic pa je omogočil prav ta prehod, da se je začelo otroka

gledati kot« nosilca pravic, ki pridobi status otroka s pravicami, in pomeni začetek orientacije k otroku kot kompetentnemu, zmožnemu bitju«.

Poleg Konvencije o otrokovih pravicah, ki je, kot smo videli, zelo pomembna tako drugod po svetu kot tudi pri nas, pa obstajajo tudi drugi dokumenti in zakoni, ki nas vodijo k participaciji otrok v zadevah, ki se jih tičejo. Tako je v Zakonu o ratifikaciji Evropske konvencije o uresničevanju otrokovih pravic (MEKUOP) (v Jenkole 2009: 25) v 6. členu zapisano, da pravosodni organi pri sprejemanju odločitve omogočijo, da otrok izrazi svoje mnenje ter ga hkrati tudi ustrezno upoštevajo, če ima otrok zadostno stopnjo razumevanja (otrok mora biti razsoden, to pomeni, da je sposoben razumeti pomen postopka in posledice odločitve).

Tudi v Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (v nadaljevanju: ZZZDR) (v *op. cit.*: 26) je od leta 2004 naprej opredeljeno, da če starši otroka ne živijo več skupaj, se pri odločanju o varstvu in vzgoji otroka upošteva otrokovo mnenje (če je otrok razsoden).

Zakon o pravdnem postopku (v nadaljevanju: ZPP) (v *ibid.*) v 410. členu določa, da ima otrok pravico, da izrazi svoje mnenje v primeru odločanja o vzgoji in varstvu otroka ter o stikih s starši in drugimi osebami. Ob razgovoru je lahko prisotna tudi oseba, ki ji otrok zaupa in ki mu lahko pomaga izraziti njegovo mnenje.

Obstajajo pa tudi primeri, ko otrok še ni sposoben samostojnega nastopanja v postopku (do 15. leta starosti), ko je razvidno, da so interesi otroka in staršev v navzkrižju in ko starši ne morejo zastopati otroka. Takrat moramo okrepiti otrokov položaj in razmišljati o otrokovih pravicah, njegovih koristih in zato mu v takih primerih postavimo zagovornika. Naša zakonodaja že omogoča zastopanje otroka, vendar je velikokrat to le pravilo, ki se v praksi ne udejanja (*ibid.*).

Tako je v ZZZDR omenjen kolizijski skrbnik v primeru nasprotovanja interesov otroka in staršev/skrbnikov (213. člen); prav tako je omenjen skrbnik za posebni primer (211. člen ZZZDR); zaupna oseba, ki ji otrok zaupa in ki mu lahko pomaga izraziti njegovo mnenje tako, da otrok izrazi svoje mnenje sam ali pa preko zaupne osebe, ki jo sam izbere (ZZZDR 105. člen in ZPP 410. člen); lahko pa posebnega zastopnika določi tudi sodišče, če oceni, da je to potrebno za varstvo otrokovih koristi (ZPP 409. člen) (*ibid.*).

Vidimo lahko, da obstaja velik spekter členov, ki ščiti otrokove koristi, ki mu daje pravico do lastnega mnenja in izražanja v postopkih in ki otroku postavlja zastopnika, če otrok sam ne more nastopiti v postopku.

Kot zapiše Adrijana Špolad Grča (2009: 61), »Konvencija o otrokovih pravicah, Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic, Ustava RS, ZZZDR, ZPP, dajejo pravno, široko splošno možnost uresničevanja pravic in dolžnosti družine, staršev in otrok«.

Napisanih je veliko zakonov, ki ščitijo pravice otrok in ki omogočajo participacijo otrok samih v postopkih, ki se jih tičejo. Kljub temu se v praksi ne udejanjajo v popolni meri, zato je treba narediti korak naprej in zakone uresničevati tudi v praksi. Otroci so največji strokovnjaki lastnih izkušenj, le prisluhniti jim moramo in se jim pridružiti, da bi slišali njihove glasove in skupaj z njimi raziskovali v procesu dela na zelenih izidih. Slišati glas otroka pomeni prav to, da otroku prisluhnemo in da hkrati upoštevamo njegove besede, misli in želje, če je to le mogoče. Zavedati se moramo, da lahko imajo otroci tudi želje, ki jih ni mogoče realizirati ali pa obstaja verjetnost za določena tveganja. Kljub temu da otrokom ni mogoče uresničiti vseh želja, pa jim je vseeno treba dati glas, da o tem spregovorijo, da jih slišimo in jih upoštevamo. Pomembno je, da strokovnjaki z otroki spregovorijo o njegovih besedah in o razlogih, zakaj jih ni mogoče uresničiti, da ne ostane le pri otrokovih izrečenih besedah, ki bi jih strokovnjaki preslišali. Namreč s tem, ko otroka povprašamo o njegovem mnenju, pa tega na koncu ne upoštevamo, jim avtomatsko sporočamo, da nas v resnici zelo malo zanima njihov pogled na situacijo ali pa lahko ima to dolgotrajne posledice na otrokovo poznejše vključevanje kot odraslih državljanov (Mooney, Blackburn 2002, v Rutar 2012: 92). Sama menim, da bi lahko s takim odzivom hkrati otroka tudi odrinili od sebe, tako da nam otrok ne bi več zaupal in bi bil posledično proces dela otežen ali celo onemogočen. S tem ko damo otroku možnost, da spregovori in da nam sam s svojimi besedami predstavi svoje videnje, mu hkrati damo tudi možnost vključenosti v proces dela, zmanjšamo morebitno neravnovesje moči med odraslim in otrokom, otrok se počuti koristnega, kar mu hkrati daje tudi občutek lastne vrednosti, upoštevanosti.

Dati glas otroku in ga hkrati slišati je vsekakor tudi bistvena tema v rejniškem sistemu, kjer so otroci velikokrat porinjeni v ozadje in kjer se odrasli ne zavedajo, da proces dela velikokrat načrtujejo brez pomembnega akterja – otroka.

1.2. REJNIŠTVO

Rejništvo kot posebna oblika varstva in vzgoje otrok je v Sloveniji prisotna že več desetletij, njeni začetki segajo vse v leto 1926 (Rakar *et al.* 2010: 7). Sodobna načela o izvajanju rejništva in posvojitvev pa so bila sprejeta na Konferenci o rejništvu in posvojitvah v Hongkongu julija 1996 (Bevc 2008: 33). Na razvoj doktrine socialnega dela za rejništvo v Sloveniji pa sta močno vplivala koncepta N. Hazel (1990) in K. Kufeldt (1990) (v Rakar *et al.* 2010: 65–67).

Trenutno področje rejništva urejajo ZZZDR (Uradni list Republike Slovenije, št. 69/04 – uradno prečiščeno besedilo, 101/07 – odločba US RS, 90/11 – odločba US RS, 84/12 – odločba US RS, 82/15 – odločba US RS), Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (Uradni list Republike Slovenije, št. 110/02, 56/06 – odločba US RS, 114/06 – ZUTPG, 96/12 – ZPIZ – 2, 109/12 – ZIRD-A; v nadaljevanju: ZIRD) in Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti (Uradni list Republike Slovenije, št. 54/03, 78/08, 18/13).

Slovenska zakonodaja definira namestitev otrok v rejniško družino kot začasen ukrep, saj je predvideno, da se hkrati z oddajo otroka v rejništvo začne tudi projekt podpore in pomoči matični družini, da bi odpravila, spremenila, omilila tiste okoliščine, ki so privedle do izločitve otroka iz matične družine in zahtevale namestitev v rejniško družino. Delo v projektu podpore in pomoči torej zahteva, da so v projektu vsi udeleženi: otrok, matična družina, rejniška družina, strokovni delavec centra za socialno delo, ki je strokovno odgovoren za varovanje rejniškega projekta za vsakega otroka ter po potrebi tudi drugi strokovni delavci, ki so pomembni za otroka (Rakar *et al.* 2010: 64).

V preteklosti je bilo v ospredju razmišljanje, da lahko rejniška družina, ki je drugačna od matične družine, pomaga otrokom in jih socialni okrepi že s tem, da je družina. Vendar Gabi Čacinovič Vogrinčič (2008: 104) pravi, da so ti časi minili, namreč rejništvo je zdaj skrbno načrtovan sistem sodelovanja, kjer nihče ne dela sam in prav tako nihče ne ostane brez pomoči in podpore. Avtorica (*ibid.*) nadaljuje, da je rejniški sistem ustvarjen za otroke, da jim zagotovi dobre življenjske pogoje, ko jih matična družina ne more.

Razlogi, zaradi katerih otroci ne morejo živeti v matični družini in so začasno nameščeni v rejniško družino, so različni, in sicer od alkoholizma, nasilja v družini, revščine, zanemarjanja ipd., zato jih center za socialno delo namesti v rejniško družino, ki je

posebna oblika varstva in vzgoje otrok, kjer otroci zadovoljujejo svoje osnovne potrebe. Namen rejništva je, da se otroku omogoči zdrava rast, skladen osebnostni razvoj in izobraževanje ter da se jih pripravi na samostojno življenje in delo (Rakar *et al.* 2010: 6). Kot piše Borislava Repotočnik (2001: 3), je bistvo vsakega rejništva »vzpostavitev odnosa, ki bo otroku dopolnil odnos z njegovimi starši tam, kjer so oni pustili praznine in rane, ki jih niso znali ali zmogli zapolniti in ublažiti«. McCall in sodelavci (2011: 173) pa glavni element rejništva vidijo v tem, da so otroci nameščeni v družinsko okolje, kjer skrbijo zanje.

Kot pravi Moira Szilagyi (1998: *The pediatrician and the child in foster care*), je »rejništvo za otroka svet, poln negotovosti, izgube in prevrat«. Zato je pomembno, da se rejništvo skrbno načrtuje že od samega začetka. Tudi McCall in sodelavci (2011: 174) ugotavljajo, da je potreba po stabilnosti dragocenega pomena pri zagotavljanju rejništva. Avtorji (*ibid.*) poudarjajo, da je treba skrbno oceniti in voditi primere, ko otrok vstopi v rejništvo. Potreba po stabilnosti vključuje tudi to, da se poskuša najti čim bolj primerna rejniška družina, ki bo zagotavljala otrokove potrebe, in da se preprečijo selitve iz ene rejniške družine v drugo. Namreč ta nestabilnost ima negativne učinke na otrokovo dobro počutje, kar dokazuje tudi raziskava Bringewatt in Williams (2016: *Support for foster parents means better lives for foster youth*), ki sta ugotovili, da ima skoraj četrtina otrok v rejništvu izkušnje selitve iz ene rejniške družine v drugo in da to vpliva na otrokovo dobro počutje.

Rejništvo je sistem, ki ga je treba skrbno načrtovati skupaj z matično družino, rejniško družino, strokovnjaki in otrokom. Načrtovanje rejništva brez uporabnikov je na daljši rok neučinkovito. V nadaljevanju bomo lahko videli pomembnost vključevanja vseh vpletenih v proces dela, kakšna je vloga rejniške družine, kakšna je vloga matične družine, kako strokovnjaki gledajo na stike med otroki in matično družino ipd. Vse to so teme, o katerih se je treba pogovarjati in o njih spregovoriti, predvsem pa vključevati uporabnike v proces dela in skupaj z njimi načrtovati in soustvarjati.

1.2.1. REJNIŠKA DRUŽINA

V ZIRD je v 2. členu rejniška družina opredeljena kot »družina, v kateri se izvaja rejniška dejavnost. Sestavljajo jo rejnik in vse osebe, ki živijo z rejnikom.«

Rakar *et al.* (2010: 141) na podlagi raziskave, ki je bila narejena, predlagajo zanje bolj ustrezno definicijo rejniške družine, in sicer: »Rejniška – nadomestna družina (družina, v

kateri živijo otroci, ki ne morejo živeti pri starših) ima dvojno nalogo in oboje hkrati: je družina otroka v smislu fizične in čustvene bližine skupine ljudi (pri čemer je biološka ali ne-biološka povezanost nepomembna), v kateri odrasli v ekonomskem (deloma), socialnem in čustvenem smislu skrbijo za otroka in mu nudijo čustveno in socialno oporo in spoštovanje, in obenem skupina, ki kompenzira otrokove izkušnje izgub in poškodovanosti, v ta namen pa mora biti usposobljena in bolj reflektirana od »običajnih družin. Ker na ta način opravlja delo, ki ga sicer opravljajo zavodi in druge državne institucije, mora biti tudi primerno plačana.«

Vsaka družina ima svoj družinski sistem (vloge, podsistemi, meje) in pogosto se rejniška družina in matična družina zelo močno razlikujeta: v družinskih vlogah, v postavljanju meja, v hierarhiji odnosov, v postavljanju pravil, v načinu zadovoljenja temeljnih potreb po avtonomiji in sprejetju itd. (Rant 2008: 38–42). Zato otrok s tem, ko vstopi v rejniško družino zamaja njihov družinski sistem, ki se mora ponovno uravnotežiti, obenem pa se mora tudi otrok sam ponovno učiti novih pravil v družini, sprejeti nove vloge, se naučiti, kje so meje ipd. Socialni delavci se moramo ob nameščanju otroka v rejništvo zavedati, da pri vstopu v rejniško družino gre samo za en dodaten podsistem v otrokovem družinskem sistemu in da gre tako za širitev otrokovega že vzpostavljenega družinskega sistema (Repotočnik 2001: 3). Zavedati se moramo, da je matična družina otrokova glavna družina, da predstavlja družinski sistem, ki ga rejniška družina ne more nadomestiti, vendar pa rejniška družina v tem sistemu predstavlja neki podsistem. Vedno moramo imeti v mislih, tako socialni delavci kot rejniki, da otrok v rejniško družino prihaja le začasno. Takoj, ko se bodo razmere, zaradi katerih je otrok moral zapustiti starše, odpravile oziroma izboljšale, se bo vrnil k svoji matični družini.

Ana Vodičar (2012: 11) piše, da pri rejništvu ne gre le za to, da otroku najdemo nadomestno družino, ampak da mu najdemo tako družino, kjer bo otrok pridobil pozitivno družinsko izkušnjo, kjer veljajo določena družinska pravila, kjer so vloge porazdeljene med družinske člane, kjer se razrešujejo konflikti, kjer so prisotna čustva in jih je dovoljeno pokazati. Gre za družino, ki je v jedru »zdrava družina«¹. Značilnosti zdrave družine različni avtorji različno opredeljujejo, pomembno pa je, da v rejniški družini ni

¹ Besedo zdrava družina uporabljam v povezavi s poimenovanjem Skynnerja, ki je pisal, katere lastnosti oziroma značilnosti naj bi imela družina, da bi lahko govorili, da je družina funkcionalna oziroma kot piše avtor, da je zdrava družina. Opozarjam, da tovrstno poimenovanje ni ustrezno za sodobni socialnodelovni jezik, ki naj bi opogumljal, dodajal moč, vključeval uporabnike in jih ne omejeval in izključeval.

velikih odklonov od definicije zdrave družine in da ima rejniška družina večino lastnosti zdrave družine (Mali 2008: 119).

Skynner (1994) tako piše, da so značilnosti zdrave družine naslednje:

- otroci vedo, da ni nesprejemljivih in prepovedanih čustev, da so dovoljena vsa čustva in da smejo sprejeti svoja čustva in jih zato ni treba projicirati na druge ljudi, pri čemer pa jim družina nudi čustveno oporo in pomoč pri ravnanju s tovrstnimi čustvi;
- člani družine se dobro spopadajo s spremembami, ker imajo zaščito pred običajno izgubo energije, počitek, dobivajo pozitivna sporočila, ki jih pomirjajo in zmanjšujejo tesnobo ter pomagajo obvladovati situacijo in imajo čustveno oporo;
- družine priznavajo katerega od transcendentnih vrednostnih sistemov, torej verujejo v nekaj, kar nas presega;
- člani družine zmorejo stopnjo čustvene neodvisnosti, ki omogoča povezanost in osamosvajanje hkrati in olajša prehajanje med njima;
- starši spodbujajo otroke k raziskovanju, samozaupanju in samostojnosti ter hkrati k razvijanju samokontrole;
- postavljanje jasnih meja omogoča, da se otroci naučijo, kje je njihovo mesto, ne doživljajo tesnobe občutka, da ne vedo, kje so in lahko izkusijo skrajna čustva ter jih spoznajo in se jih naučijo obvladovati;
- starša sta v enakopravni koaliciji, kjer se skupaj odločata in kjer si delita moč med seboj;
- otroci se naučijo spoprijemanja s konflikti, dobijo zgled reševanja konfliktov s sklepanjem kompromisov;
- s postavljanjem jasnih pravil dajo starši otrokom občutek varnosti.

Po Skynnerju (*ibid.*) je bistvena čustvena opora, ki jo člani družine nudijo drug drugemu. Avtor vidi pomemben dejavnik pri tem, da družina funkcionira in se razvija v kompetentne člane družbe. Čustvena podpora staršev je zelo pomembna pri razvijanju otroka v odraslega samostojnega človeka, ki bo lahko razvil sposobnosti, se osamosvojil in bo lahko samostojno raziskoval svet zunaj družine. Če želimo, da otroci odrastejo v neodvisnega odraslega človeka, morajo imeti zaupanje, ki ga bodo pridobili iz občutka ugodja in varnosti, ki jim ga nudijo starši (*op. cit.:* 77).

1.2.1.1. Rejniki kot strokovni sodelavci centrov za socialno delo

Rejniki so osebe, ki potrebujejo določeno znanje za vodenje rejniške družine in v socialnem delu jim pravimo, da so naši strokovni sodelavci oziroma sodelavci centrov za socialno delo (Čačinovič Vogrinčič 2006: 110). Ne more biti vsak človek rejnik. Rejnik oziroma rejniška družina je lahko samo tista družina, ki je za to opremljena, ki ima potrebno znanje in ki to zmore. Rejniki morajo biti tako dobro strokovno opremljeni ter spoštljivi in odgovorni zavezniki kot tudi strokovnjaki iz izkušenj. Rejniki potrebujejo določeno znanje o otroku, družini ipd., ki ga strokovno uporabljajo pri svojem delu.

Že sodoben koncept rejništva temelji na delu rejnikov kot strokovnih sodelavcev centrov za socialno delo v projektu rejništva (Mali 2008: 115; Čačinovič Vogrinčič 2006: 110). Kot strokovni sodelavci morajo imeti znanje o družini, znati morajo govoriti z otrokom o njegovi vlogi, o vlogi ostalih družinskih članov, vedeti morajo, kako uporabiti koncept pravil v družini in s tem postaviti meje, kamor sodi tudi pogovor o komunikacijskih vzorcih, o delitvi dela, moči, ravnanje s čustvi ipd. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 111). Imeti morajo znanje in razumevanje, da je vsak otrok edinstven in vsak doživlja prehod iz matične družine v rejniško družino na svoj način. Rejniška družina pokaže otroku, kako naj bi družina funkcionirala, da je treba imeti določena pravila, ki jih moramo spoštovati, da obstaja hierarhija v družini, da obstajajo meje med člani družine, da je dovoljeno čustvovanje ipd. Vse to so stvari, ki se jih otrok nauči v rejniški družini, saj mu matična družina teh stvari pogosto ni znala oziroma ni mogla predati.

Matične družine pogosto ne zmorejo čustveno delovati, da bi lahko zagotovile zdrav otrokov razvoj, zato ima rejniška družina še tako pomembno nalogo, namreč mora »nadomestiti vse tisto, zaradi česar je moral otrok zapustiti matično družino« (Rant 2008: 37) oziroma kot zapiše Maksimiljana Mali (2008: 118), je »rejniška družina model učenja življenja za otroka v rejništvu in njegove biološke starše«. Potrebno je, da otrok v rejništvu prejme individualno pozornost od rejnikov, namreč prav rejniki lahko igrajo pomembno vlogo v otrokovem življenju, ko njegovi starši tega ne morejo (2000: Developmental issues for young children in foster care). Pri matični družini ne moremo govoriti o zdravi družini, kot o njej piše Skynner, zato je potrebno, da ji predstavimo model delovanja rejniške družine, namreč s tem bomo dosegli to, da bodo starši razumeli, v kakšnem svetu živi njihov otrok, prav tako pa bodo imeli možnost spoznavati način delovanja zdrave družine in se hkrati učiti za obnovo svojih razmer, če so za le-to motivirani (Mali 2008: 121).

Od rejniške družine se torej pričakuje, da opravlja temeljne funkcije družine, da bo otrokom, ki bodo prišli v rejništvo, zagotovila tisto, kar jim matična družina ni. Prav tako pa mora biti rejniška družina tudi zmožna razumeti potrebe otroka, mu znati ponuditi ustrezno podporo in pomoč, prav tako mora biti pripravljena sprejeti matično družino otroka in biti zmožna razumeti njihovo stisko, ki jo doživljajo (*op. cit.:* 115).

Maksimiljana Mali (*op. cit.:* 119–121) pa poleg tega, da mora biti rejniška družina v jedru zdrava družina, vidi še druge sposobnosti, ki so primerne za dobro izvajanje rejniške dejavnosti. Ena izmed teh sposobnosti je sposobnost samoanalize lastnega dogajanja v družini, kar pomeni, da naj bi imela rejniška družina sposobnost oceniti način svojega delovanja in se temu tudi ustrezno odzivati. Družina naj bi se tako zavedala načina svojega delovanja, odzivanja, čustvovanja, postavljanja meja, načina reševanja problemov, kako zadovoljuje svoje potrebe, kakšen pristop ima do vzgoje, kako sprejema spremembe, znala bo oceniti elemente tveganja – kje družina deluje kot močna in kje je šibka in potrebuje pomoč itn. Pomembno je, da ima vsaka rejniška družina sposobnost se znati samoizprašati, kako deluje, kaj zmore, kje potrebuje pomoč, v glavnem, da naredi osnovne korake pri spoznavanju sebe kot družine. Za rejniško družino pa je značilno, da v njej prihaja do velikih sprememb, da se velikokrat znajde v kriznih situacijah. Za to, da se bo družina lahko samoizprašala in samoanalizirala, pa potrebuje temeljno znanje o psihologiji družine in njenem funkcioniranju.

Tretja sposobnost, ki jo Maksimiljana Mali (*op. cit.:* 121) vidi kot potrebno pri izvajanju rejništva, je razumevanje razlik med življenjskim svetom matične družine otroka in svojim življenjskim svetom. Tako bodo rejniki lažje razumeli, kaj otrok prinaša s seboj in zakaj nekaterih stvari ne vé, ne razume, se jih ne more naučiti ali si jih pridobiti. Ta sposobnost bo rejnikom pomagala predvsem pri razumevanju otroka in jim tako predstavljala podlago za ustrezno pomoč otroku. Prav tako bo rejnik lažje razumel način delovanja bioloških staršev, videl razlike in mogoče, če je vzpostavljen dober odnos med rejniško družino in matično družino, pomagal staršem, postal zgled in »model za učenje« matični družini oziroma postal pomočnik biološkim staršem.

Bistvena naloga rejniške družine je, da je otroku v podporo in pomoč, da bo imel možnost biti otrok. Otroku potrebuje predvsem izkušnjo ljubezni, občutek varnosti in pripadnosti. Prav tako potrebuje izkušnje, kako ravnati s konflikti in čustvi, ki se dogajajo v njem, z njihovim ravnanjem ipd., kar pa lahko pridobi v rejniški družini. Rejniška družina tako

otroku predstavlja spekter novega znanja in izkušenj, ki so potrebne za življenje. Vendar pa tudi rejniške družine potrebujejo podporo in pomoč. Noben človek ni ustvarjen na način, da ne bi kdaj pa kdaj potreboval pomoči. Vsi smo ljudje in vsi kdaj pa kdaj potrebujemo pomoč, le ubesediti jo je treba in prositi zanjo. Centri za socialno delo pa so predvsem tisti, ki nudijo podporo in pomoč rejnikom in njihovim strokovnim sodelavcem. Več o podpori in pomoči najdete v poglavju Individualna projektna skupina, ki je prav tako skupina, namenjena tudi rejniškim družinam.

1.2.2. MATIČNA DRUŽINA

Matična družina je biološka družina otroka, je družina, kjer se je otrok rodil in v njej živel, dokler niso razmere pripeljale do te stopnje, da je družina sama ali da so strokovnjaki ugotovili, da otrok trenutno ne more živeti v njej, ker mu družina ne more zagotoviti zdravega razvoja in rasti in ne more zadovoljiti vseh njegovih potreb (Čačinovič Vogrinčič 2006: 108).

V preteklosti je bila matična družina videna kot »problematična« družina in ni bilo oblik pomoči, kjer bi se delalo na izboljšanju razmer v matični družini, da bi se otrok lahko čim prej vrnil nazaj domov. Rejniški sistem ni videl staršev kot pomembne osebe, ki potrebuje pomoč. Centri za socialno delo nase velikokrat niso prevzeli naloge, da vzpostavijo sodelovanje z matično in rejniško družino, zato je bilo to posledično velikokrat prepuščeno družinam samim, kar pa jih je pogosto zapletalo v konflikte in nesporazume in hkrati otroku otežilo življenje v dveh družinah. Pomemben premik se je zgodil v osemdesetih letih, še bolj intenzivno pa je bilo v devetdesetih letih, ko se je oblikovala delovna skupina, ki je sodelovala pri pripravi programov za rejnike in pri pripravah zakona in pravilnika (Čačinovič Vogrinčič 2008: 101).

Leta 1990 je bila izdana knjiga *International perspectives on Specialist Foster Family Care* (Galaway *et al.* 1990, v Rakar *et al.* 2010), katere namen je bil sodelovanje z matičnimi družinami postaviti kot temeljno doktrino dela. Zavedati se moramo, da so matične družine družine z mnogimi problemi in to pomeni, da potrebujejo izvirni delovni projekt pomoči za pomoč in spremembe (Čačinovič Vogrinčič 2008: 101).

Kot sem že omenila, je rejništvo začasen ukrep in to moramo imeti v mislih vsi prisotni v procesu dela, tako strokovnjaki kot rejniki in biološki starši otroka. To pomeni, da se bo

otrok vrnil v matično družino takoj, ko bo »matična družina zmogla spremembe, ki jih otrok potrebuje, da bo lahko varno živel doma« (Čačinovič Vogrinčič 2006: 108).

1.2.2.1. Socialno delo z matično družino

Vključenost matične družine je izrednega pomena in velikokrat je prav ta populacija, predvsem v rejništvu, izrinjena oziroma pozabljena, izrinjeni in pozabljeni pa so tudi otroci. Večkrat slišimo, kako pomembno in dragoceno je sodelovanje z matično družino, vendar tega sodelovanja ni.

Socialni delavci se moramo zavedati, da starši velikokrat čutijo jezo, žalost (2014: Working with birth parents), krivdo, da so nekje zgrešili, pustili otroka na cedilu, kar pa socialno okolje velikokrat še dodatno krepi (Križnik Novšak 2008: 30). Za večino staršev je zelo težko sprejeti izgubo identitete samega sebe kot staršev in se navaditi ter sprejeti spremembe v sami vlogi (Schofield, Stevenson 2009; Neil *et al.* 2010, v 2014: Working with birth parents). Zato je treba vzpostaviti delovni odnos z matično družino, kjer bo zagotovljen odprt prostor za pogovor, kjer bo mogoče, da starši izrazijo in povedo, kako se počutijo in kjer se bomo socialni delavci lahko pridružili staršem, da bi razumeli njihov pogled, obup, stisko in jezo (Čačinovič Vogrinčič 2006: 108).

Velikokrat pa se zgodi, da na starše in matično družino zaradi vseh teh njihovih stisk, obupa in jeze pozabimo oziroma jih porinemo na stran. Ne vidimo jih kot pomembnih akterjev v procesu dela, kar pa je najslabše. Tako so imeli starši v Packman *et al.* (1986, v McAuley 1997: 6) študiji občutek, da nimajo nobenega vpliva na odločitve in so se počutili nemočni glede vplivanja na načrte socialnih delavcev glede njihovih otrok. Tudi Millham s sodelavci (1986, v *op. cit.*: 7) je v svojem vzorcu ugotovila, da so se starši počutili nezaželeni, da nimajo nič več za prispevati k dobremu počutju svojih otrok. Socialni delavci si moramo prizadevati, da so tudi matične družine vključene v proces dela in jih vedno znova vabiti k sodelovanju kot pomembne osebe v otrokovem življenju.

Sodelovanje z matično družino, njihovo vključevanje pri odločitvah in pri načrtovanju življenja otroka, že od samega začetka, je bistvenega pomena (Boddy *et al.* 2013, v 2014: Working with birth parents). S tem ko bomo matične starše vključevali v proces dela, jih upoštevali pri pogajanjih in dogovarjanjih glede otrokove vzgoje, bodo imeli občutek moči, ki jih posledično lahko ojača v roditeljskih vlogah, za katere so mislili, da so jih že izgubili (Repotočnik 2001: 10). Od socialnih služb, torej od centrov za socialno delo in posledično od socialnih delavcev pa je hkrati odvisno tudi počutje staršev oziroma vpetost

staršev v življenje otroka (Križnik Novšak 2008: 30). Namreč kot nadaljuje avtorica (*ibid.*), lahko socialni delavci odvzamejo in namestijo otroka v rejništvo in s tem mislijo, da »rešujejo« otroka od »slabih« staršev ter da je zanje veliko bolje poskrbljeno v rejniški družini, vendar lahko to posledično povzroči tudi to, da se starši ne znajdejo v novem položaju, ne znajo biti več starš otroku, ki je v rejništvu in tako se lahko zgodi, da starši opustijo vso odgovornost do otroka in se umaknejo ali pa se začnejo grobo in nepredvidljivo vmešavati v rejniško družino.

Velikokrat pa smo tudi socialni delavci v očeh staršev otroka videni kot njihovi nasprotniki, celo sovražniki, rejnike pa velikokrat vidijo kot tekmece (Bole Finžgar 2008: 134). Namreč rejniška družina je predstavljena kot dobra, prava in boljša družina, zato se matična družina lahko počuti manjvredno in se brani z odporom in zavračanjem (Čačinovič Vogrinčič 2006: 108). Poleg tega, da nas matične družine dojemajo kot sovražnike, nas vidijo tudi kot »organ«, ki bi jim lahko odvzel otroka, če bodo prosili za pomoč (Schofield *et al.* 2011, Easton *et al.* 2013, v 2014: Working with birth parents). Zato se lahko velikokrat zgodi tudi to, da si starši, če bodo naleteli na kakršen koli problem oziroma težavo, ne bodo upali obrniti na socialnega delavca, da jim le-ta ne bi odvzel otroka oziroma onemogočil čimprejšnjo vrnitev v matično družino. Tovrstno mišljenje pa lahko predstavlja problem pri vključevanju matične družine v rejništvo. Schofield in Stevenson (2009, v *ibid.*) pravita, da morajo biti socialni delavci zanesljivi in sposobni vzpostaviti konstruktiven odnos z biološkimi starši, namreč to jim lahko pomaga zmanjšati napetost in začne spodbujati razvoj konstruktivnih odnosov med matično družino in otroki ali rejniki.

Tako lahko vidimo, da je sodelovanje med socialnimi delavci in uporabniki ter njihovo skupno raziskovanje možnih dobrih izidov dragocenega pomena. Matična družina pogosto doživlja negativne občutke že ob prehodu otroka v rejništvo in skozi samo rejništvo, zato je treba, da v starših spodbudimo pozitivne občutke, kot so zaželenost, da so vključeni, sprejetost, občutek, da imajo vpliv na odločitve ipd., kar pa bomo dosegli prav s tem, da bomo matično družino vključevali v pomembne odločitve, ki so povezane z otrokom, da bomo skupaj z njo raziskovali in se pogovarjali o odločitvah. Bistveno je, da bioloških staršev ne odtrgamo od njihovih otrok. Kot sem že pokazala, bo matična družina vedno povezana z otrokom in otrok z njo, saj do nje čuti brezpogojno ljubezen. Staršem moramo pomagati spoznati bistvo problema in skupaj z njimi načrtovati otrokovo prihodnost (Križnik Novšak 2008: 30), tako se bodo tudi oni sami počutili bolj učinkovite in vpete v sam proces dela.

1.2.2.2. Stiki med matično družino in otrokom

V rejništvu je koristno, da varujemo in krepimo stike med starši in otroki, če je to le mogoče in če le-ti ne ogrožajo otrokovega življenja. Namreč naš prvoten cilj je, da se otroci vrnejo k svojim biološkim staršem. Zato je pomembno, da ohranjamo stike med otroki in njihovimi starši, da ohranjamo in krepimo odnos starš-otrok. S slabitvijo stikov se bodo namreč začeli oddaljevati drug od drugega in posledično se jim bo lahko v prihodnosti, ko bo prišlo do vrnitve nazaj v matično družino, zelo težko navaditi drug na drugega in ponovno skupaj zaživeti.

Avtorji na ohranitev stikov med otroki in starši gledajo z različnih zornih kotov. Tako lahko v tujini zasledimo številne študije, ki so pokazale, kako stiki med otroki in matično družino vplivajo na otroke. Najdemo lahko veliko študij, ki potrjujejo pomembnost ohranitve stikov med starši in otroki (Fanshel, Shinn 1978; Millham *et al.* 1986, v Kelly 2000; White *et al.* 1996, v 2010: Managing the challenges, reaping the rewards; Mech 1985, v *ibid.*; Cantos in Gries 1997, v *ibid.*; Farmer, Moyers 2005, v 2014: Working with birth parents; in drugi), najdemo pa tudi študije, ki dokazujejo prav nasprotno (Neil, Beck, Schofield 2003, v McWay, Acock, Porter 2010: The impact of continued contact with biological parents upon the mental health of children in foster care; Farmer, Pollock 1998, v *ibid.*; Row 1984, v Križnik Novšak 2008; Moyers *et al.* 2006, v 2014b: Managing risks and benefits of contact; Loxtercamp 2009, v *ibid.*; Mackaskill 2002, v *ibid.*; Szilagyi 1998; in drugi).

Nekateri avtorji tako pišejo, da redni stiki s starši vplivajo na to, da so otroci bolj združeni in porabijo manj časa v rejništvu (White *et al.* 1996, Mech 1985, v 2010: Managing the challenges, reaping the rewards), imajo manj vedenjskih težav ter manj anksioznosti in zmede kot otroci, katerih stiki so bili bolj redki ali pa jih sploh ni bilo (White *et al.* 1996, v *ibid.*), otroci so bolj gotovi, bolj trdni ter imajo manj vedenjskih, osebnostnih težav od drugih otrok, ki teh stikov niso imeli (Križnik Novšak 2008: 26), redni stiki prav tako vplivajo na otrokovo trenutno dobro počutje (Cantos, Gries, Slis 1997, v 2010: Managing the challenges, reaping the rewards; McWey, Mullis 2004, v McWey, Acock, Porter 2010: The impact of continued contact with biological parents upon the mental health of children in foster care), prav tako so varovalni dejavnik pred ponotranjenimi in zunanjimi problemi (Simsek, Erol, Oztop, Munir 2007, v *ibid.*), pomembni so tudi za razvoj ali vzdrževanje razmerja med starši in otroki (Haight *et al.* 2003, v *ibid.*), otroku pomagajo ohranjati

občutek identitete ter da otroci lažje sprejmejo dejstvo, da so morali v rejništvo, obenem pa stiki otroku pomagajo, da ostanejo informirani s spremembami, ki se dogajajo doma (2014b: Managing risks and benefits of contact), za nekatere stik igra osrednjo vlogo pri oceni, ali bo vrnitev domov varna (Schofield, Stevenson 2009, Sen, Broadhurst 2011, v *ibid.*), so vir stabilnosti in kontinuitete ter lahko pomagajo preprečiti težavna razmerja s starši (*ibid.*), lahko pa tudi zmanjšajo zaskrbljenost in bojazen (Farmer, Moyers 2005, v 2014: Working with birth parents).

Čeprav so lahko stiki z biološkimi starši koristni za otroke v rejništvu, kar kaže tudi veliko različnih študij, pa vseeno ni neobičajno, da v družbi slišimo zaskrbljenost, da so lahko srečanja otrok s starši čustveno boleča za otroke (Moyers, Farmer, Lipscombe 2006, v McWey, Acock, Porter 2010: The impact of continued contact with biological parents upon the mental health of children in foster care) in da vodijo k zaslonu čustvenih in vedenjskih težav (Fanshel, Finch, Grundy 1990, v *ibid.*). Tako nekatere študije ugotavljajo, da otroci v rejništvu doživljajo stres, povezan s stiki s svojimi starši (Neil, Beek, Schofield 2003, v *ibid.*). Avtorji tako ugotavljajo, da vsaj ena tretjina otrok v rejništvu zaradi stikov doživlja stres, prav tako pa tudi 56 odstotkov mladostnikov v rejništvu meni, da so nekatera srečanja (ali večji del srečanj) s starši nekoristna za njih (Farmer, Pollock 1998, v *ibid.*).

Robbie Gilligan (2000: 113–114) opozarja, da stiki med starši in otroki za otroke velikokrat predstavljajo veliko preokupiranost, nekateri profesionalci pa stik s starši vidijo kot možno tveganje za otroka, in sicer v smislu možne zlorabe ali stiske.

Imamo pa tudi študijo Moyers *et al.* (2006, v 2014b: Managing risks and benefits of contact), ki opredeljuje številne probleme v zvezi s stiki med otroki in matično družino. Ugotavljajo, da je bil za več kot tretjino otrok stik nezanesljiv, nekateri otroci so stike doživljali kot neprimerne količine stikov, skrb vzbujajoča je bila varnost (zlasti tam, kjer je bil stik brez nadzora), ponovili so se negativni odnosi, ugotovili pa so tudi, da lahko stiki zmanjšajo vpliv rejnikov.

Tudi študija Rowa (1984, v Križnik Novšak 2008: 28) je pokazala, da so bili najbolje prilagojeni tisti otroci, ki so imeli stike s svojimi starši, vendar so le-ti stiki sčasoma izzveneli. Zato Andreja Križnik Novšak (*op. cit.*: 29) meni, in čemur se pridružujem tudi sama, da je treba, da čim bolj razjasnimo, kakšno je otrokovo doživljanje stikov s svojimi

starši, da ugotovimo, ali so tovrstni stiki zanj koristni oziroma kaj bi bilo treba storiti, da bi stiki postali koristni.

Zeenah *et al.* (2011: Foster care for young children) pišejo, da so stiki po navadi stresni za otroke, še posebej, če rejniki niso prisotni, ko potekajo stiki z matično družino. Predlagajo, da bi se stiki zasnovali kot sodelovanje med matično družino, rejniško družino in socialnim delavcem. Rejniki naj bi bili prisotni, kadar koli bi otrok to potreboval, da bi mu zagotovili oporo in udobje. Prav tako pa je treba podpreti tudi matično družino, nadaljujeta avtorici (*ibid.*), saj se tudi oni sami soočajo s pogosto bolečim priznanjem, da je njihov otrok navezan na drugo osebo, ne nanje. Rejniki naj bi zato delovali kot člani skupine z matično družino ter spodbujali združitev otrok z njihovimi starši.

Stiki so tako pomemben dejavnik v rejništvu. Opazimo lahko, da obstajajo tako pozitivni kot tudi negativni argumenti, vendar mora biti naše vodilo pri delu vedno korist otroka. Če ocenimo, da so stiki z matično družino v otrokovo korist, moramo stremeti k temu cilju. Rejniška družina s tem, ko sprejme otroka v svojo družino, skupaj z njim sprejme tudi njegovo matično družino, zato mora biti vodilo rejniške družine to, da se stiki ohranjajo in da odnos med matično družino in otrokom raste in se razvija, če se oceni, da je to v dobrobit otroka. Vedno mora biti v ospredju korist otroka. Tako kot so pomembni stiki med matično družino in otrokom, so pomembni tudi stiki z razširjeno družino, na katero pa pogosto pozabljamo. Tudi razširjena družina lahko igra poglobljeno vlogo v otrokovem življenju.

1.2.2.3. Stiki med razširjeno družino in otrokom

Tako v družbi in med strokovnjaki kot tudi v večini literature lahko zasledimo le pomembnost stikov med matično družino in otroki, pozabljamo pa na to, da imajo otroci v svojem življenju tudi druge osebe, ki pomembno vplivajo nanje. Pozabljamo na odnose in stike med otrokom in njegovim širšim sorodstvom, med sosedi, med prijatelji, med prejšnjimi skrbniki ipd. Avtorji (McCall *et al.* 2011; Kelly in Gilligan 2000; in drugi) opozarjajo na tovrsten vidik in pomembnost ohranitve ter spodbujanja stikov tudi z drugimi osebami, ki so otroku blizu.

Gilligan (2000: 46, 114) in Pinkerton (2000: 103) menita, da so sorojenci, stari starši, tete in strici ter drugi sorodniki neizkoriščen vir uporabe, čemur se pridružujem tudi sama. Poudarjata, da je treba najti način, da se bodo tudi tovrstni viri začeli uporabljati. Eden od

načinov, ki ga navajata, je na primer uporaba družinske konferenčne skupine (*family group conferencing*) (Marsh, Crow 1998, v Pinkerton 2000: 103). Tovrstne konference lahko vključijo tudi rejnike, saj so tudi oni pomembne osebe v otrokovem življenju. Tovrstni stiki lahko otroku pomagajo videti pozitiven vidik njegove socialne dediščine, ki mu lahko pomaga pri gradnji bolj pozitivnega pogleda na njegovo socialno identiteto. Otrok lahko kontakt uporabi kot sredstvo za obnovo odnosov, ki lahko vodijo k vrnitvi otroka nazaj domov k matični družini (Warsh, Maluccio, Pine 1994, v Gilligan 2000: 114). Prav tako je priporočljivo, da če so bratje in sestre ločeni, torej da niso v isti rejniški družini, da se stiki med njimi ohranjajo, namreč kontakt med njimi je dragocen.

Družinsko konferenčno skupino pri nas predstavlja individualna projektna skupina, vendar kot bomo videli v nadaljevanju, se tovrstne skupine udeležujejo predvsem rejniška družina, matična družina, otrok in socialni delavec. Nikjer ni drugih oseb, ki so pomembne v otrokovem življenju in ki bi lahko doprinesle dragocen del v sam proces dela. Le redkokdaj se vključujejo strokovnjaki z drugih področij.

Matične družine so v rejniškem sistemu pogosto zapostavljena oziroma prezrta skupina. Treba jih je začeti čim več ter čim bolj vključevati v načrtovanje sistema rejništva ter v sam proces dela, treba pa jim je nuditi tudi pomoč in podporo. Delo z matično družino je namreč v korist otroka. Biološki starši so pomembne osebe v otrokovem življenju. Kot so pokazale številne študije, je koristno, da skozi rejništvo ohranjamo stike med matično družino in otrokom. Otroci že s tem, ko morajo iti v rejništvo, se privaditi ter naučiti živeti in sobivati v rejniški družini, doživljajo spremembe. Stiki ter odnos z matično družino, ki se ohranja, jim lahko nudi občutek stalnosti, zato ne smemo zanemariti pomembnosti ohranitve stikov med matično družino in otroki. Nikakor pa ne smemo pozabiti še na otrokovo razširjeno družino. Tudi razširjena družina lahko ima v otrokovem življenju odločilno vlogo, zato je treba vključevati otrokovo družino in jo upoštevati pri načrtovanju rejništva, saj bodo za otroka vedno pomemben člen v njegovem življenju. Otrok se mora naučiti živeti med dvema družinama, o čemer pišem v nadaljevanju, pri tem pa potrebuje podporo in pomoč tako matične in rejniške družine kot tudi strokovnjakov.

1.2.3. OTROK MED DVEMA DRUŽINAMA

Otrok je družbeno bitje, ki potrebuje starše, da ga usmerjajo, mu pomagajo pri razvijanju sposobnosti (sposobnost za ljubezen, sposobnost za konflikt, sposobnost za pogajanje, sposobnost povezanosti, sposobnost avtonomije ipd.). Otrok ob sebi potrebuje odraslo

osebo, ki ga usmerja in mu je v oporo in pomoč. Vendar pa to zavedanje v družbi ni bilo vedno prisotno. Zadnja stoletja se je o otroku in o obdobju otroštva začelo govoriti kot o pomembnima členoma v družbi. V preteklosti so verjeli, da je poslanstvo otrok predvsem v ohranjanju premoženja, vsakdanji pomoči ipd. Takrat v družini ni bilo veliko prostora za otroke in otroštvo. Šele v 18. stoletju se je na otroštvo začelo gledati ločeno od odraslega življenja (Plumb 1972, v Hart 1990: 29). Dandanašnje pojmovanje otroštva poudarja, »da so otroci aktivni »proizvajalci« lastne družbe in družbe odraslih ter da je otroštvo sestavni del družbe« (Perić 2010: 54).

Kot vsi otroci pa tudi otroci v rejništvu ob sebi potrebujejo odraslo osebo, ki jim bo v oporo in pomoč ter ki jih bo usmerjala na njihovi poti in jim pomagala pri razvijanju občutka lastne vrednosti, pri učenju obvladovanja konflikta ter pogajanja, pri razvijanju avtonomije ipd. Otroci v rejništvu so še posebej ranljivi in potrebujejo občutek sprejetosti, zaželenosti, potrebujejo odraslo osebo, ki bo tam zanje. Otroci pa z vstopom v rejništvo v svoje življenje dobijo še eno družino – rejniško družino, ki mora sodelovati z matično družino, da se otroku olajša življenje z in med obema družinama. Otroku potrebuje veliko podpore in pomoči, da lahko živi med obema družinama in da lahko prehaja iz ene družine v drugo. Kot bomo videli, otroci doživljajo različne stiske ob vstopu v rejniško družino, različno dojemajo razloge za odhod v rejništvo in zato je zelo pomembno, da si takrat ne zatiskamo oči in ne prezremo tovrstnih stisk otroka, da njihovega umika ne ignoriramo, ampak da otroku stopimo nasproti in mu nudimo podporo in pomoč.

Otrok v rejništvu živi z in med dvema družinama. Kot opozarjajo Cvetko *et al.* (2011: 254), rejniška družina ni nadomestna družina, ampak je komplementarna matični družini. Od družine do družine je odvisno, kakšno bo njihovo medsebojno sodelovanje, ali bodo sodelovali kot ekipa in skupaj soustvarjali dobre izide ali pa se bodo doživljali kot tekmece in tako tudi pristopili k otroku. Zadnja možnost bo pri otrocih povzročila napetost, zmedenost in razdvojenost, otroci bodo postavljeni pred odločitve, katere starše sprejeti, katerim biti lojalni ipd. Otroci v rejništvu potrebujejo še dodatno podporo in pomoč, da lahko izrazijo svoja čustva, doživljanja, poglede in stališča, obenem pa jih je treba podpreti, da se zmorejo pogovarjati o novi situaciji (Križnik Novšak 2004: 16).

K. Kufeldt (1990, v Rakar *et al.* 2010: 79) navaja nekaj značilnih stisk otroka. Otroci pogosto »težko zmorejo obvladati ločitev od staršev in izgubo vsega, na kar so bili navajeni, navezani in so poznali«. Otroci bodo bližino z rejniškimi starši verjetno iskali na

enak ali podoben način, kot so je bili navajeni iskati v matični družini, vendar se lahko zgodi, da tovrsten način v rejniški družini ne bo sprejet, medtem ko je bil v matični družini dober in sprejemljiv. Zaradi takih in podobnih stisk, s katerimi se lahko otrok sreča, je pomembno delo na drugi ravni, prav tako pa je pomembno sodelovanje med matično in rejniško družino. Prav dialog med obema družinama namreč lahko pripomore k temu, da bo otrok znal in zmoget živeti z in med obema družinama, kajti prav dialog med družinama »omogoči ubesedenje teh razlik in podporo obeh družin otroku« (Rakar *et al.* 2010: 79).

Otroci prav tako različno dojemajo dejstvo, da morajo v rejništvo in da so oddaljeni od svoje matične družine. Tako avtorji (Sinclair *et al.* 2011, Sinclair *et al.* 1995, Colton 1988, Shaw 1998, Fletcher 1993, Kufeldt *et al.* 1995, v Wilson *et al.* 2004: 32–33) navajajo, da nekateri otroci rejniško družino z matično družino primerjajo ugodneje in pozitivneje, vidijo jo bolj funkcionalno; nekateri menijo, da je oddaljenost od matične družine najslabša stvar v rejništvu; nekatere skrbi za svojo matično družino, medtem ko so stran od nje; nekateri na rejniško družino gledajo kot na nevarno razmerje z matično družino; nekateri si želijo kompromis, da bi bili z matično družino in da bi hkrati lahko videvali rejniško družino ali obratno (*op. cit.*: 32–33). Zato je pomembno, da pri načrtovanju rejništva vključujemo otroke. Tako bodo razumeli, zakaj morajo v rejništvo in da je to le začasen ukrep. Otroci si tako ne bodo razlagali stvari po svoje in iskali razloge za odhod iz matične družine v sebi, saj bi le-to obremenilo otroka. Namreč otroci velikokrat mislijo, da je razlog za odhod v rejništvo v njih, zaradi njihovega slabega vedenja ali da je to kazen zanje (Križnik Novšak 2008: 32). Kot nadaljuje avtorica (*ibid.*), otrok ne smemo pustiti samih s temi mislimi, kajti če jih pustimo, se lahko posledično pojavljajo težave v rejniški družini.

Pri našem delu je potrebno, da se zavedamo, da je otrok v rejništvu otrok z dvema družinama – matično in rejniško družino. V zvezi s tem je pri delu treba upoštevati naslednje tri principe:

- otroka ne moremo popolnoma ločiti od njegove matične družine oziroma narediti »čistega reza« med njimi, zato je treba otroka, ki prihaja v rejništvo, sprejeti in razumeti skupaj z njegovo matično družino oziroma skupaj z njegovo preteklostjo in njegovimi preteklimi izkušnjami;
- zavedati se moramo, da namestitev v rejništvo za otroka predstavlja le začasno kvaliteto, zato mu rejniška družina ne more v celoti zagotoviti občutka varnosti in topline, ki ju potrebuje;

- pomembno je, da namestitev v rejništvo načrtujemo že vnaprej, v nasprotnem primeru se v otroku ustvarjajo dodatni občutki negotovosti (*op. cit.*: 25–26).

Obenem se moramo zavedati, da je za otroke nova situacija in nova družina nekaj neznanega in nekaj novega. Otroci v rejništvu so pogosto bolj ranljivi, zato je treba osebne in družinske probleme obravnavati spoštljivo, dostojanstveno in zaupno (McCall *et al.* 2011: 174).

Tudi rejniki lahko pomembno pripomorejo k boljšemu in kakovostnejšemu življenju v rejniški družini, in sicer tako, da se izognejo obsojanju in etiketiranju otrokovih staršev, saj je za otroka v rejništvu zelo neprijetno in boleče, če rejniki grdo govorijo o njegovih starših (Zakšek 2006: 14), hkrati pa je odločilno, da si rejniki prizadevajo, » da bo otrok pridobil izkušnjo, da lahko brez omejitev živi v obeh družinah in se nauči prehajati iz ene v drugo družino« (Mali 2008: 122).

Otroku je težko sprejeti in se navaditi na novo življenje, na novo družino, v katero je nameščen, na dejstvo, da ne more živeti tako s svojo matično družino kot tudi z razširjeno družino. Vse to so spremembe v otrokovem življenju, ki zamajajo njegov svet, zato je treba s tem znanjem stopati nasproti otroku, ga vključevati tako v proces dela kot tudi v samo načrtovanje, mu dati glas ipd. Otrok je živo bitje z vsemi čustvi, zato tudi on potrebuje čas in prostor, da se nauči živeti z in med dvema družinama.

Od vsakega otroka je odvisno, kako se bo soočal s spremembami in z dejstvom, da mora iti v rejništvo. Otroci vsekakor doživljajo veliko stisk ob takih zanje pomembnih dogodkih in spremembah. V nadaljevanju predstavljam pogosta otrokova doživljanja rejništva skozi različna razvojna obdobja.

1.2.3.1. Doživljanje rejništva skozi različna razvojna obdobja otroka

Doživljanje in dojemanje rejništva in samega rejniškega sistema je za vsakega otroka drugačno. Vsak otrok je edinstven in tudi njegovo doživljanje stvari je edinstveno. Način, kako se otrok spopada s procesom rejništva, se prav tako razlikuje od otroka do otroka. Z vprašanjem doživljanja otrok skozi različna razvojna obdobja se je ukvarjala predvsem ameriška raziskovalka Vera Fahlberg (1993, v Križnik Novšak 2008: 26). Ugotavlja je, kaj ločitev otrok od matične družine pomeni tako z otrokovega vidika kot tudi z vidika razvojne perspektive.

Andreja Križnik Novšak (*op. cit.*: 26–27) je v svojem članku izpostavila pomembne značilnosti otrok in njihovega doživljanja rejniškega položaja v zgodnjem otroštvu prej omenjene raziskovalke Vere Fahlberg.

➔ Značilnosti, ki se pojavljajo nekje do 7. leta starosti otroka:

- otroci nameščeni v rejništvo takoj po rojstvu, po navadi z rejniškimi starši razvijejo običajen otrok–starš odnos;
- nekje pri 9. mesecih je odnos otrok–starš že precej oblikovan;
- majhni otroci v rejništvu še ne zmorejo razumeti povezave z matično družino, s katero ne živijo;
- travmatični dogodki, ki se pojavijo že zgodaj v otroštvu, imajo dolgoročne posledice za otroke;
- največji potrebi majhnega otroka sta fizična in psihološka varnost in zanesljivost;
- za otroke, stare manj kot 3 leta, so značilni naslednji odzivi: trma, upor, protestiranje (Čaćinovič Vogrinčič 2014/2015);
- za otroke, stare do 5 let, je značilno magično mišljenje. Verjamejo, da lahko že njihove želje same povzročijo uresničitev posameznih dogodkov, da so oni povzročitelji stališč, vedenj in čustev drugih. Verjamejo, da to, kar so oni sami izkusili na lastni koži, da je to norma, ki velja za vse ljudi na svetu;
- »majhni otroci ne morejo vzdrževati pozitivnih čustvenih vezi z različnimi osebami, ki med sabo nimajo odnosov ali so med sabo celo sovražni« (Goldstein, Solnit, A. Freud);
- za otroke, stare 5 let in vse do pubertete, je značilno, da pridejo v rejništvo z izkušnjo, da so kaznovani za svoje ravnanje (ker so nagajali, bili nemarni, grdi ...), tukaj je sodelovanje z matično družino zelo pomembno, saj je pomembno, da otrok spozna, da ni on kriv za odhod iz matične v rejniško družino (Čaćinovič Vogrinčič 2014/2015);
- do 7. leta starosti imajo otroci za svojo družino tisto, s katero živijo;
- nekje pri 7. ali 8. letih otroci začnejo spoznavati, da je prava družina tista, s katero si v krvnem sorodstvu.

➔ Značilnosti, ki se pojavljajo od 9. leta starosti vse do adolescence:

- otrok želi biti »običajen otrok«, podoben vsem ostalim, ne želi biti izpostavljen;
- dejstvo, da so v rejništvu in da ne živijo s svojo matično družino, pomeni, da so »drugačni«, kar pa ima zanje oteževalen, negativen pomen;

- zavedajo se, da so »izgubili« svojo matično družino, tudi v emocionalnem pomenu. Gre za občutek izgube in spremlja jih t. i. »prilagoditveno žalovanje«;
- otroci začnejo prepoznavati pomen staršev ter začutijo gensko povezanost z njimi in z ostalimi družinskimi člani;
- prisotna je žalost, ki pa se lahko pokaže z občasno zmedenostjo, občasno potrlostjo, socialnim umikom, občasnimi izbruhi frustracije in jeze;
- pogost je prav tako občutek zavrnitve, in sicer zaradi dejstva, da ne živijo skupaj s svojo matično družino;
- otroci, ki sebe doživljajo kot zavrnjene ali zapuščene, so po navadi jezni na svoje starše (matično družino); otroci, ki so bili staršem odvzeti, se jezijo na rejnike; tisti otroci, ki pa krivca iščejo v sebi, češ da je nekaj narobe z njimi, da jih starši ne marajo, pa bodo jezo obrnili sami vase.

Vera Fahlberg (1993, v *op. cit.*: 28) je prav tako ugotavljala, da izguba staršev pride ponovno na dan, ko se bliža otrokova osamosvojitev. Še posebej težko se osamosvojijo tisti otroci, ki so matično družino zapustili nenadoma, v stresnih okoliščinah in odšli v rejniško družino, prav tako pa so bili stiki med otrokom in matično družino v času rejništva minimalni.

S tovrstnimi ugotovitvami doživljanja rejništva skozi različna obdobja otroka bi se morali seznaniti tudi rejniki. Namreč rejniki so tiste osebe, h katerim pridejo otroci in prav oni so tiste prve osebe, ki se morajo pridružiti otroku, ga poskušati razumeti in mu pomagati. S tem ko bi rejniki razumeli otrokovo doživljanje, bi verjetno posledično tudi sami bolje razumeli otroka in mu lažje pomagali.

Tako za otroke v rejništvu kot za vse otroke pa je značilno tudi, da se srečajo z delegiranjem svojih staršev in nerešljivo dramo ločitve, ki jo predstavljam v nadaljevanju. Za otroke v rejništvu je razlika le ta, da se lahko s tem srečajo dvakrat, in sicer z matično družino in z rejniško družino.

1.2.3.2. Delegiranje in nerešljiva drama ločitve z matično družino

Kot smo lahko videli, ima družina v otrokovem življenju pomembno vlogo. Velikokrat slišimo, da otrok ostane z družino povezan celo življenje. Kljub temu da smo z družino povezani, je hkrati pomembno, da se od nje tudi osamosvojimo, o čemer govori tudi

Stierlinovo (1978, v Čačinovič Vogrinčič 1998; Mali 1998) delegiranje in nerešljiva drama ločitve med družino in otrokom.

Otrok je za vse življenje povezan s svojo matično družino. Do nje čuti brezpogojno ljubezen. Matična družina je njegova prva družina, v katero se je rodil in kjer je pognal prve korenine, dobil prve izkušnje. Te prve korenine otrok sprejema zavedno ali nezavedno, o čemer piše H. Stierlin (Stierlin 1978, v Mali 1998: 4) in kar imenuje delegiranje.

Delegiranje torej pomeni predati in prevzeti poslanstvo, pomeni osebno zavezo z osebo, ki delegira. Stierlin (1978, v Čačinovič Vogrinčič 1998: 64) opozarja, da je velika razlika med pomenom vloge in pomenom delegacije. Pomen vloge lahko predstavimo z izjavo »Igram vlogo, prevzel sem vlogo«, pomen delegacija pa »Izpolnjujem poslanstvo, prevzel sem misijo« (*ibid.*). Torej razlika med vlogo in delegacijo je v tem, da vloga posamezniku omogoča neko distanco, medtem ko je delegacija več ne, saj gre za osebno prisego zvestobe.

Vsak otrok, vsak človek že ob svojem rojstvu dobi oziroma mu je delegirana vloga, ki jo je dolžan prevzeti in jo izpolniti oziroma jo opraviti za svoje starše – npr. biti pošten, ne izdaj družinskih skrivnosti, nikoli me ne zapusti ipd. (Mali 1998: 4–5). Otrok je delegiran, da lahko odide iz družine, ko dobi dovoljenje in spodbudo, da se osamosvoji, vendar lahko odide le pogojno in hkrati ostane privezan na »dolgo vrstico«, zaradi česar lahko rečemo tudi, da gre za nerešljivo dramo ločitve, »ker se družine ni mogoče osvoboditi; neodvisnost od družine lahko posameznik doseže le, če se od nje razmeji, to pa pomeni, da je z njo dosegel spravo, da je odstopil od tega, da bi se z njo boril, da bi z njo obračunal« (Čačinovič Vogrinčič 1998: 64–65).

Sprava torej pomeni, »da se človek več ne bori s preteklostjo, nima nasprotnih strani, ne potiska bolečih in neprijetnih situacij ob stran« in ko bo otrok pripravljen sprejeti svojo realnost v družini, bo prav tako pripravljen odpuščati. Bistveno je tudi, da je otroku družina razvidna, saj mu to omogoči, da razume, kaj se je dogajalo v družini in to lahko tudi sprejme, kar pa je prvi korak, ki vodi k odpuščanju. Ko se bo človek soočil in sprejel družino, kakršna je, bo postal svoboden. Staršev ne moremo izbirati, ampak jih moramo sprejeti takšne, kakršni so, z vsemi napakami (Mali 1998: 9).

Maksimiljana Mali (*op. cit.*: 5–6) piše, da ostajajo otroci za vedno povezani s svojo matično družino, kajti »kri ni voda«. Kot nadaljuje avtorica (*ibid.*), otroci v rejništvo prihajajo s svojimi izkušnjami, ki so jih dobili v matični družini, z družinsko kulturo, z vlogami, pridobljenimi v matični družini, navadami, ki so jih sprejemali skozi svoje življenje, z družinskimi vrednotami, običaji in tudi z nezavednim svetom družine. Vse te izkušnje so v otroku in nihče jih ne more izbrisati. Družina otroka spremlja na njegovi poti. Ne glede na to, kakšna je njegova družina, otrok s seboj prinaša svoje korenine. In ne glede na to, s kakšnimi koreninami prihajajo otroci v rejništvo, jih je treba ohranjati in varovati. Če jih prizadenemo ali celo odstranimo iz otrokovega življenja, bi lahko to dejanje pustilo velike posledice na otroku.

Najpogostejše naloge delegatov do staršev oziroma družine so naslednje:

- naloge, ki služijo »jazu« staršev: gospodinjenje in gospodarske naloge (npr. dokončati gradnjo hiše, nikoli prodati zemlje, obdržati posestvo skupaj in celo, spoštovati stare stvari itd.), borbene naloge (npr. boriti se za pravice družine – postavitve meje, ohranitev ugleda družine itd.), delegat je lahko tudi izvidnica ali poskusna oseba ipd.;
- naloge, ki služijo »nadjazu« staršev: otrok je zadolžen, da izpolni tiste naloge, ki jih njegovi starši niso izpolnili (neizpolnjeni ideali staršev) (npr. starši so si želeli iti v šolo, vendar tega niso mogli, zato naj se šolajo njihovi otroci), pokora za grehe staršev (npr. starši so sprti s sorodniki, zato tudi otrok ne sme komunicirati z njimi), poosebitev zanikanih grehov staršev;
- temeljne čustvene potrebe staršev
(Mali 1998: 5; Čačinovič Vogrinčič 1998: 69).

Tudi za rejniško družino je sprava izrednega pomena. Rejniška družina ne sme obsojati matične družine in jim soditi za vse, kar so storili svojemu otroku. Ko bodo rejniki sposobni sprave z matično družino, bodo lahko sklenili partnerstvo in koalicijo z matično družino in bodo lahko začeli sodelovati. Sprava rejniške družine z matično družino bo posledično vplivala tudi na otroka samega in na oblikovanje njegove samopodobe. Pomagala pa bo tudi otroku, da bo sam sposoben sprave s svojo lastno družino. Rejnik mu pri tem lahko pomaga tako, da mu razlaga in podaja informacije o njegovi realnosti, torej da otroku pomaga raziskovati njegovo stvarnost brez kakršnih koli stereotipnih besed oziroma etiket, rejniki naj bi se izogibali tudi pretiranim negativnim in pozitivnim

oznakam, ki bi jih pripisovali otrokovim družinskim članom. Rejniki tako pomagajo otroku sestaviti svojo »knjigo življenja, svoje drevo življenja«. Maksimiljana Mali (1998: 10) zapiše, da je »rejnikova pomembna naloga, da rejencu omogoči in mu pomaga pri spravi s svojo družino in nasploh spravo z lastno realnostjo« (*op. cit.*: 9–11).

1.2.3.2.1. Delegiranje in nerešljiva drama ločitve z rejniško družino

Rejniška družina otroku predstavlja »nadomestno« družino v času rejništva. V tem času tudi oni delegirajo otroku kot matična družina. Zavedati se moramo, da se družine med seboj razlikujejo, funkcionirajo na drugačen način in posledično se lahko tudi poslanstva družin razlikujejo. Tako rejniška družina pošilja otroka v svet z njihovimi zahtevami oziroma nalogami, ki jih mora izpolniti zanje.

Zaradi drugačnega funkcioniranja in delovanja obeh družin lahko velikokrat pride do nasprotnih delegacij in zavez, s katerimi je otrok poslan v svet. Namreč vsaka družina ima svoj pogled na svet, ne glede na to, ali je pravilen ali ne. Tako lahko otrok od svoje matične družine dobi nalogo, da ni pomembno, kaj dela, glavno je, da se on počuti v redu, medtem ko ga rejniška družina v svet pošilja z ravno obratno nalogo, in sicer da se mora potruditi, saj bo le s trdom prišel do cilja, čeprav se bo moral zaradi tega odreči čemu ali potrpeti (Mali 1998: 6).

Otroci v rejništvu so tako pogosto delegirani dvakrat v svojem življenju – enkrat s strani matične družine, drugič s strani rejniške družine. Vsaka družina otroku postavlja svoje zahteve in naloge, s katerimi je odposlan v svet, da se osamosvoji, hkrati pa ostane privezan nanje. Zaradi nasprotnih nalog, ki so najverjetneje pogoste zaradi različnega funkcioniranja družin in različnih pogledov na svet in na vrednote, se lahko otrok znajde v precepu, kajti izpolniti mora naloge obeh družin, ki pa se razlikujejo oziroma si celo nasprotujejo. Pomembno je, da se otroci naučijo, kako ostati povezani s svojo/-ima družino/-ama, obenem pa, da se osamosvojijo, da sprejmejo dejstvo, da imajo svoje lastno življenje in da se ne privezujejo na starše in obratno. Otroci morajo prevzeti odgovornost za lastno življenje.

Z delegiranjem in nerešljivo dramo ločitve pa je povezan tudi konflikt lojalnosti, saj se lahko otroci velikokrat znajdejo v situaciji, ko jim starši ne zmorejo dati emocionalnega dovoljenja in ko čutijo starševsko neodobravanje in nesprejemanje dejstva, da je odšel v rejništvo (Križnik Novšak 2008: 30).

1.2.3.3. Konflikt lojalnosti

Velikokrat se zgodi, da so otroci razpeti med dve družini in posledično se lahko znajdejo v položaju konfliktna lojalnosti. Veliko avtorjev (Szilagyi 1998; McWey, Acock, Porter 2010; Križnik Novšak 2008; Gilligan 2000; Perpar 2008; Rakar *et al.* 2010; in drugi) omenja, da je konflikt lojalnosti eden izmed problemov, ki se pojavlja pri otrocih v rejništvu.

Pogosto matične družine vidijo rejniško družino kot grožnjo, jo doživljajo kot tekmeca za otrokovo ljubezen, sami sebe vidijo kot slabo, neuspešno družino, kar pa na eni strani otežuje sodelovanje, na drugi strani pa zapleta otroka v konflikt lojalnosti (Rakar *et al.* 2010: 68).

Za starše je velikokrat zelo težko sprejeti dejstvo, da bo njihov otrok šel v rejništvo. In to ne le razumsko, ampak tudi čustveno, kar pa otroku še dodatno onemogoči, da bi se umestil v rejniško družino. Otrok od svoje matične družine ne dobi občutka, da je »v redu«, da je v rejniški družini, ampak ima občutek neodobravanja in nesprejemanja s strani njegovih staršev, kar pa še dodatno povzroči razpetost v otroku. Otrok se tako znajde na razpotju oziroma je v položaju konfliktna lojalnosti. Ker otroci ne želijo izdati svojih staršev, se posledično ne morejo v celoti in ustrezno prilagoditi novemu položaju, položaju v njihovi nadomestni oziroma rejniški družini (Križnik Novšak 2008: 30).

Konflikt lojalnosti pa se še dodatno ojača, če je imel otrok močne, tesne odnose z obema biološkima staršema in rejniki (Leathers 2003, v McWey, Acock, Porter 2010: The impact of continued contact with biological parents upon the mental health of children in foster care). Otrok se tako znajde v precepu in je razpet med dve družini – matično in rejniško družino. Večkratne selitve iz ene rejniške družine v drugo, vrtenje v krogu upanj, pričakovanj, razočaranj in prelomljenih obljub s strani matične družine, vse to vpliva na otroka, na njegovo samozavest, na občutek krivde, na to, da ne ve, kje je njegovo mesto, posledično pa ne more imeti občutka dolgotrajne varnosti (Perpar 2008: 74–75). Otrok se srečuje z vprašanji, kot so: »Kaj bo to pomenilo za moje starše, če si bom želel biti v rejniški družini?«, »Ali imam lahko rad rejniško družino?«, »Kaj pomeni za moje starše to, da mi je tukaj, v rejniški družini v redu?« ipd. Peter K. Gerlach (2015: Resolve family loyalty conflicts) zato pravi, da se lahko vsak človek oziroma otrok zato počuti »ujetega v sredini«. Tako se otrok srečuje z različnimi strategijami spoprijemanja s konfliktom lojalnosti. Tako od otroka in njegovih obeh družin kot tudi od stroke, ki spremlja otroka v

času rejništva, je odvisno, katero strategijo bo otrok izbral. Ali bo sprejel rejniške starše kot nadomestne starše, ali bo varoval matično družino v sebi in posledično vzdrževal distanco do rejniške družine ter dajal sporočilo, da si želi domov, ali pa se bo otrok opolnomočil, okrepil za življenje z obema družinama (Čačinovič Vogrinčič 2014/2015). V želji, da bi otrok izbral najboljšo strategijo – opolnomočenje za življenje v obeh družinah, pa vsekakor potrebuje podporo in razumevanje s strani matične družine, s strani rejniške družine in prav tako tudi s strani socialnega delavca.

Tovrstnih tém ne smemo zapostaviti in jim ne pripisati pomembnega pomena. Konflikt lojalnosti je po mojem mnenju pogosta tema v družinah. Za otroka je verjetno težko, ko se znajde v tovrstni vlogi, zato je pomembno, da dobi ustrezno pomoč in podporo.

1.2.3.3.1. Podpora in pomoč pri soočanju s konfliktom lojalnosti

Otroci se lahko hitro znajdejo v položaju, ko so v konfliktu lojalnosti, težje pa to razrešijo oziroma zmorejo ravnati s tem. Otroci potrebujejo podporo in pomoč tako matične in rejniške družine kot tudi strokovnjakov.

Sama menim, da je pomembno, kakšno sporočilo dobi otrok, ko gre v rejništvo – da je v redu, da je v rejniški družini in hkrati, da je v redu, da ima rad svojo matično družino, ne glede na razlog, zakaj je moral začasno oditi iz nje. Otroci velikokrat potrebujejo dovoljenje in možnost, da lahko imajo radi obe družini (Kelly, Gilligan 2000; Zakšek 2006). Zato v tem sporočilu vidim prvi korak k temu, da bi otrok lahko živel z obema družinama. Vsekakor je tukaj še veliko drugih stvari, ki bistveno vplivajo na opolnomočenje otroka in ki se med avtorji razlikujejo, saj vsak gleda s svojega vidika, iz svoje perspektive.

Andreja Križnik Novšak (2008: 25) in Cvetko *et al.* (2011: 254–255) predlagajo, da rejniška in matična družina poskusita vzpostaviti medsebojno podporo, namreč le tako bo otrok razbremenjen in bo imel možnost koristno izrabiti nove izkušnje. Če je za obe družini značilno sodelovanje in ne konfliktnost, lahko tudi otrok lažje vzdržuje občutek pripadnosti obema družinama (Neil, Beek, Schofield 2003, v McWey, Acock, Porter 2010: The impact of continued contact with biological parents upon the mental health of children in foster care). Obe družini sta tako v partnerskem odnosu, ki mora biti odkrit in jasen in obe družini se o pomembnih odločitvah v zvezi z otrokom pogovorita in sodelujeta, saj bo to posledično vplivalo na zdrav razvoj otroka (Mali 1998: 13). Prav tako je poglobljen

odnos in pristop rejnikov do matične družine. Bistvene so občutljivost, empatija in vrednote rejnikov do sprejemanja matične družine (McWey, Acock, Porter 2010: The impact of continued contact with biological parents upon the mental health of children in foster care). Rejniki pa morajo hkrati ohranjati spoštovanje do matične družine, saj bo le-ta vedno povezana z otrokom, o čemer govori tudi Stierlinova drama ločitve (Bider Humar *et al.* 2007: 31). Gilligan (1995, v Gilligan 2000: 43) zapiše, da »ti lahko vzameš otroka v stran od družine, vendar ne moreš pa vzeti družine v stran od otroka«, kar še dodatno dokazuje povezanost med matično družino in otrokom.

Otrok, ki gre v rejništvo, nujno potrebuje podporo in pomoč tako matične in rejniške družine kot tudi strokovnjakov. Vendar pa je matična družina prva, ki bi lahko otroku podporo in pomoč nudila že s samim sporočilom, da je v redu, da gre v rejniško družino. To sporočilo je za otroke velikokrat zelo pomembno. Potem pa so tukaj še rejniška družina in strokovnjaki, ki otroku stojijo ob strani. Rejniška družina lahko pripomore tudi s kvalitetnim in kakovostnim odnosom, ki ga ima z matično družino in da upošteva dejstvo, da je matična družina otrokova biološka družina, ki jo je treba vključevati v otrokovo življenje in skupaj z njo v času rejništva sodelovati in načrtovati sam proces dela.

1.3. SOCIALNO DELO NA PODROČJU REJNIŠTVA

Kot že dokazano, je socialno delo v sistemu rejništva izrednega pomena. Socialni delavci imamo osrednjo vlogo pri pomoči in podpori tako matični in rejniški družini kot tudi otrokom v rejništvu. Vendar pa naša naloga ni le pomoč in podpora družinam, ampak veliko več. Socialni delavci potrebujemo veliko znanj, da smo dovolj kompetentni in da lahko učinkovito pomagamo družinam.

Za socialno delo je torej značilno, da omogoči, da vsak posameznik pride do besede, mu dá glas in se vsakemu posamezniku pridruži tam, kjer on sam je. Za naše delo so značilni določeni koncepti, kot so delovni odnos, dogovor o sodelovanju, perspektiva moči (Saleebey 1997, v Čačinovič Vogrinčič 2006: 18), osebno vodenje (Bouwkamp, Vries 1995, v *ibid.*), instrumentalna definicija problema (Lüssi 1991, v *ibid.*), etika udeležnosti (Hoffman 1994, v *ibid.*) itn., ki nam omogočajo sodelovanje z uporabniki in skupino ter omogočajo, da se vsakemu posamezniku pridružimo v njegovi instrumentalni definiciji problema in skupaj z njim raziskujemo dobre možne izide. Socialni delavci smo tako postavljeni pred mnogo raznolikih nalog, od dela z vsakim posameznikom in sodelovanja v

sistemu do povezovanja v skupnost, zato tudi M. Berry (1999, v Rakar *et al.* 2010: 81) pravi, »da v pomoči družini socialna delavka dela »vse, kar pride««.

Že sama definicija socialnega dela z družino, ki jo lahko uporabimo tudi pri delu v rejništvu, nam pove, kaj socialni delavci delamo in kako: »Predmet socialnega dela z družino je pomoč (opora, podpora) družini pri reševanju kompleksnih psihosocialnih problemov.« Pri tem nam je v pomoč vzpostavljen delovni odnos, ki zagotavlja instrumentalno definicijo problema in soustvarjanje rešitev na način, da se mobilizira moč družine same. Socialno delo z družinama (matična družina in rejniška družina) na področju rejništva lahko opišemo kot izvirni delovni projekt sodelovanja, ki se idealizira v individualni projektni skupini. Zanj je značilno sodelovanje vseh udeleženi v problemu (matične družine, rejniške družine, otroka v rejništvu in drugih za otroka pomembnih oseb), sporazumevanje, dogovarjanje in skupno oblikovanje rešitev, tako postanejo udeleženci v problemu tudi udeleženci v rešitvi (Čačinovič Vogrinčič 2006: 27).

Treba je poudariti, da se moramo socialni delavci vedno zavedati, da ni mogoče pomagati družini, če ne delamo skupaj z njo. Skupaj z družino raziskujemo možnosti, iščemo rešitve in soustvarjamo dobre možne izide. Nikoli ne moremo delati brez družine.

1.3.1. ZNANJE ZA RAVNANJE IN NALOGE SOCIALNIH DELAVCEV NA PODROČJU REJNIŠTVA

Kot že omenjeno, socialni delavci pri delu na področju rejništva potrebujemo veliko znanj in kompetenc, da lahko učinkovito pomagamo uporabnikom. Kot pišejo Rakar in njeni sodelavci (2010: 78–82), socialni delavci moramo poznati zakonitosti družinske dinamike, ki jih moramo v delovnih pogovorih znati ubesediti, imeti moramo dovolj družinsko psiholoških znanj, prav tako moramo imeti znanje o družini, ki ga vnašamo v pogovor in sodelovanje za več razvidnosti. K znanju o družini sodi znanje o pluralnosti družinskih oblik oziroma o značilnostih sodobnih družin, prav tako pa je pomembno poznavanje same zakonodaje in institucij, ki so v skupnosti na razpolago ter poznavanje psihologije družine. Ne smemo pa pozabiti tudi na poznavanje načinov ravnanja v procesu pomoči in sodelovanja. Vse znanje tako socialni delavci vnašamo in uporabljamo v pogovoru z družino, kot v procesu sodelovanja, kjer lahko prispevamo k večji razvidnosti družin (*op. cit.*: 78–82).

Wilson s sodelavci (2000, v Wilson *et al.* 2004: 53) in Fisher s sodelavci (2000, v *ibid.*) pa dodajajo, da socialni delavci prav tako potrebujemo tudi znanje o stikih z matično družino, znanje, ki je potrebno pri delu z otroki, kaj si oni želijo, in pri posredovanju, ko se začnejo rejniška družina in otroci v rejništvu prepirati. Treba se je čim bolj opremiti z znanjem in spretnostmi, ki so potrebni za direkten pristop k otroku (Križnik Novšak 2008: 34).

Delo socialnega delavca je vedno zajeto na obeh ravneh – prvi in drugi ravni, čeprav nekateri avtorji (H. Golbrunner, 1989, v Čačinovič Vogrinčič 2006: 29) menijo, da je socialno delo omejeno le na zunanjo pomoč, torej na dajanje pomoči in da z družino delata hkrati dva strokovnjaka – socialni delavec (»prvi tir«) in terapevt (»drugi tir«). Temu razmišljanju avtorica H. Matter (1999, v *ibid.*) nasprotuje, saj meni, da če je le mogoče, naj za obe ravni dela le ena odgovorna oseba – socialni delavec. Kot nadaljuje avtorica, se ji zdi, da »depriviligirane družine s številnimi problemi doživijo materialno pomoč kot solidarnost s svojo življenjsko situacijo in iz tega lahko zraste naklonjenost, ki je podlaga za zaupanje, zaupanje pa dolgoročno pogoj za postopne spremembe vedenja za boljše obvladovanje problemov« (Matter 1999, v *op. cit.*: 30). Nesmiselno je torej, da bi se socialni delavci omejili le na urejanje materialnih problemov, psihološke probleme pa bi prepustili drugemu strokovnjaku. Lahko bi celo rekli, da je to z vidika stroke socialnega dela nestrokovno ravnanje (*ibid.*).

Ena izmed prav tako pomembnih stvari pri našem delu je vsekakor tudi to, da se vnaprej odpovemo sodbi o tem, kakšna bi družina morala biti. Naša naloga je, da se ji pridružimo takšni, kakršna je, da skupaj z njo raziščemo, kako lahko zagotovijo dobre pogoje za življenje vseh družinskih članov, in da ji pomagamo raziskati, kaj družina potrebuje, da bi lahko razvila kompetentnost in se okrepila. Nikoli nam ne more biti izhodišče naše, strokovno mnenje o tem, kakšna bi družina morala biti, ampak to, kot kakšno družina vidi sebe in kakršna je (Čačinovič Vogrinčič 2006: 32; Rakar *et al.* 2010: 82).

Socialni delavci morajo poskrbeti za dostopnost virov, ki so potrebni za vrnitev otrok nazaj v matično družino, ne glede na izobraževalne ali storitvene vire (npr. stanovanje, svetovanje, zdravstvena oskrba, rehabilitacija zaradi drog ali alkohola itd.). Prav tako morajo socialni delavci poskrbeti za izobraževalne, razvojne, zdravstvene in duševno zdravstvene storitve za otroka. Kot pravi Moira Szilagyi (1998: The pediatrician and the child in foster care), je naloga socialnega delavca ta, da združi otroka z matično družino, kar pa je lahko včasih v neposrednem nasprotju s socialno delovnim razmišljanjem, kaj je

najboljše za otroka. Kot nadaljuje avtorica (*ibid.*), pa imajo socialni delavci prav tako občutljivo nalogo, da podpirajo matično družino skozi proces razvijanja nadomestnega načrta in omogočajo otroku, da razvije varno navezanost in občutek pripadnosti v drugem družinskem sistemu (v rejniški družini).

Easton s sodelavci (2013, v 2014: *Working with birth parents*) navaja nekaj ključnih sposobnosti, ki jih potrebuje socialni delavec za uspešno delo z družinami:

- treba si je vzeti čas in biti vztrajen pri razvoju odnosov z družino,
- medosebna sposobnost,
- odprtost, iskrenost in zaupanje, da povedo, ko vedenje ni sprejemljivo,
- razvoj zaupanja znotraj družine,
- brez presojanja,
- pomaga motivirati in spodbujati družino,
- določitev realnih in dosegljivih ciljev,
- socialni delavci so na voljo in so prilagodljivi.

1.3.2. VLOGA CENTROV ZA SOCIALNO DELO V SISTEMU REJNIŠTVA

Centri za socialno delo so bistven organ v sistemu rejništva. Kot pišejo Gabi Čačinovič Vogrinčič (2006: 104) ter Rakar in sodelavci (2010: 68), »rejniški sistem potrebuje institucijo, kot je center za socialno delo, torej javni zavod, ki zagotavlja kvaliteto in pogoje za vzdrževanje kompleksnega sistema individualnih projektnih skupin in ekip strokovnjakov, ki v procesih pomoči in podpore sodelujejo«.

Naloge centrov za socialno delo na področju rejništva lahko razdelimo na tri področja:

- 1) izbor kandidatov za izvajanje rejniške dejavnosti,
- 2) naloge pri samem izvajanju rejništva,
- 3) druge naloge, ki izhajajo iz izvajanja rejniške dejavnosti

(*op. cit.* 2010: 13).

Konvencija o otrokovih pravicah (1989: Konvencija o otrokovih pravicah (OZN)), katere podpisnica je tudi Slovenija, je odlična osnova za prakso socialnega dela z otroki in mladostniki in tudi v rejništvu jo potrebujemo. Pomemben premik se je zgodil leta 2002,

ko je Generalna skupščina OZN sprejela dopolnilo v deklaraciji »Svet po meri otrok«, kjer najdemo tudi oporo in zavezo za delo v individualni projektni skupini. Tako je v 6. točki zapisano: »Priznavamo in podpiramo starše in družine ter v posebnih okoliščinah zakonite skrbnike kot primarne varuhe otrok, in bomo zato krepili njihove sposobnosti, da otrokom zagotovijo optimalno skrb, nego in zaščito.« To, kot pravijo Rakar in drugi (2010: 13), »je odlična formulacija naloge stroke socialnega dela v rejništvu«. Naša naloga, naloga strokovnih delavcev ni rejništvo da ali ne, temveč da vztrajamo pri visokokvalificiranih standardih dela v rejniškem sistemu in prav zato socialni delavci potrebujemo visoko kvalificirane strokovnjake in usposobljene rejnike, ki so sodelavci centrov za socialno delo (Čačinovič Vogrinčič 2006: 104; Rakar *et al.* 2010: 67–68).

1.3.2.1. Vključenost in sodelovanje centrov za socialno delo z drugimi strokami

Centri za socialno delo pri svojem delu potrebujejo tudi druge sodelavce, strokovnjake z drugih področij, ki z njimi sodelujejo. Predvsem jim je v pomoč in podporo ekipa strokovnjakov v individualnih projektnih skupinah v rejništvu (Rakar *et al.* 2010; Čačinovič Vogrinčič 2006). Pediatri so dobrodošli, saj lahko stalen odnos med njimi, otrokom in družino zagotovi dragocen vpogled glede otrokovih potreb in zmožnost družine, da jih izpolnjuje (2000: Developmental issues for young children in foster care). Prav tako so dobrodošli strokovnjaki z različnih zdravstvenih področij, šolskega področja, terapijskega področja, strokovnjaki s področja družinskih terapij ipd. (Bole Finžgar 2008: 133).

Andreja Križnik Novšak (2008: 30) je mnenja, da je potrebno veliko kliničnega znanja in zato so strokovnjaki psihiatrične stroke dobrodošli. Namreč delo tako z matično družino kot tudi z rejniško družino in otroki samimi je zahtevno delo in od nas terja veliko določenega znanja, ki ga mogoče nimamo in je zato bolje, da k delu povabimo izurjene strokovnjake s tovrstnega področja.

Myriam David (2004, v Čačinovič Vogrinčič 2006: 103) je prav tako opozorila, da podcenjujemo potrebo po intenzivni psihoterapevtski pomoči otroku. Namreč travme, ki jih je otrok doživel v svoji družini, odhod v rejniško družino, izguba matične družine, soočenje s tujim, neznanim okoljem, s tujimi, neznanimi ljudmi ipd. so stvari, s katerimi se niti rejniška družina ne more soočiti, saj tudi oni sami potrebujemo pomoč. Zato je primerno, da dobi otrok strokovnjaka, ki bo na voljo samo zanj in ki mu bo lahko pomagal, da bo zbral nove dobre izkušnje in bo okrevljal. Kot pravijo avtorji, ni dovolj le delo v

projektne skupini, kjer rešujemo vsakdanje življenjske probleme, kjer na dan prihajajo stiske ljudi in potrebe po posebnih oblikah pomoči, ampak je potrebno veliko več. Projekt pomoči matični družini je zastavljen veliko bolj široko in zajema tudi delo izven projektne skupine in prav zato je tako dragoceno sodelovanje z drugimi strokovnjaki oziroma kot pravi M. David (*ibid.*), je pomembno, da je na voljo »ekipa«, ki bo zmogla ponuditi posebno pomoč tako matični družini kot tudi ostalim udeležencem v projektne skupini (Čačinovič Vogrinčič 2006: 103; Rakar *et al.* 2010: 86).

Centri za socialno delo so institucije v rejniškem sistemu, ki imajo poglavitno vlogo, zato je potrebno, da so socialni delavci dovolj usposobljeni in da imajo potrebna znanja za ravnanje. Socialni delavci načrtujejo in vodijo proces dela, kjer omogočajo, da se sliši glas vseh udeleženi. Pri svojem delu pa se morajo velikokrat povezati tudi s strokovnjaki drugih strok, ki lahko pripomorejo k dosegi želenega izida.

1.3.3. INDIVIDUALNA PROJEKTNA SKUPINA

Individualna projektne skupina je »prostor, kjer se lahko starši in rejniki pogovarjajo, se čudijo, si pojasnjujejo in se tudi konfrontirajo« (Čačinovič Vogrinčič 2006: 110).

Sestavljajo jo matična družina (tudi drugi družinski člani), rejniška družina, otrok v rejništvu, rejniški in matični socialni delavec, po potrebi pa vključimo še druge osebe, ki so pomembne v otrokovem življenju in so koristne za njegov razvoj (Repotočnik 2001: 5), kot so na primer učitelji, svetovalni delavci šole, terapevtski zdravniki, ki delajo s starši in otrokom, sošolci in prijatelji ter drugi (Bole Finžgar 2008: 133; Čačinovič Vogrinčič 2006: 103).

Projektne skupino oblikujemo za konkretnega otroka, torej za vsakega otroka posebej, zato ji tudi pravimo »individualna« projektne skupina, ki je namenjena predvsem pogovarjanju, dogovarjanju, pogajanju, načrtovanju, evalviranju itd. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 101; Bole Finžgar 2008: 132). Delovni projekti morajo biti skrbno načrtovani, saj so le-ti pomembna popotnica za otroka, pomagajo mu pri lažji nastanitvi v rejniško družino in zagotavljajo resno in zavzeto skrb (Bole Finžgar 2008: 134).

Gabi Čačinovič Vogrinčič (2006: 106–107) izpostavi individualno projektne skupino kot priložnost za pogovore, ki jih potrebuje otrok. Namreč »otrok potrebuje veliko pogovorov, da bi se opremil za življenje z in med dvema družinama«. Otrok potuje od ene družine k drugi družini, potrebuje prostor in čas za razmislek, za prevajanje resničnosti ene družine v

drugo družino in ta prostor je treba varovati, varujemo pa ga s pogovori. Otrok potrebuje pogovore, kjer nam lahko pove, kaj misli, kako se počuti, kako vidi in razume določene stvari, kako vidi odnose z obema družinama ipd. Vse to in še več so pomembne teme za otroka v rejništvu in individualna projektna skupina je ena izmed tistih skupin, kjer ima otrok možnost o vsem tem spregovoriti.

V nadaljevanju prikazujem bistvene naloge individualne projektne skupine in samo delo v individualni projektni skupini. Poudarjam pa tudi pomembnost vključevanja in sodelovanja vseh uporabnikov v individualni projektni skupini. Socialni delavci moramo vključevati vse uporabnike v procesu dela, dati vsakemu članu projektne skupine glas, besedo in vsakega posameznika vedno znova vabiti k sodelovanju.

1.3.3.1. Delo in naloge v individualni projektni skupini

Tako za družino kot za strokovnjake je naloga ista, in sicer »raziskovanje za več razvidnosti, ki jo družina potrebuje, da bi razvila kompetentnost in se okrepila« (Rakar *et al.* 2010: 82). Prvoten cilj v rejništvu je, da se matična družina okrepi in da spremeni stvari, zaradi katerih je otrok nameščen v rejništvo. Tudi Gabi Čačinovič Vogrinčič (2006: 110) piše, da je prva naloga v individualni projektni skupini ta, da matična družina »začne reševati svoje probleme in se usposobi, da se lahko otrok vrne«, druga naloga je vzpostavitev sodelovanja z rejniško družino, tretja naloga pa je »soustvarjanje pomoči za matično družino, da se uči živeti z otrokom, ki je v rejniški družini«. Vedno znova je naše glavno vodilo čimprejšnja vrnitev otroka nazaj v matično družino. Za to, da bi se družina okrepila in dosegla želene spremembe, pa je potrebno veliko podpore, pomoči in časa. Potrebe po pomoči so lahko zelo raznolike in individualna projektna skupina je ena izmed tistih skupin oziroma mest, kjer se te posebne potrebe ubesedijo, raziščejo in kjer se pomoč načrtuje ter omogoči (Rakar *et al.* 2010: 86).

V individualni projektni skupini postopoma načrtujemo otrokov osebni, čustveni in vedenjski razvoj, pomoč pri učenju, šolanje, poklicno pot, stike z matično družino ipd. (Repotočnik 2001: 5).

Metoda Bole Finžgar (2008: 133) piše, da je koristno, če se z udeleženci projektne skupine dogovorimo o delovanju individualne projektne skupine in da se dogovorimo, da se bomo poskušali izogibati sedmim »pogubnim navadam«, kot jih sama imenuje. To so navade, ki uničijo odnose in onemogočijo sodelovanje, in sicer gre za: kritiziranje, obtoževanje,

pritoževanje, sitnarjenje, grožnje, kaznovanje in podkupovanje ali nagrajevanje zaradi nadzora. Kot nadaljuje avtorica, bomo »pogubne navade« nadomestili s »povezovalnimi navadami«, ki bodo izboljšale odnose, omogočile sodelovanje, dogovarjanje in iskanje rešitev, ki vodijo k zastavljenim ciljem. Povezovalne navade so naslednje: podpiranje, opogumljanje, poslušanje, sprejemanje, zaupanje, spoštovanje in usklajevanje.

Borislava Repotočnik (2001: 6–7) pa je skozi svoje izkušnje srečevanja in dela z ljudmi v individualni projektni skupini prišla do ugotovitve, da otroci v rejništvu potrebujejo svojega zagovornika, ki bi jim pomagal pri urejanju stikov s starši, pri premagovanju težav v rejniški družini, pri zagotavljanju pravic s strani socialne službe, pri uresničevanju možnosti, da vplivajo na svoje življenje ipd. Avtorica (*ibid.*) je namreč ugotovila, da socialni delavci ne morejo biti v vlogi zagovornikov otroka in v vlogi koordinatorjev individualne projektne skupine. Njihova naloga v individualni projektni skupini je ščititi pravice in koristi otroka ter vzpostavljanje dialoga in sodelovanja obeh družin. Postavljata se vprašanji »Čigavi besedi bo otrok verjel?«, »Ali je socialni delavec v tem primeru res lahko zagovornik otroka?«. Avtorica (*ibid.*) pravi, da je vedno nastopala kot zaščitnica in varuhinja otrokovih pravic in je poskušala izhajati in upoštevati otrokove potrebe in želje ter da nikoli ni dajala prednosti željam in potrebam rejniških družin ali svoje službe, vendar je imela kljub temu občutek, da obstajajo prostori v notranjem svetu otrok, ki so zanj zaprti in nedostopni. Pri otrocih je prav tako opazila nemoč, da v prisotnosti staršev ne upajo in ne zmorejo izpovedati svojih misli, želja in si izboriti svoj prav ter svojo resnico. Mnenja je, da so otroci v individualni projektni skupini najšibkejši člen in s tem seveda tudi v rejniškem projektu in samem sistemu. Zato tudi predlaga, da bi bilo treba uvesti zagovornika otrok v rejništvo, ki bi se res lahko posvetil samo tej nalogi.

1.3.3.2. Vključenost in sodelovanje vseh uporabnikov pri procesu dela

Do zdaj sem že pokazala, kako dragoceno je sodelovanje in soustvarjanje v socialnem delu. Tudi v individualni projektni skupini je pomembno, da sodelujejo vsi uporabniki. Z zamislijo o sodelovanju oziroma kot pravimo v socialnem delu o soustvarjanju ter o vključevanju vseh udeležениh v načrtovanje prihodnosti, se je še posebej ukvarjal Holman (1975, v Križnik Novšak 2008: 34), ki je objavil teze, ki govorijo za »vključujoče rejništvo«. To naj bi bilo tisto rejništvo, ki v sodelovanje veže matično družino, rejniško družino, otroka in strokovnega delavca. Pri nas ima to vlogo individualna projektna skupina (*ibid.*).

V projektu rejništva je bistveno, da se zavedamo, da delamo z vsemi udeleženci enakovredno, kajti gre za skupno raziskovanje in iskanje možnosti ter rešitve, zato je pomembno, da ne delamo le z rejniško družino, ampak da delamo z vsemi enako, rejniki pa morajo sprejeti dejstvo, da ima matična družina enakovredno vlogo in položaj kot oni sami (Repotočnik 2001: 5, 10). Delo ni mogoče, če ni sodelovanja vseh, tako matične in rejniške družine kot otroka in mogoče tudi drugih strokovnjakov. Pokazala sem že, kako koristno je lahko sodelovanje s strokovnjaki drugih strok. Prav tako je nujno, da socialni delavec varuje odprt prostor, kjer bodo vsi udeleženci prišli do besede. Projektna skupina je prostor, kjer vsi udeleženci sodelujejo in prihajajo na dan s svojimi strahovi, idejami, željami, potrebami ipd., ampak še posebej pa moramo biti občutljivi, da odpiramo in varujemo prostor za otrokove besede, da ga potrpežljivo podpiramo »pri iskanju besed za njegovo doživljanje« (Bole Finžgar 2008: 132). Otroci so po navadi najšibkejši člen v sistemu in največkrat obmolkejo zaradi svoje nemoči, razen če so močna osebnost in se znajo postaviti sami zase. Vendar v večini primerov ni tako, zato je potrebno, da socialni delavci vedno znova vabimo otroke k sodelovanju in dialogu, da jim dajemo moč in prostor, da ubesedijo svoje strahove, želje in potrebe.

Omogočanje sodelovanja vseh udeležencev v projektni skupini in zavarovanje njihove koristi je torej bistvenega pomena (Čačinovič Vogrinčič 2006: 100). Zavedati se moramo, da smo vsi povezani in da nihče ne dela sam (Bole Finžgar 2008: 133). Namreč prav vzpostavljanje dialoga in sodelovanje med matično in rejniško družino je tako dragoceno, saj pomembno vpliva na otrokov razvoj in njegov občutek sprejetosti in ljubljenosti s strani obeh družin (Repotočnik 2001: 5–6).

Sodelovanje matične družine pa je prav tako pomembno tudi s tega vidika, da se starši čutijo vpletene v otrokovo življenje, da ne čutijo odrinjenosti in da nimajo več nobenega vpliva nad otrokovim življenjem, kar smo lahko videli, da so pogosta doživljanja matičnih staršev. Prav tako lahko biološki starši veliko prispevajo k samemu procesu dela, saj naj bi oni svojega otroka poznali najboljše. Rejniški starši pa so začasna otrokova družina, s katero se morajo otroci naučiti sobivati, obenem pa so lahko matičnim staršem dober zgled, kako naj bi družina reševala konflikte, kako se pravilno postavljajo pravila in meje, da je dovoljeno pokazati svoja čustva in se o njih tudi odkrito pogovoriti ipd.

Veliko avtorjev se zaveda, da je treba otroke vključevati v samo načrtovanje rejništva in zavedajo se, da so otroci osrednji člen v sistemu, ki ga ne moremo prezreti. Otroci so

nepogrešljiv člen v individualni projektni skupini, skupina je namreč namenjena tudi njemu, zaradi njega se je sestavila in zbrala. V projektni skupini se pogovarjamo o otroku, njegovi prihodnosti in načrtih, zato je pomembno, da prisostvuje in sodeluje. Otroka je treba vključevati v pogovore, odločitve in samo načrtovanje individualne projektne skupine, saj se bo tudi otrok tako lažje prilagodil na nove razmere. Bistveno je, da odpiramo in varujemo odprt prostor za pogovor, kjer bo tudi otrok prišel do besede in da otroku damo glas (Čačinovič Vogrinčič 2006: 103), saj ne nazadnje gre zanj in nihče ne more bolj od njega vedeti, kaj je dobro zanj in kaj si želi oziroma kot pravi Gabi Čačinovič Vogrinčič (*ibid.*), so otroci največji strokovnjaki iz izkušenj.

Kot piše Andreja Križnik Novšak (2008: 31), bolj ko otroku pomagamo k dejavnemu sodelovanju pri načrtovanju, bolj ko otrok razume, kaj pomenijo ti načrti zanj, da otrok ve, kako dolgo bo trajalo rejništvo, bolj ko otrok pozna razloge, zaradi katerih je prišel v rejništvo, več je verjetnosti, da se bo otrok lažje prilagodil novemu položaju. Razumljivo je, da obstajajo tudi situacije, ko tovrstno delo ni mogoče, na primer, ko gre za hudo zanemarjanje in trpinčenje ter je treba takoj ukrepati, vendar pa je v večini primerov mogoče otroka pripraviti na rejništvo.

Vidimo lahko, da je koristno, da otrok pozna razloge, zaradi katerih je moral začasno oditi iz matične v rejniško družino. To je dejavnik, ki vpliva tako na otrokovo razumevanje in doživljanje kot tudi na otroka samega. Velikokrat pa se zgodi, da otrok ne vključujemo dovolj v sam proces in zato otroci ne vedo, zakaj pravzaprav morajo v rejništvo. Tako je raziskava, ki je bila v tujini opravljena med otroki, starimi od 5 do 12 let pokazala, da je v dveh tretjinah primerov otrok slabo obveščen o razlogih za oddajo v rejništvo (Clever 2000, v Wilson *et al.* 2004: 33). Gilligan (2000: 47) pa ugotavlja, da razumeti razlog, zaradi katerega so otroci nameščeni v rejništvo, problem predstavlja predvsem mlajšim otrokom v rejništvu. Johnson *et al.* (1994, v *op. cit.*: 47) so v študiji ugotovili, da je bilo kar 40 odstotkov otrok zmedenih zaradi razloga, zakaj so v rejništvu. Robbie Gilligan (*ibid.*) zato meni, da bi bilo otrokom veliko bolj jasneje in lažje, če bi z njimi sodelovali že med tem, ko je tekel proces načrtovanja za sprejem v rejništvo.

Potrebno je, da se otroci informirajo glede celotnega procesa rejništva, od razlogov, zakaj morajo v rejniško družino, do tega, kaj se mora spremeniti v matični družini, da se bodo lahko vrnili nazaj k staršem. Rejništvo je vzpostavljeno za otroka in zanj gre, zato se mi zdi pomembno, da otrok ve, kaj se dogaja, kaj lahko pričakuje, kako dolgo bo v rejništvu ipd.

Kar pa se mi zdi še posebej potrebno izpostaviti pa je to, da otrokom jasno povemo, da je rejništvo začasen ukrep.

Individualna projektna skupina je nepogrešljiv člen v sistemu rejništva. Treba jo je vzpostaviti za vsakega otroka posebej in jo ohranjati ter skupaj z uporabniki načrtovati sam proces dela ter skupaj raziskovati oziroma soustvarjati. Potrebno je sodelovanje vseh članov individualne projektne skupine. Sama to vidim kot veliko dragocenost, saj se lahko s sodelovanjem uporabniki med seboj dopolnjujejo, nadgrajujejo in s tem prispevajo k bolj kakovostnemu in kvalitetnemu rejništvu.

2. OPREDELITEV PROBLEMA

Skozi vsa leta študija sem se srečevala s socialnim delom na področju rejništva. V četrtem letniku dodiplomskega študija sem se v okviru prakse, ki sem jo opravljala na centru za socialno delo, družila z dekletom, ki je bila v rejništvu. Že takrat me je téma pritegnila, še bolj pa, ko sem letos v okviru magistrskega študija poslušala predmet rejništvo in posvojitve. Že od nekdaj se mi je področje rejništva zdela pomembna tema in zdi se mi dragoceno, da damo besedo tistim, ki imajo največ izkušenj z življenjem v rejniški družini in sodelovanjem v rejniškem sistemu, da jim prisluhnemo in na podlagi njihovih zgodb nadgrajujemo in razvijamo sistem rejništva.

Z raziskavo želim dati osebam, ki so bile v rejništvu in so ga že zapustile, besedo in glas, da se slišijo njihove zgodbe in njihovo doživljanje rejništva. Raziskati želim, kako so ljudje doživljali zanje pomembne izkušnje (stiki z matično družino, odnos med rejniško in matično družino) in prehode (iz matične v rejniško družino, iz rejniške v matično družino, življenje v sami rejniški družini). Prav tako želim raziskati, kakšne podpore in pomoči so bili deležni skozi cel proces rejništva, kakšna je bila vloga socialnega delavca, ali bi potrebovali še kakšno dodatno pomoč in podporo, kako je potekalo delo v individualni projektni skupini in ali je bil glas otroka slišan. Vsekakor pa se mi zdi pomembno tudi to, da raziščemo in vidimo, kje osebe z izkušnjo rejništva, strokovnjaki iz izkušenj, vidijo prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema.

2.1. Raziskovalna vprašanja

- Kako so otroci z izkušnjo rejništva doživljali pomembne prehode v svojem življenju (prehod iz matične v rejniško družino, prehod iz rejniške v matično družino, življenje v sami rejniški družini)?
- Kakšne pomoči in podpore so bili deležni skozi cel proces rejništva? Kaj bi še potrebovali?
- Kako je potekalo delo v individualni projektni skupini?
- Kako je bil zagotovljen prostor za otrokov glas v individualni projektni skupini?
- Kje otroci z izkušnjo rejništva vidijo prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema?
- Kakšna je bila vloga socialnega delavca?
- Kako so potekali stiki z matično družino?
- Kako so otroci doživljali stike z matično družino?
- Kako pomembni se otrokom zdijo stiki z razširjeno družino?
- Kakšni so bili odnosi med rejniki in starši?

3. METODOLOGIJA

3.1. Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna, saj sem zbirala osebne opise, ki so se nanašali na raziskovani problem in vsebovali podatke, pridobljene s poglobljenimi intervjuji. Raziskava je tudi empirična, saj sem s spraševanjem zbirala novo, izkustveno gradivo in prav tako je tudi eksplorativna ali poizvedovalna raziskava.

3.2. Merski instrument

Merski instrument, ki sem ga uporabila v raziskavi, je vprašalnik. Vprašanja so odprtega tipa. Postavljala sem tudi podvprašanja, ki so poglobila odgovore intervjuvancev in tako sem lahko prišla do bolj izčrpnih odgovorov. Vprašalnik je sestavljen iz 20 vprašanj in podvprašanj. Vprašanja so razdeljena na štiri glavne sklope: prihod v rejniško družino, življenje v rejniški družini, odhod iz rejniške družine ter pogled na stroko in rejniški sistem. Vprašalnik je sestavljen tako, da vprašanja zajemajo vsak tematski sklop posebej. Najprej začnem z vstopom v rejništvo, torej s preходом iz matične družine v rejniško družino, nato se dotaknem samega življenja v rejništvu, vmes so zajeta tudi vprašanja glede stroke socialnega dela, nato sledijo vprašanja o prehodu iz rejniške družine v matično družino in na koncu še pogled intervjuvancev na rejniški sistem.

3.3. Populacija

Populacijo so sestavljale polnoletne osebe iz rejniških družin v Sloveniji, ki so bivanje v rejniški družini že zaključile. Stvarna opredelitev populacije so polnoletne osebe z izkušnjo rejništva, ki so rejništvo že zaključile. Krajevna opredelitev populacije je Slovenija, časovna opredelitev populacije je leto 2017.

Vzorec je neslučajnostni, saj enote v populaciji niso imele enakih možnosti, da bi bile zbrane v vzorec (Mesec 2009: 138). Vzorec je bil prav tako priložnostni, saj sem intervjuje opravila z ljudmi, ki so mi bili za pogovor dostopni (*op. cit.*: 153). Vzorec predstavlja osem odraslih oseb z izkušnjo rejništva, ki so rejništvo že zaključile.

3.4. Zbiranje podatkov

Uporabila sem metodo spraševanja, opravila sem poglobljene intervjuje. Šlo je za delno standardizirani intervju, saj sem imela vprašanja zapisana le okvirno, postavljala sem tudi podvprašanja za lažje razumevanje zgodbe in za bolj poglobljene, izčrpne intervjuje. Tri intervjuje sem opravila preko e-pošte. Tudi tam sem postavljala podvprašanja za lažje razumevanje in bolj poglobljen intervju.

Pred izvedbo intervjuja sem sogovornicam pojasnila namen intervjuja in jim zagotovila anonimnost. Tako sem zagotovila bolj odprt prostor za pogovor. Večino intervjujev sem opravila individualno, tri intervjuje pa sem opravila posredno, in sicer tako, da sem intervjuje opravila preko e-pošte. Intervjuvancem sem preko elektronske pošte poslala vprašanja, na katera so odgovorili in mi jih poslali nazaj. Če sem imela še kakšno dodatno vprašanje, ali sem želela, da mi kaj podrobneje razložijo, sem jim pisala nazaj. Tiste intervjuje, ki sem jih opravila osebno, pa sem po predhodnem dogovoru s sogovorniki snemala z mobilnim telefonom, nato pa sem jih pretipkala na računalnik.

Intervjuji, ki so bili opravljeni osebno, so potekali pri intervjuvancih doma, le v enem primeru sva se s sogovornikom na njegovo željo dobila v kavarni. Podatke sem zbiralala od 1. 2. 2017 do 25. 4. 2017. Posamezen pogovor je trajal od 30 do 90 minut.

3.5. Obdelava in analiza podatkov

Pridobljene podatke sem obdelala na kvalitativen način s pomočjo kvalitativne analize. Empirično gradivo, torej zapise intervjujev sem uredila in prepisala oziroma parafrazirala. Intervjuje sem nato razčlenila na relevantne dele, ki sem jih označila z navpičnimi črtami (/) in oštevilčila. Nato sem kodirane izjave uredila v tabeli – s postopkom konceptualizacije sem vsaki izjavi pripisala pojem. Različne pojme sem nato primerjala in jih na podlagi podobnosti združila v širšo kategorijo in določila témo. Nato sem se lotila še osnega ali aksialnega kodiranja, ko sem teme in kategorije razvrstila v hierarhijo – izpisala sem teme, pod njimi kategorije, pod kategorije pa sem napisala skupne pojme, pod njih pa izjave, ki spadajo v ta pojem in kategorijo. Izpisane téme in kategorije so mi nato služile kot pomembne téme pri oblikovanju rezultatov. Poleg poskusne teorije so v oklepaju in ležeči pisavi izjave intervjuvancev, ki podkrepijo oblikovano teorijo.

4. REZULTATI

V nadaljevanju bom predstavila ključne ugotovitve, do katerih sem prišla skozi analizo intervjujev.

Prehod iz matične družine v rejniško družino

Starost otrok pri vstopu v rejništvo je različna, iz podatkov izhaja, da je večina otrok v rejništvo šla pred 10. letom starosti, razen ena intervjuvanka je šla pri 14. letih. Rejništva so trajala vse do konca otrokovega šolanja, torej do 18. ali 26. leta, odvisno od šolanja otrok. Trije intervjuvanci so v tem času zamenjali več rejniških družin (*/V tem času sem zamenjala dve rejniški družini./ (A3), /Zamenjal dve rejniški družini./ (C2), /V tem času sem zamenjala tri rejniške družine./ (H3)*). Razlogi, zaradi katerih so morali otroci zapustiti svojo matično družino in se preseliti v rejniško družino, so različni, od alkoholizma v družini, nasilja v družini, nezmožnosti preživljanja otrok, brezposelnosti, bolezni matičnih staršev do ločitve staršev. En intervjuvanec na začetku sploh ni vedel za obstoj rejništva. Za to je izvedel v drugem razredu, ko je biološki oče prišel v šolo, ker mu je prinesel zdravstveno kartico. Ena intervjuvanka pa je rekla, da se ne spomni razloga, zaradi katerega je odšla v rejništvo in tudi nikoli ni povprašala po njem.

Doživljanje rejništva in prehoda iz matične družine v rejniško družino

Otroci so rejništvo dojemali dokaj različno. Nekateri so sprejeli rejništvo in se sprijaznili z njim ter to sprejeli kot boljšo možnost (*/Sprejmeš to vlogo enostavno kot boljšo možnost, boljšo opcijo./ (D19)*), eden izmed intervjuvancev je rejništvo dojemal kot počitnice (*/Jaz sem to dojemal kot neke počitnice./ (F8)*), saj pravi, da mu je bilo takrat skoraj vseeno za to. Eden od intervjuvancev pa sploh ni vedel, da je v rejništvu (*/Jaz sploh nisem vedel, da sem v rejništvu./ (E6)*). Ko je izvedel za rejništvo, ni doživljal posebnih občutkov (*/Sem že od malega tukaj in me ni nekako motilo ali kar koli, ko sem izvedel./ (E10)*). Spet drugi pa so to dejstvo doživljali predvsem negativno. Imeli so neprijeten občutek (*/Nekam greš in ne veš, kam greš./ (B8)*), bilo jim je čudno, ena intervjuvanka se spomni, da je veliko jokala, en intervjuvanec pa je povedal, da je bil na začetku nekoliko zaprt vase. Dva intervjuvanca sta rejništvo doživljala ambivalentno (*/Bil sem vesel, da grem na boljše, ker nisem maral maminih izbruhov./ (G6); /... bilo strah, kaj me čaka./ (G7); /Sprijaznil, da sem v rejništvu./ (C6); /... mi je bilo težko./ (C9)*). Dva izmed intervjuvancev se ne spomnita, kako sta doživljala dejstvo, da morata v rejništvo.

Pri doživljanju prehoda iz matične v rejniško družino lahko rečemo, da so skoraj vsi intervjuvanci prehod doživljali kot nekaj stresnega, neprijetnega (*/Prvič, nikogar ne*

poznaš./ (B17); /Ne veš, kaj lahko poveš in kaj ne./ (B18)), en intervjuvanec je bil zaprt v svojem svetu, ena intervjuvanka se spomni, da je veliko jokala, vendar je sčasoma sprejela rejniško družino in se privadila nanjo (/Hitro privadila na novo družino./ (H10)*). Eden izmed intervjuvancev je povedal, da je ob odhodu iz matične družine čutil olajšanje, ker je bil izčrpan od neprestane negotovosti, vendar pa je bil odhod v rejništvo hkrati še ena negotovost. Štirje intervjuvanci se ne spomnijo, kaj so doživljali ob prehodu iz matične v rejniško družino, v dveh primerih se spominjajo samo to, kar so jim pripovedovali rejniški ali biološki starši, v enem primeru pa se intervjuvanec sploh ne spomni matične družine. Potek prehoda iz matične v rejniško družino ni bil nič posebnega. V dveh primerih so socialne delavke prišle po otroka domov ali v šolo in ju odpeljale v rejniško družino (*/Prišli po nas, po mene in po moja druga dva brata in nas odpeljali./ (F13); /Prišli po naju v šolo in nama na hitro natvezli, da greva za nekaj časa do tete./ (G79)*). V enem primeru so otroka pripeljali k rejniški družini, kjer so se socialne delavke in rejniški starši še dogovarjali (*/Oni so se tam v kuhinji dogovarjali, ali bom ostal pri njih ali ne in sem kar tam ostal./ (D5)*). Le v enem primeru je otrok, preden je odšel v rejniško družino, le-to spoznal (*/Parkrat prišla na obisk k rejniški družini./ (B15)*). V enem primeru pa je bil otrok nastanjen v kriznem centru in je imel na izbiro rejniško družino, mladinski dom ali vrnitev nazaj k biološkim staršem, a se je odločil za rejništvo. V enem primeru pa do prehoda sploh ni prišlo, saj so matični starši otroka pustili v gozdu (*Nista me dala dejansko v ustanovo, ali da bi me dala pred pošto, trgovino, ampak sta me dala v gozd, tako da so me morali iskati./ (E4)*).*

Podpora in pomoč v času prehoda iz matične v rejniško družino

V času prehoda iz matične v rejniško družino so bili otroci največ podpore in pomoči deležni s strani rejniških staršev. V veliko podporo so jim bili pogovori, da so se lahko izpovedali, da so jim rejniški starši svetovali, jih podpirali, da so jih sprejeli medse. Enemu od intervjuvancev je bilo v podporo to, da so mu pokazali, da je dobrodošel v družini in da so ga vzljubili kot svojega otroka in mu nudili ljubezen ter toplino. V zvezi z matično družino so le trije intervjuvanci izpostavili podporo oziroma nepodporo staršev. Od tega je le ena intervjuvanka izpostavila, da je ohranila stike s starši (*/Z matično družino sem ostala v stikih./ (H12)*) in da ji je bilo to v podporo in pomoč, medtem ko druga dva intervjuvanca navajata, da nista bila deležna nobene podpore in pomoči s strani matične družine. Po besedah intervjuvancev prav tako ni bilo nobene podpore in pomoči s strani socialnih delavk ob prehodu iz matične v rejniško družino. Le eden izmed intervjuvancev je navedel, da so imeli veliko pogovorov s socialnimi delavkami, hkrati pa so jih vozili tudi k

psihiatru. Na vprašanje, kaj jim je bilo najbolj v pomoč pri prehodu iz matične v rejniško družino, so odgovorili le trije intervjuvanci in le-tem je bilo najbolj v pomoč to, da je bilo rejništvo sorodstveno (*/Da je bila še vedno družina./ (G17)*), da razdalja med matično družino in otrokom ni bila velika (*/Dejstvo, da mama niti ni bila tako daleč stran./ (G18)*), da otroka niso ločili od njegovih bratov (*/Da naju z bratom niso ločili./ (G19)*), da je bila možnost, da je otrok lahko poklical mamo in je le-ta prišla na obisk. Enemu intervjuvancu pa ni bilo nič v največjo pomoč in podporo, ker od nikogar ni dobil nobene podpore in pomoči. Le-ta intervjuvanec je pričakoval pomoč od socialnih delavk, ki pa je ni nikoli dobil. Druga dva intervjuvanka ne bi potrebovala nobene dodatne podpore in pomoči oziroma se ne spomnita.

Življenje v rejništvu

Intervjuvanci različno vidijo vlogo rejniške družine. Nekateri so njeno vlogo videli predvsem v nujenju osnovnih potreb, kot na primer streha nad glavo, da so jih spravili do izobrazbe in da so jim pomagali pri šolanju. En intervjuvanec je napisal: *»Njihov cilj je bil, da narediš šolo, da te spravijo do izobrazbe, potem pa veste, kaj sledi ..., da se odseliš, ker nimajo več koristi od tebe in socialne.« (C34)*. Nekateri moji sogovorniki pa so vlogo rejniške družine videli tudi drugače, in sicer v nujenju ljubezni, podpore in pomoči, v spodbujanju pri doseganju ciljev in pri samem delu. Le eden izmed intervjuvancev je odgovoril, da o vlogi rejniške družine ni želel razmišljati in se v to tudi ni poglobljal.

Podpora in pomoč rejniške družine

Glede podpore in pomoči s strani rejniške družine lahko vidimo, da so imele predvsem rejnice pri tem veliko vlogo. Trije intervjuvanci so v rejnicah videli zaupnico, prav tako je bila rejnica za štiri intervjuvance oseba, ki jim je svetovala. Pomembna podpora rejniške družine je bila spodbuda in motiviranje, predvsem glede šolanja (*/Me je motivirala, da sem nadaljeval šolanje in da sem končal srednjo šolo./ (E33)*). Prav tako se je pokazalo, da je pomemben dejavnik podpore in pomoči tudi pogovor z rejniško družino, predvsem pogovor z rejnicami. Ena intervjuvanka je povedala: *»Celo z mamo nisem mogla toliko govoriti, kot sem lahko z rejnicama, kot z rejnikom, z njihovimi hčerkami, z drugimi sorojenci.« (B36)*. Podporo in pomoč rejniške družine ena intervjuvanka vidi tudi v tem, da jo je rejniška družina sprejela medse, da so se razumeli in da ji je rejnica vedno stala ob strani. En intervjuvanec je izpostavil, da je od rejniške družine dobil to, kar je potreboval, in sicer ljubezen in občutek, da te ima nekdo rad. Dva intervjuvanka pa sta povedala, da od rejniške družine nista prejela nobene podpore in pomoči oziroma da ni bilo nič posebnega.

Največjo podporo in pomoč rejniške družine nekateri intervjuvanci vidijo v pogovorih, nasvetih rejniške družine, motivaciji in podpori glede šole (*/Da sem šla najprej v šolo, ne nekaj brezveze./ (B42); /Rejnica podpirala, da sem šla v štiriletno šolo./ (B43)*). En intervjuvanec pa je dejal, da ni bilo nič posebnega, kar bi mu bilo v največjo podporo in pomoč s strani rejniške družine.

Trije intervjuvanci ne bi potrebovali nobene dodatne podpore in pomoči s strani rejniške družine, medtem ko so nekateri izpostavili, da bi potrebovali malo topline, ljubezni, podpore in razumnosti s strani rejniške družine, da bi jim namenili kakšno lepo besedo. En intervjuvanec ni vedel, kje je njegova mama, zato bi si takrat želel, da bi mu jo pomagali rejniški starši iskati (*/Morali bi se zavedati, da bom nekoč vseeno spoznal mamo./ (C60)*). Drugi intervjuvanec pa je dodatno podporo in pomoč videl predvsem v neki drugi osebi, ki bi ji lahko zaupal in ki bi imela tudi sama izkušnjo rejništva. Ni si želel toliko vrstnika, temveč starejšo osebo s podobno izkušnjo.

Življenje v rejniški družini in njeno doživljanje

Večina intervjuvancev je bila zadovoljnih z življenjem v rejniški družini. Mnenja so, da so dobili vse, kar so potrebovali. Ena intervjuvanka je izpostavila, da so si bili z ostalimi otroki v rejništvu kot bratje in sestre. En intervjuvanec je povedal, da so jih v rejništvu vedno enako obravnavali, da se je kdaj zgodilo, da je kdo rekel, da ni njihov otrok, vendar ga je rejniška družina vedno dojemala kot del svoje družine (*/Včasih je kdo rekel »ta pa ni vaš otrok« in so oni rekli »ne, on je tudi naš«./ (D16)*), vzgoja je bila sicer stroga, vendar je pridobil določene delovne navade. Kot je nadaljeval, so se kdaj v otroštvu, predvsem med vrstniki, zgodile kakšne komplikacije v zvezi z rejništvom (*/V otroštvu mogoče kdaj se je zgodilo, da so bile predvsem kdaj med vrstniki kake komplikacije, češ »ti pa si socialen«./ (D53)*). Drugi intervjuvanec pa je izpostavil, da je kljub redu in rutini, ki je bila v rejniški družini, pogrešal več svobode in topline. Kaj kmalu je ugotovil, da v rejniški družini vse skupaj deluje po principu daj-dam (*/Hitro sem dojel, da je vse skupaj po principu daj-dam./ (G24)*). Njegova rejnica, ki je bila hkrati tudi njegova teta, šlo je namreč za sorodstveno rejništvo, je bila tudi Jehovina priča in skupaj z bratom sta se ji vedno bolj upirala. En intervjuvanec si je pri 18. letih spremenil priimek v priimek rejniških staršev. V eni rejniški družini pa je bil proti koncu rejništva prisoten alkohol in si je otrok želel čim prej oditi.

Večina intervjuvancev je rejniško družino doživljala kot nadomestno družino (*/... videla sem jih kot nadomestno družino./ (A16); /... bila je neka nadomestna družina, na katero se lahko zaneseš./ (F25)*) oziroma kot svojo pravo družino (*/... to je bila moja družina/ (D50); /... jaz sem vedno nanje gledal kot na prave starše./ (E8); ... /kot da bi bila moja prava*

družina./ (B38)), kjer so se počutili sprejete (*/V rejniški družini sem se počutila sprejeto./ (H16)*), le en intervjuvanec ni čutil nobene ljubezni do rejniške družine. Zanj so bili samo ljudje, ki so mu nudili hrano in streho nad glavo. Samo življenje v rejniški družini so doživljali različno. Dva intervjuvanca sta življenje v rejniški družini doživljala kot nekaj negativnega (*/Moje življenje v rejniški družini je bilo težko./ (C19)*; */Vsi skupaj so mi bolj in bolj postajali tuji./ (G33)*), spet drugi so o njej govorili kot o pozitivni izkušnji (*/Fajn./ (B31)*; */Moja izkušnja je dobra./ (D36)*; */... bilo zelo enakopravno./ (D42)*; */Imel sem lepo življenje./ (E22)*; */Po eni strani je bilo tam boljše. Po eni strani! Okolica pa to./ (F11)*), so pa bile na začetku rejništva tudi težave s privajanjem na rejniško družino in na okolje (*/Od samega začetka sem sicer imela nekaj težav s privajanjem./ (H17)*). V enem primeru je bilo rejništvo sorodstveno, otrok ga je doživljal negativno. Želel bi si, da bi ga takrat dodelili drugi rejniški družini, ki ne bi imela nič skupnega z njegovimi sorodniki.

En intervjuvanec je povedal, kako pomembno je, da otrok sprejme svojo novo vlogo, da se najde na čustveni ravni z rejniško družino, namreč v nasprotnem primeru bo težko živel v rejniški družini (*/Otrok, ki gre v rejništvo, da bo to rejništvo dobro preživel, je potrebno, da sprejme svojo novo vlogo./ (D98)*; */Če te vloge ne sprejme, če se ne sprijazni, če je ves žalosten, jezen in se ne najde na čustveni ravni s to družino, potem taka zgodba rejništva tudi ne more uspeti./ (D99)*).

Doživljanje matične družine ter podpora in pomoč

Pri doživljanju matične družine pa so intervjuvanci različnih mnenj. Nekateri so svojo matično družino doživljali kot svojo pravo družino (*/Na svojo biološko mamo sem gledal kot na svojo pravo mamo./ (C71)*; */Mamo sem imel rad./ (G66)*), kot neko tujo družino (*/Jaz ga dojemam kot nekega tujca./ (E41)*) ali kot družino, ki ji je bilo vseeno za otroka (*/Mojim, matični družini, je bilo vseeno./ (B59)*).

Glede podpore in pomoči s strani matične družine lahko rečemo, da je večina intervjuvancev ni dobivala. Le dve intervjuvanki sta rekli, da sta dobivali podporo in pomoč, vendar le od enega starša. V enem primeru je to bila mama, v drugem primeru pa oče. Dva intervjuvanca sta povedala, da nista dobivala nobene podpore in pomoči od matične družine. En intervjuvanec je ni dobival, saj starši naj ne bi vedeli, kje je otrok bil. Pri potrebi po podpori in pomoči s strani matične družine je odgovorila le ena intervjuvanka, ki bi od svojih matičnih staršev potrebovala vse to, kar je dobila od rejniških staršev.

Največja pomoč v času rejništva

Največjo pomoč v času rejništva so predstavljale predvsem rejniške družine. Pet intervjuvancev je izpostavilo rejnice kot pomembne osebe, ki so jim nudile podporo in so jim bile v največjo pomoč v času rejništva. En intervjuvanec je rekel, da mu je bil v veliko pomoč starejši otrok iz sosednje vasi, na katerega se je lahko obrnil za pogovor in pomoč, poleg tega so mu bili najbolj v pomoč tudi šport in prijatelji. Pomembna pomoč pa so bili tudi stiki s starši (*/..., da sem imel zelo pogoste stike z mamo./ (F86)*), da niso bratov in sester ločili, ko so jih poslali v rejništvo (*/..., da nas niso z brati ločili./ (F85)*), osebna motivacija (*/..., da sem nekaj iz sebe naredila, da nisem taka kot moja dva doma./ (D164)*), odnos med otrokom v rejništvu in rejniško družino (*/... najin odnos, ki sva ga imeli./ (A84)*) in neformalna druženja s socialnimi delavkami in drugimi vrstniki (*/... druženja./ (D155)*).

Odnos med matičnimi in rejniškimi starši

Odnos med matičnimi in rejniškimi starši so intervjuvanci dojemali različno. Nekateri so ga opisovali kot pozitiven odnos, kjer so matični in rejniški starši sodelovali, so se razumeli, ni bilo tekmovanja med njimi in so se med seboj dogovarjali. En intervjuvanec je povedal, da se matični in rejniški starši še zdaj slišijo, v enem primeru so rejniški starši pomagali očetu otroka, ki je bil v rejništvu in mu občasno posodili tudi denar. Nekateri sogovorniki pa so odnos med matičnimi in rejniškimi starši doživljali negativno in so povedali, da ni bilo posebnega sodelovanja med njimi, matični starši so bili v sorodstvenem rejništvu v vlogi črne ovce, en sogovornik sploh ne more govoriti o kakšnem odnosu med njimi, saj so se srečali samo enkrat, nadaljnega sodelovanja pa si otrok sam ni želel (*/Nisem hotel, da se srečujejo, zato, ker že prvi obisk ni obrodil sadov./ (C42)*; */Pogovori niso bili taki, kot morajo biti./ (C43)*; */Rejniki so se pretvarjali, kako so do mene dobri./ (C44)*; */Bilo je veliko kritik in zelo malo pohval glede mene./ (C45)*), v enem primeru pa se je matični starš z rejniškim staršem videl samo enkrat.

Razpetost med matično in rejniško družino

Razpetost med matično družino in rejniško družino je bila doživljana s strani dveh intervjuvancev (*/Počutil sem se kot žoga, ki si jo podajajo./ (C50)*), ena intervjuvanka pa se je razpeto počutila včasih, predvsem takrat, ko so se dogovarjali glede stikov in ko se je prilagajala na novo družino. Takrat je veliko jokala, saj ji je bilo težko, da kar naenkrat ni bila več s svojimi biološkimi starši in je prišla v tujo družino. Vendar, kot je povedala, se je ta razpetost z leti manjšala. Trije intervjuvanci pa niso doživljali razpetosti med matično in rejniško družino. Z občutkom razpetosti se je vsak soočal na svoj način. Enemu je

pripomogel njegov karakter (*/Tak karakter sem, da vedno svojo pot uberem in naredim tako, da je meni v prid./ (C62)*), ni se zaprl vase ali razgrajal, temveč je na vse okoli sebe začel gledati drugače (*/Rejniško družino sem od takrat dalje gledal kot na rejnike in nič drugega./ (C67)*), tudi njegovo mišljenje glede obnašanja se je spremenilo. Drugi intervjuvanec pa se je z razpetostjo soočal tako, da je večino svojega časa preživel v šoli, medtem ko je tretja intervjuvanka povedala, da je rejniško družino kaj hitro sprejela za svojo. V enem primeru si je bil v podporo in pomoč pri soočanju z občutkom razpetosti otrok sam, v drugem primeru pa rejnica in ostali otroci v rejništvu. Dodatne podpore in pomoči pri soočanju z razpetostjo ne bi potrebovali.

Stiki z matično družino

Pet intervjuvancev stikov z matično družino ni imelo. V enem primeru je intervjuvanka povedala, da staršev od samega začetka sploh ni poznala in posledično tudi stikov ni bilo, vendar je čez čas spoznala starše in imela stike samo z mamo. V drugem primeru je bil odnos med rejniškimi in matičnimi starši slab in je starš odklonil stike, poleg tega pa je bil starš brez voznškega izpita, brez denarja in je imel dolgo pot do otroka. V tretjem primeru si otrok ni želel stikov (*/Neke velike želje nisem imel./ (D74); /Očitno nisem nič pogrešal./ (D75); /Očitno sem tukaj imel vse, kar sem rabil./ (D76); /Mogoče sem bil tudi ponosen./ (D77)*), v četrtem primeru pa matična starša nikoli nista pristopila do otroka, si pa tudi otrok sam ni želel stikov (*/Sem si sam v sebi želel, da bi biološki starši pristopili do mene, da bi mi povedali, zakaj so me oddali oziroma pustili na tak način, kot so me./ (E45)*). Ena intervjuvanka je povedala, da ko je bila v zadnjem rejništvu, sta z mamo stike prekinili, čeprav sama razloga za to ne pozna. Kljub temu so tako center za socialno delo kot tudi rejniki v dveh primerih spodbujal stike z matično družino (*/Center za socialno delo me je včasih spraševal, ali želim spoznati svojo biološko družino, sorodnike./ (D17); /Občasno so me vprašali, če si želim imeti stike s starši./ (E53)*).

V tistih primerih, kjer so bili stiki med otrokom in matično družino, pa so intervjuvanci poročali, da so nekateri stiki potekali po telefonu (*/Drugič pa sem se samo z mamo slišala po telefonu./ (B62); /Do najinega prvega srečanja pa sva bolj po telefonu komunicirala./ (C83)*) ali so jih starši občasno obiskali (*/Ko sem bila prvič v rejništvu, sta mama in oče hodila na obiske./ (B61)*) ali so šli z matičnim staršem na sprehod oziroma so imeli stike izven rejniške družine (*/Vedno sva šla kam jest./ (H46)*), v enem primeru pa je otrok šel za konec tedna na obisk k mami.

Doživljanje stikov z matično družino je bilo zelo različno. Nekaterim stiki niso predstavljali ničesar posebnega, tisti, ki jih niso imeli, jih tudi niso pogrešali. Spet drugi pa

so povedali, da je bilo lepo, da sta starša prišla, kaj prinesla, da so se lahko objeli, da so bili veseli, ker je prišel nekdo, ki ga dalj časa ne vidiš. En intervjuvanec je povedal, da je takrat dobil občutek ljubezni od svoje prave mame, spet drugi je stike dojemal kot nagrado (*/Stiki so za mene pomenili nagrado./ (F35)*). Prav tako pa so bili stiki tudi zabavni. Le en intervjuvanec je stike dojemal ambivalentno, in sicer zaradi maminega obnašanja (posledica shizofrenije) in zaradi kraja, kjer je mama bivala, se je mame izogibal. Hkrati pa je povedal, da so bili stiki zelo kratki in da ni bilo intimnih trenutkov s staršem.

Stiki z matično družino se zdijo vsem intervjuvancem pomembni. Predvsem se jim zdijo pomembni zaradi prihodnosti (*/Dobro pa je tudi za naprej./ (A35)*; */Lahko pa prihodnost narediš lepšo, sebi in staršem./ (C89)*; */Pomembno se mi zdi, da imajo otroci in starši stike, že za naprej./ (F37)*; */Da se potem s starši lažje zbližáš./ (F38)*) in zaradi čustvene naveze med starši in otroki. Enemu intervjuvancu pa se pomembno zdi tudi to, da otroci s stikov ne prihajajo negativno razpoloženi (*/Če so zaradi stikov otroci pod stresom, pridejo iz stikov nervozni, jezni, razočarani, potem pa je treba razmisliti o stikih./ (D62)*), da je obojestransko strinjanje po stikih, da se tudi matični starši potrudijo za stike, da ne tekmujejo z rejniško družino, ampak da je med rejniško in matično družino sodelovanje. Enemu sogovorniku se zdi bolj kot količina stikov pomembna kakovost stika. Le v enem primeru je intervjuvanka povedala, da se ji stiki ne zdijo tako pomembni, če je rejniška družina dobra (*/Če je rejniška družina dobra, so mi mali stiki bili dovolj./ (H49)*).

Glede pogostosti stikov z matično družino so si bili intervjuvanci zelo različnega mnenja. Trije so povedali, da so imeli pogoste stike z matično družino (*/S starši smo se velikokrat videli, skoraj vsak teden./ (F9)*; */Od nekajkrat na teden do samo enkrat tedensko ali še manj./ (G58)*), drugi pa redke (*/Ob pomembnih dogodkih./ (B74)*; */Enkrat na mesec z očetom./ (H50)*). V enem primeru pa stikov vse do otrokovega 17. leta starosti ni bilo, po 18. letu pa so postali pogosti (*/Od svojega 18. leta naprej sem mamo redno obiskoval./ (C90)*).

Glede želje po več stikih z matično družino sta si dva intervjuvanca želela več stikov, od tega si je v enem primeru otrok želel več stikov, če bi bili v tolikšni meri, kot je center za socialno delo določil (enkrat na mesec), drugače se mu zdi količina stikov, ki jih je dejansko imel, zadostna, saj je rejniška družina šla na roko (skoraj vsak teden). Dvema intervjuvancema se je prav tako zdela količina stikov z matično družino zadostna. En intervjuvanec pa si je hkrati želel več stikov, hkrati pa ne. Namreč pogrešal je stik z mamom, vendar se je hkrati zavedal, da mama ni sposobna skrbeti ne zase in ne zanj ter njegovega brata.

Stiki z razširjeno družino

Stiki z razširjeno družino so bili prisotni v štirih primerih, v enem primeru pa so se stiki osvežili predvsem po otrokovi polnoletnosti oziroma ko je otrok že odrasel. Večinoma pa so imeli stike s sestrami in brati. V dveh primerih so se stiki prekinili zaradi ljubosumja bratov, v enem primeru pa zaradi otrokove lastne odločitve. V treh primerih stikov z razširjeno družino ni bilo. V enem primeru si jih otrok ni želel, ker se je počutil odrinjenega s strani razširjene družine, v drugem primeru pa je otrok čutil zamero do razširjene družine (*/Mama mi je razlagala, da so nas ponudili najprej bližjim sorodnikom, vendar nas nihče ni želel imeti./ (F45)*). Glede pomembnosti stikov z razširjeno družino so trije intervjuvanci mnenja, da niso tako pomembni, medtem ko se dvema intervjuvancema zdijo stiki z razširjeno družino zelo pomembni. En intervjuvanec pa se ni mogel točno opredeliti oziroma je mnenja, da pri majhnem otroku stiki z razširjeno družino niso tako pomembni, kot so pri starejšem otroku.

Individualna projektna skupina

Individualne projektne skupine v treh primerih ni bilo, v ostalih primerih pa so se na njej večinoma srečevali otrok, rejniška družina, matična družina in socialna delavka, le v dveh primerih na njej ni bilo matičnih staršev. Večinoma so se pogovarjali o splošnih stvareh, o samem počutju v rejniški družini, glede šole, glede stikov z matično družino, če so kakšne težave, o načrtovanju prihodnosti in zdravju. Dva sogovornika sta poročala, da so bila individualna projektna srečanja zelo kratka, od 10 do 15 minut. Člani individualne projektne skupine so se v dveh primerih srečevali enkrat na mesec, v dveh primerih enkrat na leto in v enem primeru štirikrat na leto.

Intervjuvanci so različno doživljali individualno projektno skupino. Trem intervjuvancem se je zdela brez pomena (*/Greš tja in potem te eno in isto vpraša, če je vse v redu, če se razumemo .../ (B96); /... zdela to brezvezna srečanja./ (E60); /Nekaj pač, ki moraš iti./ (F51)*), doživljali so jo kot del uradne dolžnosti (*/Toliko, da mora tisto narediti, ker je to uradna dolžnost./ (B98)*), na njej pa se niso počutili prijetno (*/Vedno so me spomnili na dejstvo, da sem v rejništvu./ (E56); /S tem sem se vedno spomnil, kako so me biološki starši oddali, kar me še danes boli./ (E58)*). Dvema intervjuvankama pa se zdijo individualna projektna srečanja pomembna za otroka in prijetna.

Glas otroka v individualni projektni skupini je bil pri vseh intervjuvancih upoštevan, le en intervjuvanec je povedal, da je bil delno upoštevan. Upoštevali so ga pri njegovih željah glede šolanja, vendar pa so se pričakovanja socialne delavke in otroka razlikovala predvsem glede zabav in deklet. V enem primeru pa je intervjuvanec povedal, da se mu

zdi, da kot otrok nimaš veliko besede (*/Ko si otrok, se mi zdi, da nimaš neke besede./ (F52)*). Sicer sam ni izrazil nobene želje po ničemer, vendar je kljub temu mnenja, da otroka ne jemljejo dovolj resno in ga zato ne upoštevajo.

Vsem intervjuvancem se zdi pomembno, da se upošteva glas otroka in da se mu prisluhne, saj se tako otrok počuti vključenega v skupen proces dela.

Tudi če pogledamo upoštevanje glasu otroka v primeru, kjer ni bilo individualne projektne skupine, vidimo, da so otroku vedno prisluhnili, ga upoštevali in nikoli silili v nekaj, o čemer ni želel govoriti (*/Nikoli niso drezali v mene./ (D31) /Če sem nekaj rekel, da trenutno ne, so me pustili./ (D32)*).

Na individualnih projektih srečanjih ni bil prisoten noben drug strokovnjak, razen socialne delavke. Le v enem primeru je na eno srečanje prišel ravnatelj otroka, ker je imel otrok težave v šoli in je ravnatelj želel slišati otrokove želje glede nadaljnjega šolanja.

Socialno delo

Vlogo socialnega delavca vidijo intervjuvanci predvsem v obiskovanju otroka v rejniški družini in preverjanju počutja otroka, če je vse v redu. V dveh primerih sta intervjuvanka povedala, da so bili ti obiski zelo redki. Druga intervjuvanka pa vidi vlogo socialnega delavca v odseljevanju in priseljevanju otroka iz ene družine v drugo družino in v urejanju birokracije, socialnega delavca vidi kot člana individualne projektne skupine. V enem primeru pa je bila socialna delavka bolj angažirana in je organizirala razna srečanja za otroke v rejništvu, skupaj so planinarili, prirejali razna srečanja in se družili; načrtovanja prihodnosti otroka sicer ni bilo, je pa bilo govora o otrokovem poklicu, kaj ga zanima ipd. V dveh primerih pa otroka s socialnimi delavkami nista imela veliko stika. En intervjuvanec se ne spomni, ali so spremljali rejništvo ali ne, druga intervjuvanka pa je povedala, da so se srečevali samo na individualnih projektih srečanjih.

Podpora in pomoč socialnih delavcev

Glede podpore in pomoči s strani socialnih delavk je imela večina intervjuvancev negativno mnenje. Trije intervjuvanci so povedali, da niso dobili nobene podpore in pomoči od socialnih delavk. En intervjuvanec je odgovoril, da bi jo potreboval, vendar je ni dobil (*/Ko sem jim pisal, odgovor, ki sem ga dobil, je bil »potrpi še malo, bo boljše.«/ (C16)*). Drugi intervjuvanec bi potreboval osebo, ki bi mu takrat razložila, kaj se dogaja (*/Nikogar ni bilo, ki bi mi kot otroku razložil, kaj se dogaja./ (G83)*), ali da bi se lahko pogovoril z osebo, ki je sama imela izkušnjo rejništva (*/Ki bi vsaj nekaj podobnega sam doživel, da bi se lahko vživel, vsaj približno v to, kaj sem takrat doživljal./ (G84); /S komer bi se lahko pogovarjal./ (G85)*). Dve intervjuvanki sta povedali, da nista pričakovali

nobene podpore in pomoči s strani socialnih delavk oziroma je nista potrebovali. Le en intervjuvanec je povedal, da je bil deležen podpore in pomoči od socialne delavke. Štirje intervjuvanci so povedali, da ne bi potrebovali dodatne podpore in pomoči s strani socialnih delavk. Eden je bil neodločen, saj v to smer nikoli ni razmišljal, kot je povedal. Dva intervjuvanca pa sta povedala, da bi takrat potrebovala večjo podporo od socialnih delavk in več pogovorov, saj bi se tako lahko razvilo zaupanje med otrokom in socialno delavko (*/Da bi lahko videl v njej osebo, kateri bi lahko povedal za težave, nastale v rejništvu./ (E81)*).

Doživljanje socialnih delavcev

Otroci v rejništvu so socialne delavke doživljali zelo različno. Trije so jih doživljali pozitivno in so se lahko zanesli nanje oziroma so vedeli, da če bi potrebovali podporo in pomoč socialne delavke, bi jo dobili (*/Vedela, da lahko nanjo računam, če bi jo slučajno kdaj rabila, da bi mi pomagala./ (A61)*). Socialna delavka je podpirala odločitve otroka in jih upoštevala (*/Zelo je podpirala moje odločitve./ (H78)*; */Upoštevala je moje želje./ (H79)*), kar je vplivalo na pozitivno doživljanje socialne delavke. V enem primeru je bila socialna delavka zaupnik otroku v rejništvu (*/Bila en zaupnik./ (D23)*). So pa kar štirje intervjuvanci socialno delavko doživljali negativno. Eden je povedal, da je ugotovil, da se na socialne delavke ne moreš zanesiti (*/Ščasoma sem ugotovil, da se tudi na njih ne morem več obrniti./ (C18)*), za enega je bila socialna delavka le ena oseba več (*/Socialna delavka je bila zame samo ena oseba več./ (F67)*; */Neka uradna oseba, ki je morala nekaj rešiti./ (F68)*), dva intervjuvanca pa sta do socialne delavke čutila odpor. Ena intervjuvanka je od socialnih delavk pričakovala, da ji bodo svetovale pri pomembnih odločitvah, kot je izbira, ali oditi v rejniško družino, v mladinski dom ali nazaj v matično družino. Ena intervjuvanka pa je povedala, da v primeru, da bi potrebovala socialno delavko, bi od nje pričakovala, da bi ji prisluhnila in da bi ji pomagala v najtežjih trenutkih.

Dva intervjuvanca sta povedala, da pomanjkljivost socialnega dela vidita v slabem komuniciranju med centrom za socialno delo otroka in centrom za socialno delo rejniške družine (*/Velikokrat klical na center za socialno delo X in sem dobil odgovor, da moram svojo socialno delavko na center za socialno delo Y klicati./ (C122)*) in v pomanjkanju neformalnega druženja med socialnimi delavkami in otroki v rejništvu.

Predlogi socialnim delavcem

Otroci v rejništvu, zdaj odrasle osebe z izkušnjo rejništva, socialnim delavkam predlagajo, da večkrat obiščejo rejniške družine in otroke v rejništvih, da ohranjajo kontakt z otroki, ki je čim bolj pogost, da uvedejo individualna srečanja med otrokom v rejništvu in socialnimi

delavkami, da bolj sprejmejo otrokova mnenja glede njegovih želja, da ne delajo razlik med otroki v rejništvu (*/Da nimajo svojih ljubljencev./ (B170)*), da odprejo oči in prisluhnejo otrokom, da delo opravljajo z veseljem in zanimanjem, da poskusijo biti še neformalno povezani tako z otroki kot tudi z družinami, pomemben je zaupen odnos med otrokom in socialno delavko, ki ga je treba vzpostaviti že na začetku procesa dela, da se otrokom nudi več pozornosti in da se jih spodbuja k želenim ciljem, da se otrok ne pošlje v rejniško družino, ki bi bila zelo oddaljena od matične družine, naj teorij ne vzamejo preveč resno in naj si ne mislijo, da razumejo stvari, ki jih niso doživeli, predlagajo pa tudi več individualnih projektnih srečanj.

Prehod iz rejniške v matično družino

Glede prehoda iz rejniške v matično družino lahko na podlagi podatkov izhajamo, da v večini primerov ni prišlo do tega prehoda, saj je večina intervjuvancev iz rejniške družine odšla k svojim partnerjem. Dva intervjuvanca sta ostala pri rejniški družini, en intervjuvanec pa se je po rejništvu osamosvojil in odšel v drug kraj, kjer se je šolal naprej. V dveh primerih sta se po končani zvezi s partnerjem intervjuvanca vrnila nazaj k matični družini.

Glede poteka odhoda iz rejniške družine lahko iz podatkov vidimo, da v večini primerov ni bilo nobenega načrtovanja, razen v enem primeru, kjer so se že na individualnem projektnem srečanju pogovarjali o vrnitvi v matično družino, otrok je nekajkrat tudi šel domov k matičnim staršem, ostal čez vikend, nato pa se dokončno odselil nazaj k njim. Vsak otrok je po svoje doživljal ta odhod iz rejniške družine. Ena intervjuvanka je zadnji odhod iz rejniške družine (bila je v dveh različnih rejniških družinah) doživljala negativno, saj ji je bilo težko zapustiti rejniško družino, vedela je, da je tam mir, da ima okoli sebe ljudi, ki jo imajo radi in ki jih ima rada tudi ona. Svoje doživljanje je primerjala z razhodom partnerja in je povedala: »*Ni mi bilo tako težko oditi od fanta, ko sva se razšla, kot mi je bilo težko oditi od rejniške družine*« (B128). Ko je odhajala iz prve rejniške družine, ko je bila še mlajša, je prehod iz rejniške v matično družino doživljala ambivalentno. Bila je srečna in vesela, da se vrača nazaj k matičnim staršem, hkrati pa tudi žalostna, ker zapušča rejniško družino. Večina intervjuvancev pa je ta odhod iz rejniške družine doživljala pozitivno. Za nekatere je bilo to nekaj samoumevnega, nič posebnega, ena intervjuvanka je pričakovala otroka in si je želela ustvariti družino. Pri dveh intervjuvancih pa so bila prisotna različna čustva in različno doživljanje odhoda. Pri enem je bilo prisotno veselje, ker odhaja iz rejniške družine, hkrati pa je bil prisoten strah, ker odhaja na svoje, brez stanovanja, brez službe in z zelo malo denarja. Pri drugem

intervjuvancu je bilo po eni strani prisotno tudi veselje, ker zapušča rejniško družino, po drugi strani pa žalost in razočaranje, saj se je vračal nazaj k mami, za katero je vedel, da ni sposobna skrbeti zanj in za brata ter v kraj, ki mu ni poznan (*/V mesto, Ljubljano, kjer nikogar ne poznaš./ (G91)*).

Trije intervjuvanci so povedali tudi, da še zdaj ohranjajo stike z rejniško družino.

Glede najtežje stvari pri odhodu iz rejniške družine je ena intervjuvanka odgovorila, da ji ni bilo nič težkega, medtem ko sta dva intervjuvanca povedala, da jima je bilo najtežje zapustiti prijatelje (*/Menjaš sošolce, prijatelje./ (B149)*; */Avtomatsko se stiki prekinejo./ (B150)*) in kraj (*/Najtežje je bilo zapustiti kraj, ki mi je bil zelo všeč./ (C108)*).

Podporo in pomoč pri odhodu iz rejniške družine je v enem primeru nudila rejniška družina (*/Da sem vedela, da mi vsi stojijo ob strani, tako rejnica kot njen sin./ (A74)*), matična družina pa temu otroku ni bila v pomoč. V dveh primerih je matična družina otroka sprejela nazaj, v čemer otroka, zdaj odrasla človeka, vidita podporo in pomoč. Noben otrok ni dobil nobene podpore in pomoči s strani socialnih delavk. V enem primeru je intervjuvanec sebe navedel kot osebo, ki mu je bila pri odhodu iz rejniške družine najbolj v pomoč.

Pri dodatni podpori in pomoči pri odhodu iz rejniške družine je ena intervjuvanka odgovorila, da ne bi potrebovala ničesar, medtem ko je en intervjuvanec odgovoril, da bi takrat potreboval nekoga, ki bi uvidel, da bi bilo boljše otroka dati v rejniško družino, ne pa nazaj k matični družini (*/Takrat ni bilo nikogar dovolj sposobnega, ki bi uvidel, da bi, čeprav v tistem trenutku najbolj boleče, bilo najbolje naju umakniti v neko povsem drugo okolje. (G97)*).

Rejniški sistem

Tudi glede pogleda na rejniški sistem imajo intervjuvanci različna mnenja. Dva izmed njih menita, da je rejništvo nekaj pozitivnega in eden izmed njiju je dejal, da je naš rejniški sistem veliko bolj dober v primerjavi z drugimi mednarodnimi sistemi rejništva. Tudi sam je aktiven član na področju rejništva, in sicer v rejniškem društvu, in poudarja, da se je v tem času, odkar je bil on v rejništvu, veliko stvari izboljšalo. Dva intervjuvanca pa imata negativen pogled na rejniški sistem. Enemu izmed njiju se je rejniški sistem zameril, kljub temu pa se zaveda, da je veliko otrok, ki potrebujejo začasne družine, spet drugi intervjuvanec pa je povedal, da je raje čim dlje od socialnih služb in da je raje pristranski, kar pomeni, da se ne more opredeliti. En intervjuvanec pa nima posebnega mnenja o rejništvu.

Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema

Prednosti rejniškega sistema intervjuvanci vidijo v samem obstoju rejniških družin, saj imajo tako otroci, ki zaradi neustreznih razmer ne morejo živeti v svoji matični družini, možnost, da se začasno preselijo drugam (*/V redu se mi zdi, da obstajajo rejniške družine./* (A79); */Veliko je otrok, ki doma ne morejo živeti, ker živijo v neprimernih razmerah in morajo nekam oditi./* (B161); */Prednost vidim v tem, da greš nekam, kjer ti je mogoče boljše, kot ti je bilo dano./* (E84)), en intervjuvanec prednost vidi tudi v samih osnovnih stvareh rejništva (*/Predvsem kar se pogojev tiče./* (D136); */Kar se dela tiče mislim, da je več vstopne kontrole./* (D146); */Da so strožji pogoji./* (D147)), glede spremembe zakonodaje (*/Na primer, da je lahko rejenec nekdo, ki se po 18. letu šola./* (D137); */Tudi poimenovanje sedaj namesto rejenci, rejenke, so sedaj otroci v rejništvu./* (D142)) in glede izobraževanja in preverjanja rejnikov.

Pomanjkljivosti rejniškega sistema intervjuvanci vidijo v samem izkoriščanju otrok s strani rejniških družin (*/Obstajajo tudi slabe rejniške družine, ki imajo otroke samo zaradi denarja, jih izkoriščajo./* (B162)), premalo je nadzora tako nad rejniki kot tudi samimi otroki v rejništvu, premajhno število zaposlenih socialnih delavk na centrih za socialno delo, zaradi česar je posledično oteženo samo nadziranje, socialne delavke so preveč zasedene z birokratskimi in administrativnimi zadevami, premalo časa preživijo z rejniškimi družinami in otroki v rejništvu, ni neformalnih druženj med socialnimi delavkami in otroki v rejništvu, posledično se mogoče zaradi tega ne more razviti neka navezanost med socialnimi delavkami in otroki, saj se je v pisarni težko povezati, predvsem ko gre za primer odvzema otroka iz matične družine, takrat otrok v socialni delavki še težje zaupno osebo, prav tako je premalo preverjanja, kako je otrokom sploh všeč v družini, torej premalo stika z otrokom v rejništvu ter določeni člani, ki so v zakonu, so v praksi slabost (*/Sistem pa je tak, da če je preživnina določena, se rejnina za tisti del zmanjša, tudi če se preživnina v praksi ne plača./* (D140); */Ko sem jaz še bil v rejništvu, sem imel stalen naslov pri rejniški družini, sedaj pa imajo otroci naslov pri biološki družini./* (D144)). Ena intervjuvanka pa je odgovorila, da se ne spomni nobene pomanjkljivosti rejniškega sistema.

Potrebne spremembe

Intervjuvanci potrebne spremembe vidijo predvsem v večji kontroli rejnikov, pa tudi pri preverjanju samih rejniških družin zaradi zlorabe alkohola. Potrebno je medsebojno sodelovanje centrov za socialno delo (center otroka in center rejnika), potreben bi bil večji poudarek na sodelovanju med matičnimi in rejniškimi starši, več individualnih projektnih

skupin, večja povezanost med otrokom v rejništvu in socialno delavko, v eno rejniško družino se ne bi smelo dajati preveč otrok kot tudi ne otrok s prevelikim starostnim razponom (*/Se ne bi po mojem mnenju smelo dajati skupaj v rejništvo na primer otroka, ki je dojenček in 11-letnika na primer./ (E89)*), potrebna bi bila neformalna druženja med socialnimi delavkami in otroki, saj bi se tako bolj povezali med seboj in tudi v sami zakonodaji bi bilo treba spremeniti nekaj stvari, na primer glede preživnine in prebivališča otroka.

5. RAZPRAVA

Na samem začetku se mi zdi pomembno poudariti, da rezultatov raziskave ne morem posplošiti na vse otroke v rejništvu, kajti vsak otrok je edinstven, unikaten in vsak doživlja stvari na svoj način. Poleg tega je bilo v mojo raziskavo vključenih premalo število ljudi, da bi lahko rezultate posploševala na vse otroke v rejništvu.

Svoje ugotovitve sem razdelila na zame pomembne štiri sklope.

Prehod iz matične v rejniško družino

Rejništvo je začasen ukrep, vendar je bilo v raziskavi ugotovljeno, da je bila večina rejništev dolgotrajnih in so trajala približno 15 let in še več. Razlogi, zaradi katerih so otroci morali v rejništvo, so različni, in sicer vse od prisotnosti alkoholizma v družini, nasilja v družini, brezposelnosti in posledično nezmožnosti preživljanja otrok, bolezni staršev do ločitve staršev. Med temi razlogi, kot navajata Marta Tomec in Tina Hudobivnik (2012: 67–68), je prisotnost zasvojenosti v družini, predvsem z alkoholom, precej pogost razlog (50 %), zaradi katerega otroci zapustijo matično družino in odidejo v rejniško družino. Temu sledi zasvojenost staršev z drugimi drogami (16,48 %) kot tudi prisotnost staršev na psihiatriji (16,48 %). Drugi razlogi, zaradi katerih morajo otroci zapustiti matično družino in ki so v precej manjšem deležu, so nezmožnost za skrb otroka zaradi starševskega zaostanka v razvoju (3,98 %), starši imajo hude motnje vedenja in posledično so osebnostno neurejeni (4,55 %), slabo zdravstveno stanje staršev (1,7 %), otrokova telesa ali intelektualna oviranost (1,7 %), neurejene bivanjske razmere staršev tujcev, spolna zloraba otroka (0,58 %) ali nasilje v družini (1,7 %) (*ibid.*).

Kot sem ugotovila, so otroci različno dojemali rejništvo. Nekateri so to sprejeli kot boljšo možnost ali pa se s tem sploh niso preveč obremenjevali in so rejništvo doživljali kot počitnice, kot nekaj, kar ne bo dolgo trajalo. Za nekatere pa je bilo rejništvo zelo stresno in težko. Če te ugotovitve povežem z ugotovitvami ameriške raziskovalke Vere Fahlberg (1993, v Križnik Novšak 2008), lahko vidimo, da so se nekatere ugotovitve raziskovalke pojavile tudi pri mojem raziskovanju. Če pogledamo po razvojnem sklopu, kot ga je določila Vera Fahlberg, lahko vidimo, da sta v zgodnjem otroštvu tudi v mojem primeru dva otroka z rejniško družino razvila običajen odnos otrok–starš (*op. cit.*: 26), vendar bi na tem mestu sama ta odnos otrok–starš interpretirala bolj kot nezavedanje obstoja matične družine in posledično razvoj takšnega odnosa. Namreč v enem primeru otrok sploh ni vedel za obstoj rejniške družine, torej je rejniške starše že od samega začetka dojemal kot svoje »prave« starše. Če preidemo na naslednji razvojni sklop, od 5. ali 7. leta do 9. leta starosti otroka, naj bi se tukaj otroci že zavedali krvnega sorodstva, a obenem naj bi se

identificirali s tisto družino, v kateri živijo (*op. cit.*: 27). V svoji raziskavi pri nobenem intervjuvancu nisem zasledila tovrstnega doživljanja, se je pa pri teh letih pokazalo predvsem negativno doživljanje rejništva. Otrokom je bilo težko in čudno, niso čisto dojemali, kaj se dogaja, eden od intervjuvancev se je zaprl vase, prisoten je bil jok in strah pred neznanim, kar kot pogoste znake doživljanja omenja tudi Andreja Križnik Novšak (2012: 83). Naslednjemu razvojnemu sklopu, od 9. leta starosti in vse do adolescence, je v mojem primeru pripadal le en intervjuvanec, ki pa je rejništvo doživljal ambivalentno – hkrati pozitivno, bil je namreč vesel, ker gre na boljše in negativno, saj je doživljal strah pred neznanim. Podobnost z ugotovitvami raziskovalke Vere Fahlberg (1993, v Križnik Novšak 2008) v tem razvojnem sklopu vidim v tem, da je tudi moj intervjuvanec omenjal, da ga je obremenjevala »drugačnost«, na katero je želel pozabiti in ki jo omenja tudi avtorica (*ibid.*). Pričakovati je, da so otroci podobno doživljali tudi sam prehod iz matične v rejniško družino. V štirih primerih se intervjuvanci ne spominjajo, kako so doživljali prehod. Sama bi to v nekaterih primerih interpretirala kot nespominjanje, in sicer zaradi starosti otroka. Namreč manjši otroci se verjetno ne spomnijo toliko, kaj vse so doživljali ob prehodu, ker so bili premajhni. Čeprav pa ne zanikam, da tudi zelo majhni otroci čutijo, kaj se dogaja in imajo tudi sami čustva, ki jih kažejo, skrivajo ali zanikajo. Andreja Križnik Novšak (2012: 72) piše, da vsak otrok doživlja različna čustva ob prehodu iz matične v rejniško družino, od žalosti, jeze, strahu, krivde do zanikanja in sramu in prav zato je pomembno, da z otrokom spregovorimo o njegovih čustvih in smo mu na voljo za pogovor, podporo in pomoč, kajti ta prehod je lahko za otroka zelo stresen, kar se je tudi v moji raziskavi pokazalo kot pogost pojav doživljanja prehoda. Zato je izrednega pomena samo načrtovanje prehoda. Otroka je pomembno pripraviti na rejništvo, saj bo le tako lahko dobil pozitivno izkušnjo in bo lahko ta prehod zanj manj stresen. Marta Tomec in Tina Hudobivnik (2012: 71–73) tako pišeta, da je pomembno, da otrok najprej spozna socialno delavko in z njo vzpostavi odnos, nato moramo dati otroku čas in priložnost razumeti svoj novi položaj, da spozna, kaj se bo z njim dogajalo in zakaj, prav tako je priporočljivo, da otrok najprej spozna rejniško družino, namreč otrok gre kar na enkrat v popolnoma novo okolje, s številnimi strahovi in negotovostmi gre k ljudem, ki jih ne pozna, kjer ne ve, kako se lahko obnaša ipd. Tudi moji intervjuvanci so navajali tovrstne strahove in zato je pomembno, da otrok, če je le možno, najprej spozna družino, h kateri se bo preselil. Je pa še nekaj bolj splošnih stvari, ki jih je treba upoštevati pri nameščanju otrok v rejništvo in ki jim mogoče ne dajemo tolikšnega pomena, vendar so za otroka tudi pomembne, in sicer da pripravimo otrokove najljubše stvari, oblačila, druge potrebščine in

družinske slike, ki bi mu pomagale ohraniti del domačnosti in kontinuitete, prav tako sodelovati pri pripravi sobe za otroka, otroku predstaviti novo šolsko okolje ali vrtec ter da spozna druge otroke z izkušnjo rejništva (*op. cit.*: 74). V moji raziskavi je samo en intervjuvanec navajal o delčku tega načrtovanja – spoznanje rejniške družine, preden se je dokončno preselil v rejniško družino. V dveh primerih so socialne delavke po otroka prišle v šolo ali v vrtec in ju odpeljale v rejniško družino. V nobenem primeru ne vidim razloga za takšen ukrep. Vsaj po pripovedovanju intervjuvancev ni v nobenem primeru šlo za tako skrajšen ukrep, da bi otroka morali na takšen način odvzeti matični družini, razen v primeru nasilja v družini. Tam so otroka po odvzemu iz družine namestili v krizni center. Vendar če pogledam druge primere, kjer so bili razlogi alkoholizem v družini, nezmožnost preživljanja otroka, bolezen starša in ločitev staršev, pa ne vidim razloga, zakaj so strokovni delavci ravnali tako. V teh primerih bi bilo korektno, tako do matičnih staršev kot do otrok in rejniških staršev, da bi rejništvo načrtovali in otroka pripravili na samo rejništvo. Tako bi lahko hkrati preprečili občutke zmedenosti in izgube varnosti pri otroku (*op. cit.*: 69). Kot nadaljujeta avtorici (*ibid.*), »je načrt nujen del opore otroku v tem, zanj negotovem položaju«. Poleg tega pa se mi zdi pomembno omeniti, in na kar opozarjajo tudi nekateri avtorji (Križnik Novšak 2008; Križnik Novšak 2012; Kelly, Gilligan 2000; Mali 2012; Škerlj 2012; Mali 2008; Tomec, Hudobivnik 2012; in drugi), da je pomembno, da otroku predstavimo približen časoven okvir trajanja rejništva in da spozna, kaj so tiste potrebne spremembe v matični družini, da se bo lahko vrnil nazaj. Tako bo lahko tudi otrok sam »dejaven ustvarjalec in opazovalec sprememb«, kar bo zmanjšalo občutek negotovosti, hkrati pa bo lahko pozitivno vplivalo na otrokov občutek lastne kompetentnosti in varnosti (Križnik Novšak 2012: 84).

Kot sem omenila, sta pomembni tudi podpora in pomoč, ki ju otrok dobi ob tako pomemben prehodu v življenju. Največ podpore, ki so je bili deležni moji intervjuvanci, je prihajalo od rejniških družin. S strani matične družine je le en otrok prejemal podporo in pomoč in še to, kar je on videl in dojemal kot podporo in pomoč, je ohranjanje stikov z matičnimi starši, kar pa je osnovna dolžnost matičnih staršev do otroka, ki je v rejništvu, čeprav od matične družine po navadi ne moremo pričakovati podpore in pomoči, saj je pogosto ne zmorejo nuditi. Vendar pa sama podpora in pomoč matične družine ob prehodu v rejništvo vidim v tem, da dajo matični starši otroku jasno sporočilo, da ni on kriv za odhod, da ima dovoljenje, da živi v rejniški družini, da mu jasno povedo, da ga imajo radi, če je možno, da ga pospremijo v rejniško družino ipd. Večina intervjuvancev podpore in pomoči ni bila deležna niti s strani socialnih delavk, kar pa je njihova strokovna dolžnost.

Kot sem že povedala in kot smo že lahko videli, otroci v času prehoda doživljajo razna čustva, vsak otrok različno doživlja rejništvo, rejniško družino, prehode ter podobne stvari, in zato je še toliko bolj pomembno, da smo strokovni delavci otroku, ki je v rejništvu, na razpolago, da smo tam zanj, da mu nudimo podporo in možnost pogovora o težavah, ki ga pestijo, o čustvih, ki ga doživlja ali o splošnih stvareh. Mi, strokovni delavci, socialni delavci moramo biti otroku venomer na razpolago, saj je to naša dolžnost in tudi otroci bi si želeli naše podpore in pomoči. Sicer je v moji raziskavi o tej želji spregovoril le en intervjuvanec, ampak verjamem, da so si takrat to želeli tudi drugi otroci v rejništvu. Kar jim je bilo v času prehoda iz matične v rejniško družino najbolj v pomoč, je to, da razdalja med matično in rejniško družino ni bila velika, da so brate in sestre dali skupaj v eno rejništvo, da je vedno obstajala možnost stika z matičnimi starši, tudi če je to predstavljal le telefonski stik, in da je bilo rejništvo sorodstveno, za katerega pa se je pozneje izkazalo, da je otroku predstavljal tudi oviro. Zato je pomembno, da pred namestitvijo otroka v rejništvo preverimo in ocenimo, ali bi bilo sorodstveno rejništvo v večjo korist otroka ali bi to zanj predstavljalo oviro, da poiščemo rejniško družino, ki ne bo zelo oddaljena od matične družine, da stremimo k temu, da damo otroke iz iste matične družine v isto rejniško družino.

Življenje v rejniški družini

Drugi pomembni sklop v raziskavi je življenje v rejniški družini. Otroci so samo življenje v rejniški družini doživljali na različne načine, saj je imel vsak otrok drugačno rejniško družino in posledično tudi drugačno izkušnjo. Nekateri so imeli negativno izkušnjo, nekateri pozitivno. Za otroka, ki je bil v sorodstvenem rejništvu, je pozneje le-to zanj predstavljalo nekaj negativnega, saj si je sčasoma želel, da bi ga dodelili drugi rejniški družini, ki ne bi imela nobene povezave z njegovim sorodstvom. In če je bilo sorodstveno rejništvo na začetku rejništva zanj največja pomoč pri prehodu iz matične v rejniško družino, se je to sčasoma spremenilo v negativno izkušnjo in željo, da tega ne bi bilo. Vidimo lahko, da sorodstveno rejništvo ni nujno v največjo korist otroka. To je še en razlog, zakaj je tako pomembno, da ocenimo, ali je sorodstveno rejništvo v otrokovo korist in ali je možno, odvisno od starosti otroka, tudi njega vključimo v proces dela in prisluhnemo njegovim željam, njegovemu mnenju glede možnosti sorodstvenega rejništva. Rejniško družino je večina intervjuvancev videla kot nadomestno družino oziroma kot edino družino. Čeprav strokovnjaki opozarjajo na to, da rejniška družina ni nadomestna družina, saj ne more nadomestiti matične družine oziroma jo izriniti, ne moremo vplivati na otrokovo doživljanje. To doživljanje sama razumem kot posledico nudenja vseh tistih

potreb, ki jih otrok potrebuje, vendar jih ne dobi s strani matične družine, ampak s strani rejniške družine. Ker matična družina ne more zadovoljiti vseh otrokovih potreb, ker začasno ne živijo skupaj oziroma mu jih ni zmožna nuditi, mu le-te nudi rejniška družina in tako otrok posledično rejniško družino dojema kot nadomestno družino. Namesto o nadomestni vlogi oziroma o nadomestni družini bi morali govoriti o komplementarnosti rejniške družine in matične družine (Cvetko *et al.* 2011). Le eden v moji raziskavi ni čutil nobene ljubezni do rejniške družine. Zanj so bili rejniki le osebe, ki so mu nudile streho nad glavo in hrano. To sama povezujem s posledico negativne izkušnje rejništva. Namreč otroku so že od samega začetka rejništva dali vedeti, da ni njihov otrok, da je tuj otrok, in to zavedanje, da si v družini, v kateri bi lahko rekli, da nisi dobrodošel, kjer te ne dojemajo kot sebi enakega, je težko. Poleg tega pa je na otroka letelo še vse delo, rejniki so bili neenakopravni in zato se je moral otrok že v otroštvu odpovedati nekaterim stvarim, kot so morje, izleti ipd. Ta otrok posledično ni mogel živeti svojega otroštva v pravem pomenu in je moral po mojem mnenju dokaj hitro odrasti. Medtem pa so imeli drugi intervjuvanci pozitivne izkušnje in so vlogo rejniške družine videli ne le v nujenju materialnih stvari in zadovoljenju osnovnih potreb, ampak tudi v zadovoljevanju čustvenih potreb. Ljubezen in varnost sta eni izmed stvari, kjer otroci v rejništvu čutijo največji primanjkljaj in zato je pomembno, da jim rejniki pokažejo, da jih imajo radi, da jih naučijo ljubezni, saj s tem ustvarjajo varno okolje za otroka (Mali 2008: 123).

Pri vsem tem pa je pomembno, da rejniška družina otroku nudi tudi podporo in pomoč. Otroku v vseh prehodih, v vseh obdobjih življenja, potrebuje ljudi, na katere se lahko zanese in ki mu stojijo ob strani. V moji raziskavi se je pokazalo, da so rejniški starši, predvsem rejnice, pomembne osebe v življenju otrok v rejništvu. Namreč v rejnicah veliko otrok vidi zaupno osebo, ki jim je na voljo za pogovor, svetovanje, razumevanje ipd. In prav ti pogovori, nasveti in motivacija so zanje predstavljali največjo podporo in pomoč, ki so jo dobili s strani rejniške družine. Osebe v moji raziskavi vidijo podporo in pomoč rejniške družine tudi v tem, da so jih sprejeli medse, da so jim stali ob strani, da so jim nudili ljubezen in dali občutek, da jih ima nekdo rad. Te čustvene potrebe so pomemben dejavnik v življenju tako otrok v rejništvu kot tudi vseh ostalih otrok. Otroci v rejništvu pri rejniških starših iščejo prav to, česar ne morejo dobiti od svojih matičnih staršev in od rejniških staršev se pričakuje, da bodo znali to podeliti z otroki v rejništvu. Obstajajo pa tudi rejniške družine, ki vsega tega otrokom ne nudijo. Po mojem mnenju ne bi smele obstajati rejniške družine, ki otroku ne zmorejo nuditi pozitivne izkušnje rejništva. Zavedati se moramo, da otrok v rejništvo prihaja že z eno slabo izkušnjo, z izgubo matične družine in

nedopustno je, da gre iz ene družine s problemi v drugo družino s problemi. Tisti otroci, ki pa niso dobili nobene podpore in pomoči rejniške družine, pa bi si želeli, da bi jim rejniki namenili kakšno lepo besedo, da bi jim dali malo topline in ljubezni, da bi jih podprli in razumeli. Za otroka je pomembno, da od rejniških staršev dobi občutek dobrodošlosti in naklonjenosti, da se med rejniki in otroki v rejništvu razvije pozitiven odnos, kajti prav to lahko otroku pomaga, da sprejme nujnost namestitve v rejništvo (Križnik Novšak 2012: 84), hkrati pa so zadovoljene tudi otrokove potrebe. Spet drugi pa bolj kot neko čustveno podporo potrebujejo ob sebi osebo, ki ima podobno izkušnjo, s katero bi se lahko poistovetili. Tudi sama to vidim kot eno dobro možnost, kajti nekateri otroci, ki gredo v rejništvo, potrebujejo vednost, da niso edini v rejništvu. Nekateri se lažje pogovarjajo z osebami, ki imajo podobno izkušnjo, saj se lahko lažje kot osebe, ki te izkušnje nimajo, vživijo v otrokovo doživljanje, lažje jih razumejo, kaj doživljajo in kaj čutijo, saj so šli tudi sami skozi to fazo v svojem življenju. Zato se socialne delavke, ki te izkušnje nimamo, ne moremo toliko povezati z otroki in se jim pridružiti na način, kot bi si mogoče oni želeli, vendar je kljub temu naša naloga, da se poskusimo približati otroku in z njim vzpostaviti vez in zaupen odnos. Socialne delavke se moramo zavedati, kako pomembno je, da vsem sodelujočim v procesu dela, tako otrokom in rejnikom kot tudi matičnim staršem, stojimo ob strani in smo jim venomer na voljo za pogovor, podporo in pomoč. To je namreč naše strokovno delo.

Ena izmed stvari, ki se je pokazala v raziskavi, je, da večina otrok v rejništvu ni dobivala podpore in pomoči s strani matične družine. Matična družina bi po mojem mnenju morala otroku stati ob strani, saj so ne nazadnje še vedno otrokovi skrbniki. Otroci jih potrebuje. In skrb vzbujajoče je, da sta le dva intervjuvanca v moji raziskavi dobivala podporo in pomoč s strani matične družine. Vendar je hkrati tudi razumljivo, kajti matična družina le-tega ne zmore, zato je bil otrok tudi začasno nameščen v rejniško družino. Matične družine so velikokrat družine s številnimi problemi in že dejstvo, da gre otrok v rejniško družino, lahko zadnje predstavlja dodaten stres, s katerim se ne znajo učinkovito soočiti. Zato potrebujejo strokovno pomoč in prav v individualni projektni skupini pomagamo matični družini pri spremembah, ki se morajo zgoditi, da se bo otrok lahko vrnil nazaj. S tem ko pomagamo družini k izboljšanju življenjskih pogojev, pomagamo hkrati tudi otroku (Čacinovič Vogrinčič 2006: 103).

V raziskavi vidimo tudi različen spekter dejavnikov pomoči, kot jih vidijo otroci. Vsakemu otroku je določena stvar oziroma oseba predstavljala največjo pomoč v času rejništva in pomembno se mi zdi, da tega ne prezremo, ampak da spodbujamo stike s socialno mrežo,

saj kot vidimo, so lahko pomemben del življenja otroka v rejništvu: da spodbujamo stike z matično družino, če je to v otrokovo korist in če si otrok to želi, da spodbujamo otrokove prostočasne aktivnosti, ki lahko prav tako pripomorejo k rejništvu, da damo otroke iz iste matične družine v isto rejniško družino ipd. Že Gilligan (2000: 116) je pisal, da lahko imajo prostočasne aktivnosti mnoge pozitivne učinke, kot so krepitev otrokove socialne mreže, gradnja prijateljstva, ki ni odvisna od otrokovega statusa bivanja, povečanje občutka samoučinkovitosti in samopodobe ipd.

Če pogledamo še odnos med matično in rejniško družino, ki naj bi bil pozitiven in sodelovalen, saj bo tako otrok dobil pozitivno sporočilo in bo lažje sprejel svojo novo vlogo v rejniški družini, je raziskava pokazala, da je bil v večini primerov med obema družinama pozitiven odnos, le v treh primerih so intervjuvanci odnos med matično in rejniško družino opisali negativno oziroma sploh niso mogli govoriti o nekem odnosu, saj so se starši videli samo enkrat ali celo nikoli, do nadaljnjega sodelovanja med njimi pa več ni prišlo. V primeru, kjer je šlo za sorodstveno rejništvo, je bila biološka mama otroka v družini črna ovca, posledično je bil tudi odnos med njimi tak. Kljub temu da sogovornik navaja, da je bil odnos med matičnim staršem in rejniško družino načeloma v redu, je imelo dejstvo, da je imel matični starš vlogo »črne ovce« v družini, vpliv na njihov odnos. V drugem primeru pa do nekega odnosa med matično in rejniško družino ni prišlo zaradi takratne želje otroka, da biološka mama ne prihaja več, ker so se otroku zdela tovrstna srečanja brez pomena, kajti rejniki so o otroku govorili samo negativno. Tovrsten odnos rejnikov je bil zelo neprimeren. Kot je pomembno, da rejniki ne obsojajo matične družine, da se izognejo etiketiranju otrokove matične družine (Mali 2008: 123), se mi zdi pomembno tudi, da ne obsojajo, etiketirajo in da ne govorijo slabšalno smislu o otroku. V tistih primerih, ko pa je prišlo do nekega odnosa, kjer so se matični in rejniški starši srečali večkrat, pa vidimo, da intervjuvanci o tem govorijo kot o pozitivnem odnosu, kjer je bilo prisotno sodelovanje, dogovarjanje, razumevanje in ne tekmovanje. To so tiste pomembne stvari, ki bi morale biti prisotne v vseh odnosih med rejniškimi in matičnimi starši. Odnos med obema družinama bi moral biti partnerski in zavezniški, ki bi temeljil na sodelovanju obeh družin, kjer bi o vseh pomembnih odločitvah v zvezi z otrokom skupaj sodelovali in se dogovarjali (Mali 1998: 8). Raziskava je pokazala tudi, da če je med njimi dober odnos, sodelovanje in dogovarjanje, bo to posledično dobro vplivalo tudi na otroka, ki bo lahko lažje sprejel svojo novo vlogo in po vsej verjetnosti ne bo prišlo do konflikta lojalnosti, ampak bo otrok znal živeti z in med dvema družinama. Tudi Maksimiljana Mali (1998: 13) piše, da če se obe družini informirata med seboj in sodelujeta, lahko to uspešno vpliva na

zdrav razvoj otroka. Tam, kjer je bil odnos med obema družinama negativen, je bila prisotna tudi razpetost otroka med obema družinama. Tukaj vidimo, kako kakovost odnosa med matičnimi in rejniškimi starši vpliva na otroka in na doživljanje konflikta lojalnosti. Čeprav Leathers (2003, v McWey, Acock, Porter 2010: The impact of continued contact with biological parents upon the mental health of children in foster care) piše, da otroci doživljajo večji konflikt lojalnosti, če imajo močne odnose z obema družinama, se v moji raziskavi to ni pokazalo. Namreč v moji raziskavi otroka nista imela močne povezave z rejniškimi starši. V enem primeru je otrok rejniške starše doživljal negativno, saj je bilo veliko neenakopravnosti, prisoten pa je bil tudi občutek nedobrodošlosti. V drugem primeru pa je otroku rejniška družina postajala vedno bolj tuja, čeprav je šlo za sorodstveno rejništvo, pogrešal je svobodo in toplino, torej lahko rečemo, da tudi ta intervjuvanec ni imel preveč močne povezave z rejniško družino. Vsak otrok pa se z razpetostjo sooča na svoj način. Nekaterim je bil v veliko pomoč njihov karakter, saj so ubrali tisto pot, ki je ustrezala njim in ne drugim, drugi so začeli drugače gledati na svet in na rejniško družino, spet tretji so se zatekli v šolo ali pa so rejniško družino sprejeli za svojo. Največja pomoč v času soočanja z razpetostjo so bili rejniki, otroci v rejništvu in v enem primeru otrok sam.

Stike z matično družino so imeli v moji raziskavi le trije intervjuvanci, kar je zelo zaskrbljujoče. Namreč stiki med starši in otroki bi se morali odvijati, le tako lahko otroci in starši vzpostavijo oziroma nadgradijo odnos otrok–starši. V mislih moramo imeti dejstvo oziroma možnost vrnitve nazaj v matično družino. Čeprav, če pogledam raziskavo in primere intervjuvancev, lahko pri nekaterih razumem, zakaj do stikov ni prišlo: ali otroci niso poznali staršev (tukaj se postavi vprašanje, kje pa so bili matični starši) ali si otrok sam ni želel stikov ali so starši brez denarja, brez voznškega dovoljenja in precej oddaljeni od otroka. Zaradi slednjega se mi zdi še toliko bolj pomembno, da otrok ne damo v rejniške družine, ki so zelo oddaljene od matične družine, razen če je za to utemeljen razlog (korist otroka). S tem ko razdalja med starši in otroki ne bo prevelika, bodo mogoče tudi stiki bolj pogosti. Kar smo že ugotovili, pa je to, da stiki lahko pomembno vplivajo na otroka samega, zato je pogostost stikov pomembna, saj se tako povečuje navezanost med starši in otroki, vzpostavlja pa se odnos otrok–starš. Vendar pa je bolj kot pogostost stikov pomembna kakovost stikov. Če so stiki kvalitetni, lahko zadoščajo tudi, če so redki. Čeprav nekatere študije kažejo, da so stiki z matično družino lahko za otroke stresni, se le-to v moji raziskavi ni pokazalo. Nobeden izmed intervjuvancev, ki je imel stike z matično družino, ni navedel, da bi doživljal stres, povezan s stiki. Večina jih je stike doživljala

pozitivno, tam, kjer stikov ni bilo, pa jih tudi niso pogrešali. Večina intervjuvancev je imela stike tudi z razširjeno družino, ki je tudi lahko pomemben del v otrokovem življenju in na kar opozarjajo tudi nekateri avtorji (McCall *et al.* 2011; Kelly in Gilligan 2000; in drugi). Kljub temu pa za večino intervjuvancev v moji raziskavi stiki z razširjeno družino niso tako pomembni.

Zaskrbljujoč se mi zdi podatek, da je v večini primerov individualna projektna skupina potekala le enkrat do štirikrat na leto. Že Rakar in drugi (2010: 72) opozarjajo, da enkratna srečanja ne morejo temeljiti na soustvarjanju rejništva in soustvarjanju želenih sprememb in rešitev. Tudi Gabi Čačinovič Vogrinčič (2006: 101) opozarja na ohlapnost formulacije glede pogostosti individualne projektne skupine. Sama individualno projektno skupino razumem kot skupino, ki spremlja otroka na njegovi poti, kjer skupaj načrtujejo proces dela, kar pomeni, da je potrebno kontinuirano delo, ki pa ni mogoče, če se individualna projektna skupina sreča samo enkrat na leto. Kot piše Metoda Bole Finžgar (2008: 132), je potrebno, da se individualna projektna skupina srečuje vsake tri mesece. Tako so zagotovljeni minimalni pogoji, da se socialno delo lahko sploh zgodi (Rakar *et al.* 2010: 72). Včasih pa je treba individualno projektno skupino sklicati še bolj pogosto, namreč pomembno je, da »delamo sproti na tistem, kar je potrebno« (Čačinovič Vogrinčič 2006: 113). V individualni projektni skupini skupaj s člani soustvarjamo izvirne projekte pomoči, ki zahtevajo pogovor, nove dogovore, ki so kontinuirani in tečejo iz meseca v mesec (Čačinovič Vogrinčič 2006: 101). Zato je potrebno, da so individualna projektna srečanja pogosta, kajti le tako bo lahko socialni delavec sproti spremljal otroka v rejništvu, sproti se bodo razjasnjevale kakršne koli nejasnosti in težave, obenem pa se bo krepilo sodelovanje med rejniško in matično družino, spodbujali se bodo stiki in ohranjal se bo odnos med matičnimi starši in otroki. Vendar pa večina intervjuvancev individualne projektne skupine ne doživlja kot nekaj pomembnega, temveč jo doživlja kot nekaj, kar nima pomena, je del uradne dolžnosti in kjer se ne počutijo prijetno. To bi lahko povezali z dejstvom, da so bila individualna projektna srečanja zelo redka, hkrati pa tudi z dejstvom, da individualna projektna srečanja niso bila nič pomembnega zanje. Kot so povedali, so se večinoma pogovarjali o splošnih stvareh, in to vedno znova in znova, čeprav bi se morale v individualni projektni skupini soustvarjati spremembe za otrokovo življenje (Rakar *et al.* 2010: 75) in bi se morale otroka videti in slišati, saj so projektne skupine odlična priložnost za pogovore z otroki (Čačinovič Vogrinčič 2006: 107). Slabe izkušnje pa so lahko povezane tudi z dejstvom, da delo ni temeljilo na delovnem odnosu soustvarjanja in se ni zastavilo in vodilo na temelju etike udeležnosti in perspektive moči (Rakar *et al.* 2010:

71). Kot nadaljujejo avtorice (*ibid.*), je projektna skupina smiselna le v primeru, ko se zagotavlja raziskovanje iz instrumentalne definicije problema in kjer se soustvarjajo dogovori in želeni izidi. Prav tako so bila srečanja kratka, od 10 do 15 minut, kar je lahko še dodaten dejavnik, da so jih dojemali kot nepomembna. V dveh primerih se individualnih projektnih srečanj nista udeležili matični družini, in sicer v tistih primerih, kjer ni bilo stikov med otrokom in starši, ker so jih le-ti zapustili. Matične družine so eden izmed pomembnih členov individualne projektne skupine, kajti skupina se srečuje tudi zanje. V treh primerih pa sploh ni bilo individualne projektne skupine, to pa zaradi tega, ker v tistih časih, ko so bili intervjuvanci v rejništvu, še ni bilo uzakonjenih individualnih projektnih skupin. Leta 2002 je Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti vključil individualno projektno skupino kot zahtevan način dela. Glede prisotnosti drugih strokovnjakov na individualni projektni skupini, o čemer govori kar nekaj avtorjev (Čačinovič Vogrinčič 2006; David 2004, v Čačinovič Vogrinčič 2006; Rakar *et al.* 2010; Bole Finžgar 2008; Repotočnik 2001; Križnik Novšak 2008; Mali 2012; in drugi), pa je bil v moji raziskavi prisoten le en drug strokovnjak, in sicer ravnatelj šole otroka. V vseh drugih primerih ni bilo nikogar. To lahko povežemo tudi s tem, da se na individualnih projektnih skupinah res govori samo o splošnih stvareh, lahko pa razumemo tudi tako, da nobeden izmed mojih intervjuvancev ni imel posebnih problemov, za kar bi bilo potrebno vključevanje drugih strokovnjakov. Pri večini intervjuvancev je bil v individualni projektni skupini upoštevan njihov glas, kot je bil upoštevan tudi pri osebah, ki niso bile deležne individualne projektne skupine. Se pa enemu intervjuvancu zdi, da kot otrok nimaš besede in da ga v določenih njegovih željah ne bi podprli, če bi jih izrazil. Razumljivo je, da socialne delavke ne morejo v vsem podpreti otroka in ne morejo upoštevati vseh njegovih želj. Naše vodilo je, da moramo delati v korist otroka, pogledati in oceniti, kaj je v njegovem interesu. Lahko se otroku zdi kaj pomembno in si nekaj zelo želi, vendar če socialne delavke ocenimo, da to ni v korist otroka, mu te želje tudi ne moremo uresničiti. Zato se strinjam, da glasu otroka ne bo mogoče vedno upoštevati, ker bo prevladovalo dejstvo, ali je to v njegovo korist ali ne. Vendar pa se mi pri tem zdi pomembno, da z otrokom spregovorimo o njegovih željah in zakaj jih ne moremo uresničiti. Vedno je pomembno, da ne prezremo otrokovih besed, ampak da jih slišimo in se o njih pogovorimo. Že intervjuvanci vidijo pomembnost upoštevanosti otrokovega glasu, saj se otrok tako počuti bolj vključenega v sam proces dela.

Prehod iz rejniške v matično družino

Tretji pomembni sklop je prehod iz rejniške v matično družino, raziskava pa je pokazala, da v večini primerov do tega prehoda ni prišlo, saj je večina intervjuvancev iz rejniške družine odšla k svojim partnerjem. Tudi po statistiki iz leta 2010 lahko opazimo, da se je povečal delež otrok, ki so rejništvo zaključili zaradi polnoletnosti ali zaradi prenehanja študija, zmanjšal pa se je delež tistih otrok, zaradi katerih se rejništvo zaključi zaradi vrnitve nazaj v matično družino (Revizijsko poročilo – Izvajanje rejniške dejavnosti: 2012). Torej lahko vidimo, da je vedno več primerov, ko se otroci ne vrnejo nazaj v matično družino, ampak se osamosvojijo. To lahko razumemo kot ne dovolj kakovostno opravljeno strokovno delo. Kajti če bi bilo strokovno delo opravljeno kakovostno, če bi že na individualni projektni skupini vsi člani skupaj soustvarjali izvirni delovni projekt pomoči in stremeli k čim hitrejši vrnitvi otroka nazaj v matično družino, torej da bi se čim prej spremenile razmere, zaradi katerih je bil otrok dan v rejništvo, takrat bi tudi statistika pokazala večje število zaključenih rejništev zaradi vrnitve nazaj v matično družino. Sam prehod naj bi se načrtoval in socialne delavke bi morale pripraviti tako otroka kot tudi rejniško in matično družino na sam odhod (Mali 2012: 135). Vso to načrtovanje in dogovarjanje bi morale biti del individualne projektne skupine, kar pa je bilo v moji raziskavi prisotno le pri enem intervjuvancu, kjer so načrtovali prehod iz rejniške v matično družino, pripravljali otroka na odhod, da se je otrok počasi začel vračati nazaj k matični družini. Namreč zaključevanje rejništva je proces, ki zahteva določeno zaporedje dogodkov (*ibid.*). Za večino intervjuvancev je bil odhod nekaj pozitivnega, veselega. Pri malokaterem je bila prisotna žalost, čeprav se je pojavljala tudi ta. Dvema intervjuvancema je bilo najtežje zapustiti prijatelje in kraj. Ljudje se navadimo na stvari in na ljudi, zato nam jih je včasih težko zapustiti. So pa imeli otroci ob tem podporo in pomoč predvsem rejniške družine. Žalostno je, da spet niso bili deležni nobene podpore in pomoči s strani socialnih delavk, kajti tudi ta prehod je izrednega pomena in je eden pomembnih dogodkov v življenju ljudi in o njem govorimo tudi kot o procesu. Zato je delo socialnih delavk na tem mestu pomembno. Poleg načrtovanja odhoda iz rejništva je strokovno delo tudi v nujenju podpore in pomoči vsem udeležencem, ne le otrokom v rejništvu. Naše delo je prav tako, da preverimo, preden se otrok vrne nazaj v matično družino, ali so zadovoljene vse otrokove razvojne potrebe, spremljati moramo odnos matične družine do otroka in preveriti, ali se je razvil odnos starš–otrok (*op. cit.*: 139). V enem primeru v moji raziskavi bi si otrok želel, da bi takrat nekdo uvidel, da starš ni sposoben skrbeti za otroka in da bi ga

bilo bolje dati v rejniško družino. Zato je pomembno, da preverimo vse razmere, preden otroka vrnemo nazaj v matično družino.

Stroka in rejniški sistem

Četrti, zame pomemben sklop pa je stroka in rejniški sistem. Tukaj sem bila najbolj presenečena nad samimi rezultati raziskave, saj intervjuvanci vlogo socialnih delavk vidijo samo v obiskovanju rejniške družine in preverjanju počutja, v odseljevanju in preseljevanju, v urejanju birokracije ipd. Vidimo lahko, da ne vidijo vloge socialnih delavk v ničemer zanje pomembnih stvareh, čeprav bi morala biti vloga socialnih delavk mnogo bolj pomembna. Večina intervjuvancev ni imela dobrih izkušenj s socialnimi delavkami, zato je njihov pogled negativno usmerjen oziroma nekateri sploh niso imeli stikov s socialnimi delavkami, razen na individualnih projektnih srečanjih. Več kot polovica intervjuvancev je torej socialne delavke doživljala negativno in ta podatek me je zelo presenetil, kajti socialne delavke naj bi bile neke vrste zaveznice otrok, naše strokovno delo je, da spremljamo rejništvo, da smo tako otrokom v rejništvu kot tudi rejniški in matični družini v podporo in pomoč, vendar tega pri mojih intervjuvancih ni bilo. Nekateri so od socialnih delavk pričakovali posluš in svetovanje, vendar tega ni bilo. Zato ni nič presenetljivega tudi dejstvo, da otroci tudi podpore in pomoči s strani socialnih delavk niso bili deležni. Le eden od osmih intervjuvancev je povedal, da je dobil podporo in pomoč socialne delavke. Dodatne podpore in pomoči polovica intervjuvancev ne bi potrebovala, dva pa sta izrazila željo po podpori in pomoči socialnih delavk ter po pogovorih z njo. Dialog je namreč eden izmed osnovnih stvari, ki bi se moral zgoditi med socialno delavko in otrokom v rejništvu. To je zelo dobra iztočnica, da se med njima vzpostavi odnos, da se razvije zaupanje in da otrok sprejme socialno delavko kot osebo, ki mu bo v podporo in pomoč. Zavedati se moramo, da so besede »vse bo še v redu«, ki so jih bili deležni nekateri moji sogovorniki, brez pomena. Bolj kot besede so potrebna dejanja. In če socialne delavke različnih centrov za socialno delo ne znamo sodelovati med seboj in pošiljamo uporabnike od enega centra za socialno delo do drugega, ne moremo pričakovati, da nas bodo uporabniki dojemali kot zavzete strokovne delavce, temveč nas bodo prej dojemali kot strokovne delavce, ki jih ne zanimajo njihovi uporabniki. In takrat se med socialno delavko in uporabnikom ne more vzpostaviti odnos, ki bi temeljil na zaupanju. Zato tudi eden izmed intervjuvancev opozarja, da je pomembno, da centri za socialno delo sodelujejo med seboj, da med seboj izmenjujejo informacije in da ne pošiljajo otrok od enega centra za socialno delo do drugega. S takšnim dejanjem kažemo nezanimanje za otroka. Osebe z izkušnjo rejništva so v raziskavi dale veliko predlogov socialnim delavcem, za naše

nadaljnje delo, ki si jih je vredno zapomniti in jih upoštevati. Namreč zavedati se moramo, da imajo te osebe lastno izkušnjo, da sami najbolj vedo, kaj takrat otrok potrebuje. Res je, da je vsak otrok edinstven, vsak doživlja na svoj način, vsak potrebuje različne stvari, kar se je tudi pokazalo v moji raziskavi, ampak s tem dobimo mi, strokovni delavci še večji spekter predlogov, nasvetov za bolj kakovostno delo na področju rejništva.

Glede rejniškega sistema in samega pogleda nanj je pogled deljen. Polovica jih ima pozitiven pogled, polovica pa negativen. Ta rezultat je verjetno odraz lastne izkušnje, ki so jo imeli z rejništvom. Na podlagi izkušenj si ljudje izoblikujemo svoje mnenje o določeni stvari, v tem primeru je to rejniški sistem. Intervjuvanci vidijo tako prednosti kot tudi pomanjkljivosti rejniškega sistema. Pri prednosti rejniškega sistema so poudarjali predvsem sam obstoj rejništva in rejniških družin. Ljudje se zavedajo, da je rejništvo velika prednost, saj je na svetu veliko otrok, katerih matične družine ne morejo zadovoljiti vseh njihovih potreb oziroma otrok živi v družini, kjer ni dobrih pogojev za življenje. Prav tako pa so določene prednosti videne tudi v sami zakonodaji, predvsem glede možnosti obstoja rejništva po 18. letu, glede poimenovanja otrok v rejništvu, izobraževanja rejnikov ipd. Vseeno pa obstajajo tudi pomanjkljivosti v zakonodaji, ki bi jih bilo treba odpraviti oziroma spremeniti. Kar se je v raziskavi tudi velikokrat omenilo kot pomanjkljivost, je sam nadzor nad rejniškimi družinami in premalo preverjanja, kako je otrokom všeč v določeni rejniški družini. V raziskavi zasledimo tudi nekaj predlogov glede potrebnih sprememb v rejniškem sistemu, ki so nam lahko dobra popotnica za v prihodnje, na primer: večja kontrola rejnikov, povezovanje centrov za socialno delo, spremembe v zakonodaji glede preživnine in stalnega prebivališča otroka, treba je omejiti število otrok v rejniški družini in paziti, da ne damo v eno rejniško družino otrok s preveliko starostno razliko, potreben je večji poudarek na sodelovanju med rejniškimi in matičnimi starši ter več individualnih projektnih srečanj.

6. SKLEPI

V nadaljevanju bom na kratko navedla, do kakšnih ugotovitev sem prišla skozi analizo raziskave.

- Večina otrok v moji raziskavi je v rejništvo šlo v zgodnjem otroštvu in so tam ostali vse do konca šolanja, to je do 18. oziroma 26. leta.
- Razlogi, zaradi katerih otroci gredo v rejništvo, so različni, v moji raziskavi pa je bil najpogostejši razlog alkoholizem v družini.
- Prehod iz matične v rejniško družino je za otroke zelo stresen, saj gredo otroci v drugo okolje, kjer nikogar ne poznajo, zato so negotovi in čutijo strah pred neznanim.
- Prehodi, tako prehod iz matične v rejniško družino kot prehod iz rejniške v matično družino, niso bili načrtovani.
- Največ podpore in pomoči v času prehoda iz matične v rejniško družino kot tudi prehoda iz rejniške družine so otroci dobili s strani rejniških staršev, predvsem rejnic, medtem ko podpore in pomoči s strani matične družine in s strani socialnih delavcev ni bilo.
- Največja pomoč v času prehoda iz matične v rejniško družino pa jim je bilo to, da bratov in sester niso ločili, da je šlo za sorodstveno rejništvo, da ni bila prevelika razdalja med matično in rejniško družino in da je vedno obstajala možnost telefonska klica matičnim staršem.
- Osebe, ki imajo pozitivno izkušnjo rejništva, so tudi vlogo rejniške družine dojemale bolj v pozitivnem smislu. V njih niso videle le nudenja materialnih stvari, ampak tudi zadovoljevanje čustvenih potreb. Ljudje s slabo izkušnjo rejništva pa na rejništvo in rejniško družino gledajo z drugimi očmi in z drugega zornega kota. Leti po navadi niso dobili te čustvene podpore in prav to pogrešajo – ljubezen in toplino rejniških staršev.
- V največjo podporo in pomoč v času rejništva so jim bile rejnice. V njih so velikokrat našli zaupnico, osebo, s katero se lahko pogovarjajo, ki jim svetuje, jih razume, jim stoji ob strani, jim nudi ljubezen in občutek ljubljenosti, jih spodbuja in motivira. Seveda pa obstajajo tudi primeri, sicer v manjšem deležu, ki pa vsega tega niso prejeli oziroma niso prejeli nobene podpore in pomoči s strani rejniške družine. Najmanj podpore in pomoči v času rejništva pa so intervjuvanci prejeli od svoje matične družine.

- Poleg rejniških staršev pa so bili otrokom v veliko pomoč tudi drugi vrstniki, šport, osebna motivacija, ohranjanje bratov in sester v skupnem rejništvu, odnos med rejniško družino in otrokom ter neformalna druženja s socialnimi delavci in drugimi vrstniki.
- Pomemben del v rejništvu so lahko tudi druge osebe, ki imajo izkušnjo rejništva, saj lahko k otrokom v rejništvu lažje pristopijo, otroci se z njimi lažje poistovetijo.
- Sorodstveno rejništvo ni nujno dobra izbira za otroka. Pomembno je, da se pred namestitvijo otroka v rejniško družino preveri, če je to v njegovo korist. V moji raziskavi se je izkazalo, da sorodstveno rejništvo ni bilo najbolj v otrokovo korist, saj si je na koncu tudi otrok sam želel, da bi ga poslali v rejništvo k drugim ljudem. Zato je treba najprej dobro preveriti in oceniti tveganja in prednosti.
- Odnos med matično in rejniško družino je bil v večini primerov pozitiven. Posledično so tudi otroci doživljali manj razpetosti med matično in rejniško družino. Namreč vidimo, da če je odnos med obema družinama sodelovalen, če se dogovarjajo in ne tekmujejo med seboj, otrok lažje prehaja iz ene družine v drugo in lažje živi z in med njima.
- Stiki z matično družino pomembno vplivajo na to, kako otrok doživlja svojo matično družino. Vidi se, da je pomembno, da stiki med otrokom in starši so, da se jih spodbuja in da so pogosti. Namreč prav stiki lahko pomembno vplivajo na otrokovo doživljanje, hkrati pa lahko imajo pomemben vpliv, ko se otrok vrača nazaj v matično družino.
- Stike z matično družino so otroci doživljali zelo različno. Verjetno je to posledica starosti otroka, samega odnosa z matičnimi starši, pogostosti stikov in verjetno imajo na to vpliv tudi rejniški starši. Se pa jim stiki zdijo pomembni zaradi prihodnosti in čustvene vezi med otroki in starši, bolj kot količina je pomembna kakovost stikov, in da otroci s stikov ne pridejo negativno razpoloženi, jezni in žalostni.
- Pri nekaterih so bili stiki bolj pogosti, pri nekaterih bolj redki, vendar je bila kljub temu večina mnenja, da je bila to zadostna količina stikov.
- Nekateri otroci so imeli stike tudi z razširjeno družino, vendar jih je večina mnenja, da tovrstni stiki niso tako pomembni.
- Individualna projektna srečanja so bila zelo redka in tudi zelo kratka. Na njih so se večinoma srečevali otrok v rejništvu, rejniški starši, socialni delavec in matični starši, v dveh primerih pa matični starši niso bili prisotni. Pogovarjali so se o

splošnih stvarih, kar je posledično verjetno imelo tudi vpliv na otrokovo doživljanje individualne projektne skupine. Namreč večini intervjuvancev se je to zdelo brez pomena, niso se počutili prijetno in so to dojemali kot še eno dodatno uradno dolžnost socialnega delavca.

- Prisotnosti drugih strokovnjakov na individualni projektni skupini ni bilo, le v enem primeru.
- Glas otroka tako v individualni projektni skupini kot tudi izven individualne projektne skupine je bil v večini upoštevan in tudi intervjuvanci so mnenja, da je pomembno, da se otroka sliši in upošteva, da se mu prisluhne, saj se tako otrok lahko počuti bolj vključenega v skupen proces dela.
- Doživljanje socialnih delavcev je v večini primerov negativno, le trije so jih doživljali pozitivno. Vlogo socialnih delavcev vidijo v odseljevanju in preseljevanju otrok iz ene v drugo družino, preverjanju počutja v družini, v urejanju dokumentacije ipd. Ne vidijo pa nobene druge vloge socialnega delavca, za katero bi lahko rekli, da je to v njihovo korist.
- S strani socialnih delavcev večina otrok v rejništvu ni dobila podpore in pomoči. Sicer jih je nekaj povedalo, da niso potrebovali podpore in pomoči od socialnih delavcev, vendar bi kljub temu socialni delavec moral pristopiti do otroka in mu jo ponuditi. Iz raziskave je sicer viden samo en primer, kjer bi si otrok v rejništvu želel pomoč in bi jo potreboval. Zavedati se moramo, da je želja po pomoči pogosto neizrečena.
- V večini primerov do prehoda iz rejniške v matično družino ni prišlo, saj se jih je večina iz rejniške družine odselila k partnerjem, eden se je osamosvojil, dva pa sta ostala pri rejniški družini.
- Odhod iz rejniške družine je večina intervjuvancev doživljala pozitivno, saj so se začeli osamosvajati in si ustvarjati družine, z rejniškimi družinami pa so ostali v stiku. Pri osebi, ki se je osamosvojila, je bil prisoten tudi strah – greš na svoje, nimaš denarja, nimaš službe, si brez stanovanja.
- Na rejniški sistem intervjuvanci gledajo različno. Vidijo pomanjkljivosti in prednosti rejniškega sistema ter tudi potrebne spremembe. Vsi vidiki in predlogi izhajajo iz njihovih lastnih izkušenj, ki so jim dale pogled, vidik na določeno stvar, v tem primeru na rejniški sistem, iz katerega izhajajo.

7. PREDLOGI

- Socialni delavci bi morali biti bolj povezani z otroki v rejništvu. Morali bi biti več v kontaktu z njimi, posledično bi bilo več obiskov rejniških družin.
- Da pa bi lahko bili socialni delavci več na terenu, bi morali na centru za socialno delo zaposliti več socialnih delavcev.
- Koristno bi bilo, da bi socialni delavci vzpostavili zaupen odnos z otrokom v rejništvu. To pa lahko naredimo tako, da z njim sodelujemo, da smo mu na voljo za pogovore, da mu nudimo podporo in pomoč, da ne prekinemo stikov z njim in da ga bolj pogosto obiskujemo v rejniški družini (ne le enkrat letno). Priporočljivo bi bilo vsaj enkrat na mesec, če ne še bolj pogosto.
- Kot obstajajo skupine za samopomoč rejnikom, bi lahko obstajale tudi skupine za samopomoč otrokom v rejništvu. Tako bi otroci dobili možnost, da se povežejo tudi z drugimi otroki s tovrstno izkušnjo in tako bi videli in vedeli, da niso edini.
- Uvedli bi lahko tudi individualna srečanja med socialnimi delavci in otroki v rejništvu oziroma da bi imeli socialni delavci neposredni (individualni) pristop k otroku, o katerem je že pisala Andreja Križnik Novšak (2012). Namreč pomembno je, da socialni delavci spremljamo otrokovo doživljanje in počutje v rejniški družini. Na individualnih projektnih srečanjih, kjer so prisotni tudi rejniški starši, nam otroci pogosto ne morejo oziroma ne zmorejo zaupati vsega (zaradi prisotnosti rejniških staršev) in zato se mi zdi pomembno, da bi imeli socialni delavci tudi individualna srečanja z otroki.
- Vsi prehodi, tako prehod iz matične v rejniško družino kot tudi prehod iz rejniške v matično družino, bi morali biti bolj načrtovani. Tako bi tudi otroci občutili večjo varnost in v rejniško družino ne bi šli s toliko strahu in stresa.
- Matične družine bi bilo treba bolj vključevati v individualne projektne skupine. Kljub temu da se v večini primerov otroci ne vrnejo nazaj v matično družino, obstaja tudi nekaj primerov, kjer pa se otrok vrne, zato je potrebno, da ohranjamo oziroma vzpostavljamo odnos med otrokom in matično družino. Prav tako pa je pomembno vključevati matično družino v individualno projektno skupino zato, ker je delo z matično družino hkrati tudi delo za otroka.
- Centri za socialno delo se morajo bolj povezovati med seboj, predvsem v primerih, ko prihaja otrok iz enega centra za socialno delo v rejniško družino, ki sodi pod drug center za socialno delo. Pomembno je, da si med seboj izmenjujejo informacije, in sicer tako, da lahko po pomoč in podporo na kateri koli center za

socialno delo pridejo tako otroci v rejništvu kot tudi rejniški ali matični starši.

Hkrati pa socialni delavci iz obeh centrov za socialno delo spremljajo proces dela in so vključeni vanj.

- Individualna projektna srečanja bi morala biti bolj pogosta, vsaj vsake tri mesece oziroma še bolj pogosto, odvisno od samega procesa dela.
- V primeru ponovitve raziskave se mi zdi dobro vključiti še vprašanja, ali so otroci menjali več rejniških družin, kaj je bil razlog, kako so to doživljali, kako je to vplivalo nanje in na njihovo prihodnost ipd.
- Prav tako bi v primeru ponovitve raziskave vključila vprašanja o otrokovih pričakovanjih glede rejniške družine in kaj bi oni svetovali rejniškim družinam za delo v prihodnje.
- V primeru ponovitve raziskave bi intervjuje opravila tudi z rejniškimi in matičnimi starši, saj bi tako lahko primerjala njihove odgovore in jih ponekod tudi lažje razumela. Tako bi se videlo, kako stvari doživljajo tako otroci kot tudi rejniški in matični starši.
- V prihodnje bi na začetku verjetno opravila anketni vprašalnik, s katerim bi lahko zajela večjo populacijo, nato pa bi nekaj intervjujev opravila za še bolj poglobljen pogled.

8. SEZNAM VIROV

Ariès, P. (1991), *Otrok in družinsko življenje v starem režimu*. Ljubljana: ŠKUC: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Batistič Zorec, M. (2003), *Razvojna psihologija in vzgoja v vrtcih*. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti.

Bevc, V. (2008), *Naše rejništvo – dolgotrajni socialni varstveni ukrep*. V: Berglez, V. (ur.), *Otrokova varnost v sistemu skrbi za otroke, ki ne morejo živeti pri starših*. Hoče: Združenje Moč za zaščito otrok, ki ne morejo živeti pri starših (31–36).

Bider Humar, N., Kutnar, B., Fabjan, M., Mejač Toplišček, M. (2007), *Me sploh lahko ima kdo rad?: Čustveno doživljanje otrok v reji*. V: Kongres za socialno delo, *Socialno delo za enake možnosti za vse: knjiga povzetkov*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (31).

Bole Finžgar, M. (2008), *Individualna projektna skupina*. Kaljenje: bilten Skupnosti CSD Slovenije, 5, 9: 132–136.

Crnkovič, M. (2008), *Psihologija motivacije: potreba po družinskem življenju in potreba po rejništvu*. Kaljenje: bilten Skupnosti CSD Slovenije, 5, 9: 7–17.

Cvetko, E., Ferlin, A., Lah, T., Mikša, L., Pucelj, Š. (2011), *Socialni pedagog in rejništvo*. *Socialna pedagogika*, 1, 3: 243–266.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2006), *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

- (2008), *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

- (1998), *Psihologija družine: prispevek k razvidnosti družinske skupine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

- (2014/2015), *Rejništvo in posvojitve*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (neobjavljeno gradivo za študente).

Dolčič, T. (2008), *Delo varuha človekovih pravic na področju rejništva*. V: Berglez, V. (ur.), *Otrokova varnost v sistemu skrbi za otroke, ki ne morejo živeti pri starših*. Hoče: Združenje Moč za zaščito otrok, ki ne morejo živeti pri starših (37–41).

Fanshel, D., Shinn, E. B. (1978), *Children in foster care: A Longitudinal Investigation*. New York: Columbia University Press.

Gehart, D. (2007), *Creating Space for Children's Voices: A Collaborative and Playful Approach to Working with Children and Families*. V: Anderson, H., Gehart, D., *Collaborative Therapy: Relationships and Conversations that make a Difference*. New York, London: Routledge (183–199).

Gilligan, R. (2000), *Promoting resilience in children in foster care*. V: Kelly, G., Gilligan, R., *Issues in foster care: policy practice and research*. London, Philadelphia: Jessica Kingsley (106–126).

- (2000), *The importance of listening to the child in foster care*. V: Kelly, G., Gilligan, R., *Issues in foster care: policy practice and research*. London, Philadelphia: Jessica Kingsley (41–58).

Hart, S. N. (1990), *Zgodovina psiholoških pravic otroka*. V: Pavlović, Z. (ur.), *Psihološke pravice otroka: Simbioza in avtonomija*. Ljubljana: Društvo psihologov Slovenije (24–44).

Jenkole, M. (2009), *Otrokove pravice s poudarkom na koristi otroka in njegovi pravici, da je slišan, ter vloga zagovornika pravic otroka ob tem*. V: Jenkole, M., Kuzmič, N., Hvastja Rupnik, L. (ur.), *Zagovornik – glas otroka: zbornik prispevkov za izobraževanje zagovornikov*. Ljubljana: Varuh človekovih pravic (21–30).

Kelly, G. (2000), *The survival of long-term foster care*. V: Kelly, G., Gilligan, R., *Issues in foster care: policy practice and research*. London, Philadelphia: Jessica Kingsley (12–40).

- (2000), *Outcome studies of foster care*. V: Kelly, G., Gilligan, R., *Issues in foster care: policy practice and research*. London, Philadelphia: Jessica Kingsley (59–84).

Kodele, T., Mešl, N. (ur.) (2013), *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči: priročnik za vrtce, šole in starše*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Križnik Novšak, A. (2004), *Otrok in izkušnja rejništva*. *Rejniški glasnik*, 43: 15–18.

- (2008), *Doživljanje otrok in mladostnikov v rejništvu: pomembni odnosi, izgube in osebnosti rejencevega položaja*. *Kaljenje: bilten Skupnosti CSD Slovenije*, 5, 9: 18–35.

- (2012), *Izvajanje rejništva*. *Kaljenje: bilten Skupnosti CSD Slovenije*, 6, 11: 80–98.

- Kustec, K. (2013), Ustvarjalne dejavnosti in otrokov glas v skupini. V: Kodele, T., Mešl, N. (ur.), *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči: priročnik za vrtce, šole in starše*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo (136–159).
- Lansdown, G. (2001), *Promoting children's participation in democratic decision – making*. Firenze: United Nations Children's Fund. Innocenti Research Centre.
- Mali, M. (1998), Odnos med matično in rejniško družino. *Rejniški glasnik*, 36: 3–13.
- (2008), Rejniška družina - družina s posebnimi sposobnostmi. *Kaljenje: bilten Skupnosti CSD Slovenije*, 5, 9: 115–131.
- (2012), Končevanje rejništva. *Kaljenje: bilten Skupnosti CSD Slovenije*, 6, 11: 135–143.
- McAuley, C. (1997), *Children in long-term foster care: Emotional and social development*. Aldershot: Avebury.
- McCall, R. B., Juffer, F., Groark, C., IJzendoorn, M. H. van, Groza, V. K. (2011), *Children without permanent parents: Research, practice and policy*. Boston, Oxford: Wiley-Blackwell.
- Mesec, B. (2009), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: Načrtovanje raziskave (študijsko gradivo za interno uporabo)*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Perić, M (2010), *Družina v sodobnem svetu: gradivo za 2. letnik*. Ljubljana: Zavod IRC.
- Perpar, T. (2008), Posvojitev zagotavlja otroku dolgoročno varnost – izkušnje ter razmišljanja posvojitelja in rejnika o dolgoročni otrokovi varnosti. V: Berglez, V. (ur.), *Otrokova varnost v sistemu skrbi za otroke, ki ne morejo živeti pri starših. Hoče: Združenje Moč za zaščito otrok, ki ne morejo živeti pri starših (74–77)*.
- Pinkerton, J. (2000), *Leaving care and fostering*. V: Kelly, G., Gilligan, R., *Issues in foster care: policy practice and research*. London, Philadelphia: Jessica Kingsley (85–106).
- Rakar, T., Čacinovič Vogrinčič G., Zaviršek, D., Boškić, R., Boljka, V., Smolej, S., Sobočan, A. M., Urh, Š., Dremelj, P., Kobal, B., Nagode, M., Žiberna, V., Kovač, N. (2010), *Postopki, organizacija in standardi na področju rejništva*. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo Otroška opazovalnica.

Rant, A. (2008), Psihologija družine: (družina kot sistem, komunikacija v družini, družina skozi razvojna obdobja). Kaljenje: bilten Skupnosti CSD Slovenije, 5, 9: 36–50.

Renner, T. (2006), Odraščati v družinah. V: Renner, T., Sedmak, M., Švab, A., Urek, M., Družine in družinsko življenje v Sloveniji. Koper: Založba Annales (89–125).

Repotočnik, B. (2001), Rejništvo kot projekt za vsakega izmed otrok v rejniški oskrbi. Rejniški glasnik, 39: 3–10.

Rutar, S. (2012), Kako razumeti in uresničevati participacijo otrok v vrtcu? Sodobna pedagogika, 63, 3: 86–98.

Salecl, R. (1991), Disciplina kot pogoj svobode. Ljubljana: Krt.

Skynner, R. (1994), Družine in kako v njih preživeti. Ljubljana: Tangram.

Škerlj, M. (2012), Delo centrov za socialno delo. Kaljenje: bilten Skupnosti CSD Slovenije, 6, 11: 121–129.

Špolad Grča, A. (2009), Vključevanje otrok v strokovno delo – kako pristopiti k otroku?. V: Jenkole, M., Kuzmič, N., Hvastja Rupnik, L. (ur.), Zagovornik – glas otroka: zbornik prispevkov za izobraževanje zagovornikov. Ljubljana: Varuh človekovih pravic (61–66).

Švab, A. (2006), Družinske spremembe. V: Renner, T., Sedmak, M., Švab, A., Urek, M., Družine in družinsko življenje v Sloveniji. Koper: Založba Annales (63–87).

Šugman Bohinc, L. (2013), Otroštvo in otrokov glas v stari in novih raziskavah o otrocih. V: Kodele, T., Mešl, N. (ur.), Otrokov glas v procesu učenja in pomoči: priročnik za vrtce, šole in starše. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo (65–78).

Tomec, M., Hudobivnik, T. (2012), Priprava otroka in družin, ki izvajajo rejniško dejavnost, na rejništvo. Kaljenje: bilten Skupnosti CSD Slovenije, 6, 11: 65–79.

Ule, M., Kuhar, M. (2003), Mladi, družina, starševstvo: spremembe življenjskih potekov v pozni moderni. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Vodičar, A. (2012), Spoštovane sodelavke in sodelavci. Kaljenje: bilten Skupnosti CSD Slovenije, 6, 11: 11–12.

Zakšek, A. (2006), Kvaliteta življenja odraslih oseb z osebno izkušnjo rejništva. Rejniški glasnik, 45: 3–19.

Wilson, K., Taylor, C., Sinclair, I., Pithouse, A., Sellick, C. (2004), Fostering success: An exploration of the research literature in foster care. Nottingham University: Social Care Institute for Excellence.

Internetni viri

American Academy of Pediatrics (2000), Pediatrics: Developmental issues for young children in foster care: Committee on early childhood, adoption and dependent care. Dostopno na <http://pediatrics.aappublications.org/content/106/5/1145> (27. 10. 2016).

Bringewatt, E., Williams, S. C. (2016), Child Trends: Support for foster parents means better lives for foster youth. Dostopno na <http://www.childtrends.org/support-for-foster-parents-means-better-lives-for-foster-youth/> (27. 10. 2016).

Fostering perspectives (2010), Parent-child visits: Managing the challenges, reaping the rewards. Dostopno na <http://www.fosteringperspectives.org/fpv15n1/FPv15n1.pdf> (27. 10. 2016).

Fostering and Adoption (2014), Working with birth parents. Dostopno na <http://fosteringandadoption.rip.org.uk/wp-content/uploads/2014/05/DfE-16-Working-with-brith-parents.pdf> (27. 10. 2016).

Gerlach, K. P. (2015), Resolve family loyalty conflicts. Dostopno na <http://sfhelp.org/fam/lc.htm> (3. 11. 2016).

- (2014b), Managing risks and benefits of contact. Dostopno na <http://fosteringandadoption.rip.org.uk/topics/managing-risks/> (27. 10. 2016).

McWey, L. M., Acock, A., Porter, B. (2010), The impact of continued contact with biological parents upon the mental health of children in foster care. Dostopno na <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2928481/> (27. 10. 2016).

Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti, Ur. l. RS 54/03, 78/08, 18/13. Dostopno na <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV4983> (18. 12. 2016).

Revizijsko poročilo (2012), Izvajanje rejniške dejavnosti. Dostopno na [http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/l/K9E468B1D49C72ACAC12579E30027D649/\\$file/RejDej_PSP09-10.pdf](http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/l/K9E468B1D49C72ACAC12579E30027D649/$file/RejDej_PSP09-10.pdf)

(1. 6. 2017).

Szilagyi, M. (1998), Pediatrics in Review: The pediatrician and the child in foster care.

Dostopno na

http://www.medicine.uic.edu/UserFiles/Servers/Server_442934/File/Peiatrics/Resident%20Website%20Chicago/developmental%20website/Week3_Fostercare.pdf (3. 11. 2016).

Varuh človekovih pravic Republike Slovenije, Konvencija o otrokovih pravicah (OZN).

Dostopno na: <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/konvencija-o-otrokovih-pravicah-ozn/> (18. 12. 2016).

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (2004), Ur. l. RS 69/2004 (ZZZDR –

UPB1). Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200469&stevilka=3093> (18. 12. 2016).

Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti, Ur. l. RS 110/02, 56/06 – odl. US, 114/06 –

ZUTPG, 96/12 – ZPIZ – 2, 109/12 – ZIRD- A (ZIRD). Dostopno na

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3400> (18. 12. 2016).

Zeenaah, C. H., Shaffer, C., Dozier, M. (2011), Foster care for young children: Why it must be developmentally informed. Dostopno na

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3422627/> (27. 10. 2016).

9. PRILOGE²

PRILOGA 1: Vprašanja za intervju

Prihod v rejniško družino:

1. Koliko ste bili stari, ko ste šli v rejništvo?
2. Kako dolgo ste bili v rejništvu?
3. Kakšen je bil razlog za odhod v rejništvo?
4. Kako ste doživljali dejstvo, da morate v rejništvo?
5. Kako bi opisali prehod iz matične družine v rejniško družino?
6. Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni v času prehoda iz matične družine v rejniško družino iz strani matične družine, rejniške družine in socialnega delavca?
 - 6.1. Kaj vam je bilo najbolj v pomoč?
 - 6.2. Kaj bi še takrat potrebovali?

Življenje v rejniški družini:

7. Kako bi opisali svoje življenje v rejniški družini?
8. Kakšno vlogo je za vas imela rejniška družina?
9. Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni s strani rejniške družine?
 - 9.1. Kaj vam je bilo najbolj v pomoč?
 - 9.2. Kaj bi še potrebovali?
10. Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni s strani vaše matične družine?
 - 10.1. Kaj vam je bilo najbolj v pomoč?
 - 10.2. Kaj bi še potrebovali?
11. Kakšen je bil odnos med vašimi biološkimi starši in rejniško družino?
12. Ste se kdaj počutili razpeti med matično družino in rejniško družino?
 - 12.1. Kako ste doživljali to razpetost?
 - 12.2. Kdo vam je bil takrat v podporo in pomoč pri soočanju s tovrstnimi občutki?
 - 12.3. Kaj bi takrat še potrebovali?
13. Kako ste doživljali stike s vašimi biološkimi starši?
 - 13.1. Kako pomembni se vam zdijo stiki s starši?
 - 13.2. Kako pogosti so bili stiki s starši?
 - 13.3. Bi si želeli imeti več stikov?
 - 13.4. Ali ste imeli tudi stike s razširjeno družino (npr. - brati, sestrami, tetami, strici, ipd.)?
 - 13.5. Kako pomembni se vam zdijo stiki s razširjeno družino?
14. Kako so potekale individualne projektne skupine?
 - 14.1. Kako pogoste so bile individualne projektne skupine?
 - 14.2. Kako ste doživljali individualne projektne skupine?
 - 14.3. V kolikšni meri bi ocenili, da je bil upoštevan vaš glas v individualni projektni skupini?
 - 14.4. Kaj je za vas to pomenilo, da je bil upoštevan vaš glas?
 - 14.5. Kakšna je bila vloga drugih strokovnjakov, ki so bili vključeni v individualno projektno skupino?

² Besedilo ni lektorirano

15. Kakšna je bila vloga socialnega delavca v času rejništva?

15.1. Kako ste doživljali podporo socialnega delavca?

15.2. Kaj vam je bilo najbolj v pomoč?

15.3. Kaj bi še potrebovali?

Odhod iz rejniške družine:

16. Kako je potekal prehod iz rejniške družine nazaj v matično družino?

16.1. Kako ste načrtovali tovrsten prehod?

16.2. Kako ste doživljali tovrsten prehod?

16.3. Kaj je bilo najtežje v času prehoda iz rejniške družine nazaj v matično družino?

16.4. Kaj vam je bilo takrat najbolj v pomoč?

16.5. Kaj bi še potrebovali?

16.6. Kako so vam v času prehoda bili v podporo in pomoč rejniška družina, matična družina in socialni delavec?

17. Kako danes gledate na sistem rejništva?

17.1. Kje vidite prednost rejništva?

17.2. Kje vidite pomanjkljivost rejništva?

18. Kaj vam je bilo v času rejništva najbolj v pomoč?

18.1. Kaj bi še vi v času rejništva potrebovali od socialnega delavca, vendar tega niste dobili?

19. Kakšen nasvet bi dali socialnim delavcem, ki delajo na področju rejništva?

20. Bi želeli še kaj dodati?

PRILOGA 2: Intervjuji

INTERVJU 1

Prihod v rejniško družino:

1. Koliko ste bili stari, ko ste šli v rejništvo?

Ko sem šla prvič v rejništvo sem bila stara /6 let/¹.

2. Kako dolgo ste bili v rejništvu?

/Do 26. leta/². /V tem času sem zamenjala tri rejniške družine/³. /V prvi rejniški družini sem bila tri leta/⁴, /v drugi eno leto/⁵ in /v zadnji rejniški družini sem bila do konca/⁶.

3. Kakšen je bil razlog za odhod v rejništvo?

/Alkoholizem/⁷, /nasilje/⁸, /brezposelnost/⁹.

4. Kako ste doživljali dejstvo, da morate v rejništvo?

/Bilo mi je zelo grozno/¹⁰, spomnim, se samo, da /sem zelo jokala/¹¹.

5. Kako bi opisali prehod iz matične družine v rejniško družino?

/Sprva zelo stresen/¹², /bilo je veliko joka/¹³, a nato sem se /hitro privadila na novo družino/¹⁴.

6. Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni v času prehoda iz matične družine v rejniško družino iz strani matične družine, rejniške družine in socialnega delavca?

/Vsi so me podpirali/¹⁵. /Z matično družino sem ostala v stikih/¹⁶, /rejniška družina me je lepo sprejela/¹⁷.

a. Kaj vam je bilo najbolj v pomoč?

Ko, sem šla v prvo rejniško družino mi je bilo najbolj v pomoč to, /da sem lahko poklicala mamo in je prišla na obisk/¹⁸.

b. Kaj bi še takrat potrebovali?

Mislim, da /nebi potrebovala nič/¹⁹.

Življenje v rejniški družini:

7. Opišite svoje življenje v rejniški družini.

/V rejniški družini sem se počutila zelo sprejeto/²⁰. /Od samega začetka sem sicer imela kar nekaj težav s privajanjem/²¹, ampak /s pogovori smo vse rešili/²².

8. Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni s strani rejniške družine?

/Veliko smo se pogovarjali/²³, /skupaj preživljali prosti čas/²⁴. /Kadarkoli sem potrebovala nasvet, sem ga dobila/²⁵. /Rejniška družina je bila vedno v dobrih odnosih z biološkimi starši/²⁶.

a. Kaj vam je bilo najbolj v pomoč?

Ravno ti /pogovori/²⁷ in /nasveti/²⁸.

b. Kaj bi še potrebovali?

/Nič/²⁹.

9. Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni s strani vaše matične družine?

/Z mamo nisem imela veliko stikov/³⁰, sploh proti koncu ne, /z očetom pa se redno slišiva in vidiva/³¹. /Vedno me podpira/³².

10. Kakšen je bil odnos med vašimi biološkimi starši in rejniško družino?

/Razumeli so se/³³. /Vse smo se zmenili/³⁴, /nikoli ni bil nihče ljubosumen drug na drugega/³⁵. /Rejnica je velikokrat pomagala staršem/³⁶, /očetu posodila denar/³⁷,...

11. Ste se kdaj počutili razpeti med matično družino in rejniško družino?

/Včasih/³⁸, sploh, /ko so se dogovarjali za stike/³⁹ oziroma /ko sem se prilagajala na novo družino/⁴⁰.

a. Kako ste doživljali to razpetost?

/Veliko sem jokala/⁴¹. /Težko mi je bilo ker kar naenkrat nisem bila več doma/⁴², /bila sem pri tuji družini/⁴³. Vendar se je ta /razpetost z leti manjšala/⁴⁴ in tako sem /novo družino sprejela za svojo/⁴⁵.

b. Kdo vam je bil takrat v podporo in pomoč pri soočanju s tovrstnimi občutki?

/Rejnica/⁴⁶ in /ostali otroci v rejništvu/⁴⁷.

c. Kaj bi takrat še potrebovali?

/Nič/⁴⁸.

12. Kako ste doživljali stike s vašimi biološkimi starši?

/Stiki z očetom so bili zabavni/⁴⁹. /Vedno sva šla kam jest/⁵⁰ in /se pogovarjala/⁵¹. /Z mamo pa sem imela do 19. leta redne stike, od takrat naprej pa je nisem več videla./⁵² /Ni me več klicala, nič in potem sem se tudi jaz umaknila/⁵³.

a. Kako pomembni se vam zdijo stiki s starši?

/Če je rejniška družina dobra, so mi mali stiki bili dovolj/⁵⁴.

b. Kako pogosti so bili stiki s starši?

/Enkrat na mesec z očetom/⁵⁵.

c. Bi si želeli imeti več stikov?

/Ne/⁵⁶. /Zame je bilo dovolj, da se z očetom vidim enkrat na mesec/⁵⁷, z mamo pa se zadnja leta tako ali tako nisva videli. Nekako sem /rejniško družino sprejela za svojo/⁵⁸ in /nisem čutila potrebe po več stikih/⁵⁹.

d. Ali ste imeli tudi stike z razširjeno družino (npr.- brati, sestrami, tetami, strici, ipd.)?

/Ne/⁶⁰.

e. Kako pomembni se vam zdijo stiki z razširjeno družino?

/Niso/⁶¹. V mojem primeru z razširjeno družino nisem imela nikoli stikov, niti si jih /nisem želela/⁶², saj sem se /počutila vedno odrinjeno z njihove strani/⁶³ tako, da potem tudi jaz nisem več hodila k njim. /Nikoli me niso povabili na rojstne dneve, večje dogodke/⁶⁴,... /Ne menim, da stik ni pomemben, le jaz nisem čutila potrebe po tem/⁶⁵.

13. Kako je potekala individualna projektna skupina?

/Srečali smo se jaz, rejnica, socialna delavka in oče/⁶⁶ in /šli po seznamu tem/⁶⁷, na primer /splošno počutje v družini/⁶⁸, /šola/⁶⁹, /zdravje/⁷⁰, /stiki s starši/⁷¹, /načrti v prihodnje/⁷². /To so bile vedno teme/⁷³ in /mi smo šli kar po vrsti, tako da smo bili prej konec/⁷⁴.

a. Kako pogoste so bile individualne projektne skupine?

/Enkrat na mesec/⁷⁵.

b. Kako ste doživljali individualne projektne skupine?

/Bilo je prijetno/⁷⁶.

c. V kolikšni meri bi ocenili, da je bil upoštevan vaš glas v individualni projektni skupini?

/Vedno/⁷⁷. /Glede mojih želja pri stikih je socialna delavka vedno upoštevala moje želje in potrebe/⁷⁸. /Ko sem prosila naj mama ne hodi na individualna projektna srečanja, je niso povabili/⁷⁹.

d. Kaj je za vas to pomenilo, da je bil upoštevan vaš glas?

/Počutila sem se slišano/⁸⁰.

e. Kakšna je bila vloga drugih strokovnjakov, ki so bili vključeni v individualno projektno skupino?

/Ni jih bilo/⁸¹.

14. Kakšna je bila vloga socialnega delavca v času rejništva?

/Srečevali smo se samo na skupinah/⁸².

a. Kako ste doživljali podporo socialnega delavca?

/Zelo je podpirala moje odločitve/⁸³ oziroma /upoštevala moje želje/⁸⁴.

Odhod iz rejniške družine:

15. Kako je potekal prehod iz rejniške družine nazaj v matično družino?

/Ni ga bilo/⁸⁵. /Ustvarila sem si svojo družino/⁸⁶.

a. Kako ste doživljali tovrsten prehod oziroma odhod iz rejniške družine?

Hm.../odhod iz rejniške družine je bil zame vesel dogodek/⁸⁷, saj sem /bila v pričakovanju svojega otroka/⁸⁸ in sem si takrat /želela s partnerjem na svojo/⁸⁹. /Ni mi bilo hudo zapustiti družine/⁹⁰, saj /se še vedno redno vidimo in slišimo/⁹¹, le da sem /jaz sedaj samostojna/⁹².

16. Kako danes gledate na sistem rejništva?

/Menim, da bi moralo biti rejništvo bolj cenjeno/⁹³. /Več individualnih projektnih skupin/⁹⁴.

17. Kaj vam je bilo v času rejništva najbolj v pomoč?

/Podpora rejnice/⁹⁵.

- a. **Kaj bi še vi v času rejništva potrebovali od socialnega delavca, vendar tega niste dobili?**

/Nič/⁹⁶.

18. Kakšen nasvet bi dali socialnim delavcem, ki delajo na področju rejništva?

/Več individualnih projektnih srečanj/⁹⁷.

19. Bi želeli še kaj dodati?

Ne.

INTERVJU 2

Prihod v rejniško družino:

1. Koliko ste bili stari, ko ste šli v rejništvo?

Star sem bil /nekje med 4 in 6 let/¹. V tem času sem /zamenjal dve rejniški družini/².

2. Kako dolgo ste bili v rejništvu?

/Pri zadnji rejniški družini sem ostal okoli 16 let/³. Pri 20 letih sem se odselil v Škofjo Loko, kjer sem hodil v šolo.

3. Kakšen je bil razlog za odhod v rejništvo?

Po podatkih, ki sem jih dobil od socialne delavke in kasneje od mame, je bil razlog /oče, ki je bil alkoholik/⁴.

- a. **Ste v tem času, preden ste izvedeli razlog za odhod v rejništvo, vi sami iskali razlog v sebi, v drugih ljudeh?**

Po pravici povedano, /nisem iskal nobenega razloga v nobenem/⁵. Sem se pač /sprijaznil, da sem v rejništvu/⁶. /Edina želja takrat je bila, da spoznam brate, mamo in očeta/⁷. Ta želja se mi je uresničila, ne čisto tako kot sem upal, vendar bolje tako kot je kot sploh ne.

4. Kako ste doživljali dejstvo, da morate v rejništvo?

/Nisem čisto dojemal kaj se dogaja/⁸. Seveda /mi je bilo težko/⁹, čeprav se otroštva v svojem domačem kraju niti ne spominjam.

5. Kako bi opisali prehod iz matične družine v rejniško družino?

/Matične družine se ne spominjam/¹⁰, je bilo veliko selitev z mamo in sam sem bil še dojenček.

6. Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni v času prehoda iz matične družine v rejniško družino iz strani matične družine, rejniške družine in socialnega delavca?

/Od matične družine nisem dobil nobene podpore/¹¹. /Oče je bil alkoholik in od njega ni bilo pričakovati nobene podpore in pomoči/¹², /od mame pa tudi ne, ker ni vedela kje sem/¹³. Socialni delavci niso hotelu povedati kje so njeni otroci, tako tudi meni in bratom niso zaupali kje stanuje naša mama.

- a. **Kaj vam je bilo najbolj v pomoč?**

/Nič, ker nisem dobil od nikogar nobene podpore in pomoči/¹⁴.

b. Kaj bi še takrat potrebovali?

/Pričakoval sem pomoč od socialnih delavk, ki je nikoli nisem dobil/¹⁵, ko so bili hudi časi, /ko sem jim pisal, odgovor ki sem ga dobil pa je bil »potrpi še malo, bo boljše«/¹⁶. Takrat bi /potreboval pomoč in podporo socialnih delavk/¹⁷, namreč edino na njih sem se lahko obrnil, toda /s časoma sem ugotovil, da se tudi na njih ne morem več obrniti/¹⁸.

Življenje v rejniški družini:

7. Kako bi opisali svoje življenje v rejniški družini?

/Moje življenje v rejniški družini je bilo težko/¹⁹, še posebej /ko se zaveš da nisi njihov otrok/²⁰, vidiš da /delajo veliko razliko od ostalih njihovih otrok/²¹, /veliko odrekaj/²², kot je na primer morje, izleti, itd. /Ogromno sem moral delati/²³, /vse je letelo name/²⁴. Grdo rečeno /bil sem dekle za vse/²⁵.

8. Kakšno vlogo je za vas imela rejniška družina?

/Zavedal sem se, da bom odrasčal pri njih/²⁶, /da niso moji starši/²⁷, tako da tudi /nisem čutil kakšne ljubezni do njih/²⁸. /Dali so mi vedeti, da sem tuj otrok/²⁹, /poskrbeli so da sem odrasel, naredil šolo/³⁰ in /ko sem bil dovolj stari so rekli, da je čas da se odselim/³¹. Zame so /bili samo ljudje, ki so mi dali hrano, streho nad glavo, no pa delati sem moral več kot drugi/³².

9. Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni s strani rejniške družine?

Od njih skoraj /ni bilo podpore/³³. /Njihov cilj je bil, da narediš šolo, da te spravijo do izobrazbe, potem pa veste kaj sledi....da se odseliš, ker nimajo več koristi od tebe in od socialne/³⁴.

a. Kaj vam je bilo najbolj v pomoč?

Najboljša pomoč in podpora je bil /starejši sin, ki je živel v sosednji vasi/³⁵. /Na njega sem se lahko obrnil za pogovor in kakšno pomoč/³⁶.

b. Kaj bi še potrebovali?

Zavedam se, da nisem njihov otrok, vendar /malo topline in ljubezni/³⁷ ter /kakšna lepa beseda/³⁸ nebi škodovala. /To kar potrebuje vsak otrok od staršev/³⁹, to bi potreboval v času rejništva.

10. Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni s strani vaše matične družine?

/Od matične družine nisem dobival nobene pomoči, ker niso vedeli kje sem/⁴⁰.

11. Kakšen je bil odnos med vašimi biološkimi starši in rejniško družino?

/Ni bilo nekega odnosa, ker so se rejniki in mama videli samo enkrat/⁴¹, potem nikoli več, ker jaz nisem želel.

a. Zakaj niste želeli, da bi se rejniki in vaša mama srečevali?

/Nisem hotel, da se srečujejo zato, ker že prvi obisk ni obrodil sadov/⁴². Tako kot sem že omenil, /pogovori niso bili taki kot morajo biti/⁴³. /Rejniki so se pretvarjali kako so dobri do mene/⁴⁴, /bilo je veliko kritik in zelo malo pohval glede mene/⁴⁵. /Mama je pa sama rekla, da ne bo hodila na obisk/⁴⁶ in jo popolnoma razumem zakaj. Povrh vsega pa /je še brez izpita, denarja pa tudi ni bilo/⁴⁷. /Do mene je imela dolgo pot/⁴⁸.

12. Ste se kdaj počutili razpeti med matično družino in rejniško družino?

/Seveda, sem se počutil razpeto/⁴⁹.

a. Kako ste doživljali to razpetost?

/Počutil sem se kot žoga, ki si jo podajajo/⁵⁰. /Rejniki so govorili eno, mama drugo, moj notranji glas pa mi je govoril naj poslušam mamo/⁵¹. /Ko sem jo spoznal sem dobil občutek ljubezni od prave mame/⁵². /Vedel sem na katero stran moram stopiti/⁵³, ampak /ker sem bil šoloobvezen sem se moral pretvarjati, da sem na strani rejnikov/⁵⁴.

b. Kaj vas je privedlo do tega, da ste menili, da se je najbolje pretvarjati?

/Pretvarjal sem se zato, da sem imel mir/⁵⁵. So me /velikokrat spraševali, če se slišim z mamo in ko sem rekel da se, sem poslušal razne zgodbe, kako ona ni prava mama ker me je zapustila, itd./⁵⁶ /Čez čas so se sprijaznili/⁵⁷ in sem /za vikend lahko šel na obisk/⁵⁸.

c. Kaj bi takrat potrebovali, da bi lahko izrazili svoje občutke oziroma da bi lahko povedali, da ste na mamini strani?

Takrat bi /od rejnikov potreboval samo eno stvar, podporo in razumnost/⁵⁹. /Morali bi se zavedati, da bom nekoč vseeno spoznal mamo/⁶⁰. Ali pa /da bi mi jo pomagali iskati/⁶¹. Če bi bili taki rejniki, nebi bilo težav, vendar kot sem že rekel, so nas imeli zaradi denarja in bili smo delovna sila.

d. Kako ste se pa vi sami soočali s tem občutkom razpetosti? Na eni strani mama, na drugi rejniki, vsak pa vleče svojo nit.

/Tak karakter sem, da vedno svojo pot uberem in naredim tako, da je meni vprid/⁶². /Nisem se zaprl vase/⁶³ in tudi /nisem razgrajal/⁶⁴ /ali bil problematične otrok/⁶⁵. /Bil sem še naprej tak kot sem bil, samo drugače sem gledal na vse/⁶⁶.

i. Kaj mislite s tem, da ste začeli drugače gledati na vse?

/Rejniško družino sem od takrat dalje gledal kot na rejnike in nič drugega/⁶⁷. /Pred tem sem jih klical mama in ata, potem pa nič več/⁶⁸. /Obojestransko mišljenje in obnašanje se je spremenilo/⁶⁹. Še vedno sem za vikend hodil do njih, med tednom sem pa bil v dijaškem domu. /Imel sem veliko časa za razmišljanje in planiranje kaj bom po končanem šolanju/⁷⁰. /Na svojo biološko mamo sem gledal kot na svojo pravo mamo/⁷¹. Mogoče se bo čudno slišalo, vendar /pri njej pa nisem hotel živeti/⁷². /Na obiske sem hodil, kaj več pa ne/⁷³. Mi je /velikokrat rekla, da naj pridem k njej živeti, ko sem bil v krizi, pa nisem hotel/⁷⁴. /Hotel sem vse sam urediti/⁷⁵. /Sem trmasta in odločna oseba/⁷⁶. /Takega me je življenje in rejništvo naredilo/⁷⁷.

13. Kako ste doživljali stike s vašimi biološkimi starši?

/Ko sem spoznal mamo in ko sva imela stike, mi je bilo lepo/⁷⁸. Jaz kot trmast otrok in takrat na višku žuranja, sva spet /za par let malo stike prekinila, tokrat iz moje strani/⁷⁹, zato /da ji nisem delal skrbi/⁸⁰, no pa tudi /po tujini sem veliko delal/⁸¹.

a. Kdaj ste pa imeli prvič stik z mamo?

/Z mamo sem prišel prvič v stik pri 17 letih/⁸². /Do najinega prvega srečanja pa sva bolj po telefonu komunicirala/⁸³.

b. Kaj pa stiki s očetom?

/Očeta nikoli nisem spoznal/⁸⁴. Ko sem šel k stricu na obisk, da bi spoznal očeta, je bil zmeraj pod vplivom alkohola, tako da stric ni pustil, jaz pa ga tudi nisem hotel takega spoznati.

Drugače je oče lansko leto umrl, tako da ga tudi ne bom nikoli spoznal. Po pravici povedano tudi nisem imel želje.

c. Kako pomembni se vam zdijo stiki s starši?

Če odraščáš z starši ali da jih pozneje spoznaš, je vedno /pomemben dober odnos/⁸⁵, še bolj pa /pogovor in odkritost z obeh strani/⁸⁶. /Stiki s starši se mi zdijo zelo pomembni/⁸⁷. Res da se /ne da nadoknadit zamujenega/⁸⁸, /lahko pa prihodnost narediš lepšo, sebi in staršem/⁸⁹.

d. Kako pogosti so bili stiki s starši?

/Od svojega 18 leta naprej sem mamu redno obiskoval/⁹⁰, /brez vednosti socialne, ki mi je prepovedala obisk dokler sem šoloobvezen in pri rejnikih/⁹¹. Nikoli ne bom razumel te logike, zakaj otrok ne sme obiskovati svoje mame.

e. Bi si želeli imeti več stikov?

/Vsekakor, bi si želel več stikov/⁹².

f. Ali ste imeli tudi stike z razširjeno družino (npr.- brati, sestrami, tetami, strici, ipd.)?

/Spoznal sem starejša brata/⁹³, toda /stiki so se kmalu odtujili/⁹⁴. Sta bila /preveč ljubosumna name kot najmlajšega brata/⁹⁵. Nikoli ne bom razumel zakaj.

g. Kako pomembni se vam zdijo stiki z razširjeno družino?

Meni se zdi /zelo pomembno, da vzdržuješ stike z vso družino/⁹⁶, seveda /če želijo ostali člani/⁹⁷, toda pri meni ni tako, zato redno obiskujem mamu ali se vsaj slišim z njo.

14. Kako so potekale individualne projektne skupine?

Po pravici povedano /se ne spomnim, da bi imeli individualne projektne skupine/⁹⁸.

15. Kakšna je bila vloga socialnega delavca v času rejništva?

Kot sem že omenil, /ni bilo ravno velika pomoč/⁹⁹. Je pa res, da so me /vsako leto za Božič obiskali/¹⁰⁰, toda /z časoma sem ugotovil, da je to bolj službeni obisk kot kar koli drugega/¹⁰¹.

Odhod iz rejniške družine:

16. Kako je potekal prehod iz rejniške družine nazaj v matično družino?

/Prehoda iz rejniške družine v matično družino ni bilo/¹⁰². Ker /sem se moral odseliti po končanem šolanju/¹⁰³. /Šel sem v Škofjo Loko, kjer sem se šolal/¹⁰⁴.

17. Kaj vam je bilo najtežje v času, ko ste zapuščali rejniško družino? Kakšne podpore in pomoči bi takrat potrebovali?

/Bil sem vesel, da sem šel/¹⁰⁵. Bil je /prisoten strah, da grem živeti na svoje/¹⁰⁶, čeprav /brez stanovanja, službe in z zelo malo denarja/¹⁰⁷. /Najtežje je bilo pa zapustiti kraj, ki mi je bil zelo všeč/¹⁰⁸, miren in na podeželju, ter seveda da sem moral /zapustiti veliko prijateljev/¹⁰⁹.

18. Kako danes gledate na sistem rejništva?

/Ko sem se odselil, sem še malo spremljal rejniški sistem, sedaj pa že dolgo ne/¹¹⁰.

a. Zakaj več ne spremljate rejniškega sistema? Se vam je zameril, ste jezni nanj zaradi lastnih izkušenj...?

Ne spremljam ga zato, kot ste napisali. /Zamerilo se mi je/¹¹¹, in na splošno /ta sistem je mimo/¹¹². /Najlažje je otroka dati tuji družini, nadzirati pa ne/¹¹³. Nebom rekel, da se to dogaja povsod po

centrih za socialno delo, verjamem da obstajajo dobre družine in centri za socialno delo. Poznam nekaj otrok, ki so bili v rejniški družini in imajo lepo izkušnjo. Glavni razlog je pa lastna izkušnja, ki ni bila lepa.

b. V kakšnem pogledu je sistem mimo? Kaj bi se po vašem mnenju moralo spremeniti?

Sistem tak kot je ni mimo ali napačen, želel sem povedati, da je /premalo nadzora nad rejniki in seveda tudi rejenci/¹¹⁴. /Zavedam se, da je veliko otrok, ki rabijo nadomestno družino (starše)/¹¹⁵ in /da je premalo delavk, delavcev na centrih za socialno delo/¹¹⁶ in /da je težko nadzirati vse skupaj/¹¹⁷. Če bi lahko spremenil kaj, je prav to – /večja kontrola rejnikov/¹¹⁸, /če gre otrok v drugo regijo, da se centri za socialno delo med seboj povežejo/¹¹⁹ in /izmenjujejo informacije/¹²⁰. /Pri meni centra za socialno delo nista komunicirala med seboj/¹²¹, čeprav sem /velikokrat klical na center za socialno delo X in sem dobil odgovor, da moram svojo socialno delavko na center za socialno delo Y klicati/¹²². /Od takrat me je minilo kogar koli klicati/¹²³.

19. Kaj vam je bilo v času rejništva najbolj v pomoč?

/V času rejništva so mi bili najbolj v pomoč šport/¹²⁴ in /prijatelji/¹²⁵. /Takrat sem pozabil na vse in bil srečen/¹²⁶.

a. Kaj bi še vi v času rejništva potrebovali od socialnega delavca, vendar tega niste dobili?

/Od socialnih delavcev bi potreboval večjo podporo/¹²⁷. Razumem da nisem bil edini primer ki ga morajo »nadzirati«, /ni bilo pa lepo, da so se pretvarjali da jim je mar zame/¹²⁸.

20. Kakšen nasvet bi dali socialnim delavcem, ki delajo na področju rejništva?

Moj nasvet je, da /socialni delavci naj odprejo oči/¹²⁹ in /prisluhnejo otrokom, ki so v rejniških družinah/¹³⁰, /ne pa da slepo zaupajo rejnikom/¹³¹, ki jim je mar samo za denar. To sem sam izkusil in videl na lastne oči. Žalostno je, da se to dogaja.

21. Bi želeli še kaj dodati?

Ne.

INTERVJU 3

Prihod v rejniško družino:

1. Koliko ste bili stari, ko ste šli v rejništvo?

/Star sem bil 2 leti/¹.

2. Torej se o samem prehodu iz matične družine v rejniško družino verjetno ne spomnite?

/Ne, sam se ne spomnim/², razen /po pripovedovanju rejniških staršev/³. Bilo je tak, da sta bila rejniška ata in mama na Centru za socialno delo in ravno tisti krat me je mačeha prinesla na center. Potem sta me tam videla, da sem tekal sem in tja, glej tega fantka pa tak. To mi sedaj razlagata. Teden dni po tistem pa so se kar /pripeljali k njim domov/⁴, so me dali ven iz avta, /oni so se tam v kuhinji dogovarjali ali bom ostal pri njih ali ne in sem kar tam ostal/⁵.

3. Kako dolgo ste bili v rejništvu?

Puh.../do konca šolanja/⁶, /pa še potem sem imel tam naprej stalno prebivališče/⁷.

4. Nazaj v matično družino se potem niste vrnili?

/Ne/⁸.

5. Kakšen je bil razlog za odhod v rejništvo?

Po pripovedovanjih rejniških staršev in sedaj po pripovedovanju sester, je /oče šel nazaj k bivši partnerki/⁹ oziroma sploh ne vem točno, kako je bilo. Oče je imel neko nesrečo, je izgubil roko, od zavarovalnice je dobil kup denarja ter je okoli šibal, užival. /Moja mama pa je šla nekam v Nemčijo./¹⁰ Sta potem šla narazen. Oče pa je potem bil s tisto žensko s katero je že prej imel dve hčerki oziroma sestri kateri sem sedaj spoznal. /Moja mačeha pa je mene dala na center/¹¹, ker baje je /rekla da ona za tri ne more skrbeti/¹². Bilo je menda tak, da ko sem jaz bil star eno leto in pol je mama šla v Nemčijo in je nekaj časa denar pošiljala za mene k sosedi, ker tam sem bil doma, potem pa tam nekje čez pol leta ni več pošiljala denarja in je soseda rekla, da pač ne more več za mene skrbet in me je odnesla k očetu. Njega pa tako menda ni bilo dosti doma. Mačeha pa je tudi rekla, da ne more za mene skrbet in potem so me dali na center.

6. Kako so pa vam predstavili dejstvo, da greste v rejništvo?

Takrat /ob odhodu se verjetno nisem veliko zavedal/¹³. /Od kar vem, sem vedel da sem v rejniški družini/¹⁴. /So nas vedno enako obravnavali/¹⁵. Imeli so svoje 4 otroke in potem jaz ter še vedno je bil nekdo v rejniški družini. Pred meno ena punca in potem za mano sta bile dve puncici, en čas sem sam, en čas ne. /Včasih je kdo rekel, »ta pa ni vaš otrok« in so oni rekli, »ne on je tudi naš«/¹⁶. /Center za socialno delo me je včasih spraševal ali želim spoznati svojo biološko družino, sorodnike/¹⁷, vendar sem /jaz rekel da nimam zamer in nimam pričakovanj in enkrat ko odrastem mogoče sam raziščem/¹⁸.

a. Torej lahko rečemo, da so vas spodbujali k stikom z matično družino?

Občasno so me vprašali, ja.

7. Kako ste doživljali dejstvo, da morate v rejništvo?

Jaz mislim, da prednost tega je in na splošno, da /sprejmeš to vlogo enostavno kot boljšo možnost, boljšo opcijo/¹⁹, jaz niti /za drugo opcijo sploh nisem vedel in se s tem nisem obremenjeval/²⁰.

8. Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni v času prehoda iz matične družine v rejniško družino iz strani socialnega delavca?

Super, še zdaj sva na zvezi. Zdaj od začetka, tiste /prve socialne delavke se tako dobro ne spomnim/²¹, /od 9 leta naprej pa je bila druga socialna delavka, kateri je še sedaj pravim moja socialna delavka./²² Je prišla na mojo podelitev diplome, magistrske naloge in vse. Še danes smo v stiki. Bi rekel, da je /bila en zaupnik/²³, druga oseba. /Prišla je večkrat k nam/²⁴, jaz sem šel tudi k njej. Ona pravi, da sem ji včasih prinesel gobe, ker sem bil strasten gobar. Ko sem si urejal stvari za šolo, ko sem rabil kakšno potrdilo iz centra za socialno delo sem že sam šel tja. Ona je /bila tudi zagreta organizatorica druženj za rejniške otroke/²⁵. Smo /hodili skupaj v planine/²⁶, /kakšna prednovoletna srečanja/²⁷. Tam sem spoznal par prijateljev, s nekaterimi imam še dandanes stike. Smo se tam potem družili.

a. Rekli ste, da je bila vaša zaupnica. Kaj pa je bila še njena vloga v času rejništva?

/Jaz neke druge vloge ne vidim/²⁸. Nisem bil težaven otrok.

b. Bi še kaj drugo takrat potrebovali od nje?

/Ne/²⁹. /Meni je bilo dovolj to kar sem dobil/³⁰. Vse kar sem rabil je bilo urejeno. Tudi /nikoli niso drezali v mene/³¹, /če sem nekaj rekel da trenutno ne, so me pustili/³², kot to z sorodniki. Enostavno /smo dobro shajali/³³. /Smo se dobro razumeli/³⁴. Ni bilo nobenih problemov.

Življenje v rejniški družini:

9. Kako bi opisali svoje življenje v rejniški družini?

/Jaz sem eden tistih, ki vedno opisujem to kot pozitivno/³⁵ in se včasih nekateri ki imajo slabšo izkušnjo jezijo. /Moja izkušnja je dobra/³⁶. Jaz /imam še sedaj z vsemi stike/³⁷. Namreč /njihovi sorodniki so tudi moji sorodniki/³⁸. To pomeni, če imajo oni kakšno proslavljanje ali imam jaz, potem celo sorodstvo povabim. Brate, sestre, ata, mama, jaz jim tako pravim, njihovi strici, bratranci, to smo vsi sorodniki. Še vedno se srečujemo. /Najbolj pomembno je to, da ne delaš razlik kot rejnik/³⁹ in /oni jih niso delali/⁴⁰. /Ko je bilo potrebno delati na kmetiji smo delali vsi, ker je bila manjša kmetija, če se je kam šlo smo šli vsi, če smo kaj dobilo smo si razdelili/⁴¹. Tako da je /bilo zelo enakopravno/⁴² in /to je tisto kar ti da potem vedeti in dobiš neko čustveno zavetje/⁴³, /tisto kar potrebuješ, skrb za šolo, za delo/⁴⁴. /Bila je kar stroga vzgoja/⁴⁵, ampak /delovne navade dobiš/⁴⁶. Saj potem, ko smo bili najstniki smo tudi kdaj šli po svoje, se kdaj skregali, vendar skregaš se povsod. Če pogledam nazaj je bilo dobro. /Imel sem eno priložnost normalno se razviti/⁴⁷, tudi /šolat se/⁴⁸ in vse. /Tisto kar je bilo treba narediti, so nas pri tem vzpodbujali/⁴⁹.

10. Kakšno vlogo je za vas imela rejniška družina?

/To je bila moja družina/⁵⁰. /Nisem sploh razmišljal o tem, da je to neka moja druga družina/⁵¹, /da nebi bil del te družine/⁵². /V otroštvu mogoče kdaj se je zgodilo, da so bile predvsem kdaj med vrstniki kake komplikacije, češ »ti pa si socialen«/⁵³, če smo se kdaj pokregali, načeloma pa ni bilo nobenih problemov. Saj pravim, njihova družina, njihovo sorodstvo, so v bistvu moja sorodstvo in so bili, dokler nisem spoznal svojih bioloških sester, do 27. letih, moje edino sorodstvo.

a. Torej bi lahko rekli, da se je med vami in rejniškimi starši razvil starš-otrok odnos?

Ja, še zdaj je. /Jaz jima vedno rečem ata in mama/⁵⁴.

i. Je bil ta odnos starš-otrok prisoten že na samem začetku, ko ste prišli v rejništvo?

Zgleda, da imam jaz to že v karakterju, saj sem precej družaben in zgovoren. Menda sem bil že kot otrok zelo radoveden, baje sem veliko že vedel, opazoval okrog sebe, vse mi je bilo zanimivo in /nisem imel časa se ukvarjati z tem oziroma razmišljal o tem kot o neki tragediji, o težavah ki jih imam, zakaj nisem s starši/⁵⁵. /Očitno niti staršev nisem toliko pogrešal/⁵⁶. Očeta tako ali tako ni bilo doma, mama je bila odsotna, tako da to ni bil neki problem.

11. Torej stikov s starši niste imeli in posledično tudi podpore in pomoči s strani matične družine niste dobili. Kaj pa bi rekli, se vam zdijo stiki z matično družino pomembni za otroka?

/Jaz sem od začetka zelo zagovarjal, da stikov ne/⁵⁷. Ampak bom rekel tako, /če so stiki v korist otroka, predvsem so lahko v kakšno čustveno korist/⁵⁸, dostikrat so te družine že tako demontirane, poškodovane da neke druge oblike pomoči biološka družina otroku itak ne zmore nuditi/⁵⁹. Če bi mu jo lahko nudila bi verjetno otrok v tisti družini itak bil. Zdaj, /če so čustveno navezani potem sem jaz, da stiki so/⁶⁰, /če ne prihaja do težav/⁶¹, /če pa so zaradi stikov otroci pod stresom, pridejo iz stikov nervozni, jezni, razočarani, potem pa je potrebno razmisliti o stikih/⁶². /Jaz sem zelo glede

tega, eni pravijo mogoče konzervativen/⁶³. Ker včasih stikov ni bilo kar tako po defaultu. /Sedaj pa vsi samo stiki, stiki, stiki, stiki, samo stiki pod prisili absolutno ne/⁶⁴. /Mora biti obojestransko strinjanje, interes/⁶⁵, pa /morajo se potruditi za stike tudi starši/⁶⁶, /piti na stike trezni/⁶⁷, /v neki normalni kondiciji/⁶⁸, /ne poskusiti pregovarjati otroka v nekaj/⁶⁹ in /ne tekmoval z rejniško družino/⁷⁰, ni nobene potrebe po tem. Vendar to je včasih težko dopovedat ljudem. Se na stikih dogajajo težave. Saj enako se dogaja, ko gresta dva partnerja narazen. Če sta skregana potem poskusi vsak otroka vleči na svojo stran, podkupovat, nagovarjat. Na takšen način stiki niso dobrodošli. /Sam jih nisem pogrešal/⁷¹, sem pa /sedaj ko sem že odrasel spoznal sestre ter njune družine in se tudi z njimi srečujem/⁷². /Spoznal sem tudi nekaj stricev/⁷³.

a. V času odraščanja pa niste nikoli želeli imeti stikov s starši?

Kaj pa jaz vem. /Neke velike želje nisem imel/⁷⁴ /Očitno nisem nič pogrešal/⁷⁵. /Očitno sem tukaj imel vse kar sem rabil/⁷⁶. /Mogoče sem bil tudi ponosen/⁷⁷. Ne vem. Ampak, /če pogledam nazaj, meni ni žal/⁷⁸. Jaz sem takrat rekel, da bom enkrat ko bom odrasel šel raziskovat. Ker /mene so včasih vprašali, ne direkt »tvoji bi radi imeli stike s teboj«, ampak so rekli »a bi ti mogoče želel spoznati starše«/⁷⁹, vendar /sem rekel ne, ko bo enkrat čas, bom že/⁸⁰.

b. So vas za stike spraševali samo socialni delavci ali tudi rejniški starši?

/Po navadi socialni delavec/⁸¹. Mogoče /smo včasih tudi o tem debatirali doma/⁸². Ni bila to tako pogosta tema, sam pa tega tudi nisem iznašel. Se pa sedaj tudi normalno pogovarjam z mačeho, katera me je dala v rejništvo. Še zdaj mi včasih kdo reče, da dobro da sem šel stran. Gospa se tako obnaša in ženske ne moreš spremeniti. Prek 60 let je stara in na tak način se izraža, tako deluje. Sam vidim in si včasih rečem hvala bogu tudi sedaj ko sem sestri spoznal, namreč nista imeli možnosti se nekaj izšolati, tudi obe sta imeli naprej težave v družinah, dosti so ju premeščali v času otroštva od starih staršev in domov, pa sem in tja. Ni bilo neke prave skrbi, prave družine, nekega pravega družinskega življenja. Vseeno za to, da imaš ti kot odrasel človek neki red, po moje potrebuješ včasih tudi neko malo bolj strožjo vzgojo.

c. Kako pomembni pa se vam zdijo stiki z razširjeno družino?

Po 27 letih sem spoznal sestre, potem njune otroke, tudi njune družine, potem pa še naprej strice. Celo /na faksu sem spoznal nečakinjo/⁸³. Potem sem /spoznal tudi eno teto, ki živi na Bledu/⁸⁴. Potem /eno teto v Mariboru oziroma strica/⁸⁵. /V Prlekiji imam enega strica/⁸⁶. V glavnem kup ljudi. Sedaj sem pred mesec dnevi srečal po prek 40 letih sestrično, katera se me spomni. Tudi moje sestre se me spomnijo, ker so 7 in 9 let starejše od mene in tudi ta sestrična je starejša od mene in se me spomnijo, saj so me čuvali, jaz pa se tega ne spomnim. Je pa oče imel še eno hčerko, pred nami tremi, vendar ne jaz ne moji sestri je ne poznamo. Nekje v Celju menda živi. Po mamini sestri pa sploh ne poznam, ker je odšla v Nemčijo.

/Pri malemu otroku, ki se tega ne zaveda mogoče to ni tako pomembno/⁸⁷, /pri onih večjih ki se vsega zavedajo pa če imajo željo, interes, ja/⁸⁸. Saj /tudi pri malemu otroku če je vse urejeno, če je v korist/⁸⁹...saj pravim, da je /korist lahko samo čustvena/⁹⁰, pa /da ni v škodo otroka ki potem trpi, je še bolj razpet/⁹¹. Prvič /ni prav, da se idealizira matično družino/⁹², /da se govori da je vse v redu/⁹³, namreč če bi bilo vse v redu potem bi otrok bil doma, /ne smeš pa spet kritizirati/⁹⁴. /Eno realno oceno na neki normalen način je potrebno otroku dati/⁹⁵, /neko sliko te

družine/⁹⁶, /mogoče je včasih celo poučno da otrok vidi, da so starši v takem stanju da niso sposobni skrbeti za otroka/⁹⁷. Čeprav je otrok lahko razočaran, da je v drugi družini... Jaz mnogokrat pravim, da /otrok ki gre v rejništvo, da bo to rejništvo dobro preživel, je potrebno da sprejme svojo novo vlogo/⁹⁸. Ni vse odvisno od strokovnega delavca in rejniškega starša in rejniške družine. Odvisno je tudi od otroka. /Če te vloge ne sprejme, če se ne sprijazni, če je ves čas žalosten, jezen in se ne najde na čustveni ravni s to družino, potem taka zgodba rejništva tudi ne more uspeti/⁹⁹ in /potem poskuša prihajati nazaj k svojim preko stikov/¹⁰⁰, /lahko ima tudi kakšne lažne obljube, idealizirane/¹⁰¹ in /je zmeden/¹⁰² in /potem se še težje sprijazni in vživi v to družino/¹⁰³. Težko je. Meni kot odraslemu s to izkušnjo, ki sem jo dal skozi in ko vedno rečem, da mi je bilo rejništvo prednost ne glede na vse ostalo kar vem zdaj o svoji družini, mi je sedaj enostavno govoriti o tem. Je pa verjetno v dotični situaciji pač človeška komponenta. Rejniška družina je lahko dobra in si za to tudi vsi prizadevamo, ki jih izbirajo in ki delamo z rejniškimi družinami, da bi vse bile dobre za otroke, ampak v praksi še vedno kdo ne shaja oziroma se ne znajde z otrokom ki je drugačen, ki ima neke težave čustvene, vedenjske, odnosne in če s tem ne vedo shajati, dostikrat rejniški starši znajo iti čez rob. Ne dostikrat, ampak se je dogajalo. Lahko pa je vse v redu, se trudijo pa enostavno zaradi tega nesprejemanja nove vloge, ali ker se čustveno ne najdejo, neka empatija, ne uspe. Včasih človeka prvič vidiš in ti ni simpatičen in se neven kako trudiš, ampak z njim ne moreš enega takega odnosa vzpostaviti. In tu je isto. /Socialni delavec ima težko nalogo. On mora izbrati neko družino, v katero bo otrok notri sodil/¹⁰⁴. Ni samo tako, da otroka vzamemo in mu najdemo družino. Jaz vedno pravim, otroka se iz družine ne vzame če ni razlogov za to. Brez razlogov nihče ne vzame otroka in ga da v drugo družino.

d. Pri vas bi lahko rekli, da ste sprejeli, se sprijaznili z vlogo otroka v rejništvu, namreč kot ste rekli, je to pomembno?

/Verjetno sem to sprejel, ker sem bil mali/¹⁰⁵ in /ni bilo verjetno druge možnosti/¹⁰⁶, nisem bil upornik že takrat. Tudi potem naprej, zaradi vsega skupaj. Jaz /ko sem bil že tako velik, da sem se zavedal, sem razmišljal in tako dalje, kot del te družine/¹⁰⁷. Verjetno se to ne bi zgodilo, če ne bi bil enakopraven član te družine, enako obravnavan in vse to. Takrat bi mogoče bežal, iskal druge variante, iskal svoje korenine in ne vem kaj. Vendar sem /bil enostavno zadovoljen/¹⁰⁸. /Nisem pa imel nobenih zamer/¹⁰⁹ in še danes jih nimam. Pač je bilo. Jaz sem glede teh stvari, včasih kdo reče zelo flegma.

12. V vašem času verjetno ni bilo še individualnih projektnih skupin. Ste se mogoče vseeno srečevali s socialno delavko, kjer ste se pogovarjali o vašem življenju, skupaj načrtovali vašo prihodnost, ipd.?

Takrat /ni bilo individualne projektne skupine/¹¹⁰.

/Tu pa tam so prišli pogledat družino/¹¹¹ in /jaz sem tu pa tam šel na center/¹¹².

a. Kakšna je še bila vloga socialnega delavca?

Enostavno oni so /imeli neko skrb za otroka/¹¹³, /preverjali so če je uspeh v redu/¹¹⁴, /če je zdravje v redu/¹¹⁵, tudi /če je počutje v redu/¹¹⁶. Tiste osnovne stvari, da imaš vse. Če se dobro počutiš, /če se dobro razumete/¹¹⁷. /Vsako leto sem na center nesel izkaz/¹¹⁸. Če je bilo vse v

redu potem nismo imeli sploh veliko za delati. Zdaj, /da bi se družili pa tak, pa ne/¹¹⁹. /To je bilo samo takrat, ko sem bil najstnik. Takrat smo šli na kakšne dogodke/¹²⁰.

b. Kaj pa načrtovanje vaše prihodnosti, kaj se bo zgodilo ko boste končali z rejništvom, ali je možnost vrnitve nazaj v matično družino?

/O tem ni bilo govora/¹²¹. /Bolj smo se pogovarjali kako naprej/¹²², /glede mojega poklica/¹²³.

/Poskušali so pomagati najti kaj me zanima/¹²⁴. Zdaj jaz se ne spomnim prav vsega kaj vse so mi pomagali.

13. Omenili ste, da vas je socialna delavka velikokrat povprašala po vaših željah glede stikov in da je naredila tako kot ste želeli. Torej bi lahko rekli, da se je vaš glas upošteval pri procesu dela?

Ja, /so me upoštevali če sem rekel ja ali ne/¹²⁵. /Ne spomnim se primera, da me kdaj ne bi upoštevali/¹²⁶.

Odhod iz rejniške družine:

14. O nekem prehodu iz rejniške družine nazaj v matično družino ne moremo govoriti v vašem primeru, ker ga ni bilo kot ste povedali. Kaj pa lahko poveste o vašem odhodu iz rejniške družine, ko se je končalo rejništvo?

Jaz /nikoli nisem bil pred dejstvom, da moram oditi, ker nimamo več rejništva/¹²⁷. /Ko sem jaz bil v rejništvu, je bilo rejništvo samo do 18 leta - še ni bilo Zakona o izvajanju rejništva/¹²⁸. /Socialna delavka je vsako leto podaljševala pogodbo, na podlagi dokazila o šolanju/¹²⁹. Vsako leto sem moral prinesiti dokazilo, tudi za štipendijo. Vse to sem delal v kolinaciji s centrom in tudi rejniška pogodba se je podaljševala. Jaz sem v srednjo šolo šel v Maribor, nato sem šel na faks. Pustil po enih treh, štirih mesecih, ker sem razbil avto in sem šel delat, zato se takrat nisem mogel vpisati. Nato sem se naslednje leto vpisal na faks in ga dokončal. Ko sem bival v Ljubljani, kjer sem študiral sem se na par tednov vračal domov k rejniški družini. /Pri rejniški družini sem si zgoraj naredil eno sob ven, spalnico kupil, računalniško mizo in to še je vse tam/¹³⁰. /Mama in ata še zdaj rečeta, da je to moja soba in da me čaka, če se kaj zalomi/¹³¹.

15. Kako danes gledate na sistem rejništva?

Še /sam sem aktiven na tem področju - v Rejniškem društvu/¹³². /Sam sistem, formalno kar se tiče je dober/¹³³, /veliko bolj primerljivo dober z mednarodno drugimi sistemi rejništva/¹³⁴. /Veliko se je izboljšalo v tem času, od kar sem jaz bil rejenec/¹³⁵. /Predvsem kar se pogojev tiče/¹³⁶. Teh formalnih pogojev, /na primer da je lahko rejenec nekdo, ki se po 18. letu šola/¹³⁷, take osnovne stvari. To so že v prvem Zakonu o rejniških dejavnostih dali notri. Mi poskušamo pobrati predloge rejniških družin in tudi to umestiti v zakon. /V praksi na primer niso upoštevali, našega predloga glede preživnini/¹³⁸. Mi smo /predlagali, da preživnino, če je v biološki družini določena, terja država preko preživninskega sklada, rejnina pa ostane celotna rejniški družini/¹³⁹. /Sistem pa je sedaj tak, da če je preživnina določena, se rejnina za tisti del zmanjša, tudi če se preživnina v praksi ne plača/¹⁴⁰. In potem /pridemo do spora, rejniška družina, matična družina zaradi preživnine/¹⁴¹, kar je bedarija. So še kake stvari, ki so za popraviti. Ni vedno vse optimalno. Bom rekel, da generalno /tudi poimenovanje sedaj namesto rejenci, rejenke, so sedaj otroci v rejništvu/¹⁴². /Neke stvari smo izboljšali, mogoče še je kakšna stvar, na primer bili smo še pri naslovu otroka/¹⁴³. /Ko sem jaz še bil

v rejništvu, sem imel stalni naslov pri rejniški družini, sedaj pa imajo otroci naslov pri biološki družini/¹⁴⁴. In /prihaja včasih do težav ker, ko pride do kakšne pravice ki jo občina zagotavlja, jo zagotavlja samo občanom/¹⁴⁵, na primer prevozi za otroke in tako naprej. Tu je potem problem. Tudi pri urejanju takih zadev, včasih. Načeloma /kar pa se dela tiče mislim, da je več vstopne kontrole/¹⁴⁶, /da so strožji pogoji/¹⁴⁷, /da je neko izobraževanje/¹⁴⁸, /preverjanje/¹⁴⁹, /poučevanja, da prideš pripravljen kot rejnik/¹⁵⁰. Saj /rejniške družine niso terapevtske družine z vsemi znanji, ampak morajo imeti enostavno neki interes, da pomagajo nekemu otroku/¹⁵¹. /Ne morejo biti v ozadju neki njihovi lastni interesi/¹⁵².

16. Kaj vam je bilo v času rejništva najbolj v pomoč?

Hm ... ne vem. /Doma absolutno podpora domačih – rejniške družine/¹⁵³. Za vse kar sem delal...šola, delo na okrog in vse to. /Sestra je bila v šoli zelo dobra in mi je pri tem pomagala/¹⁵⁴. Tudi to...smo imeli neka /druženja/¹⁵⁵. /To sedaj pogrešam pri rejništvu predvsem - druženja/¹⁵⁶. /Socialni delavci so zelo zasedeni z nekimi birokratskimi in administrativnimi stvarmi/¹⁵⁷, /ogromno imajo nekega drugega dela/¹⁵⁸, /premalo kakovostnega časa preživljenega z rejniško družini in otroci iz rejništva/¹⁵⁹. Predvsem /tega nekega dodatnega ni nič. Dodatno sedaj delamo rejniška društva/¹⁶⁰. Tu pa tam še kaki center kaj naredi, vendar enostavno stroškov za to nimajo pokritih, nimajo urejenih dodatnih ur, in sedaj se najdejo redki ki so pripravljeni popoldanski čas in vikend čas dati za te otroke, da bi jih obiskali, šli z njimi v planine in tak. /Tudi problem odgovornosti je sedaj že tukaj/¹⁶¹. Jaz sem spomnim, da smo šli v planine. Dve socialni delavki in nas deset. Danes si tega ne predstavljam. Želim reči, da je to da dobiš enega takega na osebni ravni... Smo potem res postali povezani, prijatelji. Zato pa imamo sedaj tudi take stike. /Mogoče v tej novejši dobi nimajo take navezanosti s strokovnimi delavci/¹⁶². /V teh neformalnih druženjih se malo bolj povežemo/¹⁶³. Tam /v pisarni se je težko povezati/¹⁶⁴. Še posebej, ko gre za odvzem. /V tistih primerih, ko gre za odvzem je po navadi socialni delavec tisti grdi raček, ki je odvzem naredil in je potem težko v njem najti zaupno osebo, nekoga ki bi ti pomagal, s katero se boš zblížal/¹⁶⁵.

17. Kakšen nasvet bi dali socialnim delavcem, ki delajo na področju rejništva?

Predvsem to, /da delo opravljajo z veseljem/¹⁶⁶, /da so za tako vrsto dela/¹⁶⁷, /da jih to zanima/¹⁶⁸, /da jim je to všeč/¹⁶⁹ in /da poleg neke redne skrbi, ki jo morajo priskrbeti, da poskusijo še neformalno biti povezani z otroci, z družinami/¹⁷⁰. In /čim več stikov z otroci/¹⁷¹. Saj /ni potrebno vsak dan hodit na obisk, ampak več kot enkrat na leto pa je lepo/¹⁷². Samo /problem je, da so po navadi časovno omejeni/¹⁷³.

18. Bi želeli še kaj dodati?

Ne.

INTERVJU 4

Prihod v rejniško družino:

1. Koliko ste bili stari, ko ste šli v rejništvo?

/9 mesecev/¹.

2. Kako dolgo ste bili v rejništvu?

/Do 18. leta/². Takrat sem končal šolo.

3. Kakšen je bil razlog za odhod v rejništvo?

Ja...sicer dejanskega razloga ne vem, ampak vem kaj je bilo. /Starša me nista mogla preživljati/³ in sta se odločila, da me dasta v stran. Sicer malo po krutih okoliščinah, namreč /nista me dala dejansko v ustanovo, ali da bi me dala pred pošto, trgovino, ampak sta me dala v gozd tako, da so me morali iskati/⁴.

a. Od koga pa ste izvedeli ta razlog, da vas nista mogla preživljati in sta vas zato dala v rejništvo?

/Od rejniških staršev/⁵.

4. Kako ste doživljali dejstvo, da morate v rejništvo?

Bilo je tak, da /jaz sploh nisem vedel, da sem v rejništvu/⁶. /V 2. razredu je pravi oče prišel v šolo in mi prinesel zdravstveno kartico in poleg mi je dal 2000 jurjev/⁷, ker so bili še tolarji. Takrat je meni bilo malo čudno vse skupaj, ker nisem vedel kdo sploh to je. Potem sem doma povedal, da je en gospod prinesel kartico in denar. In potem se je to tako začelo, da mi je mama povedala kako je do tega prišlo in zakaj. Prej mi nista povedala, ker tako ali tako ne bi razumel. /Jaz sem vedno nanje gledal kot na prave starše/⁸. Jaz nisem nikoli nanju gledal kot na rejnika in rejnico. In /tudi dandanes ju imam za prava starša/⁹.

a. Kaj pa ste doživljali takrat, ko ste izvedeli da ste v rejništvu?

Za mene je bilo mogoče malo drugače, ker /sem že od malega tukaj in me ni nekako motilo ali kar koli, ko sem izvedel/¹⁰. Jaz sem to /sprejel enostavno tak...preprosto/¹¹, dobesedno. Na rejnike sem vedno gledal kot na prave starše, ne kot na rejnike. /Z njihove strani sem imel nudeno najboljšo/¹² ter /tisto kar sem potreboval – ljubezen/¹³ ter /da te ima nekdo rad/¹⁴.

5. Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni v času prehoda iz matične družine v rejniško družino iz strani rejniške družine in socialnega delavca?

/Z strani rejnikov sem imel veliko podpore/¹⁵. /Pokazali so mi, da sem dobrodošel/¹⁶, /me vzljubili kot svojega otroka/¹⁷ ter /mi nudili ljubezen/¹⁸, /toplino/¹⁹, prostor kjer sem dobrodošel in kjer me imajo radi. /Z strani socialnih delavcev pa ne vem. Nanje sem vedno gledal kot na uradno osebo/²⁰, ker /nisem imel občutka, da jih potrebujem/²¹.

Življenje v rejniški družini:

6. Kako bi opisali svoje življenje v rejniški družini?

/Imel sem lepo življenje/²². /Rejniški starši so me sprejeli za svojega/²³ in še sedaj me imata za svojega, saj /živim še sedaj pri njiju/²⁴. /Dejstvo da sem v rejništvu, ni zame ničesar spremenilo/²⁵. /Na rejniške starše še sedaj gledam kot na edino mamo in očeta/²⁶. Vedno sta mi izkazovala ljubezen, nudila varnost, toplino. /Rejnica mi je zelo pomembna oseba/²⁷, saj me je /v mojem življenju vedno spodbujala in motivirala/²⁸. /V njej sem vedno našel osebo s katero se lahko pogovarjam in ki me posluša/²⁹.

7. Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni s strani rejniške družine?

Kot sem rekel, /rejnica je bila moja zaupnica/³⁰. Z njo sem se lahko pogovarjal o vsem. /Veliko mi je svetovala/³¹. /Njeni pogovori so mi bili v veliko pomoč/³². /Me je motivirala, da sem nadaljeval šolanje in da sem končal srednjo šolo/³³. Namreč, ko sem bil v osnovni šoli sem nekje do 4. razreda bil vedno prav dober, takrat pa je rejnica imela neki spor v šoli glede mene, za katerega še danes ne

poznam razloga in od takrat dalje so učitelji na mene gledali povsem drugače. Vedno sem imel same enke ali dvojke, komaj sem se prebijal naprej in vedno so pravili da ne bo nič z mene. Zato sem še toliko bolj vesel, da me je rejnica spodbujala, da sem šel naprej v srednjo šolo kjer sem imele lepe ocene in da /me je spodbujala, da sem postal nekaj v življenju/³⁴. Vprašanje bi bilo kaj bi bilo z menoj, če ne bi imel tako dobrih rejniških staršev.

8. Kakšen je bil odnos med vašimi biološkimi starši in rejniško družino?

/Biološki oče se je z rejnico videl samo enkrat, in sicer na pogrebu moje biološke mame/³⁵. /Jaz si nisem želel iti/³⁶. Rejnica me ni silila in je šla sama. Biološki oče jo je baje nadrl, češ da me ni pustila iti na pogreb. Vendar ni bilo tako. Jaz si nisem želel iti, ona je le upoštevala mojo željo.

9. Kako ste doživljali stike s vašimi biološkimi starši?

/Stikov nikoli ni bilo/³⁷. /Biološka starša nikoli nista pristopila do mene./³⁸ /Želel bi si, da bi oče pristopil do mene, ali mi za rojstni dan poslal voščilnico/³⁹. /Mogoče bi to pomagalo, da bi vzpostavila neki odnos/⁴⁰. Namreč /jaz ga dojemam kot nekega tujca/⁴¹. Ko sva s rejnico enkrat šla po mestu je šel mimo naju in takrat mi je rejnica rekla, da je to moj oče. Jaz ga sploh nisem prepoznal, on pa naju tudi ni niti pozdravil. /Pri 18. letih sem si spremenil priimek, v priimek rejnikov/⁴². Ko sva z biološkim očetom bila pri notarju je bil zelo proti temu. Vendar je bila to moja želja. Ko ga je notar vprašal zakaj je proti je bil samo tiho. Še danes me zanima zakaj je bil proti.

a. Kako pomembni se vam zdijo stiki s starši?

/Stiki se mi zdijo zelo pomembni za otroka/⁴³. Vendar /v mojem primeru si sam stikov nisem želel/⁴⁴ oziroma /sem si sam v sebi želel, da bi biološki starši pristopili do mene, da bi mi povedali, zakaj so me oddali oziroma pustili na tak način kot so me/⁴⁵. To je najbolj boleče.

b. Ali ste imeli tudi stike z razširjeno družino (npr.- brati, sestrami, tetami, strici, ipd.)?

/Ne nisem imel stikov z razširjeno družino/⁴⁶. Tudi /nikogar ne poznam/⁴⁷.

c. Kako pomembni se vam zdijo stiki z razširjeno družino?

/Zdijo se mi zelo pomembni/⁴⁸, /zaradi okoliščin v katerih biva otrok/⁴⁹.

10. Kako je potekala individualna projektna skupina?

/Pogovarjali smo se o splošnih stvareh/⁵⁰. /Kako je v šoli/⁵¹, /če imam kakšne težave/⁵², /občasno so me vprašali če si želim imeti stike s starši/⁵³, ipd. V glavnem pa je šlo bolj za splošne stvari.

a. Kako pogoste so bile individualne projektne skupine?

/Enkrat na mesec/⁵⁴.

b. Kako ste doživljali individualne projektne skupine?

/Ni mi bilo prijetno/⁵⁵, saj so me /vedno spomnili na dejstvo da sem v rejništvu/⁵⁶, kar sem /želel nekam potlačiti in pozabiti na to/⁵⁷. Namreč /s tem sem se vedno spomnil kako so me biološki starši oddali, kar me še danes boli/⁵⁸. /S tem, ko pa sem vedno šel na center za socialno delo pa so me spomnili na vse to/⁵⁹. Prav tako so se mi /zdela to brezvezna srečanja/⁶⁰. Jaz sem najbolj zaupal rejnici in tudi /vsega nisem socialni delavki povedal/⁶¹.

c. V kolikšni meri bi ocenili, da je bil upoštevan vaš glas v individualni projektni skupini?

/Delno ja in ne/⁶². /V navzkrižje smo si prišli pogosto v primerih žuranja, punc in podobno/⁶³. Tukaj so se /naša pričakovanja razlikovala/⁶⁴. In /vedno znova mi je socialna delavka govorila,

da se moram zavedati da sem v rejništvu in da moram paziti in končati šolo. V glavnem vedno znova to opozarjanje, v rejništvu si/⁶⁵. Da pa je bil /moj glas upoštevan pa je na primer glede šolanja dalje/⁶⁶, ko sicer socialna delavka ni bila navdušena, vendar so kljub temu upoštevali mojo željo.

d. Kaj za vas pomeni to, da je upoštevan glas otroka?

/Glas otroka, da se upošteva je pomembno že zaradi počutja dejanj/⁶⁷. /Pomembno se mu zdi, da otroka ne dajo nekam v družino kjer mu ne bi bilo všeč ali mu ne bi odgovarjalo/⁶⁸. /Pomembno je tudi kakšen je odnos med ljudmi/⁶⁹.

e. Kakšna je bila vloga drugih strokovnjakov, ki so bili vključeni v individualno projektno skupino?

/Nikoli ni bilo nobenih strokovnjakov/⁷⁰. Vedno /jaz, socialna delavka in rejniška starša/⁷¹.

11. Kakšna je bila vloga socialnega delavca v času rejništva?

/Socialna delavka je včasih prišla domov pogledat kako sem/⁷², /če se razumemo/⁷³, /če je vse v redu/⁷⁴, ipd. Druge vloge se ne spomnim.

a. Kako ste doživljali podporo socialnega delavca?

/Zame je socialna delavka bila samo neka uradna oseba/⁷⁵. /Nikoli nisem nanjo gledal kot na neko zaupnico/⁷⁶, saj je to bila moja mama (rejnica). S tem, ko sem bil pri socialni delavki in me je spraševala razna vprašanja, me je vedno spominjala na dejstvo da sem v rejništvu, kar pa kot sem že povedal sem želel pozabiti, nekam potlačiti. /Verjetno sem posledično do nje čutil neki odpor mogoče/⁷⁷ in je zato /nikoli nisem dojemal kot osebe, ki mi lahko nudi kakršno koli podporo ali pomoč/⁷⁸.

b. Kaj pa bi mogoče potrebovali, da bi jo lahko videli v drugi luči, kot osebo ki vam lahko nuditi podporo in pomoč?

Hm...težko rečem. /Mogoče več pogovora/⁷⁹, /da bi pridobil zaupanje/⁸⁰, /da bi lahko videl v njej osebo kateri bi lahko povedal za težave nastale v rejništvu/⁸¹.

12. Kako danes gledate na sistem rejništva?

/Danes gledam na rejništvo kot na mogoče eno dobro stvar/⁸², ker /vseeno se lahko znajdeš v boljšem okolju kot si ga bil deležen/⁸³.

a. Kje vidite prednost rejništva?

/Prednost vidim v tem, da greš nekam kjer ti je mogoče boljše kot ti je bilo dano/⁸⁴ in /dobiš boljše življenje kot si ga imel/⁸⁵.

b. Kje vidite pomanjkljivost rejništva?

Zdi se mi, da je /premalo preverjanja kako je nekomu všeč pri družini ali pa mu ni/⁸⁶ ter /moralo bi biti več povezanosti med otrokom in socialnim delavcem/⁸⁷. Prav tako /se ne bi smelo dajati preveč otrok v eno rejniško družino/⁸⁸. Imel sem punco, ki je bila prav tako v rejništvu in v njeni rejniški družini je bilo veliko otrok, poleg tega so imeli tudi svoja dva biološka otroka. Videlo se je, da delajo velike razlike med njimi, česar ne bi smelo biti. Prav tako /se ne bi po mojem mnenju smelo dajati skupaj v rejništvo na primer otroka, ki je dojenček in 11 letnika na

primer/⁸⁹. Namreč /dojenček bo po vsej verjetnosti deležen večje pozornosti, skrbi, kot pa 11 letnik in posledično bi se 11 letnik počutil izrinjenega, nedobrodošlega/⁹⁰.

13. Kaj vam je bilo v času rejništva najbolj v pomoč?

/Da sem imel tako dobre rejniške starše/⁹¹, /rejnico ki mi je nudila vso podporo, me je motivirala in me spodbujala/⁹². /Nudila mi je vso ljubezen in mi jo še danes/⁹³.

14. Kakšen nasvet bi dali socialnim delavcem, ki delajo na področju rejništva?

/Pomembno se mi zdi, da socialni delavci vzpostavijo najprej z otrokom nek zaupen odnos/⁹⁴, /da so najprej mogoče kakšna druženja/⁹⁵, /da ni samo neki postopek – da prideš tja, ona postavi vprašanje in potem greš/⁹⁶. Ampak, da se vzpostavi neki odnos, saj bo tako tudi otrok lažje videl v tej osebi zaupnika. /Socialni delavci naj nudijo tudi več pozornosti otrokom/⁹⁷ in /posluha otrokom/⁹⁸ ter /jih spodbujajo k želenim ciljem/⁹⁹.

15. Bi želeli še kaj dodati?

Ne.

INTERVJU 5

Prihod v rejniško družino:

1. Koliko ste bili stari, ko ste šli v rejništvo?

/8 let/¹, 3. razred.

2. Kako dolgo ste bili v rejništvu?

Tam /do 18. leta se mi zdi, 17. leta/², potem pa sem šel k puncu.

3. Kakšen je bil razlog za odhod v rejništvo?

/Mislim, da ločitev/³. /Tako daleč nam niso povedali/⁴. Oče pa je po dveh letih po našem odhodu v rejništvu umrl in zato /še dandanes ne vem kaj je pravi razlog/⁵.

4. Kako ste doživljali dejstvo, da morate v rejništvo?

/Ne vem/⁶. Takrat sem bil še otrok. /Takrat je meni bilo skoraj vseeno za to/⁷. Jaz sem to /dojemal kot neke počitnice/⁸, saj smo se /s starši velikokrat videli, skoraj vsaki teden./⁹ /Nikoli se nisem spraševal zakaj sem tam/¹⁰. /Po eni strani je bilo tam boljše. Po eni strani! Okolica pa to./¹¹ Pozneje sem začel razmišljati, da je verjetno tako bilo boljše.

5. Kako bi opisali prehod iz matične družine v rejniško družino?

To /kar mi je mama razlagala, sam se ne spomnim preveč/¹². V glavnem /prišli so po nas, po mene in po moja druga dva brata in nas odpeljali/¹³. /Mislim, da mama sploh ni vedela, ker je to bolj ata skombiniral vse skupaj/¹⁴.

6. Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni v času prehoda iz matične družine v rejniško družino iz strani matične družine, rejniške družine in socialnega delavca?

/Veliko smo imeli pogovorov s socialnimi delavkami/¹⁵ in /vozili so nas tudi k psihiatru/¹⁶. Par krat smo šli tja. /Drugo pa ne/¹⁷.

Življenje v rejniški družini:

7. Kako bi opisali svoje življenje v rejniški družini?

Pa ne vem ... da sem bil tako mali, da ne morem sedaj primerjati z mojo biološko družino. /Jaz sem bil zadovoljen z vsem/¹⁸. /Imel sem vsega zadosti/¹⁹. Jaz sem /na koncu tudi želel čim prej oditi iz

rejniške družine, ker je bil prisoten alkohol in gostilne pa tak dale./²⁰ /Ko sem bil v rejništvu sem imel prvič občutek, da nekomu malo več pomenim/²¹ in /da se trudijo zame, da bi me nekam spravili, da bi odrasel kot normalen človek, da bi nekaj bilo z mene, vsaj od začetka rejništva/²².

8. Kakšno vlogo je za vas imela rejniška družina?

/Nikoli se nisem v to tako poglobljaj/²³. /Nikoli nisem želel o tem razmišljati/²⁴. /Bila je neka nadomestna družina, na katero se lahko zanesesh/²⁵.

9. Kakšen je bil odnos med vašimi biološkimi starši in rejniško družino?

/Dober/²⁶. /Še zdaj se slišijo in vidijo/²⁷. /Vedno so med seboj sodelovali, ko se je šlo za mene in za brata/²⁸. /Mama se je pač mogla sprijazniti s tem in se prilagajati rejniški družini/²⁹.

10. Ste se kdaj počutili razpeti med matično družino in rejniško družino?

/Ne/³⁰. Če pa bi prišlo kdaj do take situacije, pa bi ziher stopil na mamino stran, vendar v mojem primeru je bilo vse v redu.

11. Kako ste doživljali stike s vašo matično družino?

Itak sem /bil veseli/³¹, /srečen ker sem videl po dolgem času mamo/³².

a. Kako pomembni se vam zdijo stiki s starši?

/Meni je zelo pomagalo/³³. /Skozi celi teden si se trudil, da si potem neko nagrado dobil/³⁴. Namreč /stiki so za mene pomenili nagrado/³⁵, saj /sem se jih veselil/³⁶. /Pomembno se mi zdi, da imajo otroci in starši stike, že za naprej/³⁷, /da se potem s starši lažje zbližaš/³⁸.

b. Kako pogosti so bili stiki s starši?

/Socialna se mi zdi, da je to nekako določala...se mi zdi enkrat na mesec/³⁹. Ampak so /rejniški starši šli na roko, da smo se lahko videli večkrat/⁴⁰. Tako, da smo se /skoraj vsaki teden videli/⁴¹. /Včasih je prišla mama tudi za cel vikend, da je ostala pri nas, pri rejniški družini/⁴², čeprav ne bi smela in kar ne razumem, če ima otrok željo.

c. Bi si želeli imeti več stikov?

/Seveda, če pogledam količino stikov ki nam ga je določil center/⁴³, drugače pa so nam /šli rejniki na roko, kot sem že rekel in mi je takšna količina stikov bila zadostna/⁴⁴.

d. Ali ste imeli tudi stike z razširjeno družino (npr.- brati, sestrami, tetami, strici, ipd.)?

/Ne/⁴⁵, to pa ne. No /z brati, kakor sem že rekel smo bili skupaj v rejništvu/⁴⁶.

e. Kako pomembni se vam zdijo stiki z razširjeno družino?

Ne vem, meni se je to malo zamerilo. Namreč /mama mi je razlagala, da so nas ponudili naprej bližnjim sorodnikom, vendar nas nihče ni želel imeti/⁴⁷, zato /že zaradi tega ne želim imeti nekih stikov/⁴⁸.

12. Kako je potekala individualna projektna skupina?

/To je bilo samo 10 minut in se je vse rešilo/⁴⁹. /Pogovarjali smo se o šolanju, o napredovanju, službi/⁵⁰ in tak.

a. Kako pogosta so bila individualna projektna srečanja?

Mislim, da /enkrat na leto/⁵¹.

b. Kako ste doživljali individualne projektne skupine?

/Meni je to bilo brezveze/⁵². /Nekaj pač, ki moraš iti/⁵³. To je bilo tak hitro gotovo, da brezveze.

c. V kolikšni meri bi ocenili, da je bil upoštevan vaš glas v individualni projektni skupini?

/Ko si otrok, se mi zdi da nimaš neke besede/⁵⁴. /Čeprav bi nekaj povedal, te ne jemljejo resno/⁵⁵, se mi zdi.

i. Torej ste kot otrok kdaj želeli izraziti svojo željo, vendar vas niso jemali resno?

/Ne, to ne/⁵⁶. Samo /o takih stvareh se je pogovarjalo, da je takrat meni kot otroku za to vseeno bilo še.../⁵⁷ potem ko si v puberteti. Mogoče sedaj, če bi šel bi kaj drugače razmišljal.

d. Kaj je za vas to pomenilo, da je bil upoštevan vaš glas?

/Zdi se mi pomembno, da se upošteva glas otroka/⁵⁸. Vendar /se mi zdi, da ta glas nič ne pomeni/⁵⁹. /Na primer, če bi jaz izrazil takrat željo, da želim iti nazaj, ne vem, če bi me upoštevali/⁶⁰.

i. Pa ste izrazili kdaj željo, da želite iti nazaj?

Ne, to ne. Mogoče zato ker /sem vedel, da nimam pri tem neke vloge/⁶¹. /Jaz sem to vse skupaj jemal kot nekaj kar mora biti/⁶².

e. Kakšna je bila vloga drugih strokovnjakov, ki so bili vključeni v individualno projektno skupino?

/V srednji šoli je bil enkrat prisoten ravnatelj/⁶³, /ker sem malo zablužil/⁶⁴. /Želel je slišati moje želje glede nadaljnjega šolanja/⁶⁵, če ne bi me morali vreči iz šole.

13. Kakšna je bila vloga socialnega delavca v času rejništva?

/Prihajala nas je obiskovat na dom/⁶⁶, /preverjat če je vse v redu/⁶⁷, ampak /to je bilo zelo redko/⁶⁸.

a. Kako ste doživljali podporo socialnega delavca?

/Socialna delavka je bila zame samo ena oseba več/⁶⁹, /neka uradna oseba, ki je morala neke rešiti/⁷⁰, saj sem jo /jaz videl samo enkrat na leto/⁷¹. /Nisem je mogel dojemati drugače, saj je nekaj bilo to vse tako hitro/⁷² – to naredimo in gremo dalje.

b. Kaj bi v tistem času mogoče potrebovali od socialne delavke?

Ne vem. Jaz sem se hitro s tem sprijaznil in /nisem od nikogar nič pričakoval/⁷³.

Odhod iz rejniške družine:

14. Kako je potekal prehod iz rejniške družine?

/Odšel sem k puncu/⁷⁴. /Ko pa sva se s punco razšla pa sem šel nazaj k mami/⁷⁵. To zame /ni bilo nič posebnega/⁷⁶, saj sem tako ali tako veliko časa že preživel pri puncu.

a. Kako ste načrtovali tovrsten prehod?

/Ni bilo nobenega načrtovanja/⁷⁷.

b. Kaj je bilo najtežje v času prehoda iz rejniške družine?

/Mi ni bilo težko se pozneje vrniti nazaj k mami/⁷⁸, ker smo /imeli že v času rejništva stike in to mi je zelo pomagalo/⁷⁹, saj /vem da me ni pustila nekje samega/⁸⁰.

c. Bi v tem prehodu potrebovali kakšno pomoč socialne delavke?

/Če bi bilo res nekaj hudega, da se ne bi razumeli med seboj bi vsekakor jo potreboval/⁸¹, ampak med nami so bili dobri odnosi.

15. Kako danes gledate na sistem rejništva?

V mojem primeru je boljše, da se je tako zgodilo. /Nimam nekega posebnega pogleda na rejništvo/⁸². Po mojem bi moral, čeprav ne vem kako sedaj je, /biti večji poudarek na sodelovanju med rejniškimi starši in matičnimi starši/⁸³. Namreč /meni osebno je to zelo pomagalo/⁸⁴. Mogoče zato, ker ni bil tako veliki radius med nami. Nismo bili nekam daleč poslani. /Zdi se mi pomembno, da se otrok ne pošlje daleč od staršev/⁸⁵. Prav tako bi lahko bilo mogoče /več preverjanj rejniških družin glede alkohola/⁸⁶, ker se mi zdi da je to skoraj v vsaki rejniški družini.

16. Kaj vam je bilo v času rejništva najbolj v pomoč?

/Da nas niso z brati ločili/⁸⁷, torej da smo bili vsi v isti rejniški družini in /da sem imel zelo pogoste stike z mamo/⁸⁸.

- a. Kaj bi še vi v času rejništva potrebovali od socialnega delavca, vendar tega niste dobili?**

/Ne vem/⁸⁹. /V to stran nisem nikoli razmišljal/⁹⁰ in ne morem povedati.

17. Kakšen nasvet bi dali socialnim delavcem, ki delajo na področju rejništva?

Mogoče, /da bi več otroku prisluhnili/⁹¹, samo otroku, /da bi bilo več pogovorov na štiri oči/⁹². Čeprav je mogoče dandanes preveč teh zakonov, kaj lahko pa kaj ne.

18. Bi želeli še kaj dodati?

Mogoče to, ko se je v mojem primeru ločitev med starši zgodila pa smrt in vse to, so nas mogoče /preveč filali z nekimi tabletami, ki jih ne bi bilo potrebno/⁹³. Nekimi antidepresivi. To je verjetno takrat bila takšna praksa, da otroka pošljejo k psihiatru, da lažje grejo skozi ta prehod. Mogoče smo jih dobivali zato, ker /na začetku sem bil malo bolj zaprt v sebe/⁹⁴ in mogoče še zdaj sem, mogoče zaradi tega. Saj je logično. Kdo pa ne bi bil zaprt v sebe, se spraševal zakaj je do tega prišlo, kaj si narobe naredil.

- a. Nikoli pa niste izvedeli razloga zakaj hodite k psihiatru?**

/Ne/⁹⁵.

- b. Torej ste iskali krivca v sebi, da ste vi naredili nekaj narobe in ste zato morali oditi iz matične družine?**

Ne, ampak to sedaj tako razmišljam, ker ne vem, zakaj je do tega prišlo. Ne poznam pravega razloga.

- c. Se še dandanes sprašujete po tem razlogu, zakaj ste morali oditi v rejniško družino?**

Ja, /zdaj tisto globoko, da bi se sekiral zaradi tega, ne. Ampak, ko se spomnim, ko me nekdo spomni na rejništvo, takrat se mi porodijo ta vprašanja/⁹⁶.

- d. Vaša biološka mama pa tudi ne pozna pravega razloga?**

Ne. Ona mi je samo povedala, da se nista razumela z očetom in da so potem samo prišli po nas in nas naložili in odpeljali ter niti besede rekli.

INTERVJU 6

Prihod v rejniško družino:

1. Koliko ste bili stari, ko ste šli v rejništvo?

/V desetem letu sem bil/¹.

2. Kako dolgo ste bili v rejništvu?

/Do vključno štirinajstega leta/².

3. Kakšen je bil razlog za odhod v rejništvo?

/Mamina bolezen, shizofrenija/³. /Ni bila sposobna skrbeti za naju/⁴. Že več let ne.

4. Kako ste doživljali dejstvo, da morate v rejništvo?

/Ambivalentno/⁵. /Bil sem vesel, da grem na boljše, ker nisem maral maminih periodičnih izbruhov/⁶, hkrati pa me je /bilo strah, kaj me čaka/⁷.

5. Kako bi opisali prehod iz matične družine v rejniško družino?

/Nič posebnega/⁸. /Bila je namreč mamina sestra, torej moja teta/⁹. Po eni strani sem /čutil nekakšno olajšanje/¹⁰, saj sem /bil od neprestane negotovosti izčrpan/¹¹. /Je bila pa to še ena negotovost/¹². Pri mojih devetih letih smo se iz Švice preselili v takratno SFRJ, sem v Slovenijo. Tudi zaradi njene bolezni. Z bratom še nisva dobro pognala korenin – če zdaj pomislim, jih pravzaprav sam po Švici nikjer več nisem – in sva se že spet morala selit.

6. Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni v času prehoda iz matične družine v rejniško družino iz strani matične družine, rejniške družine in socialnega delavca?

/Nič posebnega/¹³. Spomnim se, da sem /imel odpor do socialnih delavk/¹⁴. Teto sem poznal, saj sva z bratom pri njej bila tudi večkrat na počitnicah, ko smo prihajali v takratno SFRJ iz Švice. /Bil sem zaprt v svojem svetu/¹⁵ in /razen brata nisem imel nikogar, ki bi mi bil dovolj blizu/¹⁶. Čeprav sva dvojčka se takrat nisem zdel posebej povezan z bratom. Niti sedaj ne čutim neke res hude povezave ali navezanosti.

a. Kaj vam je bilo najbolj v pomoč?

To, /da je bila še vedno družina/¹⁷, in /dejstvo, da mama niti ni bila tako daleč stran/¹⁸, malo več kot deset kilometrov. Ostala je pri najini stari mami, svoji mami. Zagotovili so nama, da jo bova lahko tedeensko obiskovala. In /da naju z bratom niso ločili/¹⁹.

b. Kaj bi še takrat potrebovali?

/Ne vem, kaj naj odgovorim/²⁰.

Življenje v rejniški družini:

7. Kako bi opisali svoje življenje v rejniški družini?

Kaj pa vem. /Na eni strani sta bila red in rutina/²¹, česar pri bolani mami zagotovo ni bilo. /Pogrešal pa sem več svobode/²² in /topline/²³. /Hitro sem dojel, da je vse skupaj po principu daj-dam/²⁴. /Če bom »priden«, bo vse v redu, če ne, bo pa takoj kakšen pajac ali pajacka priletela iz socialne/²⁵.

8. Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni s strani rejniške družine?

/ Nič posebnega/²⁶.

a. Kaj vam je bilo najbolj v pomoč?

/Nič posebnega/²⁷. Pozitivno je bilo predvsem to, da sva z bratom ostala skupaj.

b. Kaj bi še potrebovali?

/Neko tretjo osebo, ki bi ji lahko zaupal/²⁸. /Ne toliko vrstnika, bolj starejšega, ki je morda tudi sam izkusil to sranje/²⁹.

9. Kakšen je bil odnos med vašimi biološkimi starši in rejniško družino?

/Načeloma o.k./³⁰. A kakor je v velikih družinah navada (10 sorojencev in sorojenk), so bili razdeljeni na skupinice, ki se med seboj niso nujno najboljše razumele. Kmalu sem dojel, da je /najina mami bila črna ovca v tisti družini/³¹. /Dokaj hitro se nisem več znal poistovetiti ne z njo ne s teto/³², /vsi skupaj so mi bolj in bolj postajali tuji/³³. Vse skupaj je še dodatno zapletlo dejstvo, da je /teta bila, poleg nje še nekaj družinskih članov, Jehovova priča/³⁴. Vsi tisti sestanki, oznanjevanja, branja biblije in podobnih prismodarij. Najbolj pa /zavedanje, da je tisto nekaj podpore s strani te skupnosti zgolj in samo zgolj zamenjava za poslušnost/³⁵.

10. Ste se kdaj počutili razpeti med matično družino in rejniško družino?

/Seveda/³⁶.

a. Kako ste doživljali to razpetost?

/Kaj kmalu nisem želel obiskovati mame/³⁷, ker /nisem preveč rad zahajal tja v tisto vas/³⁸ – hej, mulcu je tam prekleto dolgčas in /na tisto kratko obdobje, ko smo vsi trije živeli pri stari mami, nisem imel lepih spominov/³⁹; /niti nisem maral kaj dosti biti pri teti/⁴⁰, a takrat mi vsaj ni bilo treba obiskati mame, /hkrati pa, ko sem jo obiskal, mi je bilo všeč/⁴¹, /ker me je cartala/⁴², /me poslušala, kaj sem počel/⁴³ in /nikdar tega ni pogojevala z mojo pridnostjo/⁴⁴. /Ne eno ne drugo okolje mi nista povsem ugajali/⁴⁵. Se pa spomnim, da sem /presneto rad visel v šoli/⁴⁶. /Tam se je moja oznaka, moja drugačnost – vendarle sem bil brez očeta, iz tujine, niti z mamo nisem živel in povrh bil še »član« obskurne verske skupnosti – porazgubila, izblinila/⁴⁷. Že od malega sem ogromno bral (mama naju je sama naučila branja in poštevanke. Dokler je bila zdrava, je bila vrhunska mama) in rad hodil v šolo.

b. Kdo vam je bil takrat v podporo in pomoč pri soočanju s tovrstnimi občutki?

Pravzaprav /najbolj sam/⁴⁸. Brat mi je bil najbližji, a tudi do njega nisem čutil posebne bližine.

11. Kako ste doživljali stike s vašimi biološkimi starši?

/Ambivalentno/⁴⁹. /Zaradi izbruhov čudaštva in potem še obdobja neverjetne potrnosti sem se mame izogibal/⁵⁰. /Verjetno še bolj zaradi tiste zabačene vasi/⁵¹. Čudno, kot otrok sem rad hodil tja na počitnice, potem pa ne več. In vedno je bil /obisk mame tako prekleto kratek/⁵², /vedno je bil prepleten z obiskom tako imenovanega študija knjige (še en butast verski ritual) in stalnim delom na tisti prekleti zemlji/⁵³, od ribeza, krompirja, do trte in vmes še bogsigavedi katerih rožic in zeli. /Nič ni bilo pravih intimnih trenutkov z mamo/⁵⁴, /vedno je bil zraven cel kup ljudi, ki so se do nje vedli zelo pokroviteljsko/⁵⁵. Bedarija.

a. Kako pomembni se vam zdijo stiki s starši?

/Dosti pomembni/⁵⁶. A /bolj kot količina je pomembna kakovost stika/⁵⁷.

b. Kako pogosti so bili stiki s starši?

/Od nekajkrat na teden do samo enkrat tedensko ali še manj/⁵⁸.

c. Bi si želeli imeti več stikov?

/Da in ne/⁵⁹. Hkrati sem /pogrešal stik z mamo/⁶⁰, /predvsem njen mnogo toplejši odnos/⁶¹, a sem se /zavedal, da ni sposobna skrbeti ne zase ne za naju z bratoma/⁶². Tako, da sem si /vedno bolj želel, da bi me takrat bili dodelili neki tretji družini, ki ne bi imela ničesar skupnega z mojimi sorodniki/⁶³. /Z leti mi je postajalo vedno bolj žal, da nisem kot devetletnik sprejel ponudbe moje švicarske botre, da ostanem pri njej/⁶⁴ – a kako naj otrok odloči, da ne gre z

mamo in bratom? Breme je za tako mladega skorajda neznosno. In proti koncu osnovne šole sem bil v to globoko prepričan. /Bolj kot stika z mamo sem si želel nekoga, s katerim bi lahko navezal stik, nekakšnega mentorja/⁶⁵. /Mamo sem imel rad/⁶⁶, zavedal sem pa se, da ni sposobna skrbeti za naju. Vendar /nisem mogel oditi, ker sem imel občutek, da bi jo izdal/⁶⁷.

d. Ali ste imeli tudi stike s razširjeno družino (npr.- brati, sestrami, tetami, strici, ipd.)?

/Da/⁶⁸.

e. Kako pomembni se vam zdijo stiki s razširjeno družino?

/Danes z njimi nimam stikov/⁶⁹. /V nekem trenutku sem se tako odločil/⁷⁰. Nekaj mesecev nazaj sem obiskal bratranca, ki mi je bil v otroštvu najljubši. /Dojel sem, da si z nikomer nimam kaj povedati/⁷¹. /Nismo iz istega sveta/⁷². Moj brat z njimi še ohranja stike, kar je meni povsem nerazumljivo. /Edina dva, do katerih sem še potem čutil naklonjenost in spoštovanje, sta bila stric, mož te tete, pri kateri sva živela, in stara mama/⁷³. /Do nje (stare mame) sem kasneje razvil neki poseben odnos/⁷⁴. Spomnim se, ko se je /postavila za naju z bratom/⁷⁵ in teti, svoji hčeri, zabičala naj ne bo tako ostra do naju in naj nama pusti svobodo, saj sva vendarle zgolj otroka in bolj kot disciplino rabiva objeme. S pogovori in časom sem dojel, kako modra je bila. Po njuni smrti in po njunih pogrebi se z nikomer iz širše družine nisem več hotel srečati. Kaj sem tako zameril? Bebavo /moraliziranje/⁷⁶ in /pogojevanje pomoči/⁷⁷ – jebeš takšno kri ni voda.

12. Kako je potekala individualna projektna skupina?

/Je ni bilo/⁷⁸.

13. Kakšna je bila vloga socialnega delavca v času rejništva?

Takšna, da so /prišli po naju v šolo in nama na hitro natvezili, da greva za nekaj časa do tete/⁷⁹, kasneje pa sva /sčasoma le dojela in dobila potrditev, da to ni zgolj začasno/⁸⁰. V tistem dnevu so mamo tudi odpeljali v psihiatrično bolnico. /Koliko so naju še kasneje obiskali ali če so spremljali kaj se z nama dogaja, ne vem/⁸¹.

a. Kako ste doživljali podporo socialnega delavca?

/Nisem je/⁸². /Nikogar ni bilo, ki bi mi kot otroku razložil, kaj se dogaja/⁸³, /ki bi vsaj nekaj podobnega sam doživel, da bi se lahko vživel, vsaj približno, v to, kaj sem takrat doživljal/⁸⁴, kaj me morda čaka, /s komer bi se lahko pogovarjal/⁸⁵. To, /kam bova hodila v šolo in kako bo to potekalo, mi je bilo takrat povsem vseeno/⁸⁶, /še manj mi je bilo mar bebavega »saj bo na koncu vse v redu«/⁸⁷.

Odhod iz rejniške družine:

14. Kako je potekal prehod iz rejniške družine nazaj v matično družino?

/Na hitrico/⁸⁸. /Po istem vzorcu – komaj se navadiš, si izgradiš neko identiteto in ustvariš neki krog ljudi, svoj svet, svoj dom ki je mnogo več kot le stene prostorov, v katerih ješ, serješ, ščiješ, bereš, gledaš tv, se kregaš, smejiš in spiš, v katere si bil pred leti hočeš-nočeš postavljen, zopet greš/⁸⁹, povsem na novo. /In to z mamo, za katero dobro veš, da ni sposobna skrbeti za naju z bratom/⁹⁰. In to /v mesto, Ljubljano, kjer nikogar ne poznaš/⁹¹, razen tete in njenega moža, pijančka. /Hkrati pa si nekako vesel, ker ti ne bo treba prenašati tete/⁹² in /veš, da po tihem vsi skupaj komaj čakamo, da gremo narazen/⁹³. A /nimaš zaupanja v jutri, ker so bili včeraj po navadi bolj posrani, danes pa si

zopet ves razpet⁹⁴. Eh! /Že prvi teden mi je bilo jasno, da sva z bratom prišla z dežja pod kap/⁹⁵. /Vmes je izbruhnila spet mamina bolezen./⁹⁶ Sedaj, ko razmišljam za nazaj, sem prepričan, da /takrat ni bilo nikogar dovolj sposobnega, ki bi uvidel, da bi čeprav v tistem trenutku najbolj boleče, bilo najboljše naju umakniti v neko povsem drugo okolje/⁹⁷. Morda pa ni vprašanje v (ne)sposobnosti, morda je pač položaj narekoval takšno »rešitev«.

a. Kaj vam je bilo takrat najbolj v pomoč?

/Jaz/⁹⁸ in /utvara novega začetka/⁹⁹.

b. Kako so vam v času prehoda bili v podporo in pomoč rejniška družina, matična družina in socialni delavec?

/Ni bilo posebne pomoči/¹⁰⁰. /Mama je komaj čakala, da prideva nazaj k njej/¹⁰¹, saj je verjetno sama sebi še najbolj verjela, da tokrat pa bo. /Rejniška družina, teta torej, je bila, tako kot midva, po svoje vesela, da je konec/¹⁰², saj /sva se ji vedno bolj upirala, brat zelo odkrito, jaz bolj subtilno/¹⁰³ (npr.,/ kar naenkrat sem v šoli potreboval dopolnilni pouk, kar je bila farsa, saj sem hkrati hodil na Vegovo in Cankarjevo tekmovanje/¹⁰⁴, česar se je moja razredničarka dobro zavedala, a mi ni branila, da sem ostajal v šoli tudi po pouku, tako vsaj ni bilo treba iti ali na tisto prekleto zemljo ali pa v Celje ali kamorkoli že znova in znova guliti tisto bebavo knjigo polno pravlji in idiotizma, ki ji prav tako bebasto pravijo sveto pismo). /Glede socialnega delavca se ne spomnim, da bi kdo prav prišel preveriti kako ta prehod poteka/¹⁰⁵.

15. Kako danes gledate na sistem rejništva?

Ne gledam nanj. /Po moji izkušnji sem bil vedno raje čim dlje stran od socialnih služb/¹⁰⁶ in podobne krame. /Pristransko/¹⁰⁷, ni kaj.

16. Kakšen nasvet bi dali socialnim delavcem, ki delajo na področju rejništva?

/Naj raznih teorij ne jemljejo preveč resno/¹⁰⁸, konec koncev so le poenostavljeni modeli razlag. /Naj si nikar ne domišljajo, da razumejo/¹⁰⁹, kajti /tudi tisti, ki je to sam izkusil, kvečjemu razume, kaj je sam dal skozi, ne zmore pa razumeti izkušnje drugega, njegova izkušnja mu je lahko zgolj referenčni okvir in največ nekakšno vodilo/¹¹⁰. Po domače, zjutraj se za zajtrk ne sme najesti brihtolov in napiti moralkole.

17. Bi želeli kaj dodati?

/Če otrok prihaja iz globoko disfunkcionalnega okolja, je treba upoštevati, ali mu bo novo okolje omogočilo tako čustveno kot funkcijsko stabilnost – ali ga bo usposobilo za »normalno« življenje/¹¹¹. Naju ni.

INTERVJU 7

Prihod v rejniško družino:

1. Koliko ste bili stari, ko ste šli v rejništvo?

Nekje /dve leti pa pol/¹.

2. Kako dolgo ste bili v rejništvu?

/Do 18. leta/². /V tem času sem zamenjala dve rejniški družini/³.

3. Kakšen je bil razlog za odhod v rejništvo?

/Ne vem/⁴. /Nikoli nisem vprašala/⁵, /rejniški starši ga niso poznali/⁶, /mama in socialni delavci pa mi tudi nikoli niso sami od sebe povedali/⁷.

4. Kako ste doživljali dejstvo, da morate v rejništvo?

/Ne spomnim se/⁸.

5. Kako bi opisali prehod iz matične družine v rejniško družino?

/Ne spomnim se/⁹.

Življenje v rejniški družini:

6. Kako bi opisali svoje življenje v rejniški družini?

V redu. Tu sem /dobila vse potrebno/¹⁰. /Rejnica mi je vedno stala ob strani/¹¹. /Nudili so mi streho nad glavo/¹², /ljubezen/¹³, /spravili so me do izobrazbe/¹⁴...

7. Kakšno vlogo je za vas imela rejniška družina?

/Nudili so mi podporo in pomoč/¹⁵. /Videla sem jih kot nadomestno družino/¹⁶.

8. Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni s strani rejniške družine?

/Sprejeli so me medse/¹⁷, /razumeli smo se/¹⁸, /rejnica mi je bila neka zaupnica/¹⁹, ki /mi je svetovala/²⁰ in to mi je bilo najbolj v pomoč.

a. Kaj bi še potrebovali?

/Nič/²¹, imela sem vse kar sem potrebovala.

9. Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni s strani vaše matične družine?

/Nobene/²². /Dolgo časa sploh nisem vedela kdo so moji starši/²³.

10. Kakšen je bil odnos med vašimi biološkimi starši in rejniško družino?

Bil je /dober/²⁴. /V redu so se razumeli/²⁵. /Ni bilo nekega tekmovanja med njimi/²⁶, ampak /so se normalno sporazumevali/²⁷.

11. Ste se kdaj počutili razpeti med matično družino in rejniško družino?

/Ne/²⁸.

12. Kako ste doživljali stike s vašimi biološkimi starši?

Kot sem rekla staršev od samega začetka nisem poznala, zato tudi /stiki od samega začetka niso bili/²⁹. Potem /dalje pa sem jih imela, ampak samo s mamo/³⁰. Drugače pa /stiki niso zame bili nič konkretnega/³¹, ker sem /vedela da pri mami ne morem biti/³².

a. Od kdaj najprej pa ste imeli stike z mamo?

/Ne spomnim se/³³.

b. Kako pomembni se vam zdijo stiki s starši?

/Zdi se mi pomembno, da otrok ve kdo so njegovi starši/³⁴. /Dobro pa je tudi za naprej/³⁵.

c. Kako pogosti so bili stiki s starši?

/Precej pogosti/³⁶. Točno pa nebi vedela povedati.

d. Bi si želeli imeti več stikov?

/Ne, jih je bilo dovolj/³⁷.

e. Ali ste imeli tudi stike s razširjeno družino (npr.- brati, sestrami, tetami, strici, ipd.)?

/S sestro sva bile skupaj v rejništvu/³⁸. /Z najstarejšo sestro sem tudi imela stike/³⁹, /z ostalimi sorodniki pa ne/⁴⁰.

f. Kako pomembni se vam zdijo stiki s razširjeno družino?

/Ne tako pomembni/⁴¹, ker se mi zdi da je /mama dovolj/⁴² in /ni potrebe po drugih/⁴³.

13. Kako so potekale individualne projektne skupine?

/Ne spomnim se kaj smo se pogovarjali/⁴⁴. /Verjetno o splošnih stvareh/⁴⁵. Vem, da smo se /dobivali na centru za socialno delo, jaz, rejnica in socialna delavka/⁴⁶.

a. Kako pogoste so bile individualne projektne skupine?

Nekje /štiri krat na leto/⁴⁷.

b. Kako ste doživljali individualne projektne skupine?

/V redu/⁴⁸. /Zdijo se mi pomembne za otroka/⁴⁹.

c. V kolikšni meri bi ocenili, da je bil upoštevan vaš glas v individualni projektni skupini?

/V celoti/⁵⁰. Se mi zdi, da sta me /rejnica kot socialna delavka vedno upoštevali, če sem imela kaj za povedati/⁵¹.

d. Kaj je za vas to pomenilo, da je bil upoštevan vaš glas?

/Pomembno se mi zdi, da se otroka sliši/⁵², saj s tem /dobi priložnost da pove svoje mnenje/⁵³ in da /se počuti vključenega v samo delo/⁵⁴. Tako je bilo vsaj pri meni.

e. Kakšna je bila vloga drugih strokovnjakov, ki so bili vključeni v individualno projektno skupino?

/Nikoli ni bilo nobenih drugih oseb/⁵⁵.

14. Kakšna je bila vloga socialnega delavca v času rejništva?

/Prišla je domov, k rejniški družini/⁵⁶. /Pogledala je mojo sobo/⁵⁷ in /malo smo se pomenili/⁵⁸, na splošno.

a. Kako ste doživljali podporo socialnega delavca?

Jaz /nikoli nisem rabila ekstra pomoči od socialne delavke/⁵⁹. /Ni bilo potrebe po njeni pomoči ali podpori/⁶⁰. Vedno sem pa /vedela, da lahko na njo računam, če bi jo slučajno kdaj rabila, da bi mi pomagala/⁶¹. Enostavno /nisem videla pomena, da bi bila s socialno delavko zelo veliko v kontaktu/⁶².

b. Kaj pa bi takrat pričakovali od socialne delavke?

/Da bi mi prisluhnila/⁶³, /da bi mi pomagala v najtežjih trenutkih/⁶⁴ ter na splošno, če bi to rabila.

Odhod iz rejniške družine:

15. Kako je potekal prehod iz rejniške družine nazaj v matično družino?

/Ni ga bilo/⁶⁵, ker sem šla /iz rejništva takoj k fantu/⁶⁶. /Socialna delavka me je vprašala ali bom ostala v rejniški družini ali bom odšla na svoje/⁶⁷. /Ni bilo možnosti, da bi se vrnila nazaj v matično družino/⁶⁸ in sem se /odločila, da odidem na svoje/⁶⁹ in sem se preselila k svojemu fantu.

a. Kako ste doživljali tovrsten prehod?

/Bilo je nekaj samoumevnega/⁷⁰, /enostavno/⁷¹. /Vedela sem, da se moram osamosvojiti/⁷²

b. Kaj je bilo najtežje v času ko ste zapuščali rejniško družino?

/Nič/⁷³.

c. Kaj vam je bilo takrat najbolj v pomoč?

Verjetno do, /da sem vedela da mi vsi stojijo ob strani, tako rejnica, kot njeni sin/⁷⁴.

d. Kakšno podporo pa ste imeli s strani mame in socialne delavke?

/Mama mi ni bila v ne vem kakšno pomoč/⁷⁵. Se mi zdi, da se sedaj bolje razumeva, kot pa takrat ko sem bila v rejništvu. Sedaj se slišiva vsaki dan. /S strani socialne delavke pa tudi nisem imela neke podpore/⁷⁶. V glavnem /na splošno nisem imela nekaj veliko stikov z socialno delavko/⁷⁷.

e. Kaj bi še potrebovali?

/Nič/⁷⁸.

16. Kako danes gledate na sistem rejništva?

/V redu se mi zdi, da obstajajo rejniške družine/⁷⁹, glede na to da marsikateri otroci ne morejo živeti pri svojih starših in /da obstajajo tretje osebe k katerim se lahko preseli/⁸⁰ in /ga vzamejo za svojega/⁸¹.

a. Kje pa vidite kakšno pomanjkljivost rejniškega sistema?

Trenutno /se ne spomnim nobene/⁸². Jaz sem imela dobro izkušnjo in zato tudi nebi vedela povedati.

17. Kaj vam je bilo v času rejništva najbolj v pomoč?

To, da mi je /rejnica vedno stala ob strani/⁸³. V veliko pomoč mi je bil ta /njin odnos, ki sva ga imele/⁸⁴.

a. Kaj bi še vi v času rejništva potrebovali od socialnega delavca, vendar tega niste dobili?

/Nič/⁸⁵.

18. Kakšen nasvet bi dali socialnim delavcem, ki delajo na področju rejništva?

Zdi se mi pomembno, da /socialni delavci hodijo večkrat na dom, k otroku, v rejniško družino/⁸⁶, da /so več v kontaktu z otroci/⁸⁷. Mogoče bi bili /koristni tudi sestanki samo z otroci, brez rejnikov/⁸⁸.

19. Bi želeli še kaj dodati?

Ne.

INTERVJU 8

Prihod v rejniško družino:

1. Koliko ste bili stari, ko ste šli v rejništvo?

/Prvič sem šla pri 8. letih/¹. Tukaj sem /bila 2 leti/² v rejništvu, nato sem se vrnila nazaj domov. /Pri 14. letih/³ pa sem spet šla v rejništvo in sem /ostala do 18. leta/⁴.

2. Kakšen je bil razlog za odhod v rejništvo?

/Alkohol v družini/⁵. Drugič pa je bilo prisotno tudi /nasilje v družini/⁶.

3. Kako ste doživljali dejstvo, da morate v rejništvo?

Prvič, ko sva šla z bratom, ker sva oba odšla, je bilo nekak /čudno/⁷. /Nekam greš in neveš kam greš/⁸. /Neprijeten občutek/⁹. Zdaj, /ko sem pa drugič šla, pa sem se sama odločila, da grem/¹⁰. Bila sem na sestanku na centru za socialno delo in sem rekla, da si želim oditi v rejništvo.

4. Kako bi opisali prehod iz matične družine v rejniško družino?

/Bila sem v kriznem centru/¹¹. Prvič so se sami odločili, da me dajo v rejniško družino. Zdaj /drugič pa sem tak že vedela kaj me čaka/¹². Imela sem tudi /na izbiro ali rejniška družina, ali mladinski dom, ali pa nazaj k staršem/¹³. In /odločila sem se za rejništvo/¹⁴. Drugače pa sem /par krat prišla na obisk k rejniški družini/¹⁵, enkrat so imeli tudi piknik in takrat sem bila /nekoliko zadržana/¹⁶, vsaj en čas. Namreč jaz se hitro navadim in drugič več ni bil problem. Vendar /prvič nikogar ne poznaš/¹⁷, /neveš kaj lahko poveš in kaj ne/¹⁸, /malo je neprijetno/¹⁹.

5. Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni v času prehoda iz matične družine v rejniško družino iz strani matične družine, rejniške družine in socialnega delavca?

Oboji rejniški starši so mi /vedno stali ob strani/²⁰. Jaz sem res imela srečo /v obeh primerih sem dobila super rejnice/²¹, s katerimi sem /bila zelo zadovoljna/²². /Pogovori so mi bili v veliko podporo/²³, predvsem z drugo rejnico sva imele take pogovore. Vedno /sem se lahko izpovedala/²⁴, /sta mi svetovali/²⁵, /me podpirali/²⁶. /S strani matične družine nisem bila deležna nobene podpore in pomoči/²⁷. /S strani socialnih delavcev pa ne vem kaj naj rečem....niso mi nudili nobene podpore/²⁸. /Jaz na splošno nimam dobrih izkušenj z njimi/²⁹, saj se /naj bi zavzemali za otroka, potem pa mogoče enkrat na leto vprašajo po tebi/³⁰.

Življenje v rejniški družini:

6. Kako bi opisali svoje življenje v rejniški družini?

/Fajn/³¹. /V rejniški družini sem dobila vse kar sem potrebovala/³². /Glede šole/³³, ko sem rabila glede svetovanja oziroma odraščanja sta mi pomagali/³⁴, /z rejnicami sem se res lahko vse pogovorila/³⁵. Mogoče /celo z mamo nisem mogla toliko govoriti, kot sem lahko z rejnicama, kot z rejnikom, z njihovimi hčerkami, z drugimi sorojenci/³⁶, /bili smo si kot bratje in sestre/³⁷.

7. Kakšno vlogo je za vas imela rejniška družina?

/Kot da bi bila moja prava družina/³⁸. Tako sem jih dojemala.

8. Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni s strani rejniške družine?

/Rejnica je bila moja zaupnica/³⁹, /vedela sem da se lahko zanesem nanjo/⁴⁰. Se ne spomnim, da kaj ne bi dobila. Za pocartati....to velikokrat rabiš. /Glede šole, če me je bilo potrebno kam peljati, ni bil nikoli noben problem/⁴¹.

a. Kaj vam je bilo najbolj v pomoč?

To, /da sem šla naprej v šolo, ne nekaj brezveze/⁴². Jaz, če bi doma ostala, bi z eno kolegico zabluzila. To sama vem. Zato sem srečna, da sem bila v rejništvu in da me je /rejnica podpirala, da sem šla v štiriletno šolo/⁴³ in sem jo napravila. V glavnem to, /da me je motivirala/⁴⁴ in /podpirala glede šole/⁴⁵, mi je bilo najbolj v pomoč.

b. Kaj bi še potrebovali?

/Nič/⁴⁶.

9. Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni s strani vaše matične družine?

Ja od mame. /Mama me je podpirala/⁴⁷. /Ata sploh ne/⁴⁸. /Mama, če me je vmes kaj poklicala/⁴⁹, drugo pa ne. Njeno podporo vidim v tem, da /me je podpirala glede šole/⁵⁰ in da mi je /pravila, da naj upoštevam rejnico, njene nasvete/⁵¹. Drugače nič konkretnega, tak.

a. Kakšno podporo pa mi takrat rabili od matične družine?

To /vse, kar mi je takrat rejnica nudila/⁵².

10. Kakšen je bil odnos med vašimi biološkimi starši in rejniško družino?

/Dober/⁵³. Mislim...so /prišli na obisk/⁵⁴, /so se normalno pogovarjali/⁵⁵. Če sem bila poleg ali ne, ni imelo nobene veze. So /prišli bolj na obisk k njim, ne pa k meni/⁵⁶. /Da bi neko sodelovanje med njimi bilo, ne morem reči/⁵⁷, tudi /tekmovalni niso bili/⁵⁸, namreč /mojim, matični družini je bilo vseeno/⁵⁹.

11. Ste se kdaj počutili razpeti med matično družino in rejniško družino?

/Ne/⁶⁰.

12. Kako ste doživljali stike s vašimi biološkimi starši?

/Ko sem bila prvič v rejništvu sta mama in oče hodila na obiske/⁶¹, sedaj /drugič pa sem se samo z mamo slišala po telefonu/⁶². /Bilo je lepo, da sta prišla/⁶³, /da sta nekaj prinesla/⁶⁴, /malo stisnila/⁶⁵. /Nič posebnega/⁶⁶. /Vesel si, da nekdo pride in ga vidiš po dolgem času/⁶⁷. /Sedaj pa sva se z mamo tako slišale večkrat/⁶⁸. V glavnem nič posebnega. Zdaj /v drugo ni bilo nekaj preveč čustveno/⁶⁹, češ vau zdaj pa pridejo starši. /V prvem pa je bilo to veselje prisotno/⁷⁰.

a. Kako pomembni se vam zdijo stiki s starši?

/Odvisno od otrokove želje/⁷¹. /Ne moreš ti otroka siliti v neko okolje v katerem mu ni prijetno/⁷². Drugače /jaz podpiram stike s starši, če je to za otroka dobro in če si otrok to želi/⁷³.

b. Kako pogosti so bili stiki s starši?

Ne vem ... mogoče za rojstni dan da sta prišla, za Božič.../ob pomembnih dogodkih/⁷⁴ bi lahko rekla. Ko pa sem bila v drugem rejništvu pa še veliko manj/⁷⁵. Sploh /nista nekaj velikokrat prišla na obisk/⁷⁶. /Mogoče za rojstni dan/⁷⁷....v glavnem /zelo redko/⁷⁸.

c. Ali ste imeli tudi stike z razširjeno družino (npr.- brati, sestrami, tetami, strici, ipd.)?

/Ja/⁷⁹. /Z bratom/⁸⁰, on je /po navadi z staršema prišel/⁸¹, ali pa /sva se kdaj slišala po telefonu/⁸² in /s sestro/⁸³.

d. Kako pomembni se vam zdijo stiki z razširjeno družino?

/Ne zdi se mi tako pomembno/⁸⁴, ker /to itak ni več tvoja družina s katero živiš/⁸⁵, no sicer je tudi. Sorodniki niso krivi za to kar se dogaja pri tebi doma. /Če imaš stike z njimi ali ne je stvar posameznika/⁸⁶.

13. Kako je potekala individualna projektna skupina?

/Srečevali smo se jaz, rejniška družina, starša in socialna delavka/⁸⁷. /Pogovarjali smo se kako je v rejniški družini/⁸⁸, /glede šole/⁸⁹, /glede stikov s družino/⁹⁰. /Ko sem bila mlajša in sva bila z bratom oba v rejništvu vem, da smo se srečevali tudi s starši na socialni/⁹¹, sedaj /nazadnje pa ne/⁹². No je bilo tudi, ampak je to /sedaj bilo na kratko, 15 minut da je napisala da smo bili tam in to je to/⁹³.

a. Kako pogosta so bila individualna projektna srečanja?

/Enkrat letno/⁹⁴.

b. Kako ste doživljali individualno projektno skupino?

/Meni je to bilo tak/⁹⁵. /Greš tja in potem te eno in isto vpraša, če je vse v redu, če se razumemo,.../⁹⁶ V glavnem /nič posebnega/⁹⁷. /Toliko, da mora tisto narediti, ker je to uradna dolžnost/⁹⁸.

c. V kolikšni meri bi ocenili, da je bil upoštevan vaš glas v individualni projektni skupini?

/Niti ne/⁹⁹. Razen tega, /ko sem izrazila željo, da želim iti v rejništvo/¹⁰⁰ in sedaj /ko sem rekla, da grem domov/¹⁰¹, drugo pa ne. Saj /niti nisem za nekaj prosila/¹⁰².

d. Kaj za vas to pomeni, da je upoštevan glas otroka?

Mislim da je /zelo pomembno/¹⁰³, saj /gre za njegovo dobro/¹⁰⁴. /Včasih kaj prosiš oziroma si nekaj želiš, vendar ne izraziš razloga/¹⁰⁵. Ne upaš povedati zakaj prosiš. Imaš nekaj v ozadju, na primer želim si da ne bi imel stikov z domačimi, vendar ne moreš povedati zakaj ne želiš imeti stikov. Saj po navadi oni forsirajo, da moraš imeti stike z domačimi, ampak otrok že ve zakaj si ne želi imeti stikov. In /zdi se mi pomembno, da se mu prisluhne/¹⁰⁶ in /da se ga upošteva/¹⁰⁷.

e. Kakšna je bila vloga drugih strokovnjakov, ki so bili vključeni v individualno projektno skupino?

/Nihče drugi ni bil prisoten/¹⁰⁸.

14. Kakšna je bila vloga socialnega delavca v času rejništva?

/Da te je odselila pa priselila/¹⁰⁹ oziroma /papirje ven napisala/¹¹⁰ in /na individualna projektna srečanja kaj se hodi/¹¹¹. /Ko sem bila manjša so prišle tudi kdaj pa kdaj v rejniško družino pogledat kako sva z bratom/¹¹², /če je vse v redu/¹¹³, sedaj /nazadnje ko sem bila v rejništvu pa so prišle, ampak ne zaradi mene/¹¹⁴, temveč zaradi druge deklice ki je bila tudi v rejništvu in so potem tudi mene vprašali kako sem. V glavnem zaradi mene pa niso prišli.

a. Torej neke podpore s strani socialnih delavcev niste bili deležni?

/Ne, nisem je bila deležna/¹¹⁵, zato tudi o njej ne morem govoriti.

b. Kaj bi pa takrat potrebovali od socialnih delavcev?

/Nič/¹¹⁶. Mislim, /meni so socialne delavke res samo tisto kot sem pravila, da te spravijo v rejniško družino in da te spravijo nazaj domov/¹¹⁷ in /da napišejo tiste papirje/¹¹⁸. Sploh /si ne predstavljam kaj bi mi lahko nudili/¹¹⁹.

Odhod iz rejniške družine:

15. Kako je potekal prehod iz rejniške družine nazaj v matično družino?

Jaz sem /iz rejniške družine odšla k fantu/¹²⁰, ampak /na koncu sem tako doma pristala/¹²¹. /Težko je bilo iti iz rejniške družine/¹²². Vendar /dandanes ni tako težko, saj se lahko vsak dan slišiš/¹²³. Tudi, če mi je daleč se /včasih odpeljem dol za vikend/¹²⁴. /Se redno slišimo/¹²⁵. /Tisti trenutek, ko odideš, pa te gene/¹²⁶. /To je bil zame res težek trenutek/¹²⁷. /Ni mi bilo tako težko oditi od fanta, ko sva se razšla, kot mi je bilo težko oditi od rejniške družine/¹²⁸. Namreč /navadiš se nanje/¹²⁹, jaz imam zelo rada otroke in mi je /to, da je bila takrat v rejništvu tudi ena majhna deklica še toliko težje oditi/¹³⁰. /Tam veš da imaš nekoga, ko prideš vsaki dan domov/¹³¹. Tudi /mir je/¹³², česar /pri pravih starših veš da ne bo, saj so stalno neki prepiri/¹³³.

Ko pa sem bila /prvič v rejništvu, sem se nazaj vrnila k staršem/¹³⁴. Takrat sem /bila srečna/¹³⁵, /vesela da se vračam domov/¹³⁶, ker /naj bi bilo boljše/¹³⁷, /oče naj ne bi več pil/¹³⁸, in /naj bi bilo vse super doma/¹³⁹. Vendar ni bilo tako. Takrat si šel z veseljem domov, čeprav sem /po eni strani bila tudi žalostna, da odhajam iz rejniške družine/¹⁴⁰.

a. Kako ste načrtovali tovrsten prehod?

Iz prve rejniške družine je bilo /že na individualni projektni skupini govora, da se bova vrnila domov/¹⁴¹. Rečeno je bilo, da /oče hodi k anonimnim alkoholikom/¹⁴². /Povedali so nama, da

greva domov, da ata več ne pije in da bo vse v redu, da bomo normalno dalje živeli/¹⁴³. Takrat /sva šla par krat domov/¹⁴⁴, potem sva že /za vikend ostala doma/¹⁴⁵, /po koncu šolskega leta pa sva se dokončno preselila domov/¹⁴⁶. /Iz druge rejniške družine pa ni bilo nekega načrtovanja/¹⁴⁷, saj sem se /sama odločila, da odidem k fantu/¹⁴⁸.

b. Kaj je bilo najtežje v času prehoda iz rejniške družine nazaj v matično družino?

/Menjaš sošolce, prijatelje/¹⁴⁹ in /avtomatsko se stiki prekinejo/¹⁵⁰. Tako, da jaz lahko rečem da skoraj z nobenimi iz osnovne šole, ne iz srednje šole nimam nobenih stikov. /Sprememba okolja/¹⁵¹, /sprememba ljudi/¹⁵² mi je bila najtežja.

c. Kaj vam je bilo takrat najbolj v pomoč?

Jaz sem taka, da /ne rada kažem svojih čustev/¹⁵³. /Se navadiš, da ne smeš preveč čustev pokazati, ker veš da te bo nekdo prizadel/¹⁵⁴. In tudi če te ne bo, ne moreš toliko zaupati, ne moreš pokazati da ti je težko, ali da si se na nekoga navezal.

d. Kako so vam v času prehoda bili v podporo in pomoč rejniška družina, matična družina in socialni delavec?

/Od socialnih delavcev absolutno ne/¹⁵⁵. /Od matične družine, so me sprejeli normalno/¹⁵⁶, saj so me mogli. /Z rejnico se pa tudi vsake toliko časov slišiva/¹⁵⁷, /me vpraša kako je doma/¹⁵⁸ in tudi /sedaj ko si iščem službo me podpira/¹⁵⁹.

16. Kako danes gledate na sistem rejništva?

/Rejništvo je ena velika prednost/¹⁶⁰, za mene. /Veliko je otrok, ki doma ne morejo živeti, ker živijo v neprimernih razmerah in morajo nekam oditi/¹⁶¹. Če greš v rejniško družino, če imaš srečo, da dobiš res dobre rejniške starše, si lahko srečen. Vem, da /obstajajo tudi slabe rejniške družine, ki imajo otroke samo zaradi denarja, jih izkoriščajo/¹⁶², vendar moja izkušnja ni bila taka.

17. Kaj vam je bilo v času rejništva najbolj v pomoč?

/Podpora rejnikov/¹⁶³ in /da sem nekaj iz sebe naredila, da nisem taka kot moji dva doma/¹⁶⁴.

a. Kaj bi še vi v času rejništva potrebovali od socialnega delavca, vendar tega niste dobili?

/Ko sem odhajala iz kriznega centra sem pričakovala, da mi bodo svetovali kam naj grem oziroma kaj bo boljše da naredim/¹⁶⁵. Jaz sem dobila vprašanje ali grem v rejništvo, ali v mladinski dom, ali nazaj domov, ko sem bila v kriznem centru. In to je vse kar sem jaz dobila od njih. Od socialne delavke bi takrat potrebovala, da bi mi svetovala za kaj se naj odločim, /da bi mi predstavili prednosti in pomanjkljivosti ene in druge odločitve/¹⁶⁶.

18. Kakšen nasvet bi dali socialnim delavcem, ki delajo na področju rejništva?

/Da bolj sprejmejo otrokovo mnenje kaj si otrok želi/¹⁶⁷, /ne pa da gledajo samo kaj morajo narediti/¹⁶⁸. Prav tako pa je pomembno, da socialni delavci /ne delajo razlik med otroci v rejništvu/¹⁶⁹ in /da nimajo svojih ljubljencev/¹⁷⁰, ker že /otroci se zavedajo stvari/¹⁷¹.

19. Bi želeli še kaj dodati?

Ne.

PRILOGA 3: Odprto kodiranje

Intervju 1:

Število izjave:	Enota kodiranja (izjava):	Pojem:	Kategorija:	Tema:
A1	Dve leti in pol	Starost	Vstop v rejništvo	Prihod v rejništvo
A2	Do 18. leta	Polnoletnost	Trajanje rejništva	Prihod v rejništvo
A3	V tem času sem zamenjala dve rejniški družini	Menjava rejniških družin	Trajanje rejništva	Prihod v rejništvo
A4	<i>(Kakšen je bil razlog za odhod v rejništvo?)</i> Nevem	Nepoznavanje	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
A5	Nikoli nisem vprašala	Ne postavljeno vprašanje	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
A6	Rejniški starši ga niso poznali	Nepoznavanje s strani rejniških staršev	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
A7	Mama in socialni delavci pa mi tudi nikoli niso sami od sebe povedali	Ne ubeseden razlog	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
A8	<i>(Kako ste doživljali dejstvo, da morate v rejništvo?)</i> Ne spomnim se	Ne spominjanje	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
A9	<i>(Kako bi opisali prehod iz matične družine v rejniško družino?)</i> Ne spomnim se	Ne spominjanje	Doživljanje prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
A10	Tu sem dobila vse potrebno	Pridobljeno vse potrebno	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
A11	Rejnica mi je vedno stala ob strani	Stati ob strani	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
A12	Nudili so mi streho nad glavo	Bivanje	Vloga rejniške družine	Življenje v rejništvu
A13	Ljubezen	Ljubezen	Vloga rejniške družine	Življenje v rejniški družini
A14	Spravili so me do izobrazbe	Izobrazba	Vloga rejniške družine	Življenje v rejništvu
A15	Nudili so mi podporo in pomoč	Podpora in pomoč	Vloga rejniške družine	Življenje v rejništvu
A16	Videla sem jih kot nadomestno družino	Nadomestna družina	Vloga rejniške družine	Življenje v rejništvu
A17	Sprejeli so me medse	Sprejetje v družino	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
A18	Razumeli smo se	Razumevanje	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
A19	Rejnica mi je bila neka zaupnica	Zaupnica	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
A20	Mi je svetovala	Svetovanje	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
A21	<i>(Kaj bi še potrebovali?)</i> Nič	Zadostna podpora in pomoč	Dodatna podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu

A22	<i>(Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni s strani vaše matične družine?)</i> Nobene	Ne prejemanje podpore in pomoči s strani matičnih staršev	Podpora in pomoč matične družine	Življenje v rejništvu
A23	Dolgo časa sploh nisem vedela kdo so moji starši	Nepoznavanje svojih matičnih staršev	Podpora in pomoč matične družine	Življenje v rejništvu
A24	<i>(Kakšen je bil odnos med vašimi biološkimi starši in rejniško družino?)</i> Dober	V redu	Pozitiven odnos	Odnos med matičnimi starši in rejniškimi starši
A25	V redu so se razumeli	Razumevanje	Pozitiven odnos	Odnos med matičnimi starši in rejniškimi starši
A26	Ni bilo nekega tekmovanja med njimi	Ne tekmovalnost	Pozitiven odnos	Odnos med matičnimi starši in rejniškimi starši
A27	So se normalno sporazumevali	Sporazumevanje	Pozitiven odnos	Odnos med matičnimi starši in rejniškimi starši
A28	<i>(Ste se kdaj počutili razpeti med matično družino in rejniško družino?)</i> Ne	Nikalno	Ne doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
A29	Staršev od samega začetka nisem poznala, zato tudi stiki od samega začetka niso bili	Ne prisotnost stikov zaradi nepoznavanja staršev	Ne prisotnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
A30	Dalje sem jih imela, ampak samo s mamo	Stiki samo s mamo	Ne prisotnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
A31	Stiki niso zame bili nič konkretnega	Nič konkretnega	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
A32	Vedela da pri mami ne morem biti	Ni možnosti bivanja pri mami	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
A33	<i>(Od kdaj naprej pa ste imeli stike z mamo?)</i> Ne spomnim se	Ne spominjanje	Prvi stik z matično družino	Stiki z matično družino
A34	Zdi se mi pomembno, da otrok ve kdo so njegovi starši	Pomembnost poznavanje svojih matičnih staršev	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
A35	Dobro pa je tudi za naprej	Stiki koristni za prihodnost	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
A36	Precej pogosti	Pogosti stiki	Pogostost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
A37	Ne, jih je bilo dovolj	Ni želje po več stikih	Želja po več stikih z matično družino	Stiki z matično družino
A38	S sestro sva bile	Sobivanje v rejništvu	Prisotnost stikov z	Stiki z

	skupaj v rejništvu		razširjeno družino	razširjeno družino
A39	Z najstarejšo sestro sem tudi imela stike	Stik z najstarejšo sestro	Prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
A40	Z ostalimi sorodniki pa ne	Ni stikov s ostalimi sorodniki	Prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
A41	<i>(Kako pomembni se vam zdijo stiki z razširjeno družino?)</i> Ne tako pomembni	Nepomembni	Pomembnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
A42	Se mi zdi, da je mama dovolj	Starš dovolj	Pomembnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
A43	Ni potrebe po drugih	Ni potrebe po dodatnih stikih z razširjeno družino	Pomembnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
A44	Ne spomnim se kaj smo se pogovarjali	Nepoznavanje pogovorov	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
A45	Verjetno o splošnih stvareh	Splošne stvari	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
A46	Dobivali na centru za socialno delo, jaz, rejnica in socialna delavka	Prisotni člani v individualni projektni skupini	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
A47	Štiri krat na leto	Letno štirikrat	Pogostost individualnih projektnih srečanj	Individualna projektna skupina
A48	<i>(Kako ste doživljali individualno projektno skupino?)</i> V redu	Pozitiven odnos do individualne projektne skupine	Doživljanje individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
A49	Zdi se mi pomembne za otroka	Pomembne za otroka	Doživljanje individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
A50	<i>(V kolikšni meri bi ocenili, da je bil upoštevan vaš glas v individualni projektni skupini?)</i> V celoti	Upoštevanje otrokovega glasu	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
A51	Rejnica kot socialna delavka vedno upoštevali, če sem imela kaj za povedati	Upoštevanje otroka	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
A52	Pomembno se mi zdi, da se otroka sliši	Pomembnost dati glas otroku	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
A53	Dobi priložnost da pove svoje mnenje	Priložnost za besedo	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
A54	Se počuti vključenega v samo delo	Vključenost v proces dela	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
A55	Nikoli ni bilo	Neprisotnost	Prisotnost drugih	Individualna

	nobnih drugih oseb		strokovnjakov	projektna skupina
A56	Prišla je domov, k rejniški družini	Obisk v rejniški družini	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
A57	Pogledala je mojo sobo	Pregled sobe	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
A58	Malo smo se pomenili	Pogovor	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
A59	Nikoli nisem rabila ekstra pomoči od socialne delavke	Ni bilo potrebe po pomoči	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
A60	Ni bilo potrebe po njeni pomoči ali podpori	Ni bilo potrebe po pomoči ali podpori	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
A61	Vedela, da lahko na njo računam, če bi jo slučajno kdaj rabila, da bi mi pomagala	Védstvo o pomoči socialnega delavca	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
A62	Nisem videla pomena, da bi bila s socialno delavko zelo veliko v kontaktu	Ni potrebe po kontaktu	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
A63	Da bi mi prisluhnila	Prisluhniti otroku	Pričakovanja do socialnih delavcev	Socialno delo
A64	Da bi mi pomagala v najtežjih trenutkih	Pomoč v težkih trenutkih	Pričakovanja do socialnih delavcev	Socialno delo
A65	<i>(Kako je potekal prehod iz rejniške družine nazaj v matično družino?)</i> Ni ga bilo	Ni bilo prehoda	Ni vrnitve v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
A66	Iz rejništva šla takoj k fantu	Odhod k fantu	Ni vrnitve v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
A67	Socialna delavka me je vprašala ali bom ostala v rejniški družini ali bom odšla na svoje	Izbira ob zaključevanju rejništva	Potek prehoda iz rejniške družine v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
A68	Ni bilo možnosti, da bi se vrnila nazaj v matično družino	Ni pogojev za vrnitev v matično družino	Ni vrnitve v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
A69	Odločila, da odidem na svoje	Odločitev za osamosvojitvev	Potek prehoda	Prehod iz rejniške družine v matično družino
A70	Bilo je nekaj samoumevnega	Samoumevnost	Doživljanje prehoda iz rejniške družine v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
A71	<i>(Kako ste doživljali tovrsten prehod?)</i> Enostavno	Preprosto	Doživljanje prehoda iz rejniške družine v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično

				družino
A72	Vedela sem, da se moram osamosvojiti	Osamosvojitev	Doživljanje prehoda iz rejniške družine v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
A73	<i>(Kaj je bilo najtežje v času, ko ste zapuščali rejniško družino?)</i> Nič	Ni bilo težav	Najtežja stvar ob prehodu iz rejniške družine v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
A74	Da sem vedela da mi vsi stojijo ob strani, tako rejnica, kot njen sin	Podpora ob prehodu	Podpora in pomoč ob prehodu iz rejniške družine v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
A75	Mama mi ni bila v ne vem kakšno pomoč	Ni bilo podpore ob prehodu	Podpora in pomoč ob prehodu iz rejniške družine v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
A76	S strani socialne delavke pa tudi nisem imela neke podpore	Ni bilo podpore ob prehodu	Podpora in pomoč ob prehodu iz rejniške družine v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
A77	Na splošno nisem imela nekaj veliko stikov s socialno delavko	Malo stikov s socialno delavko	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
A78	<i>(Kaj bi še potrebovali?)</i> Nič	Ni potrebe po drugi pomoči	Podpora in pomoč ob prehodu iz rejniške družine v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
A79	V redu se mi zdi, da obstajajo rejniške družine	Obstoj rejniških družin	Prednost rejniškega sistema	Rejniški sistem
A80	Da obstajajo druge osebe k katerim se lahko preseli	Obstoj drugih oseb	Prednost rejniškega sistema	Rejniški sistem
A81	Ga vzamejo za svojega	Vzeti za svojega	Prednost rejniškega sistema	Rejniški sistem
A82	Se ne spomnim nobene	Nepoznavanje	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem
A83	Rejnica vedno stala ob strani	Imeti ob sebi osebo, ki ti stoji ob strani	Največja pomoč v času rejništva	Življenje v rejništvu
A84	Najin odnos, ki sva ga imele	Odnos med otrokom in rejnikom	Največja pomoč v času rejništva	Življenje v rejništvu
A85	<i>(Kaj bi še vi v času rejništva potrebovali od socialnega delavca, vendar tega niste dobili?)</i> Nič	Ni potrebe po dodatni pomoči socialnega delavca	Potrebna podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
A86	Zdi se mi pomembno, da socialni delavci hodijo večkrat na	Večkratni obiski	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo

	dom, k otrokom, v rejniško družino			
A87	Da so več v kontaktu z otroci	Večji kontakt z otroci v rejništvu	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
A88	Mogoče bi bili koristni tudi sestanki samo z otroci, brez rejnikov	Individualni pogovori z otroci v rejništvu	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo

Intervju 2:

Št. izjave:	Enota kodiranja (izjava):	Pojem:	Kategorija:	Tema:
B1	Prvič sem šla pri 8. Letih	Starost	Vstop v rejništvo	Prihod v rejništvo
B2	Bila 2 leti	Bivanje v rejništvu	Trajanje rejništva	Prihod v rejništvo
B3	Pri 14. letih	Starost	Vstop v rejništvo	Prihod v rejništvo
B4	Ostala do 18. leta	Polnoletnost	Trajanje rejništva	Prihod v rejništvo
B5	Alkohol v družini	Alkoholizem	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
B6	Nasilje v družini	Nasilje	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
B7	Čudno	Čuden občutek	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
B8	Nekam greš in ne veš kam greš	Odhod v neznano	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
B9	Neprijeten občutek	Neprijetno	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
B10	Ko sem pa drugič šla, pa sem se sama odločila, da grem	Samostojna odločitev	Potek prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
B11	Bila sem v kriznem centru	Krizni center	Doživljanje prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
B12	Drugič pa sem tak že vedela kaj me čaka	Poznavanje situacije	Potek prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
B13	Na izbiri ali rejniška družina, ali mladinski dom, ali pa nazaj k staršem	Izbira ob prehodu iz matične družine	Potek prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
B14	Odločila sem se za rejništvo	Odločitev za rejništvo	Potek prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
B15	Par krat prišla na obisk k rejniški družini	Spoznavni obiski	Potek prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
B16	Nekoliko zadržana	Zadržanost	Doživljanje prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
B17	Prvič nikogar ne poznaš	Nepoznavanje ljudi	Doživljanje prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino

B18	Ne veš kaj lahko poveš in kaj ne	Nepoznavanje okolja	Doživljanje prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
B19	Malo je neprijetno	Neprijetnost	Doživljanje prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
B20	Vedno stali ob strani	Podpora ob prehodu	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
B21	V obeh primerih dobila super rejnice	Super rejniki	Doživljanje rejniške družine	Življenje v rejništvu
B22	Bila zelo zadovoljna	Zadovoljstvo z rejniško družino	Doživljanje rejniške družine	Življenje v rejništvu
B23	Pogovori so mi bili v veliko podporo	Podpora ob prehodu	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
B24	Sem se lahko izpovedala	Možnost izpovedi	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
B25	Sta mi svetovali	Svetovanje	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
B26	Me podpirali	Podpora	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
B27	S strani matične družine nisem bila deležna nobene podpore in pomoči	Ne prejemanje podpore in pomoči	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
B28	S strani socialnih delavcev pa ne vem kaj naj rečem...niso mi nudili nobene podpore	Ne prejemanje podpore	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
B29	Jaz na splošno nimam dobrih izkušenj z njimi	Ni dobrih izkušenj	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
B30	Naj bi zavzemali se za otroka, potem pa mogoče enkrat na leto vprašajo po tebi	Slabo vodenje rejništva	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
B31	Fajn	Lepo	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
B32	V rejniški družini sem dobila vse kar sem potrebovala	Pridobljeno vse potrebno	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
B33	Glede šole	Šola	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
B34	Ko sem rabila glede svetovanja oziroma odraščanja sta mi	Svetovanje pri odraščanju	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu

	pomagali			
B35	Z rejniciami sem se res lahko vse pogovorila	Pogovor o vsem	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
B36	Celo z mamo nisem mogla toliko govoriti, kot sem lahko z rejniciama, kot z rejnikom, z njihovimi hčerkami, z drugimi sorojenci	Možen pogovor z rejniško družino	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
B37	Bili smo si kot bratje in sestre	Bratje, sestre	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
B38	Kot da bi bila moja prava družina	Prava družina	Doživljanje rejniške družine	Življenje v rejništvu
B39	Rejnica je bila moja zaupnica	Zaupnica	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
B40	Vedela sem da se lahko zanesem nanjo	Rejnica kot oseba na katero se lahko zanesesh	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
B41	Glede šole, če me je bilo potrebno kam peljati, ni bil nikoli noben problem	Šola	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
B42	Da sem šla naprej v šolo, ne nekaj brezveze	Nadaljevanje šolanja	Največja podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
B43	Rejnica podpirala, da sem šla v štiriletno šolo	Podpora pri nadaljevanju šolanja	Največja podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
B44	Da me je motivirala	Motivacija	Največja podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
B45	Podpirala glede šole	Šola	Največja podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
B46	(Kaj bi še potrebovali?) Nič	Zadostna podpora in pomoč	Dodatna podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
B47	Mama me je podpirala	Podpora mame	Podpora in pomoč matične družine	Življenje v rejništvu
B48	Ata sploh ne	Ne podpora očeta	Podpora in pomoč matične družine	Življenje v rejništvu
B49	Mama, če me je vmes kaj poklicala	Telefonski pogovori	Podpora in pomoč matične družine	Življenje v rejništvu
B50	Me je podpirala glede šole	Podpora glede šolanja	Podpora in pomoč matične družine	Življenje v rejništvu
B51	Pravila, da naj upoštevam rejnico, njene nasvete	Vzpodbujanje, da upoštevam rejnico	Podpora in pomoč matične družine	Življenje v rejništvu
B52	Vse, kar mi je takrat rejnica nudila	Želena podpora in pomoč s strani matične družine	Dodatna podpora in pomoč matične družine	Življenje v rejništvu
B53	Dober	V redu	Pozitiven odnos	Odnos med matičnimi starši in rejniškimi starši
B54	Prišli na obisk	Obiski	Potek stikov	Stiki z matično družino
B55	So se normalno	Pogovori	Pozitiven odnos	Odnos med matičnimi

	pogovarjali			starši in rejniškimi starši
B56	Prišli bolj na obisk k njim, ne pa k meni	Obiski rejniških staršev, ne otroka	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
B57	Da bi neko sodelovanje med njimi bilo, ne morem reči	Ne sodelovanje	Negativen odnos	Odnos med matičnimi starši in rejniškimi starši
B58	Tekmovalni niso bili	Ne tekmovalnost	Pozitiven odnos	Odnos med matičnimi starši in rejniškimi starši
B59	Mojim, matični družini, je bilo vseeno	Ne pomembno	Doživljanje matične družine	Življenje v rejništvu
B60	<i>(Ste se kdaj počutili razpeti med matično družino in rejniško družino?)</i> Ne	Nikalno	Ne doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
B61	Ko sem bila prvič v rejništvu sta mama in oče hodila na obiske	Obiski	Potek stikov	Stiki z matično družino
B62	Drugič pa sem se samo z mamo slišala po telefonu	Pogovor preko telefona	Potek stikov	Stiki z matično družino
B63	Bilo je lepo, da sta prišla	Pozitivno doživetje	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
B64	Da sta nekaj prinesla	Darilo	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
B65	Malo stisnila	Stisk k staršem	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
B66	Nič posebnega	Nevtralno doživetje	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
B67	Vesel si, da nekdo pride in ga vidiš po dolgem času	Vesetje do srečanja po dolgem času	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
B68	Sedaj pa sva se z mamo tako slišale večkrat	Stik preko telefona	Potek stikov	Stiki z matično družino
B69	V drugo ni bilo nekaj preveč čustveno	Ne preveč čustveno	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
B70	V prvem pa je bilo to veselje prisotno	Vesetje	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
B71	Odkvisno od otrokove želje	Upoštevanje otroka	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
B72	Ne moreš ti otroka siliti v neko okolje v katerem mu ni prijetno	Upoštevanje otroka	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
B73	Jaz podpiram stike s starši, če je to za otroka dobro in če si otrok to želi	Podpora stikom z matično družino	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
B74	Ob pomembnih dogodkih	Stiki ob pomembnih dogodkih	Pogostost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
B75	V drugem rejništvu pa še veliko manj	Manj stikov	Pogostost stikov z matično družino	Stiki z matično družino

B76	Nista nekaj velikokrat prišla na obisk	Redki obiski	Pogostost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
B77	Mogoče za rojstni dan	Obisk ob rojstnem dnevu	Pogostost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
B78	Zelo redko	Redki stiki	Pogostost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
B79	(Ali ste imeli stike z razširjeno družino?) Ja	Prisotnost stikov	Prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
B80	Z bratom	Stik z bratom	Prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
B81	Po navadi z staršema prišel	Obisk brata	Prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
B82	Sva se kdaj slišala po telefonu	Stik po telefonu	Prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
B83	S sestro	Stik s sestro	Prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
B84	Ne zdi se mi tako pomembno	Ne tako pomembno	Pomembnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
B85	To itak ni več tvoja družina s katero živiš	Ni tvoja družina	Pomembnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
B86	Če imaš stike z njimi ali ne, je stvar posameznika	Odločitev vsakega človeka	Pomembnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
B87	Srečevali smo se jaz, rejniška družina, starša in socialna delavka	Prisotni člani v individualni projektni skupini	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
B88	Pogovarjali smo se kako je v rejniški družini	Pogovor o počutju v rejniški družini	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
B89	Glede šole	Pogovor o šoli	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
B90	Glede stikov s družino	Pogovor o stikih z matično družino	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
B91	Ko sem bila mlajša in sva bila z bratom oba v rejništvu vem, da smo se srečevali tudi s starši na socialni	Prisotnost matične družine	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
B92	Nazadnje pa ne	Ne prisotnost matični družine	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
B93	Sedaj bilo na kratko, 15 minut da je napisala da smo bilo tam in to je to	Kratka srečanja	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
B94	Enkrat letno	Letna srečanja	Pogostost individualnih projektnih srečanj	Individualna projektna skupina
B95	Meni je to bilo tak	Negativen odnos do individualne projektne skupine	Doživljanje individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
B96	Greš tja in potem te eno in isto vpraša, če je vse v redu, če se razumemo,...	Eni in isti pogovori	Doživljanje individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina

B97	Nič posebnega	Negativen odnos do individualne projektne skupine	Doživljanje individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
B98	Toliko, da mora tisto narediti, ker je to uradna dolžnost	Negativen odnos do individualne projektne skupine	Doživljanje individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
B99	<i>(V kolikšni meri bi ocenili, da je bil upoštevan vaš glas v individualni projektni skupini?)</i> Niti ne	Ne upoštevanje otrokovega glasu	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
B100	Ko sem izrazila željo, da želim iti v rejništvo	Upoštevanje otrokovega glasu	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
B101	Ko sem rekla, da grem domov	Upoštevanje otrokovega glasu	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
B102	Niti nisem za nekaj prosila	Ni bilo izrečenih želja	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
B103	Zelo pomembno	Pomembnost dati glas otroku	Pomembnost upoštevanosti otrokovega glasu	Individualna projektna skupina
B104	Gre za njegovo dobro	Otrokovo dobro	Pomembnost upoštevanosti otrokovega glasu	Individualna projektna skupina
B105	Včasih kaj prosiš oziroma si nekaj želiš, vendar ne izraziš razloga	Ni izrečenega razloga za otrokovo željo	Pomembnost upoštevanosti otrokovega glasu	Individualna projektna skupina
B106	Zdi se mi pomembno, da se mu prisluhne	Prisluhniti otroku	Pomembnost upoštevanosti otrokovega glasu	Individualna projektna skupina
B107	Da se ga upošteva	Upoštevanje otroka	Pomembnost upoštevanosti otrokovega glasu	Individualna projektna skupina
B108	Nihče drug ni bil prisoten	Neprisotnost drugih strokovnjakov v individualni projektni skupini	Prisotnost drugih strokovnjakov	Individualna projektna skupina
B109	Da te je odselila pa priselila	Izselitev iz matične družine in priselitev v rejniško družino	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
B110	Papirje ven napisala	Birokracija	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
B111	Na individualna projektna srečanja kaj se hodi	Individualna projektna srečanja	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
B112	Ko sem bila manjša so prišle tudi kdaj pa kdaj v rejniško družino pogledat kako sva s bratom	Obisk v rejniški družini	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
B113	Če je vse v redu	Pregled	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
B114	Nazadnje ko sem bila v rejništvu pa so prišle, ampak ne zaradi mene	Obisk v rejniški družine	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo

B115	Ne, nisem je bila deležna	Ne prejetje podpore in pomoči	Podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
B116	(Kaj bi pa takrat potrebovali od socialnih delavcev?) Nič	Ni dodatne potrebe	Dodatna podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
B117	Meni so socialne delavke res samo tisto kot sem pravila, da te spravijo v rejniško družino in da te spravijo nazaj domov	Socialna delavka kot uradna oseba	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
B118	Da napišejo tiste papirje	Socialna delavka – birokracija	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
B119	Si ne predstavljam kaj bi mi lahko nudili	Ni predstave o nujenju podpore in pomoči s strani socialnega delavca	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
B120	Iz rejniške družine odšla k fantu	Odhod k fantu	Ni vrnitve v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B121	Na koncu sem tako doma pristala	Odhod v matično družino	Vrnitev v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B122	Težko je bilo iti iz rejniške družine	Težek odhod iz rejniške družine	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B123	Dandanes ni tako težko, saj se lahko vsak dan slišiš	Dandanes je potek prehoda lažji	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B124	Včasih odpeljem dol za vikend	Obisk rejniške družine čez vikend	Ohranjanje stikov z rejniško družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B125	Se redno slišimo	Stik preko telefona	Ohranjanje stikov z rejniško družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B126	Tisti trenutek, ko odideš ,pa te gene	Težek trenutek	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B127	To je bil zame res težek trenutek	Težek trenutek	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B128	Ni mi bilo tako težko oditi od fanta, ko sva se razšla, kot mi je bilo težko oditi od rejniške družine	Težek trenutek v primerjavi z razhodom partnerja	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B129	Navadiš se nanje	Navajen na rejniško družino	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B130	To, da je bila takrat v rejništvu tudi ena majhna deklica še toliko težje oditi	Sobivanje z drugimi otroci oteži odhod	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B131	Tam veš, da imaš nekoga, ko prideš vsaki dan domov	Zavedanje, da imaš nekoga ob sebi	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B132	Mir je	Pogrešanje mira	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino

				družino
B133	Pri pravih starših veš da ne bo, saj so stalno neki prepiri	Zavedanje, da ne bo mira	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B134	Prvič v rejništvu, sem se nazaj vrnila k staršem	Odhod v matično družino	Vrnitev v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B135	Bila srečna	Srečna zaradi vračanja v matično družino	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B136	Vesela, da se vračam domov	Vesela zaradi vračanja v matično družino	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B137	Naj bi bilo boljše	Obljube, da bo boljše	Potek odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B138	Oče naj ne bi več pil	Prenehanje pitja alkohola s strani očeta	Potek odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B139	Naj bi bilo vse super doma	Obljuba, da bo vse v redu	Potek odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B140	Po eni strani bila tudi žalostna, da odhajam iz rejniške družine	Žalostna zaradi odhoda iz rejniške družine	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B141	Že na individualni projektni skupini govora, da se bova vrnila domov	Pogovor o vrnitvi nazaj v matično družino	Potek odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B142	Oče hodi k anonimnim alkoholikom	Anonimni alkoholiki	Potek odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B143	Povedali so nama, da greva domov, da ata več ne pije in da bo vse v redu, da bomo normalno dalje živeli	Pojasnitev, da se vračava v matično družino	Potek odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B144	Sva šla par krat domov	Obiski doma	Potek odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B145	Za vikend ostala doma	Vikendi doma	Potek odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B146	Po koncu šolskega leta pa sva se dokončno preselila domov	Dokončna preselitev domov	Potek odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B147	Iz druge rejniške družine pa ni bilo nekega načrtovanja	Ni bilo načrtovanja	Potek odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B148	Sama odločila da odidem k fantu	Samostojna odločitev, za odhod k fantu	Ni vrnitve v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B149	Menjaš sošolce, prijatelje	Sošolci, prijatelji	Najtežja stvar pri odhodu iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B150	Avtomatsko se stiki prekinajo	Prekinitev stikov	Najtežja stvar pri odhodu iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino

			družine	družino
B151	Sprememba okolja	Okolje	Najtežja stvar pri odhodu iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B152	Sprememba ljudi	Ljudje	Najtežja stvar pri odhodu iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B153	Ne rada kažem čustev	Ne kazanje čustev	Največja pomoč v času odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B154	Se navadiš, da ne smeš preveč čustev pokazati, ker veš da te bo nekdo prizadel	Ne kazanje čustev	Največja pomoč v času odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B155	Od socialnih delavcev absolutno ne	Ni bilo podpore in pomoči s strani socialnih delavcev	Podpora in pomoč pri odhodu iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B156	Od matične družine, so me sprejeli normalno	Sprejetje nazaj v matično družino	Podpora in pomoč pri odhodu iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B157	Z rejnico se pa tudi vsake toliko časa slišiva	Ohranjanje stika z rejnico	Ohranjanje stikov z rejniško družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B158	Me vpraša kako je doma	Podpora rejnice	Ohranjanje stikov z rejniško družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B159	Sedaj ko si iščem službo me podpira	Podpora rejnice	Ohranjanje stikov z rejniško družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
B160	Rejništvo je ena velika prednost	Rejništvo kot prednost	Prednost rejniškega sistema	Rejniški sistem
B161	Veliko je otrok, ki doma ne morejo živeti, ker živijo v neprimernih razmerah in morajo nekam oditi	Otroci, ki zaradi razmer ne morejo živeti v matični družini	Prednost rejniškega sistema	Rejniški sistem
B162	Obstajajo tudi slabe rejniške družine, ki imajo otroke samo zaradi denarja, jih izkoriščajo	Obstoj slabih rejniških družin	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem
B163	Podpora rejnikov	Podpora rejniške družine	Največja pomoč v času rejništva	Življenje v rejništvu
B164	Da sem nekaj iz sebe naredila, da nisem taka kot moji dva doma	Ponos po drugačnosti	Največja pomoč v času rejništva	Življenje v rejništvu
B165	Ko sem odhajala iz kriznega centra sem pričakovala, da mi bodo svetovali kam naj grem oziroma kaj bo boljše da naredim	Svetovanje socialnih delavk	Pričakovanja do socialnih delavcev	Socialno delo
B166	Da bi mi predstavili prednosti in pomanjkljivosti ene in druge odločitve	Predstavitev prednosti in pomanjkljivosti odločitve	Pričakovanja do socialnih delavcev	Socialno delo
B167	Da bolj sprejmejo	Sprejemanje	Predlogi socialnim	Socialno delo

	otrokovo mnenje kaj si otrok želi	otrokovega mnenja	delavcem	
B168	Da ne gledajo samo kaj morajo narediti	Pogled bolj široko	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
B169	Ne delajo razlik med otroci v rejništvu	Ne delanje razlik med otroci v rejništvu	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
B170	Da nimajo svojih ljubljencev	Ni priljubljenih otrok v rejništvu	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
B171	Otroci se zavedajo stvari	Zavedanje stvari	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo

Intervju 3:

Št. izjave:	Enota kodiranja (izjava):	Pojem:	Kategorija:	Tema:
C1	Nekje med 4 in 6 let	Starost	Vstop v rejništvo	Prihod v rejništvo
C2	Zamenjal dve rejniški družini	Menjava rejniških družin	Trajanje rejništva	Prihod v rejništvo
C3	Pri zadnji rejniški družini sem ostal okoli 16 let	16 let	Trajanje rejništva	Prihod v rejništvo
C4	Oče, ki je bil alkoholik	Alkoholizem	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
C5	Nisem iskal nobenega razloga v nobenem	Ne iskanje razloga	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
C6	Sprijaznil, da sem v rejništvu	Sprijaznjenje z rejništvom	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
C7	Edina želja takrat je bila, da spoznam brate, mamo in očeta	Želja po spoznanju matične družine	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
C8	Nisem čisto dojemal kaj se dogaja	Ne dojemanja kaj se dogaja	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
C9	Mi je bilo težko	Težko	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
C10	Matične družine se ne spominjam	Ne spominjanje matične družine	Doživljanje prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
C11	Od matične družine nisem dobil nobene podpore	Ne prejemanje podpore in pomoči s strani matične družine	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
C12	Oče je bil alkoholik in od njega ni bilo pričakovati nobene podpore in pomoči	Ne pričakovanje podpore in pomoči s strani očeta	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
C13	Od mame pa tudi ne, ker ni vedela kje sem	Ne pričakovanje podpore in pomoči s strani mame	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
C14	<i>(Kaj vam je bilo najbolj v pomoč?)</i> Nič, ker nisem dobil od nikogar nobene podpore in pomoči	Ne prejeta podpora in pomoč	Največja podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino

C15	Pričakoval sem pomoč od socialnih delavk, ki je nikoli nisem dobil	Pomoč socialnih delavcev	Dodatna podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
C16	Ko sem jim pisal, odgovor ki sem ga dobil pa je bil »potrpi še malo, bo boljše«	Odgovor socialnih delavcev »potrpi še malo, bo boljše«	Podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
C17	Potreboval pomoč in podporo socialnih delavk	Potreba po podpori in pomoči	Podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
C18	S časoma sem ugotovil, da se tudi na njih ne morem več obrniti	Ne prejemanje podpore in pomoči	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
C19	Moje življenje v rejniški družini je bilo težko	Težko življenje	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
C20	Ko se zaveš da nisi njihov otrok	Zavedanje, da nisi njihov otrok	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
C21	Delajo veliko razliko od ostalih njihovih otrok	Delanje razlik med otroci v rejništvu in biološkimi otroci	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
C22	Veliko odrekanj	Odrekanja	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
C23	Ogromno sem moral delati	Delanje	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
C24	Vse je letelo name	Opravljanja vsega dela	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
C25	Bil sem dekle za vse	Deklica za vse	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
C26	Zavedal sem se, da bom odraščal pri njih	Zavedanje o odraščanju v rejniški družini	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
C27	Da niso moji starši	Zavedanje, da niso moja matična družina	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
C28	Nisem čutil kakšne ljubezni do njih	Ni bila prisotna ljubezen do rejniške družine	Doživljanje rejniške družine	Življenje v rejništvu
C29	Dali so mi vedeti, da sem tuj otrok	Védstvo, da sem otrok v rejništvu	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
C30	Poskrbeli so, da sem odrasel, naredil šolo	Odrasel, narejena šola	Vloga rejniške družine	Življenje v rejništvu
C31	Ko sem bil dovolj star so rekli, da je čas da se odselim	Po polnoletnosti odslovili iz rejniške družine	Potek prehoda iz rejniške družine v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
C32	Bili samo ljudje, ki so mi dali hrano, streho nad glavo, no pa tudi delati sem moral več kot drugi	Materialne dobrine	Doživljanje rejniške družine	Življenje v rejništvu
C33	Ni bilo podpore	Ne prejemanje podpore in pomoči	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
C34	Njihov cilj je bil, da narediš šolo, da te spravijo do izobrazbe, potem pa veste kaj sledi...da se odseliš, ker nimajo več koristi	Cilj rejniške družine	Vloga rejniške družine	Življenje v rejništvu

	od tebe in od socialne			
C35	Starejši sin, ki je živel v sosednji vasi	Vrstnik iz sosednje vasi	Največja pomoč v času rejništva	Življenje v rejništvu
C36	Na njega sem se lahko obrnil za pogovor in kakšno pomoč	Podpora in pomoč vrstnika	Največja pomoč v času rejništva	Življenje v rejništvu
C37	Malo topline in ljubezni	Toplina, ljubezen	Dodatna podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
C38	Kakšna lepa beseda	Potreba po lepi besedi	Dodatna podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
C39	To kar potrebuje vsak otrok od staršev	Podpora in pomoč, ki jo potrebuje vsak	Dodatna podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
C40	Od matične družine nisem dobival nobene pomoči, ker niso vedeli kje sem	Ne prejemanje podpore in pomoči	Podpora in pomoč matične družine	Življenje v rejništvu
C41	Ni bilo nekega odnosa, ker so se rejniki in mama videli samo enkrat	Ni bilo odnosa	Negativen odnos	Odnos med matičnimi starši in rejniškimi starši
C42	Nisem hotel, da se srečujejo zato, ker že prvi obisk ni obrodil sadov	Prvi obisk ni obrodil sadov	Negativen odnos	Odnos med matičnimi starši in rejniškimi starši
C43	Pogovori niso bili taki kot morajo biti	Neustrezni pogovori	Negativen odnos	Odnos med matičnimi starši in rejniškimi starši
C44	Rejniki so se pretvarjali kako so dobri do mene	Pretvarjanje s strani rejnikov	Negativen odnos	Odnos med matičnimi starši in rejniškimi starši
C45	Bilo je veliko kritik in zelo malo pohval glede mene	Govorjenje negativnih stvari o otroku	Negativen odnos	Odnos med matičnimi starši in rejniškimi starši
C46	Mama je pa sama rekla, da ne bo hodila na obisk	Odločitev matične družine	Neprisotnost stikov z matično družino	Odnos med matičnimi starši in rejniškimi starši
C47	Je še brez izpita, denarja pa tudi ni bilo	Finančni problemi	Neprisotnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
C48	Do mene je imela dolgo pot	Dolga pot do rejniške družin	Neprisotnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
C49	Seveda, sem se počutil razpeto	Doživljanje razpetosti	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
C50	Počutil sem se kot žoga, ki si jo podajajo	Občutek žoge, ki si jo podajajo	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
C51	Rejniki so govorili eno, mama drugo, moj notranji glas pa mi je govoril naj poslušam mamo	Razpetost otroka	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino

C52	Ko sem jo spoznal sem dobil občutek ljubezni od prave mame	Občutek ljubezni	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
C53	Vedel sem na katero stran moram stopiti	Védstvo na katero stran stopiti	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
C54	Ker sem bil šoloobvezen sem se moral pretvarjati, da sem na strani rejnikov	Razlog za pretvarjanje – šoloobveznost	Soočanje z občutkom razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
C55	Pretvarjal sem se zato, da sem imel mir	Pretvarjanje	Soočanje z občutkom razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
C56	Velikokrat spraševali, če se slišim z mamo in ko sem rekel da se, sem poslušal razne zgodbe, kako ona ni prava mama ker me je zapustila, itd.	Moraliziranje	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
C57	Čez čas so se sprijaznili	Sprijaznjenje	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
C58	Za vikend lahko šel na obisk	Obiski čez vikend	Potek stikov	Stiki z matično družino
C59	Od rejnikov potreboval samo eno stvar, podporo in razumnost	Podpora, razumnost	Dodatna podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
C60	Morali bi se zavedati, da bom nekoč vseeno spoznal mamo	Zavedanje po spoznanju mame	Dodatna podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
C61	Da bi mi jo pomagali iskati	Pomoč pri iskanju mame	Dodatna podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
C62	Tak karakter sem, da vedno svojo pot uberem in naredim tako, da je meni v prid	Močan karakter otroka	Soočanje z občutkom razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
C63	Nisem se zaprl vase	Se ni zaprl vase	Soočanje z občutkom razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
C64	Nisem razgrajal	Ni razgrajal	Soočanje z občutkom razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
C65	Nisem bil problematičen otrok	Ne problematičen otrok	Soočanje z občutkom razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
C66	Bil sem še naprej tak kot sem bil, samo drugače sem gledal na vse	Pogled na stvari se spremeni	Soočanje z občutkom razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
C67	Rejniško družino sem	Pogled na rejniško	Soočanje z	Razpetost med

	od takrat dalje gledal kot na rejnike in nič drugega	družino	občutkom razpetosti	matično družino in rejniško družino
C68	Pred tem sem jih klical mama in ata, potem pa nič več	Pogled na rejniško družino	Soočanje z občutkom razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
C69	Obojestransko mišljenje in obnašanje se je spremenilo	Sprememba mišljenja in obnašanja	Soočanje z občutkom razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
C70	Imel sem veliko časa za razmišljanje in planiranje kaj bom po končanem šolanju	Načrtovanje prihodnosti	Soočanje z občutkom razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
C71	Na svojo biološko mamo sem gledal kot na svojo pravo mamo	Biološka mama – prava mama	Doživljanje matične družine	Življenje v rejništvu
C72	Pri njej pa nisem hotel živeti	Ni želje po bivanju z mamo	Doživljanje matične družine	Življenje v rejništvu
C73	Na obiske sem hodil, kaj več pa ne	Obiski	Doživljanje matične družine	Življenje v rejništvu
C74	Velikokrat rekla, da naj pridem k njej živeti, ko sem bil v krizi, pa nisem hotel	Ni želje po bivanju z mamo	Doživljanje matične družine	Življenje v rejništvu
C75	Hotel sem vse sam urediti	Želja po samostojnem urejanju stvari	Soočanje z občutkom razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
C76	Sem trmasta in odločna oseba	Trmast in odločen človek	Soočanje z občutkom razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
C77	Takega me je življenje v rejništvu naredilo	Izoblikovanje identitete	Soočanje z občutkom razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
C78	Ko sem spoznal mamo in ko sva imela stike, mi je bilo lepo	Pozitivno doživljanje ob spoznanju mame in stikih	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
C79	Za par let malo stike prekinila, tokrat iz moje strani	Prekinitev stikov z mamo	Potek stikov	Stiki z matično družino
C80	Da ji nisem delal skrbi	Ne delanje skrbi mami	Potek stikov	Stiki z matično družino
C81	Po tujini sem veliko delal	Delo po tujini	Potek stikov	Stiki z matično družino
C82	Z mamo sem prišel prvič v stik pri 17. Letih	Prvi stik z mamo pri 17. Letih	Prvi stik z matično družino	Stiki z matično družino
C83	Do najinega prvega srečanja pa sva bolj po telefonu komunicirala	Komuniciranje preko telefona	Potek stikov	Stiki z matično družino
C84	Očeta nikoli nisem spoznal	Ne poznavanje očeta	Ne prisotnost stikov	Stiki z matično družino
C85	Pomemben dober odnos	Dober odnos	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino

C86	Pogovor in odkritost z obeh strani	Pogovor, odkritost	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
C87	Stiki s starši se mi zdijo zelo pomembni	Pomembnost stikov z matično družino	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
C88	Ne da nadoknaditi zamujenega	Ni možnosti nadoknadenja stvari	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
C89	Lahko pa prihodnost narediš lepšo, sebi in staršem	Stiki dobri za naprej	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
C90	Od svojega 18. leta naprej sem mamo redno obiskoval	Stiki z mamom od 18. leta naprej	Pogostost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
C91	Brez vednosti socialne, ki mi je prepovedala obisk dokler sem šoloobvezen in pri rejnikih	Prepoved stikov z matično družino	Potek stikov	Stiki z matično družino
C92	Vsekakor, bi si želel več stikov	Želja po več stikih	Želja po več stikih z matično družino	Stiki z matično družino
C93	Spoznal sem starejša brata	Starejša brata	Prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
C94	Stiki so se kmalu odtujili	Odtujitev stikov	Prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
C95	Preveč ljubosumna name kot najmlajšega brata	Ljubosumnost bratov	Prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
C96	Zelo pomembno, da vzdržuješ stike z vso družino	Pomembnost vzdrževanja stikov	Pomembnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
C97	Ce želijo ostali člani	Upoštevanje ostalih članov družine	Pomembnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
C98	Se ne spomnim, da bi imeli individualne projektne skupine	Ni bilo individualne projektne skupine	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
C99	Ni bilo ravno velika pomoč	Ni bilo podpore in pomoči s strani socialnih delavcev	Podpora in pomoč socialnih delavcev	Socialno delo
C100	Vsako leto za Božič obiskali	Obisk socialne delavke ob Božiču	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
C101	S časoma sem ugotovil, da je to bolj službeni obisk kot kar koli drugega	Službeni obisk	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
C102	Prehoda iz rejniške družine v matično družino ni bilo	Ni bilo prehoda iz rejniške družine v matično družino	Ni vrnitve v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
C103	Sem se moral odseliti po končanem šolanju	Odhod po končanem šolanju	Ni vrnitve v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
C104	Šel sem v Škofjo Loko, kjer sem se šolal	Šolanje	Ni vrnitve v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
C105	Bil sem vesel, da sem šel	Vesetje ob odhodu iz rejniške družine	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
C106	Prisoten strah, da grem živeti na svoje	Strah ob odhodu iz rejniške družine	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino

C107	Brez stanovanja, službe in z zelo malo denarja	Stanovanjski, brezposelni in finančni problemi	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
C108	Najtežje bilo pa zapustiti kraj, ki mi je bil zelo všeč	Zapustiti kraj	Najtežja stvar pri odhodu iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
C109	Zapustiti veliko prijateljev	Zapustiti prijatelje	Najtežja stvar pri odhodu iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
C110	Ko sem se odselil, sem še malo spremljal rejniški sistem, sedaj pa že dolgo ne	Spremljanje rejniškega sistema	Pogled na rejniški sistem	Rejniški sistem
C111	Zamerilo se mi je	Zamera	Pogled na rejniški sistem	Rejniški sistem
C112	Ta sistem je mimo	Negativen pogled	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem
C113	Najlažje je otroka dati tuji družini, nadzirati pa ne	Premajhen nadzor	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem
C114	Premalo nadzora nad rejniki in seveda tudi rejenci	Premajhen nadzor	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem
C115	Zavedam se, da je veliko otrok, ki rabijo nadomestno družino	Zavedanje o velikem števil otrok v rejništvu	Pogled na rejniški sistem	Rejniški sistem
C116	Da je premalo delavk, delavcev na centrih za socialno delo	Premajhna kapaciteta zaposlenih na centru za socialno delo	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem
C117	Da je težko nadzirati vse skupaj	Težko nadzirati rejništvo	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem
C118	Večja kontrola rejnikov	Kontrola rejnikov	Potrebne spremembe	Rejniški sistem
C119	Če gre otrok v drugo regijo, da se centri za socialno delo med seboj povežejo	Povezovanje centrov za socialno delo	Potrebne spremembe	Rejniški sistem
C120	Izmenjujejo informacije	Medsebojno komuniciranje	Potrebne spremembe	Rejniški sistem
C121	Pri meni centra za socialno delo nista komunicirala med seboj	Ne komuniciranje med centri za socialno delo	Pomanjkljivost socialnega dela	Socialno delo
C122	Velikokrat klical na center za socialno delo X in sem dobil odgovor, da moram svojo socialno delavko na center za socialno delo Y klicati	Pošiljanje od enega centra za socialno delo do drugega	Pomanjkljivost socialnega dela	Socialno delo
C123	Od takrat me je minilo kogar koli klicati	Izguba želje po telefoniranju	Pomanjkljivost socialnega dela	Socialno delo
C124	V času rejništva so mi bili najbolj v pomoč šport	Šport	Največja pomoč v času rejništva	Življenje v rejništvu
C125	Prijatelji	Prijatelji	Največja pomoč v času rejništva	Življenje v rejništvu
C126	Takrat sem pozabil na	Bil srečen in pozabil	Največja pomoč v	Življenje v

	vse in bil srečen	na vse	času rejništva	rejništvu
C127	Od socialnih delavcev bi potreboval večjo podporo	Potreba po večji podpori	Dodatna podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
C128	Ni bilo pa lepo, da so se pretvarjali da jim je mar zame	Pretvarjanje	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
C129	Socialni delavci naj odprejo oči	Odpreti oči	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
C130	Prisluhnejo otrokom, ki so v rejniških družinah	Prisluhniti otroku	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
C131	Ne pa da slepo zaupajo rejnikom	Ne smejo slepo zaupati rejnikom	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo

Intervju 4:

Št. izjave:	Enota kodiranja (izjava):	Pojem:	Kategorija:	Tema:
D1	Star sem bil 2 leti	Starost	Vstop v rejništvo	Prihod v rejništvo
D2	<i>(Torej se o samem prehodu iz matične družine v rejniško družino verjetno ne spomnite?)</i> Ne, sam se ne spomnim	Ne spominjanje	Doživljanje prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
D3	Po pripovedovanju rejniških staršev	Pripovedovanje rejniških staršev	Doživljanje prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
D4	Pripeljali k njim domov	Pripeljali k rejniški družini	Potek prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
D5	Oni so se tam v kuhinji dogovarjali ali bom ostal pri njih ali ne in sem kar tam ostal	Dogovarjanje o rejništvu	Potek prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
D6	Do konca šolanja	Konec šole	Trajanje rejništva	Prihod v rejništvo
D7	Pa še potem sem imel tam naprej stalno prebivališče	Stalno prebivališče pri rejniški družini	Ni vrnitve v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
D8	<i>(Nazaj v matično družino se potem niste vrnili?)</i> Ne	Ni bilo prehoda iz rejniške družine v matično družino	Ni vrnitve v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
D9	Oče šel nazaj k bivši partnerki	Oče vrnil k bivši partnerki	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
D10	Moja mama pa je šla nekam v Nemčijo	Odhod mame v tujino	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
D11	Moja mačeha pa je mene dala na center	Mačeha dala na center za socialno delo	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
D12	Rekla da ona za tri ne more skrbeti	Ni možnosti preživljanja treh otrok	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
D13	Ob odhodu se verjetno	Ni bilo zavedanja	Doživljanje prehoda	Prehod iz

	nisem veliko zavedal		iz matične družine v rejniško družino	matične družine v rejniško družino
D14	Od kar vem, sem vedel da sem v rejniški družini	Védstvo o rejništvu od samega začetka	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D15	So nas vedno enako obravnavali	Enakovredno obravnavanje	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D16	Včasih je kdo rekel, »ta pa ni vaš otrok« in so oni rekli, »ne on je tudi naš«	Sprejetje otroka za svojega	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D17	Center za socialno delo me je včasih spraševal ali želim spoznati svojo biološko družino, sorodnike	Vprašanje o želji spoznanja svoje matične družine	Vzpodbujanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D18	Jaz sem rekel, da nimam zamer in nimam pričakovanj in enkrat ko odrastem mogoče sam raziščem	Ni želje po spoznanju matične družine	Vzpodbujanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D19	Sprejmeš to vlogo enostavno kot boljšo možnost, boljšo opcijo	Sprejetje vloge otroka v rejništvu kot boljšo možnost	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
D20	Za drugo opcijo sploh nisem vedel in se s tem nisem obremenjeval	Ne obremenjevanje z drugo možnostjo	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
D21	Prve socialne delavke se tako dobro ne spomnim	Ne spominjanje prve socialne delavke	Podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
D22	Od 9. leta naprej pa je bila druga socialna delavka, kateri še sedaj pravim moja socialna delavka	Moja socialna delavka	Podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
D23	Bila en zaupnik	Zaupnik	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
D24	Prišla je večkrat k nam	Pogosti obiski	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
D25	Bila tudi zagreta organizatorica druženj za rejniške otroke	Organizatorica druženj za rejniške otroke	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
D26	Hodili skupaj v planine	Planine	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
D27	Kakšna prednovoletna srečanja	Prednovoletna srečanja	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
D28	Jaz neke druge vloge ne vidim	Ni druge vloge	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
D29	<i>(Bi še kaj drugo takrat potrebovali od nje?)</i> Ne	Zadostna podpora in pomoč	Dodatna podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
D30	Meni je bilo dovolj to kar sem dobil	Zadostna podpora in pomoč	Dodatna podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
D31	Nikoli niso drezali v mene	Upoštevanje otroka	Glas otroka	Socialno delo
D32	Če sem nekaj rekel da trenutno ne, so me	Upoštevanje otroka	Glas otroka	Socialno delo

	pustili			
D33	Smo dobro shajali	Shajanje med otrokom in socialnim delavcem	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
D34	Smo se dobro razumeli	Razumevanje med otrokom in socialnim delavcem	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
D35	Jaz sem eden tistih, ki vedno opisujem to kot pozitivno	Dobra izkušnja rejništva	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D36	Moja izkušnja je dobra	Dobra izkušnja rejništva	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D37	Imam še sedaj z vsemi stike	Ohranitev stikov	Ohranjanje stikov z rejniško družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
D38	Njihovi sorodniki so tudi moji sorodniki	Sorodniki	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D39	Najbolj pomembno je to, da ne delaš razlik kot rejnik	Rejniki ne delajo razlik	Vloga rejniške družine	Življenje v rejništvu
D40	Oni jih niso delali	Ne delanje razlik med otroci	Vloga rejniške družine	Življenje v rejništvu
D41	Ko je bilo potrebno delati na kmetiji smo delali vsi, ker je bila manjša kmetija, če se je kam šlo smo šli vsi, če smo kaj dobili smo si razdelili	Enakopravnost	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D42	Bilo zelo enakopravno	Enakopravnost	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D43	To je tisto kar ti da potem vedeti in dobiš neko čustveno zavetje	Čustveno zavetje	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D44	Tisto kar potrebuješ, skrb za šolo, za delo	Pridobitev skrbi za šolo in delo	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D45	Bila je kar stroga vzgoja	Stroga vzgoja	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D46	Delovne navade dobiš	Pridobitev delovnih navad	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D47	Imel sem eno priložnost normalno se razvit	Priložnost razvijanja v odraslega človeka	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D48	Šolat se	Šolanje	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D49	Tisto kar je bilo treba narediti, so nas pri tem spodbujali	Spodbujanje	Vloga rejniške družine	Življenje v rejništvu
D50	To je bila moja družina	Moja družina	Doživljanje rejniške družine	Življenje v rejništvu
D51	Nisem sploh razmišljal o tem, da je to neka moja druga družina	Ne razmišljanje o rejniški družini kot drugi družini	Doživljanje rejniške družine	Življenje v rejništvu
D52	Da ne bi bil del te družine	Ne razmišljanje o ne pripadnosti v rejniški družini	Doživljanje rejniške družine	Življenje v rejništvu
D53	V otroštvu mogoče	Zafrkavanja s strani	Življenje v rejniški	Življenje v

	kdaj se je zgodilo, da so bile predvsem kdaj med vrstniki kake komplikacije, češ »ti pa si socialen«	vrstnikov	družini	rejništvu
D54	Jaz jima vedno rečem ata in mama	Ata in mama	Doživljanje rejniške družine	Življenje v rejništvu
D55	Nisem imel časa se ukvarjati z tem oziroma razmišljati o tem kot o neki tragediji, o težavah ki jih imam, zakaj nisem s starši	Ne razmišljanje o rejništvu	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D56	Očitno niti staršev nisem toliko pogrešal	Ni pogrešanja matične družine	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D57	Jaz sem od začetka zelo zagovarjal, da stikov ne	Ne zagovarjanje stikov	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D58	Če so stiki v korist otroka, predvsem so lahko v kakšno čustveno korist	Stiki kot čustvena korist	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D59	Dostikrat so te družine že tako demontirane, poškodovane da neke druge oblike pomoči biološka družina otroku itak ne zmore nuditi	Ni možnosti nudenja druge podpore in pomoč	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D60	Če so čustveno navezani potem sem jaz, da stiki so	Čustvena naveza	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D61	Če ne prihaja do težav	Ni težav	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D62	Če pa so zaradi stikov otroci pod stresom, pridejo iz stikov nervozni, jezni, razočarani, potem pa je potrebno razmisliti o stikih	Stiki kot negativen vpliv na otroka	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D63	Jaz sem zelo glede tega, eni pravijo mogoče konzervativen	Konzervativen pogled	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D64	Sedaj pa vsi samo stiki, stiki, stiki, samo stiki pod prisilo absolutno ne	Stiki pod prisilo niso primerni	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D65	Mora biti obojestransko strinjanje, interes	Obojestranski interes	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D66	Morajo se potruditi za stike tudi starši	Za stike se trudi tudi matična družina	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D67	Priti na stike trezni	Priti na stike ne alkoholizirani	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D68	V normalni kondiciji	Priti na stike v normalni kondiciji	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D69	Ne poskusiti	Ne pregovarjanje	Pomembnost stikov	Stiki z matično

	pregovarjati otroka v nekaj	otrok	z matično družino	družino
D70	Ne tekmovati z rejniško družino	Ne tekmovalnost	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D71	Sam jih nisem pogrešal	Stiki ne pogrešani	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D72	Sedaj ko sem že odrasel spoznal sestre ter njune družine in se tudi z njimi srečujem	Spoznanje sester	Prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
D73	Spoznal sem tudi nekaj stricev	Spoznanje stricev	Prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
D74	Neke velike želje nisem imel	Ni bilo velike želje	Ne prisotnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D75	Očitno nisem nič pogrešal	Imeti vse potrebno	Ne prisotnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D76	Očitno sem tukaj imel vse kar sem rabil	Imeti vse potrebno	Ne prisotnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D77	Mogoče sem bil tudi ponosen	Prisoten ponos	Ne prisotnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D78	Če pogledam nazaj, meni ni žal	Ni žal, da ni bilo stikov	Ne prisotnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D79	Mene so včasih vprašali, ne direkt »tvoji bi radi imeli stike s teboj«, ampak so rekli »a bi ti mogoče želel spoznati starše«	Vprašanje po želji spoznanja matične družine	Spodbujanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D80	Sem rekel ne, ko bo enkrat čas, bom že	Ni želje po spoznanju matične družine	Spodbujanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D81	Po navadi socialni delavec	Socialni delavec	Spodbujanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D82	Smo včasih tudi o tem debatirali doma	Pogovor v rejniški družini	Spodbujanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D83	Na faksu sem spoznal nečakinjo	Nečakinja	Prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
D84	Spoznal tudi eno teto, ki živi na Bledu	Teta iz Bleda	Prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
D85	Eno teto v Mariboru oziroma strica	Teta iz Maribora	Prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
D86	V Prlekiji imam enega strica	Stric iz Prlekije	Prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
D87	Pri malemu otroku, ki se tega ne zaveda mogoče to ni tako pomembno	Ni tako pomembno	Pomembnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
D88	Pri onih večjih ki se vsega zavedajo, pa če imajo željo, interes, ja	Stiki če je želja, interes	Pomembnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
D89	Tudi pri malemu otroku, če je vse urejeno, če je v korist	Stiki, če so v korist	Pomembnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
D90	Korist lahko samo čustvena	Čustvena korist	Pomembnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
D91	Da ni v škodo otroka ki potem trpi, je še bolj razpet	Stiki niso v škodo otroku	Pomembnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
D92	Ni prav, da se idealizira matično	Ne idealiziranje matične družine	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino

	družino			
D93	(ni prav) da se govori da je vse v redu	Ne govoriti, da je vse v redu	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D94	Ne smeš pa spet kritizirati	Ne kritiziranje matične družine	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D95	Eno realno oceno na neki normalen način je potrebno otroku dati	Realna ocena	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D96	Neko sliko te družine	Realna slika družine	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D97	Mogoče je včasih celo poučno da otrok vidi, da so starši v takem stanju da niso sposobni skrbeti za otroka	Videnje na lastne oči	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
D98	Otrok ki gre v rejništvo, da bo to rejništvo dobro preživel, je potrebno da sprejme svojo novo vlogo	Sprejetje nove vloge	Ne sprejemanje rejništva	Življenje v rejništvu
D99	Če te vloge ne sprejme, če se ne sprijazni, če je ves čas žalosten, jezen in se ne najde na čustveni ravni s to družino, potem taka zgodba rejništva tudi ne more uspeti	Ni možnosti za uspeh rejništva	Ne sprejemanje rejništva	Življenje v rejništvu
D100	Potem poskuša prihajati nazaj k svojim preko stikov	Vračanje k matični družini preko stikov	Ne sprejemanje rejništva	Življenje v rejništvu
D101	Lahko ima tudi kakšne lažne obljube, idealizirane	Lažne obljube	Ne sprejemanje rejništva	Življenje v rejništvu
D102	Je zmeden	Zmedenost	Ne sprejemanje rejništva	Življenje v rejništvu
D103	Potem se še težje sprijazni in vživi v to družino	Težja sprijaznjenost z rejništvom	Ne sprejemanje rejništva	Življenje v rejništvu
D104	Socialni delavec ima težko nalogo. On mora izbrati neko družino, v katero bo otrok notri sodil	Izbira primerne družine za otroka	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
D105	Verjetno sem to sprejel, ker sem bil mali	Sprejetje nove vloge	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D106	Ni bilo verjetno druge možnosti	Ni druge možnosti	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D107	Ko sem bil že tako velik, da sem se zavedal, sem razmišljal in tako dalje, kot del te družine	Sprejetje rejniške družine	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D108	Bil enostavno zadovoljen	Zadovoljstvo z rejniško družino	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D109	Nisem pa imel nobenih	Ni zamer do matične	Doživljanje matične	Življenje v

	zamer	družine	družine	rejništvu
D110	Ni bilo individualne projektne skupine	Ni individualne projektne skupine	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
D111	Tu pa tam so prišli pogledat družino	Obisk v rejniški družini	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
D112	Jaz sem tu pa tam šel na center	Obisk na centru za socialno delo	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
D113	Imeli neko skrb za otroka	Skrb za otroka	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
D114	Preverjali so če je uspeh v redu	Šolski uspeh	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
D115	Če je zdravje v redu	Zdravje	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
D116	Če je počutje v redu	Počutje	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
D117	Če se dobro razumete	Razumevanje	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
D118	Vsako leto sem na center nesel izkaz	Nošenje šolskega izkaza	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
D119	Da bi se družili pa tak, pa ne	Ni bilo druženja	Pomanjkljivost socialnega dela	Socialno delo
D120	To je bilo samo takrat, ko sem bil najstnik. Takrat smo šli na kakšne dogodke	Druženje v času najstništva	Pomanjkljivost socialnega dela	Socialno delo
D121	<i>(Kaj pa načrtovanje vaše prihodnosti, kaj se bo zgodilo ko boste končali z rejništvom, ali je možnost vrnitve nazaj v matično družino?)</i> O tem ni bilo govora	Ni bilo načrtovanja prihodnosti, možnosti vrnitve v matično družino	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
D122	Bolj smo se pogovarjali kako naprej	Pogovor kako naprej	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
D123	Glede mojega poklica	Pogovor o poklicu	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
D124	Poskušali so pomagati najti kaj me zanima	Pomoč pri iskanju poklica	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
D125	So me upoštevali, če sem rekel ja ali ne	Upoštevanje otroka	Glas otroka	Socialno delo
D126	Ne spomnim se primera, da me kdaj ne bi upoštevali	Ne spominjanje primera neupoštevanosti	Glas otroka	Socialno delo
D127	Nikoli nisem bil pred dejstvom, da moram oditi, ker nimamo več rejništva	Ni bilo odhoda	Ni vrnitve v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
D128	Ko sem jaz bil v rejništvu, je bilo rejništvo samo do 18. leta – še ni bilo Zakona o izvajanju rejništva	Rejništvo do 18. leta	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
D129	Socialna delavka je vsako leto podaljševala pogodbo, na podlagi dokazila o šolanju	Podaljševanje rejništva	Vloga socialnega delavca	Socialno delo

D130	Pri rejniški družini sem si zgoraj naredil eno sobo ven, spalnico kupil, računalniško mizo in to še je vse tam	Lastna soba pri rejniški družini	Ohranjanje stikov z rejniško družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
D131	Mama in ata še zdaj rečeta, da je to moja soba in da me čaka, če se kaj zalomi	Lastna soba pri rejniški družini	Ohranjanje stikov z rejniško družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
D132	Sam sem aktiven na tem področju – v Rejniškem društvu	Aktivnost v Rejniškem društvu	Pogled na rejniški sistem	Rejniški sistem
D133	Sam sistem, formalno kar se tiče je dober	Dober rejniški sistem	Pogled na rejniški sistem	Rejniški sistem
D134	Veliko bolj primerljivo dober z mednarodno drugimi sistemi rejništva	Primerljivo dober z mednarodno drugimi sistemi rejništva	Pogled na rejniški sistem	Rejniški sistem
D135	Veliko se je izboljšalo v tem času, od kar sem jaz bil rejenec	Izboljšanja	Pogled na rejniški sistem	Rejniški sistem
D136	Predvsem kar se pogojev tiče	Izboljšanja glede pogojev	Prednost rejniškega sistema	Rejniški sistem
D137	Na primer, da je lahko rejenec nekdo, ki se po 18. letu šola	Rejništvo po polnoletnosti	Prednost rejniškega sistema	Rejniški sistem
D138	V praksi na primer niso upoštevali, našega predloga glede preživnine	Predlog glede preživnine	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem
D139	Predlagali, da preživnino, če je v biološki družini določena, terja država preko preživninskega sklada, rejnina pa ostane celotna rejniški družini	Predlog glede preživnine	Potrebne spremembe	Rejniški sistem
D140	Sistem pa je tak, da če je preživnina določena, se rejnina za tisti del zmanjša, tudi če se preživnina v praksi ne plača	Praksa glede preživnine	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem
D141	Pridemo do spora, rejniška družina, matična družina zaradi preživnine	Spor zaradi preživnine	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem
D142	Tudi poimenovanje sedaj namesto rejenci, rejenke, so sedaj otroci v rejništvu	Poimenovanje	Prednost rejniškega sistema	Rejniški sistem
D143	Neke stvari smo izboljšali mogoče še je kakšna stvar, na primer bili smo še pri naslovu otroka	Stalni naslov prebivališča	Potrebne spremembe	Rejniški sistem
D144	Ko sem jaz še bil v rejništvu, sem imel stalni naslov pri	Stalni naslov prebivališča	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem

	rejniški družini, sedaj pa imajo otroci naslov pri biološki družini			
D145	Prihaja včasih do težav ker, ko pride do kakšne pravice ki jo občina zagotavlja, jo zagotavlja samo občanom	Problem pridobivanja pravic	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem
D146	Kar pa se dela tiče mislim, da je več vstopne kontrole	Več vstopne kontrole	Prednost rejniškega sistema	Rejniški sistem
D147	Da so strožji pogoji	Strožji pogoji	Prednost rejniškega sistema	Rejniški sistem
D148	Da je neko izobraževanje	Izobraževanja	Prednost rejniškega sistema	Rejniški sistem
D149	Preverjanje	Preverjanja	Prednost rejniškega sistema	Rejniški sistem
D150	Poučevanje, da prideš pripravljen kot rejnik	Izobraževanja	Prednost rejniškega sistema	Rejniški sistem
D151	Rejniške družine niso terapevtske družine z vsemi znanji, ampak morajo imeti enostavno neki interes, da pomagajo nekemu otroku	Interes rejniških družin	Pogled na rejniški sistem	Rejniški sistem
D152	Ne morejo biti v ozadju neki njihovi lastni interesi	Interes rejniški družin	Pogled na rejniški sistem	Rejniški sistem
D153	Doma absolutna podpora domačih – rejniške družine	Podpora rejniške družine	Največja pomoč v času rejništva	Življenje v rejništvu
D154	Sestra je bila v šoli zelo dobra in mi je pri tem pomagala	Pomoč sestre pri šoli	Največja pomoč v času rejništva	Življenje v rejništvu
D155	Druženja	Neformalna druženja	Največja pomoč v času rejništva	Življenje v rejništvu
D156	To sedaj pogrešam pri rejništvu predvsem – druženja	Neformalna druženja	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem
D157	Socialni delavci so zelo zasedeni z nekimi birokratskimi in administrativnimi stvarmi	Problem birokracije	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem
D158	Ogromno imajo nekega drugega dela	Problem zasedenosti	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem
D159	Premalo kakovostnega časa preživljenega z rejniško družino in otroci iz rejništva	Premalo kakovostnega časa	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem
D160	Tega nekega dodatnega ni nič. Dodatno sedaj delamo rejniška društva	Premalo dodatnega dela	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem
D161	Tudi problem odgovornosti je sedaj že tukaj	Problem odgovornosti	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem
D162	Mogoče v tej novejši	Ni navezanosti s	Pomanjkljivost	Rejniški sistem

	dobi nimajo take navezanosti s strokovnimi delavci	strokovnimi delavci	rejniškega sistema	
D163	V teh neformalnih družjenih se malo bolj povežemo	Neformalna družjenja	Potrebne spremembe	Rejniški sistem
D164	V pisarni se je težko	Težja možnost povezovanja	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem
D165	V tistih primerih, ko gre za odvzem je po navadi socialni delavec tisti grdi raček, ki je odvzem naredil in je potem težko v njem najti zaupno osebo, nekoga ki bi ti pomagal, s katero se boš zblížal	Odvzem otroka zavira možnost povezovanja	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem
D166	Da delo opravljajo z veseljem	Veselje do dela	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
D167	Da so za tako vrsto dela	Potreben določen tip človeka za opravljanje rejništva	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
D168	Da jih to zanima	Zanimanje za to delo	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
D169	Da jim je to všeč	Zadovoljstvo do dela	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
D170	Da poleg neke redne skrbi, ki jo morajo priskrbeti, da poskusijo še neformalno biti povezani z otroci, z družinami	Neformalna povezanost z otroci v rejništvu	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
D171	Čim več stikov z otroci	Čim več kontakta z otroci v rejništvu	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
D172	Ni potrebno vsak dan hoditi na obisk, ampak več kot enkrat na leto pa je lepo	Obiski otrok v rejništvu	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
D173	Problem je, da so po navadi časovno omejeni	Problem časovne omejenosti	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo

Intervju 5:

Št. izjave:	Enota kodiranja (izjava):	Pojem:	Kategorija:	Tema:
E1	9 mesecev	Starost	Vstop v rejništvo	Prihod v rejništvo
E2	Do 18. leta	Polnoletnost	Trajanje rejništva	Prihod v rejništvo
E3	Starša me nista mogla preživljati	Ni možnosti preživljanja	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
E4	Nista me dala dejansko v ustanovo, ali da bi me dala pred pošto, trgovino, ampak sta me dala v gozd tako, da so me morali iskati	Oddaja otroka	Potek prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
E5	(Od koga pa ste izvedeli ta razlog, da	Rejniški starši povedali razlog in	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo

	<i>vas nista mogla preživljati in sta vas zato dala v rejništvo?)</i> Od rejniških staršev	način prihoda v rejniško družino		
E6	Jaz sploh nisem vedel, da sem v rejništvu	Ni bilo védstva o rejništvu	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvu	Prihod v rejništvo
E7	V 2. razredu je pravi oče prišel v šolo in mi prinesel zdravstveno kartico in poleg mi je dal 2000 jurjev	Dogodek, ki je razkril dejstvo o rejništvu	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
E8	Jaz sem vedno nanje gledal kot na prave starše	Prava starša	Doživljanje rejniške družine	Življenje v rejništvu
E9	Tudi dandanes ju imam za prava starša	Prava starša	Doživljanje rejniške družine	Življenje v rejništvu
E10	Sem že od malega tukaj in me ni nekako motilo ali kar koli, ko sem izvedel	Ni motilo dejstvo o rejništvu	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
E11	Sprejel enostavno tak...preprosto	Enostavno	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
E12	Z njihove strani (rejniških staršev) sem imel nudeno najboljše	Nudeno vse potrebno	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
E13	Tisto kar sem potreboval – ljubezen	Ljubezen	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
E14	Da te ima nekdo rad	Biti ljubljen	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
E15	Z strani rejnikov sem imel veliko podpore	Podpora rejnikov	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
E16	Pokazali so mi, da sem dobrodošel	Izkazovanje dobrodošlosti	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
E17	Me vzljubili kot svojega otroka	Sprejetje za svojega otroka	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
E18	Mi nudili ljubezen	Ljubezen	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
E19	Toplino	Toplina	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
E20	Z strani socialnih delavcev pa ne vem. Nanje sem vedno gledal kot na uradno osebo	Uradna oseba	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
E21	Nisem imel občutka, da jih potrebujem	Ni občutka potrebe po podpori in pomoči	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
E22	Imel sem lepo življenje	Lepo življenje	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu

E23	Rejniški starši so me sprejeli za svojega	Sprejetje za svojega	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
E24	Živim še sedaj pri njiju	Bivanje pri rejniški družini	Ni vrnitve v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
E25	Dejstvo, da sem v rejništvu, ni zame ničesar spremenilo	Ni sprememb	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
E26	Na rejniške starše še sedaj gledam kot na edino mamo in očeta	Mama in oče	Doživljanje rejniške družine	Življenje v rejništvu
E27	Rejnica mi je zelo pomembna oseba	Pomembna oseba	Doživljanje rejniške družine	Življenje v rejništvu
E28	V mojem življenju vedno spodbujala in motivirala	Spodbuda in motivacija	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
E29	V njej sem vedno našel osebo s katero se lahko pogovarjam in ki me posluša	Oseba za pogovor	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
E30	Rejnica je bila moja zaupnica	Zaupnica	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
E31	Veliko mi je svetovala	Svetovanje	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
E32	Njeni pogovori so mi bili v veliko pomoč	Pogovori	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
E33	Me je motivirala, da sem nadaljeval šolanje in da sem končal srednjo šolo	Motivacija za nadaljnjo šolanje	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
E34	Me je spodbujala, da sem postal nekaj v življenju	Spodbujanje s strani rejniške družine	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
E35	Biološki oče se je z rejnico videl samo enkrat in sicer na pogrebu moje biološke mame	Stik med matičnim očetom in rejniško mamo	Negativen odnos	Odnos med matično družino in rejniško družino
E36	Jaz si nisem želel iti	Ni želje po stikih	Ne prisotnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
E37	Stikov nikoli ni bilo	Ne prisotnost stikov	Ne prisotnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
E38	Biološka starša nikoli nista pristopila do mene	Ni bilo pristopa matične družine do otroka	Ne prisotnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
E39	Želel bi si, da bi oče pristopil do mene, ali mi za rojstni dan poslal voščilnico	Želja po pristopu očeta	Ne prisotnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
E40	Mogoče bi to pomagalo, da bi vzpostavila neki odnos	Vzpostavitev odnosa	Ne prisotnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
E41	Jaz ga dojemam kot nekega tujca	Oče kot tujec	Doživljanje matične družine	Življenje v rejništvu
E42	Pri 18. letih sem si spremenil priimek, v priimek rejnikov	Sprememba priimka	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
E43	Stiki se mi zdijo zelo pomembni za otroka	Pomembni	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino

E44	V mojem primeru si sam stikov nisem želel	Ni želje po stikih	Ne prisotnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
E45	Sem si sam v sebi želel, da bi biološki starši pristopili do mene, da bi mi povedali, zakaj so me oddali oziroma pustili na tak način kot so me	Želja po stikih zaradi obrazložitve načina oddaje otroka v rejništvo	Ne prisotnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
E46	Ne nisem imel stikov z razširjeno družino	Ni stikov z razširjeno družino	Ne prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
E47	Nikogar ne poznam	Ne poznavanje	Ne prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
E48	Zdijo se mi zelo pomembni	Pomembni	Pomembnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
E49	Zaradi okoliščin v kateri biva otrok	Okoliščina otroka	Pomembnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
E50	Pogovarjali smo se o splošnih stvareh	Splošne stvari	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
E51	Kako je v šoli	Šola	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
E52	Če imam kakšne težave	Težave	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
E53	Občasno so me vprašali, če si želim imeti stike s starši	Stiki s starši	Spodbujanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
E54	Enkrat na mesec	Mesečno enkrat	Pogostost individualnih projektnih srečanj	Individualna projektna skupina
E55	Ni mi bilo prijetno	Negativen odnos do individualne projektne skupine	Doživljanje individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
E56	Vedno spomnili na dejstvo, da sem v rejništvu	Spominjanje na obstoj rejništva	Doživljanje individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
E57	Želel nekam potlačiti in pozabiti na to	Potlačitve in pozaba obstoja rejništva	Doživljanje individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
E58	S tem sem se vedno spomnil kako so me biološki starši oddali, kar me še danes boli	Boleč spomin	Doživljanje individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
E59	S tem, ko pa sem vedno šel na center za socialno delo pa so me spomnili na vse to	Spominjanje na boleč spomin	Doživljanje individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
E60	Zdela to brezvezna srečanja	Nepotrebna srečanja	Doživljanje individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
E61	Vsega nisem socialni delavki povedal	Ni zaupanja do socialne delavke	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
E62	<i>(V kolikšni meri bi ocenili, da je bil upoštevan vaš glas v individualni projektni skupini?)</i> Delno ja in ne	Upoštevanje otrokovega glasu	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
E63	V navzkrižje smo si prišli pogosto v	Ne upoštevanje otrokovega glasu	Glas otroka v individualni	Individualna projektna skupina

	primerih žuranja, punc in podobno		projektni skupini	
E64	Naša pričakovanja razlikovala	Razlikovanje pričakovanj	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
E65	Vedno znova mi je socialna delavka govorila, da se moram zavedati da sem v rejništvu in da moram paziti in končati šolo. V glavnem vedno znova to opozarjanje, v rejništvu si	Opozarjanja na rejništvo	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
E66	Moj glas upoštevan pa je na primer glede šolanja dalje	Upoštevanje otroka	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
E67	Glas otroka, da se upošteva je pomembno že zaradi počutja dejanj	Upoštevanje otroka zaradi počutja dejanj	Pomembnost upoštevanosti otrokovega glasu	Individualna projektna skupina
E68	Pomembno se mi zdi, da otroka ne dajo nekam v družino kjer mu ne bi bilo všeč ali mu ne bi odgovarjalo	Pomembno počutje otroka v rejniški družini	Pomembnost upoštevanosti otrokovega glasu	Individualna projektna skupina
E69	Pomembno je tudi kakšen je odnos med ljudmi	Pomemben odnos med ljudmi	Pomembnost upoštevanosti otrokovega glasu	Individualna projektna skupina
E70	Nikoli ni bilo nobenih strokovnjakov	Nepripravnost drugih strokovnjakov v individualni projektni skupini	Prisotnost drugih strokovnjakov	Individualna projektna skupina
E71	Jaz, socialna delavka in rejniška starša	Prisotni člani v individualni projektni skupini	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
E72	Socialna delavka je včasih prišla domov pogledat kako sem	Preverjanje počutja v rejniški družini	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
E73	Če se razumemo	Preverjanje razumevanja med rejniško družino in otrokom	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
E74	Če je vse v redu	Preverjanje situacije v rejniški družini	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
E75	Zame je socialna delavka bila samo neka uradna oseba	Uradna oseba	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
E76	Nikoli nisem nanjo gledal kot na neko zaupnico	Ne zaupnica	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
E77	Verjetno sem posledično do nje čutil neki odpor mogoče	Odpor	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
E78	Nikoli nisem dojemal kot osebe, ki mi lahko nudila kakšno koli podporo ali pomoč	Ne dojemanje osebe, ki lahko nudi podporo in pomoč	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
E79	Mogoče več pogovora	Več pogovorov	Dodatna podpora in pomoč socialnega	Socialno delo

			delavca	
E80	Da bi pridobil zaupanje	Pridobitev zaupanja	Dodatna podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
E81	Da bi lahko videl v njej osebo kateri bi lahko povedal za težave nastale v rejništvu	Uvid osebe	Dodatna podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
E82	Danes gledam na rejništvo kot na mogoče eno dobro stvar	Pozitiven odnos do rejništva	Pogled na rejniški sistem	Rejniški sistem
E83	Vseeno se lahko znajdeš v boljšem okolju kot si ga bil deležen	Boljše okolje	Prednost rejniškega sistema	Rejniški sistem
E84	Prednost vidim v tem, da greš nekam kjer ti je mogoče boljše kot ti je bilo dano	Boljše življenje	Prednost rejniškega sistema	Rejniški sistem
E85	Dobiš boljše življenje kot si ga imel	Boljše življenje	Prednost rejniškega sistema	Rejniški sistem
E86	Premalo preverjanja kako je nekomu všeč pri družini ali pa mu ni	Premalo preverjanja	Pomanjkljivost rejniškega sistema	Rejniški sistem
E87	Moralo bi biti več povezanosti med otrokom in socialnim delavcem	Večja povezanost	Potrebne spremembe	Rejniški sistem
E88	Se ne bi smelo dajati preveč otrok v eno rejniško družino	Preveč otrok v rejniški družini	Potrebne spremembe	Rejniški sistem
E89	Se ne bi po mojem mnenju smelo dajati skupaj v rejništvo na primer otroka, ki je dojenček in 11 letnika na primer	Ne dajanje otrok z prevelikim starostnim razmikom v isto rejniško družino	Potrebne spremembe	Rejniški sistem
E90	Dojenček bo po vse verjetnosti deležen večje pozornosti, skrbi, kot pa 11 letnik in posledično bi se 11 letnik počutil izrinjenega, nedobrodošlega	Večja pozornost enemu otroku, posledično izrinjanje drugega otroka	Potrebne spremembe	Rejniški sistem
E91	Da sem imel tako dobre rejniške starše	Dobri rejniški starši	Največja pomoč v času rejništva	Življenje v rejništvu
E92	Rejnico ki mi je nudila vso podporo, me je motivirala in me spodbujala	Podpora rejnice	Največja pomoč v času rejništva	Življenje v rejništvu
E93	Nudila mi je vso ljubezen in mi jo še danes	Ljubezen	Največja pomoč v času rejništva	Življenje v rejništvu
E94	Pomembno se mi zdi, da socialni delavci vzpostavijo najprej z otrokom neki zaupen	Zaupen odnos	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo

	odnos			
E95	Da so najprej mogoče kakšna družjenja	Druženja	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
E96	Da ni samo neki postopek – da prideš tja, ona postavi vprašanje in potem greš	Ni samo uraden postopek	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
E97	Socialni delavci naj nudijo tudi več pozornosti otrokom	Več pozornosti otroku	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
E98	Posluha otrokom	Prisluhniti otroku	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
E99	Jih spodbujajo k zelenim ciljem	Spodbujanje otroka k zelenemu cilju	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo

Intervju 6:

Št. izjave:	Enota kodiranja (izjava):	Pojem:	Kategorija:	Tema:
F1	8 let	Starost	Vstop v rejništvo	Prihod v rejništvo
F2	Do 18. leta se mi zdi, 17. Leta	Polnoletnost	Trajanje rejništva	Prihod v rejništvo
F3	Mislim, da ločitev	Ločitev	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
F4	Tako daleč nam niso povedali	Ni pojasnitve	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
F5	Še dandanes ne vem kaj je pravi razlog	Ne poznavanje pravega razloga za odhod	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
F6	<i>(Kako ste doživljali dejstvo, da morate v rejništvo?)</i> Ne vem	Nepoznavanje	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
F7	Takrat je meni bilo skoraj vseeno za to	Vseeno za odhod v rejništvo	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
F8	Dojemal kot neke počitnice	Počitnice	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
F9	S starši velikokrat videli, skoraj vsaki teden	Tedenski stiki	Pogostost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
F10	Nikoli se nisem spraševal zakaj sem tam	Ni razmišljanja o rejništvu kot o dejstvu	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
F11	Po eni strani je bilo tam boljše. Po eni strani! Okolica pa to	Boljše življenje v rejniški družini	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
F12	Kar mi je mama razlagala, sam se ne spomnim preveč	Ne spominjanje, po pripovedovanju mame	Doživljanje prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
F13	Prišli so po nas, po mene in po moja druga dva brata in nas odpeljali	Odpeljali brate iz matične družine	Potek prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
F14	Mislim, da mama sploh ni vedela, ker je to bolj ata	Oče organiziral rejništvo, brez védstva mame	Potek prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino

	skombiniral vse skupaj			
F15	Veliko smo imeli pogovorov s socialnimi delavkami	Pogovori s socialnimi delavkami	Prehod iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
F16	Vozili so nas tudi k psihiatru	Obisk psihiatra	Prehod iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
F17	Drugo pa ne	Ni druge podpore in pomoči	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
F18	Jaz sem bil zadovoljen z vsem	Zadovoljstvo z vsem nujenim	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
F19	Imel sem vsega zadosti	Pridobljeno vse potrebno	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
F20	Na koncu tudi želel čim prej oditi iz rejniške družine, ker je bil prisoten alkohol in gostilne pa tak dale	Želja po odhodu iz rejništva	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
F21	Ko sem bil v rejništvu sem imel prvič občutek, da nekomu malo več pomenim	Občutek pripadnosti	Doživljanje rejniške družine	Življenje v rejništvu
F22	Da se trudijo zame, da bi me nekam spravili, da bi odrasel kot normalen človek, da bi nekaj bilo z mene, vsaj od začetka rejništva	Podpora in pomoč	Doživljanje rejniške družine	Življenje v rejništvu
F23	Nikoli se nisem v to tako poglobljajal	Ni poglobljanja v to	Vloga rejniške družine	Življenje v rejništvu
F24	Nikoli nisem želel o tem razmišljati	Ni želje po razmišljanju	Vloga rejniške družine	Življenje v rejništvu
F25	Bila je neka nadomestna družina, na katero se lahko zanesesh	Nadomestna družina	Doživljanje rejniške družine	Življenje v rejništvu
F26	<i>(Kakšen je bil odnos med vašimi biološkimi starši in rejniško družino?)</i> Dober	V redu	Pozitiven odnos	Odnos med matično družino in rejniško družino
F27	Še zdaj se slišijo in vidijo	Ohranjanje stikov	Pozitiven odnos	Odnos med matično družino in rejniško družino
F28	Vedno so med seboj sodelovali, ko se je šlo za mene in za brata	Sodelovanje	Pozitiven odnos	Odnos med matično družino in rejniško družino
F29	Mama se je pač mogla sprijazniti s tem in se prilagoditi rejniški družini	Sprijaznjenje in prilagajanje matične družine	Pozitiven odnos	Odnos med matično družino in rejniško družino
F30	<i>(Ste se kdaj počutili razpeti med matično družino in rejniško)</i>	Nikalno	Ne doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško

	<i>družino?)</i> Ne			družino
F31	Bil vesel	Veselje	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
F32	Srečen ker sem videl po dolgem času mamo	Sreča ob stiku	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
F33	Meni je zelo pomagalo	Stik kot pomoč	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
F34	Skozi celi teden si se trudil, da si potem neko nagrado dobil	Prizadevanje	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
F35	Stiki so za mene pomenili nagrado	Stiki kot nagrada	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
F36	Sem se jih veselil	Veselje	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
F37	Pomembno se mi zdi, da imajo otroci in starši stike, že za naprej	Stiki pomembni za prihodnost	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
F38	Da se potem s starši lažje zbližaš	Lažja vzpostavitev odnosa med matičnimi starši in otrokom	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
F39	Socialna se mi zdi, da je to nekako določala...se mi zdi enkrat na mesec	Mesečni stiki	Pogostost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
F40	Rejniški starši šli na roko, da smo se lahko videli večkrat	Pomoč rejniške družine pri stikih	Pogostost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
F41	Skoraj vsaki teden videli	Tedenski stiki	Pogostost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
F42	Včasih je prišla mama tudi za cel vikend, da je ostala pri nas, pri rejniški družini	Vikend obiski	Pogostost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
F43	Seveda, če pogledam količino stikov ki nam ga je določil center	Prisotna želja po več stikih	Želja po več stikih z matično družino	Stiki z matično družino
F44	Šli rejniki na roko, kot sem že rekel in mi je takšna količina stikov bila zadostna	Zadostna količina stikov	Želja po več stikih z matično družino	Stiki z matično družino
F45	<i>(Ali ste imeli stike z razširjeno družino?)</i> Ne	Ni stikov z razširjeno družino	Ne prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
F46	Z brati, kakor sem že rekel, smo bili skupaj v rejništvu	Sobivanje v rejništvu	Prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
F47	Mama mi je razlagala, da so nas ponudili najprej bližjim sorodnikom, vendar nas nihče ni želel imeti	Zavrnitev sorodstvenega rejništva	Doživljanje razširjene družine	Stiki z razširjeno družino
F48	Že zaradi tega ne želim imeti nekih stikov	Ni želje po stikih	Doživljanje razširjene družine	Stiki z razširjeno družino
F49	To je bilo samo 10	Kratki sestanki	Potek individualne	Individualna

	minut in se je vse rešilo		projektne skupine	projektna skupina
F50	Pogovarjali smo se o šolanju, o napredovanju, službi	pogovor o prihodnosti	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
F51	Enkrat na leto	Pogostost individualne projektne skupine	Pogostost individualnih projektnih srečanj	Individualna projektna skupina
F52	Meni je to bilo brezveze	Negativno doživljanje	Doživljanje individualnih projektnih skupin	Individualna projektna skupina
F53	Nekaj pač, ki moraš iti	Obveza, ki jo moraš narediti	Doživljanje individualnih projektnih skupin	Individualna projektna skupina
F54	Ko si otrok, se mi zdi da nimaš neke besede	Kot otrok nimaš besede	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
F55	Čprav bi nekaj povedal, te ne jemljejo resno	Ne upoštevanje otroka	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
F56	<i>(Torej ste kot otrok kdaj želeli izraziti svojo željo, vendar vas niso jemali resno?)</i> Ne, to ne	Ne izražanje svojih želja	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
F57	O takih stvareh se je pogovarjalo, da je takrat meni kot otroku bilo za to še vseeno	Pogovor o stvareh za katere je otroku zaenkrat še vseeno	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
F58	Zdi se mi pomembno, da se upošteva glas otroka	Upoštevanje otrokovega glasu	Pomembnost upoštevanosti otrokovega glasu	Individualna projektna skupina
F59	Se mi zdi, da ta glas nič ne pomeni	Glas otroka nič ne pomeni	Pomembnost upoštevanosti otrokovega glasu	Individualna projektna skupina
F60	Na primer, če bi jaz izrazil takrat željo, da želim iti nazaj, nevem če bi me upoštevali	Primer ne upoštevana otrokovega glasu	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
F61	Sem vedel, da nimam pri tem neke vloge	Ni otrokove vloge	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
F62	Jaz sem to vse skupaj jemal kot nekaj kar mora biti	Dojemanje rejništva kot obveze	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
F63	V srednji šoli je bil enkrat prisoten ravnatelj	Ravnatelj	Prisotnost drugih strokovnjakov	Individualna projektna skupina
F64	Ker sem malo zablužil	Otrok skrenil s poti	Prisotnost drugih strokovnjakov	Individualna projektna skupina
F65	Želel je slišati moje želje glede nadaljnjega šolanja	Prisluhniti otroku	Prisotnost drugih strokovnjakov	Individualna projektna skupina
F66	Prihajala nas je obiskovat na dom	Obisk v rejniški družini	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
F67	Preverjat če je vse v redu	Preverjanje situacije	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
F68	To je bilo zelo redko	Redki obiski	Vloga socialnega	Socialno delo

		socialnega delavca	delavca	
F69	Socialna delavka je bila zame samo ena oseba več	Ena oseba več	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
F70	Neka uradna oseba, ki je morala nekaj rešiti	Uradna oseba	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
F71	Jaz videl samo enkrat na leto	Stik z socialno delavko	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
F72	Nisem je mogel dojemati drugače, saj je nekdanj bilo to vse tako hitro	Obiski socialne delavke potekali hitro	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
F73	Nisem od nikogar nič pričakoval	Ni pričakovanja po podpori in pomoči	Podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
F74	Odšel sem k punc	Odhod k punc	Ni vrnitve v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
F75	Ko pa sva se s punco razšla pa sem šel nazaj k mami	Vrnitev v matično družino	Vrnitev v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
F76	Ni bilo nič posebnega	Nič posebnega	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
F77	Ni bilo nobenega načrtovanja	Ni bilo načrtovanja	Potek odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
F78	Mi ni bilo težko se pozneje vrniti nazaj k mami	Ni bilo težav ob vrnitvi v matično družino	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
F79	Imeli že v času rejništva stike in to mi je zelo pomagalo	Stiki v času rejništva pripomogli k vrnitvi	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
F80	Vem, da me ni pustila nekje samega	Vedenje, da mama ni zapustila otroka	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
F81	Če bi bilo res nekaj hudega, da se ne bi razumeli med seboj bi vsekakor jo potreboval	Podpora in pomoč, če bi bila potrebna	Dodatna podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
F82	Nimam nekega posebnega pogleda na rejništvo	Ni posebnega pogleda na rejniški sistem	Pogled na rejniški sistem	Rejniški sistem
F83	Biti večji poudarek na sodelovanju med rejniškimi starši in matičnimi starši	Sodelovanje med matičnimi družinami in rejniškimi družinami	Potrebne spremembe	Rejniški sistem
F84	Meni osebno je to zelo pomagalo	Sodelovanje med matičnimi družinami in rejniškimi družinami	Potrebne spremembe	Rejniški sistem
F85	Zdi se mi pomembno, da se otrok ne pošlje daleč od staršev	Oddaljenost matične družine in rejniške družine	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
F86	Več preverjanj rejniških družin glede alkohola	Preverjanje rejniških družin	Potrebne spremembe	Rejniški sistem
F87	Da nas niso z brati ločili	Sobivanje z brati	Največja pomoč v času rejništva	Življenje v rejništvu

F88	Da sem imel zelo pogoste stike z mamo	Pogosti stiki z matično družino	Največja pomoč v času rejništva	Življenje v rejništvu
F89	<i>(Kaj bi še vi v času rejništva potrebovali od socialnega delavca, vendar tega niste dobili?)</i> Ne vem	Nepoznavanje	Dodatna podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
F90	V to stran nisem nikoli razmišljal	Ne razmišljanje	Dodatna podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
F91	Da bi več otroku prisluhnili	Prisluhniti otroku	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
F92	Da bi bilo več pogovorov na štiri oči	Individualni pogovori z otrokom	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
F93	Preveč filali z nekimi tabletami, ki jih ne bi bilo potrebno	Tablete	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
F94	Na začetku sem bil malo bolj zaprt v sebe	Zaprt vase	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
F95	<i>(Nikoli pa niste izvedeli razloga zakaj hodite k psihiatru?)</i> Ne	Niso pojasnjenega razloga za odhod k psihiatru	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
F96	Zdaj tisto globoko, da bi se sekiral zaradi tega, ne. Ampak, ko se spomnim, ko me nekdo spomni na rejništvo, takrat se mi porodijo ta vprašanja	Razmišljanje o razlogu za odhod v rejništvo	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo

Intervju 7:

Št. izjave:	Enota kodiranja (izjava):	Pojem:	Kategorija:	Tema:
G1	V desetem letu sem bil	Starost	Vstop v rejništvo	Prihod v rejništvo
G2	Do vključno štirinajstega leta	14. leta starosti	Trajanje rejništva	Prihod v rejništvo
G3	Mamina bolezen, shizofrenija	Shizofrenija	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
G4	Ni bila sposobna skrbeti za naju	Ni sposobnosti za skrb otroka	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
G5	<i>(Kako ste doživljali dejstvo, da morate v rejništvo?)</i> Ambivalentno	Protislovno	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
G6	Bil sem vesel, da grem na boljše, ker nisem maral maminih izbruhov	Veselje	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
G7	Bilo strah, kaj me čaka	Strah	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
G8	<i>(Kako bi opisali prehod iz matične družine v rejniško družino?)</i> Nič posebnega	Nič posebnega	Doživljanje prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
G9	Bila je namreč mamina	Sorodstveno	Doživljanje prehoda	Prehod iz matične

	sestra, torej moja teta	rejništvo	iz matične družine v rejniško družino	družine v rejniško družino
G10	Čutil nekakšno olajšanje	Olajšanje	Doživljanje prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
G11	Bil od neprestane negotovosti izčrpan	Izčrpanost od negotovosti	Doživljanje prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
G12	Je bila pa to še ena negotovost	Dodatna negotovost	Doživljanje prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
G13	<i>(Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni v času prehoda iz matične družine v rejniško družino iz strani matične družine, rejniške družine in socialnega delavca?)</i> Nič posebnega	Ni bilo posebne podpore in pomoči	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
G14	Imel odpor do socialnih delavk	Nenaklonjenost socialnim delavcem	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
G15	Bil sem zaprt v svojem svetu	Zaprt v svojem svetu	Doživljanje prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
G16	Razen brata nisem imel nikogar, ki bi mi bil dovolj blizu	Brat	Doživljanje prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
G17	Da je bila še vedno družina	Družina	Največja pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
G18	Dejstvo, da mama niti ni bila tako daleč stran	Ni prevelike razdalje med otrokom in matično družino	Največja pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
G19	Da naju z bratom niso ločili	Sobivanje v rejništvu	Največja pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
G20	<i>(Kaj bi še takrat potrebovali?)</i> Ne vem, kaj naj odgovorim		Dodatna podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
G21	Na eni strani sta bila red in rutina	Red in rutina	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
G22	Pogrešal pa sem več svobode	Pogrešanje svobode	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
G23	Topline	Pogrešanje topline	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
G24	Hitro sem dojel, da je vse skupaj po principu daj-dam	Princip daj-dam	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
G25	Če bom »priden«, bo vse v redu, če ne, bo pa takoj kakšen pajac ali pajacka priletela iz socialne	Pogojevanje	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
G26	<i>(Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni s</i>	Ni posebne podpore in pomoči	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu

	<i>strani rejniške družine?)</i> Nič posebnega			
G27	<i>(Kaj vam je bilo najbolj v pomoč?)</i> Nič posebnega	Ni bilo nič posebnega v pomoč	Največja podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
G28	Neko tretjo osebo, ki bi ji lahko zaupal	Potreba po drugi osebi	Dodatna podpora in pomoč	Življenje v rejništvu
G29	Ne toliko vrstnika, bolj starejšega, ki je morda tudi sam izkusil to sranje	Potreba po osebi s podobno izkušnjo	Dodatna podpora in pomoč	Življenje v rejništvu
G30	<i>(Kakšen je bil odnos med vašimi biološkimi straši in rejniško družino?)</i> Načeloma o.k.	V redu	Pozitiven odnos	Odnos med matično družino in rejniško družino
G31	Najina mama bila črna ovca v tisti družini	Mama kot črna ovca	Negativen odnos	Odnos med matično družino in rejniško družino
G32	Dokaj hitro se nisem več znal poistovetiti ne z njo ne s teto	Ne vedeti poistovetiti se	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
G33	Vsi skupaj so mi bolj in bolj postajali tuji	Ljudje postajali tuji	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
G34	Teta bila, poleg nje še nekaj družinskih članov, Jehova priča	Teta bila Jehova priča	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
G35	Zavedanje, da je tisto nekaj podpore s strani te skupnosti zgolj in samo zgolj zamenjava za poslušnost	Podpora skupnosti pogojena s poslušnostjo	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
G36	<i>(Ste se kdaj počutili razpeti med matično družino in rejniško družino?)</i> Seveda	Pritrdilno	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
G37	Kaj kmalu nisem želel obiskovati mame	Ni želje po stikih z mamo	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
G38	Nisem preveč rad zahajal tja v tisto vas	Ni veselja do določenega okolja	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
G39	Na tisto kratko obdobje, ko smo vsi trije živeli pri stari mami, nisem imel lepih spominov	Ni lepih spominov na življenje pri babici	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
G40	Niti nisem maral kaj dosti biti pri teti	Ni veselja do življenja pri sorodnikih	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
G41	Hkrati pa, ko sem jo obiskal, mi je bilo všeč	Stiki bili všeč	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
G42	Ker me je cartala	Crkljati	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
G43	Me poslušala, kaj sem počel	Prisluhniti otroku	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in

				rejniško družino
G44	Nikdar tega ni pogojevala z mojo pridnostjo	Ne pogojevanje z pridnostjo	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
G45	Ne eno ne drugo okolje mi nista povsem ugajali	Nobeno okolje ni bilo po godu	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
G46	Presneto rad visel v šoli	Rad obiskoval šolo	Soočanje z razpetostjo	Razpetost med matično družino in rejniško družino
G47	Tam se je moja oznaka, moja drugačnost – vendarle sem bil brez očeta, iz tujine, niti z mamom nisem živel in povrh bil še »član« obiskane verske skupnosti – porazgubila, izblinila	V šoli se je drugačnost izgubila	Soočanje z razpetostjo	Razpetost med matično družino in rejniško družino
G48	<i>(Kdo vam je bil takrat v podporo in pomoč pri soočanju z tovrstnimi občutki?)</i> Najbolj sam	Podpora in pomoč v samem sebi	Soočanje z razpetostjo	Razpetost med matično družino in rejniško družino
G49	<i>(Kako ste doživljali stike s vašimi biološkimi starši?)</i> Ambivalentno	Protislovno	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
G50	Zaradi izbruhov čudaštva in potem še obdobje neverjetne potrnosti sem se mame izogibal	Izogibanje mame	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
G51	Verjetno še bolj zaradi tiste zabačene vasi	Razlog za izogibanje mame	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
G52	Obisk mame tako prekleto kratek	Kratki obiski	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
G53	Vedno je bil prepleten z obiskom tako imenovanega študija knjige (še en butast verski ritual) in stalnim delom na tisti prekleti zemlji	Obiski prepleteni z drugimi stvarmi	Potek stikov z matično družino	Stiki z matično družino
G54	Nič ni bilo pravih intimnih trenutkov z mamom	Ni bilo intimnih trenutkov	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
G55	Vedno je bil zraven cel kup ljudi, ki so se do nje vedli zelo pokroviteljsko	Ni možnosti za intimne trenutke zaradi prisotnosti drugih ljudi	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
G56	<i>(Kako pomembni se vam zdijo stiki s starši?)</i> Dosti pomembni	Pomembni	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
G57	Bolj kot količina je pomembna kakovost stika	Pomembna kakovost stika	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
G58	Od nekajkrat na teden do samo enkrat	Tedenski stiki	Pogostost stikov z matično družino	Stiki z matično družino

	tedensko ali še manj			
G59	<i>(Bi si želeli imeti več stikov?)</i> Da in ne	Pritrdilno, a hkrati nikalno	Želja po več stikih z matično družino	Stiki z matično družino
G60	Pogrešal stik z mamo	Pogrešanje stika z mamo	Želja po več stikih z matično družino	Stiki z matično družino
G61	Predvsem njen mnogo toplejši odnos	Pogrešanje odnosa z mamo	Želja po več stikih z matično družino	Stiki z matično družino
G62	Zavedal da ni sposobna skrbeti ne zase ne za naju z bratoma	Zavedanje o ne zmožnosti skrbi mame za otroka	Želja po več stikih z matično družino	Stiki z matično družino
G63	Vedno bolj želel, da bi me takrat bili dodelili neki tretji družini, ki ne bi imela ničesar skupnega z mojimi sorodniki	Želja po rejništvu pri tuji družini	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
G64	Z leti mi je postajalo vedno bolj žal, da nisem kot devetletnik sprejel ponudbe moje švicarske botre, da ostanem pri njej	Želja po sprejetju ponudbe švicarske botre glede sorodstvenega rejništva	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
G65	Bolj kot stika z mamo sem si želel nekoga, s katerim bi lahko navezal stik, nekakšnega mentorja	Želja po stiku z drugo osebo	Želja po več stikih z matično družino	Stiki z matično družino
G66	Mamo sem imel rad	Ljubezen do mame	Doživljanje matične družine	Življenje v rejništvu
G67	Nisem mogel oditi, ker sem imel občutek, da bi jo izdal	Občutek izdaje	Doživljanje matične družine	Življenje v rejništvu
G68	<i>(Ali ste imeli tudi stike s razširjeno družino?)</i> Da	Stiki z razširjeno družino	Prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
G69	Danes z njimi nimam stikov	Stiki prekinili	Prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
G70	V nekem trenutku sem se tako odločil	Samostojna odločitev	Prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
G71	Dojel sem, da si z nikomer nimam kaj povedati	Ni sogovornikov	Doživljanje razširjene družine	Stiki z razširjeno družino
G72	Nismo iz istega sveta	Nedojemanje drugih ljudi z sebi enake	Doživljanje razširjene družine	Stiki z razširjeno družino
G73	Edina dva, do katerih sem še potem čutil naklonjenost in spoštovanje, sta bila stric, mož te tete, pri kateri sva živela in stara mama	Stric in babica	Doživljanje razširjene družine	Stiki z razširjeno družino
G74	Do nje sem kasneje razvil neki poseben odnos	Poseben odnos do babice	Doživljanje razširjene družine	Stiki z razširjeno družino
G75	Postavila za naju z bratom	Babica zavzela za otroka	Doživljanje razširjene družine	Stiki z razširjeno družino
G76	Moraliziranje	Moraliziranje z strani razširjene	Doživljanje razširjene družine	Stiki z razširjeno družino

		družine		
G77	Pogojevanje pomoči	Pogojevanje pomoči s strani razširjene družine	Doživljanje razširjene družine	Stiki z razširjeno družino
G78	<i>(Kako je potekala individualna projektna skupina?)</i> Je ni bilo	Ni bilo individualne projektna skupine	Potek individualne projektna skupine	Individualna projektna skupina
G79	Prišli po naju v šolo in nama na hitro natvezili, da greva za nekaj časa do tete	Na hitro odpeljali k teti in pojasnili razloga	Potek prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
G80	Sčasoma le dojela in dobila potrditev, da to ni zgolj začasno	Ugotovitev, da ne gre za začasno stvar	Potek prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
G81	Koliko so naju še kasneje obiskali ali če so spremljali kaj se z nama dogaja, ne vem	Nepoznavanje	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
G82	<i>(Kako ste doživljali podporo socialnega delavca?)</i> Nisem je	Ni dožemanja	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
G83	Nikogar ni bilo, ki bi mi kot otroku razložil, kaj se dogaja	Ni osebe za obrazložitev kaj se dogaja	Podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
G84	Ki bi vsaj nekaj podobnega sam doživel, da bi se lahko vživel, vsaj približno, v to, kaj sem takrat doživljal	Ni osebe, ki bi imela podobno izkušnjo	podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
G85	S komer bi se lahko pogovarjal	Ni osebe za pogovor	Podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
G86	Kam bova hodila v šolo in kako bo to potekalo, mi je bilo takrat povsem vseeno	Pogovori o šoli in poteku takrat brez pomena	Podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
G87	Še manj mi je bilo mar bebagega »saj bo na koncu vse v redu«	»saj bo na koncu ve v redu« takrat ni pomembno	Podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
G88	Na hitrico	Hiter odhod iz rejniške družine	Potek odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
G89	Po istem vzorcu – komaj se navadiš, si izgradiš neko identiteto in ustvariš neki krog ljudi, svoj svet, svoj dom ki je mnogo več kot le stene prostorov, v katerih ješ, serješ, ščiješ, bereš, gledaš tv, se kregaš, smejiš in spiš, v katere si bil pred leti hočeš – nočeš postavljen, zopet greš	Vzorec prehoda se ponovi	Potek odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
G90	In to z mamo, za katero dobro veš, da ni sposobna skrbeti za	Odhod k mami	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino

	naju z bratoma			
G91	V mesto, Ljubljano, kjer nikogar ne poznaš	Odhod v mesto	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
G92	Hkrati pa si nekako vesel, ker ti ne bo treba prenašati tete	Veselje	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
G93	Veš, da po tihem vsi skupaj komaj čakamo, da gremo narazen	Tiha želja po razhodu	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
G94	Nimaš zaupanja v jutri, ker so bili včeraj ponavadi bolj posrani, danes pa si zopet ves razpet	Ni zaupanja v nov jutri	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
G95	Že prvi teden mi je bilo jasno, da sva z bratom prišla z dežja pod kap	Ni boljših okoliščin od rejniške družine	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
G96	Vmes je izbruhnila spet mamina bolezen	Izbruh mamine bolezni	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
G97	Takrat ni bilo nikogar dovolj sposobnega, ki bi uvidel, da bi čeprav v tistem trenutku najbolj boleče, bilo najbolje naju umakniti v neko povsem drugo okolje	Najboljša odločitev bi bila umik v drugo okolje	Dodatna podpora in pomoč pri odhodu iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
G98	<i>(Kaj vam je bilo takrat najbolj v pomoč?)</i> Jaz	Oseba sama sebi največja podpora in pomoč	Največja pomoč pri odhodu iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
G99	Utvara novega začetka	Razmišljanje o novem začetku	Največja pomoč pri odhodu iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
G100	<i>(Kako so vam v času prehoda bili v podporo in pomoč rejniška družina, matična družina in socialni delavec?)</i> Ni bilo posebne pomoči	Ni bilo podpore in pomoči	Podpora in pomoč pri odhodu iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
G101	Mama je komaj čakala, da prideva nazaj k njej	Mamina želja po vrnitvi nazaj	Podpora in pomoč pri odhodu iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
G102	Rejniška družina, teta torej, je bila, tako kot midva, po svoje vesela, da je konec	Veselje	Podpora in pomoč pri odhodu iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
G103	Sva se ji vedno bolj upirala, brat zelo odkrito, jaz bolj subtilno	Upiranje rejniški družini	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
G104	Kar naenkrat sem v šoli potreboval dopolnilni pouk, kar je bila farsa, saj sem hkrati hodil na Vegovo in Cankarjevo tekmovanje	Dopolnilni pouk kot izgovor	Življenje v rejniški družini	Življenje v rejništvu
G105	Glede socialnega	Ne spominjanje	Podpora in pomoč	Prehod iz rejniške

	delavca se ne spomnim, da bi kdo prav prišel preverit, kako ta prehod poteka		pri odhodu iz rejniške družine	družine v matično družino
G106	Po moji izkušnji sem bil vedno raje čim dlje stran od socialnih služb	Čim dalje od socialnih služb	Pogled na rejniški sistem	Rejniški sistem
G107	Pristransko	Neobjektivno	Pogled na rejniški sistem	Rejniški sistem
G108	Naj raznih teorij ne jemljejo preveč resno	Teorija in praksa ni isto	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
G109	Naj si nikar ne domišljajo, da razumejo	Ne razumejo otroka	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
G110	Tudi tisti, ki je to sam izkusil, kvečjemu razume, kaj je sam dal skozi, ne zmore pa razumeti izkušnje drugega, njegova izkušnja mu je lahko zgolj referenčni okvir in največ nekakšno vodilo	Izkušnja kot referenčni okvir	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo
G111	Če otrok prihaja iz globoko disfunkcionalnega okolja, je treba upoštevati, ali mu bo novo okolje omogočilo tako čustveno kot funkcijsko stabilnost – ali ga bo usposobilo za »normalno« življenje	Upoštevanje okolja za otrokov nadaljnji razvoj	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo

Intervju 8:

Št. izjave:	Enota kodiranja (izjava):	Pojem:	Kategorija :	Tema:
H1	6 let	Starost	Vstop v rejništvo	Prihod v rejništvo
H2	Do 26. Leta	Konec rejništva	Trajanje rejništva	Prihod v rejništvo
H3	V tem času sem zamenjala tri rejniške družine	Menjava rejniških družin	Trajanje rejništva	Prihod v rejništvo
H4	V prvi rejniški družini sem bila tri leta	Menjava rejniških družin	Trajanje rejništva	Prihod v rejništvo
H5	V drugi eno leto	Menjava rejniških družin	Trajanje rejništva	Prihod v rejništvo
H6	V zadnji rejniški družini sem bila do konca	Menjava rejniških družin	Trajanje rejništva	Prihod v rejništvo
H7	Alkoholizem	Alkoholizem	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
H8	Nasilje	Nasilje	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
H9	Brezposelnost	Brezposelnost	Razlog za odhod v rejništvo	Prihod v rejništvo
H10	Bilo mi je zelo grozno	Grozno	Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo	Prihod v rejništvo
H11	Sem zelo jokala	Prisoten jok	Doživljanje rejništva	Prihod v rejništvo

			pri vstopu v rejništvo	
H12	Sprva zelo stresen	Stresen prehod	Doživljanje prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
H13	Bilo je veliko joka	Prisoten jok	Doživljanje prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
H14	Hitro privadila na novo družino	Sprejetje rejniške družine	Doživljanje prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
H15	Vsi so me podpirali	Podpora vseh	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
H16	Z matično družino sem ostala v stikih	Stiki z matično družino	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
H17	Rejniška družina me je lepo sprejela	Sprejetje v rejniško družino	Podpora in pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
H18	Da sem lahko poklicala mamo in je prišla na obisk	Stik z mamo	Največja pomoč pri prehodu iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
H19	Nebi potrebovala nič	Ni potrebe po dodatni podpori in pomoči	Dodatna podpora in pomoč v času prehoda iz matične družine v rejniško družino	Prehod iz matične družine v rejniško družino
H20	V rejniški družini sem se počutila zelo sprejeto	Sprejeto	Doživljanje rejniške družine	Življenje v rejništvu
H21	Od samega začetka sem sicer imela nekaj težav z privajanjem	Težave z privajanjem	Doživljanje življenja v rejniški družini	Življenje v rejništvu
H22	S pogovori smo vse rešili	Pogovor ko metoda reševanja problemov	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
H23	Veliko smo se pogovarjali	Pogovori	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
H24	Skupaj preživljali prosti čas	Preživljanje prostega časa	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
H25	Kadarkoli sem potrebovala nasvet, sem ga dobila	Nasvet	Podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
H26	Rejniška družina je bila vedno v dobrih odnosih z biološkimi starši	Dober odnos	Pozitiven odnos	Odnos med matično družino in rejniško družino
H27	Pogovori	Pogovori	Največja podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
H28	Nasveti	Nasveti	Največja podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu
H29	(Kaj bi še potrebovali?) Nič	Ni potrebe po dodatni podpori in pomoči	Dodatna podpora in pomoč rejniške družine	Življenje v rejništvu

H30	Z mamo nisem imela veliko stikov	Ni veliko stikov z mamo	Podpora in pomoč matične družine	Življenje v rejništvu
H31	Z očetom pa se redno slišiva in vidiva	Stiki z očetom	Podpora in pomoč matične družine	Življenje v rejništvu
H32	Vedno me podpira	Podpora očeta	Podpora in pomoč matične družin	Življenje v rejništvu
H33	Razumeli so se	Razumevanje	Pozitiven odnos	Odnos med matično družino in rejniško družino
H34	Vse smo se zmenili	Dogovori	Pozitiven odnos	Odnos med matično družino in rejniško družino
H35	Nikoli ni bil nihče ljubosumen drug na drugega	Ni ljubosumja	Pozitiven odnos	Odnos med matično družino in rejniško družino
H36	Rejnica je velikokrat pomagala staršem	Pomoč rejniške družine matični družini	Pozitiven odnos	Odnos med matično družino in rejniško družino
H37	Očetu posodila denar	Rejniška družina posodila denar	Pozitiven odnos	Odnos med matično družino in rejniško družino
H38	<i>(Ste se kdaj počutili razpeti med matično družino in rejniško družino?)</i> Včasih	Občasno	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
H39	Ko so se dogovarjali za stike	Dogovarjanje za stike	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
H40	Ko sem se prilagajala na novo družino	Prilagajanje na rejniško družino	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
H41	Veliko sem jokala	Prisoten jok	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
H42	Težko mi je bilo ker kar naenkrat nisem bila več doma	Soočanje s spremembo	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
H43	Bila sem pri tuji družini	Tuja družina	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
H44	Razpetost z leti manjšala	Manjšanje občutka razpetosti	Doživljanje razpetosti	Razpetost med matično družino in rejniško družino
H45	Novo družino sprejela za svojo	Sprejetje rejniške družine	Soočanje z razpetostjo	Razpetost med matično družino in rejniško družino
H46	Rejnica	Rejnica	Podpora in pomoč pri soočanju z razpetostjo	Razpetost med matično družino in rejniško družino
H47	Ostali otroci v rejništvu	Otroci v rejništvu	Podpora in pomoč pri soočanju z razpetostjo	Razpetost med matično družino in rejniško družino
H48	<i>(Kaj bi še takrat potrebovali?)</i> Nič	Ni potrebe po dodatni podpori in pomoči	Dodatna podpora in pomoč pri soočanju z razpetostjo	Razpetost med matično družino in rejniško družino
H49	Stiki z očetom so bili zabavni	Zabavni stiki	Doživljanje stikov z matično družino	Stiki z matično družino
H50	Vedno sva šla kam	Starš in otrok šla	Potek stikov z	Stiki z matično

	jest	skupaj ven jest	matično družino	družino
H51	Se pogovarjala	Pogovori	Potek stikov z matično družino	Stiki z matično družino
H52	Z mamo pa sem imela do 19. leta redne stike, od takrat naprej pa je nisem več videla	Ni stikov z mamo od 19. leta naprej	Ne prisotnost stikov	Stiki z matično družino
H53	Ni me več klicala, nič in potem sem se tudi jaz umaknila	Ni stikov z mamo	Ne prisotnost stikov	Stiki z matično družino
H54	Če je rejniška družina dobra, so mi mali stiki bili dovolj	Zadostna majhna količina stikov	Pomembnost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
H55	Enkrat na mesec z očetom	Mesečno	Pogostost stikov z matično družino	Stiki z matično družino
H56	<i>(Bi si želeli imeti več stikov?)</i> Ne	Ni želje po več stikih	Želja po več stikih z matično družino	Stiki z matično družino
H57	Zame je bilo dovolj, da se z očetom vidiva enkrat na mesec	Zadostni mesečni stiki	Želja po več stikih z matično družino	Stiki z matično družino
H58	Rejniško družino sprejela za svojo	Sprejetje rejniške družine	Želja po več stikih z matično družino	Stiki z matično družino
H59	Nisem čutila potrebe po več stikih	Ni potrebe po več stikih	Želja po več stikih z matično družino	Stiki z matično družino
H60	<i>(Ali ste imeli tudi stike z razširjeno družino?)</i> Ne	Ni stikov z razširjeno družino	Ne prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
H61	<i>(Kako pomembni se vam zdijo stiki z razširjeno družino?)</i> Niso	Nepomembni	Pomembnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
H62	Nisem želela	Ni želje po stikih z razširjeno družino	Ne prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
H63	Počutila vedno odrinjeno z njihove strani	Občutek odrinjenosti	Ne prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
H64	Nikoli me niso povabili na rojstne dneve, večje dogodke	Ni bilo povabila na pomembne dogodke	Ne prisotnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
H65	Ne menim, da stik ni pomemben, le jaz nisem čutila potrebe po tem	Ni občutka po potrebi stikov z razširjeno družino	Pomembnost stikov z razširjeno družino	Stiki z razširjeno družino
H66	Srečali smo se jaz, rejnica, socialna delavka in oče	Prisotni člani v individualni projektni skupini	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
H67	Šli po seznamu tem	Seznam tem	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
H68	Splošno počutje v družini	Počutje v rejniški družini	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
H69	Šola	Šola	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
H70	Zdravje	Zdravje	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
H71	Stiki s starši	Stiki s matično družino	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
H72	Načrti v prihodnje	Načrti za prihodnost	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina

H73	To so bile vedno teme	Teme na individualnih projektih srečanjih	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
H74	Mi smo šli kar po vrsti, tako da smo bili prej konec	Hitreje konec	Potek individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
H75	Enkrat na mesec	Mesečna srečanja	Pogostost individualnih projektih srečanj	Individualna projektna skupina
H76	Bilo je prijetno	Prijetno	Doživljanje individualne projektne skupine	Individualna projektna skupina
H77	<i>(V kolikšni meri bi ocenili, da je bil upoštevan vaš glas v individualni projektni skupini?)</i> Vedno	Upoštevanje otrokovega glasu	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
H78	Glede mojih želja pri stikih je socialna delavka vedno upoštevala moje želje in potrebe	Upoštevanje otrokovega glasu	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
H79	Ko sem prosila naj mama ne hodi na individualna projektna srečanja, je niso povabili	Upoštevanje otrokovega glasu	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
H80	Počutila sem se slišano	Občutek slišnosti	Glas otroka v individualni projektni skupini	Individualna projektna skupina
H81	Ni jih bilo	Neprisotnost	Prisotnost drugih strokovnjakov	Individualna projektna skupina
H82	Srečevali smo se samo na skupinah	Srečevanje na individualnih projektih srečanjih	Vloga socialnega delavca	Socialno delo
H83	Zelo je podpirala moje odločitve	Podpora socialnega delavca	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
H84	Upoštevala moje želje	Upoštevanje otroka	Doživljanje socialnega delavca	Socialno delo
H85	Ni ga bilo	Ni bilo prehoda	Ni vrnitve v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
H86	Ustvarila sem si družino	Ustvarjanje lastne družine	Ni vrnitve v matično družino	Prehod iz rejniške družine v matično družino
H87	Odhod iz rejniške družine je bil zame vesel dogodek	Vesel dogodek	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
H88	Bila v pričakovanju svojega otroka	V pričakovanju lastnega otroka	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
H89	Želela s partnerjem na svoje	Želja po bivanju s partnerjem	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
H90	Ni mi bilo hudo zapustiti družine	Ni bilo težav	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
H91	Se še vedno redno vidimo in slišimo	Ohranjen stik z rejniško družino	Ohranjanje stikov z rejniško družino	Prehod iz rejniške družine v matično

				družino
H92	Jaz sedaj samostojna	Samostojna	Doživljanje odhoda iz rejniške družine	Prehod iz rejniške družine v matično družino
H93	Menim, da bi moralo biti rejništvo bolj cenjeno	Rejništvo bolj cenjeno	Potrebne spremembe	Rejniški sistem
H94	Več individualnih projektnih skupin	Več individualnih projektnih srečanj	Potrebne spremembe	Rejniški sistem
H95	Podpora rejnice	Podpora	Največja pomoč v času rejništva	Življenje v rejništvu
H96	<i>(Kaj bi še vi v času rejništva potrebovali od socialnega delavca, vendar tega niste dobili?)</i> Nič	Ni potrebe po dodatni pomoči socialnega delavca	Dodatna podpora in pomoč socialnega delavca	Socialno delo
H97	Več individualnih projektnih skupin	Več individualnih projektnih srečanj	Predlogi socialnim delavcem	Socialno delo

PRILOGA 4: Osno kodiranje (hierarhična ureditev pojmov)

Prihod v rejništvo

Vstop v rejništvo

- Dve leti in pol (A1)
- Prvič sem šla pri 8. letih (B1)
- Pri 14. letih (B3)
- Nekje med 4 in 6 letom (C1)
- Star sem bil 2 leti (D1)
- 9 mesecev (E1)
- 8 let (F1)
- V desetem letu sem bil (G1)
- 6 let (H1)

Trajanje rejništva

- Do 18. leta (A2)
- V tem času sem zamenjala dve rejniški družini (A3)
- Bila 2 leti (B2)
- Ostala do 18. leta (B4)
- Zamenjal dve rejniški družini (C2)
- Pri zadnji rejniški družini sem ostal okoli 16 let (C3)
- Do konca šolanja (D6)
- Do 18. leta (E2)
- Do 18. leta se mi zdi, 17. leta (F2)
- Do vključno štirinajstega leta (G2)
- Do 26. leta (H2)
- V tem času sem zamenjala tri rejniške družine (H3)
- V prvi rejniški družini sem bila tri leta (H4)
- V drugi eno leto (H5)
- V zadnji rejniški družini sem bila do konca (H6)

Razlog za odhod v rejništvo

- *(Kakšen je bil razlog za odhod v rejništvo?)* Ne vem (A4)
- Nikoli nisem vprašala (A5)
- Rejniški starši ga niso poznali (A6)

- Mama in socialni delavci pa mi tudi nikoli niso sami od sebe povedali (A7)
- Alkohol v družini (B5)
- Nasilje v družini (B6)
- Oče, ki je bil alkoholik (C4)
- Nisem iskal nobenega razloga v nobenem (C5)
- Oče šel nazaj k bivši partnerki (D9)
- Moja mama pa je šla nekam v Nemčijo (D10)
- Moja mačeha pa je mene dala na center (D11)
- Rekla da ona za tri ne more skrbeti (D12)
- Starša me nista mogla preživljati (E3)
- *(Od koga pa ste izvedeli ta razlog, da vas nista mogla preživljati in sta vas zato dala v rejništvo?)* Od rejniških staršev (E5)
- V 2. razredu je pravi oče prišel v šolo in mi prinesel zdravstveno kartico in poleg mi je dal 2000 jurjev (E7)
- Mislim, da ločitev (F3)
- Tako daleč nam niso povedali (F4)
- Še dandanes ne vem kaj je pravi razlog (F5)
- Zdaj tisto globoko, da bi se sekiral zaradi tega, ne. Ampak, ko se spomnim, ko me nekdo spomni na rejništvo, takrat se mi porodijo ta vprašanja (F94)
- Mamina bolezen, shizofrenija (G3)
- Ni bila sposobna skrbeti za naju (G4)
- Alkoholizem (H3)
- Nasilje (H4)
- Brezposelnost (H5)

Doživljanje rejništva pri vstopu v rejništvo

- *(Kako ste doživljali dejstvo, da morate v rejništvo?)* Ne spomnim se (A8)
- Čudno (B7)
- Nekam greš in ne veš kam greš (B8)
- Neprijeten občutek (B9)
- Sprijaznil, da sem v rejništvu (C6)
- Edina želja takrat je bila, da spoznam brate, mamo in očeta (C7)
- Nisem čisto dojemal kaj se dogaja (C8)
- Mi je bilo težko (C9)
- Sprejmeš to vlogo enostavno kot boljšo možnost, boljšo opcijo (D19)
- Za drugo opcijo sploh nisem vedel in se s tem nisem obremenjeval (D20)
- Jaz sploh nisem vedel, da sem v rejništvu (E6)
- Sem že od malega tukaj in me ni nekako motilo ali kar koli, ko sem izvedel (E10)
- Sprejel enostavno tak...preprosto (E11)
- *(Kako ste doživljali dejstvo, da morate v rejništvo?)* Ne vem (F6)
- Takrat je meni bilo skoraj vseeno za to (F7)
- Dojemal kot neke počitnice (F8)
- Nikoli se nisem spraševal zakaj sem tam (F10)
- Na začetku sem bil malo bolj zaprt v sebe (F92)
- *(Kako ste doživljali dejstvo, da morate v rejništvo?)* Ambivalentno (G5)
- Bil sem vesel, da grem na boljše, ker nisem maral maminih izbruhov (G6)
- Bilo strah, kaj me čaka (G7)
- Bilo mi je zelo grozno (H6)
- Sem zelo jokala (H7)

Prehod iz matične družine v rejniško družino

Doživljanje prehoda iz matične družine v rejniško družino

- *(Kako bi opisali prehod iz matične družine v rejniško družino?)* Ne spomnim se (A9)
- Drugič pa sem tak že vedela kaj me čaka (B12)

- Nekoliko zadržana (B16)
- Prvič nikogar ne poznaš (B17)
- Ne veš kaj lahko poveš in kaj ne (B18)
- Malo je neprijetno (B19)
- Matične družine se ne spominjam (C10)
- *(Torej se o samem prehodu iz matične družine v rejniško družino verjetno ne spomnite?)* Ne, sam se ne spomnim (D2)
- Po pripovedovanju staršev (D3)
- Ob odhodu se verjetno nisem veliko zavedal (D13)
- Kar mi je mama razlagala, sam se ne spomnim preveč (F12)
- *(Kako bi opisali prehod iz matične družine v rejniško družino?)* Nič posebnega (G8)
- Bila je namreč mamina sestra, torej moja teta (G9)
- Čutil nekakšno olajšanje (G10)
- Bil od neprestane negotovosti izčrpan (G11)
- Je bila pa to še ena negotovost (G12)
- Bil sem zaprt v svojem svetu (G15)
- Razen brata nisem imel nikogar, ki bi mi bil dovolj blizu (G16)
- Sprva zelo stresen (H8)
- Bil je veliko joka (H9)
- Hitro privadila na novo družino (H10)

Potek prehoda iz matične družine v rejniško družino

- Ko sem pa drugič šla, pa sem se sama odločila, da grem (B10)
- Bila sem v kriznem centru (B11)
- Na izbiro ali rejniška družina, ali mladinski dom, ali pa nazaj k staršem (B13)
- Odločila sem se za rejništvo (B14)
- Par krat prišla na obisk k rejniški družini (B15)
- Pripeljali k nam domov (D4)
- Oni so se tam v kuhinji dogovarjali ali bom ostal pri njih ali ne in sem kar tam ostal (D5)
- Nista me dala dejansko v ustanovo, ali da bi me dala pred pošto, trgovino, ampak sta me dala v gozd tako, da so me morali iskati (E4)
- Prišli so po nas, po mene in po moja druga dva brata in nas odpeljali (F13)
- Mislim, da mama sploh ni vedela, ker je to bolj ata skombiniral vse skupaj (F14)
- Prišli po naju v šolo in nama na hitro natvezili, da greva za nekaj časa do tete (G79)
- Sčasoma le dojela in dobila potrditev, da to ni zgolj začasno (G80)

Podpora in pomoč v času prehoda iz matične družine v rejniško družino

- Vedno stali ob strani (B20)
- Pogovori so mi bili v veliko podporo (B23)
- Sem se lahko izpovedala (B24)
- Sta mi svetovali (B25)
- Me podpirali (B26)
- S strani matične družine nisem bila deležna nobene podpore in pomoči (B27)
- S strani socialnih delavcev pa ne vem kaj naj rečem...niso mi nudili nobene podpore (B28)
- Od matične družine nisem dobil nobene podpore (C11)
- Oče je bil alkoholik in od njega ni bilo pričakovati nobene podpore in pomoči (C12)
- Od mame pa tudi ne, ker ni vedela kje sem (C13)
- Z strani rejnikov sem imel veliko podpore (E15)
- Pokazali so mi, da sem dobrodošel (E16)
- Me vzljubili kot svojega otroka (E17)
- Mi nudili ljubezen (E18)
- Toplino (E19)
- Z strani socialni delavcev pa ne vem. Nanje sem vedno gledal kot na uradno osebo (E20)
- Veliko smo imeli pogovorov s socialnimi delavkami (F15)
- Vozili so nas tud k psihiatru (F16)
- Drugo pa ne (F17)

- *(Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni v času prehoda iz matične družine v rejniško družino iz strani matične družine, rejniške družine in socialnega delavca?)* Nič posebnega (G13)
- Vsi so me podpirali (H11)
- Z matično družino sem ostala v stikih (H12)
- Rejniška družina me je lepo sprejela (H13)

Največja podpora in pomoč v času prehoda iz matične družine v rejniško družino

- *(Kaj vam je bilo najbolj v pomoč?)* Nič, ker nisem dobil od nikogar nobene podpore in pomoči (C14)
- Da je bila še vedno družina (G17)
- Dejstvo, da mama niti ni bila tako daleč stran (G18)
- Da naju z bratom niso ločili (G19)
- Da sem lahko poklicala mamo in je prišla na obisk (H14)

Dodatna podpora in pomoč v času prehoda iz matične družine v rejniško družino

- Pričakoval sem pomoč od socialnih delavk, ki je nikoli nisem dobil (C15)
- *(Kaj bi še takrat potrebovali?)* Ne vem, kaj naj odgovorim (G20)
- Ne bi potrebovala nič (H15)

Življenje v rejništvu

Vloga rejniške družine

- Nudili so mi streho nad glavo (A12)
- Ljubezen (A13)
- Spravili so me do izobrazbe (A14)
- Nudili so mi podporo in pomoč (A15)
- Poskrbeli so, da sem odrasel, naredil šolo (C30)
- Njihov cilj je bil, da narediš šolo, da te spravijo do izobrazbe, potem pa veste kaj sledi...da se odseliš, ker nimajo več koristi od tebe in od socialne (C34)
- Najbolj pomembno je to, da ne delaš razlik kot rejnik (D39)
- Oni jih niso delali (D40)
- Tisto kar je bilo treba naredit, so nas pri tem spodbujali (D49)
- Nikoli se nisem v to tako poglobljaj (F23)
- Nikoli nisem želel o tem razmišljati (F24)

Podpora in pomoč rejniške družine

- Rejnica mi je vedno stala ob strani (A11)
- Sprejeli so me medse (A17)
- Razumeli smo se (A18)
- Rejnica mi je bila neka zaupnica (A19)
- Mi je svetovala (A20)
- Glede šole (B33)
- Ko sem rabila glede svetovanja oziroma odraščanja sta mi pomagali (B34)
- Z rejniciami sem se res lahko vse pogovorila (B35)
- Celo z mamo nisem mogla toliko govoriti, kot sem lahko z rejniciama, kot z rejnikom, z njihovimi hčerkami, z drugimi sorojenci (B36)
- Rejnica je bila moja zaupnica (B39)
- Vedela sem da se lahko zanesem nanjo (B40)
- Glede šole, če me je bilo potrebno kam peljati, ni bil nikoli noben problem (B41)
- Ni bilo podpore (C33)
- Tisto kar sem potreboval – ljubezen (E13)
- Da te ima nekdo rad (E14)
- V mojem življenju vedno spodbujala in motivirala (E28)
- V njej sem vedno našel osebo s katero se lahko pogovarjam in ki me posluša (E29)
- Rejnica je bila moja zaupnica (E30)
- Veliko mi je svetovala (E31)

- Njeni pogovori so mi bili v veliko pomoč (E32)
- Me je motivirala, da sem nadaljeval šolanje in da sem končal srednjo šolo (E33)
- Me je spodbujala da sem postal nekaj v življenju (E34)
- *(Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni s strani rejniške družine?)* Nič posebnega (G26)
- Zavedanje, da je tisto nekaj podpore s strani te skupnosti zgolj in samo zgolj zamenjava za poslušnost (G35)
- S pogovori smo vse rešili (H18)
- Veliko smo se pogovarjali (H19)
- Kadarkoli sem potrebovala nasvet, sem ga dobila (H20)

Največja podpora in pomoč rejniške družine

- Da sem šla naprej v šolo, ne nekaj brezveze (B42)
- Rejnica podpirala, da sem šla v štiriletno šolo (B43)
- Da me je motivirala (B44)
- Podpirala glede šole (B45)
- *(Kaj vam je bilo najbolj v pomoč?)* Nič posebnega (G27)
- Pogovori (H23)
- Nasveti (H24)

Dodatna podpora in pomoč rejniške družine

- *(Kaj bi še potrebovali?)* Nič (A21)
- *(Kaj bi še potrebovali?)* Nič (B46)
- Malo topline in ljubezni (C37)
- Kakšna lepa beseda (C38)
- To kar potrebuje vsak otrok od staršev (C39)
- Od rejnikov potreboval samo eno stvar, podporo in razumnost (C59)
- Morali bi se zavedati, da bom nekoč vseeno spoznal mamo (C60)
- Da bi mi jo pomagali iskati (C61)
- Neko tretjo osebo, ki bi ji lahko zaupal (G28)
- Ne toliko vrstnika, bolj starejšega, ki je morda tudi sam izkusil to sranje (G29)
- *(Kaj bi še potrebovali?)* Nič (H25)

Življenje v rejniški družini

- Tu sem dobila vse potrebno (A10)
- V rejniški družini sem dobila vse kar sem potrebovala (B32)
- Bili smo si kot bratje in sestre (B37)
- Od kar vem, sem vedel da sem v rejniški družini (D14)
- So nas vedno enako obravnavali (D15)
- Včasih je kdo rekel, »ta pa ni vaš otrok« in so oni rekli »ne on je tudi naš« (D16)
- Njihovi sorodniki so tudi moji sorodniki (D38)
- Ko je bilo potrebno delati na kmetiji smo delali vsi, ker je bila manjša kmetija, če se je kam šlo smo šli vsi, če smo kaj dobili smo si razdelili (D41)
- Tisto kar potrebuješ, skrb za šolo, za delo (D44)
- Bila je kar stroga vzgoja (D45)
- Delovne navade dobiš (D46)
- Imel sem eno priložnost normalno se razvit (D47)
- Šolat se (D48)
- V otroštvu mogoče kdaj se je zgodilo, da so bile predvsem kdaj med vrstniki kake komplikacije, češ »ti pa si socialen« (D53)
- Ko sem jaz bil v rejništvu, je bilo rejništvo samo do 18. leta – še ni bilo Zakona o izvajanju rejništva (D128)
- Z njihove strani (rejniških staršev) sem imel nudeno najboljše (E12)
- Pri 18. letih sem si spremenil priimek, v priimek rejnikov (E42)
- Jaz sem bil zadovoljen z vsem (F18)
- Imel sem vsega zadosti (F19)

- Na koncu tudi želel čim prej oditi iz rejniške družine, ker je bil prisoten alkohol in gostilne pa tak dale (F20)
- Preveč filali z nekimi tabletami, ki jih ne bi bilo potrebno (F91)
- *(Nikoli pa niste izvedeli razloga zakaj hodite k psihiatru?)* Ne (F93)
- Na eni strani sta bila red in rutina (G21)
- Pogrešal pa sem več svobode (G22)
- Topline (G23)
- Hitro sem dojel, da je vse skupaj po principu daj-dam (G24)
- Če bom »priden«, bo vse v redu, če ne, bo pa takoj kakšen pajac ali pajacka priletela iz socialne (G25)
- Teta bila, poleg nje še nekaj družinskih članov, Jehova priča (G34)
- Sva se ji vedno bolj upirala, brat zelo odkrito, jaz bolj subtilno (G103)
- Kar naenkrat sem v šoli potreboval dopolnilni pouk, kar je bila farsa, saj sem hkrati hodil na Vegovo in Cankarjevo tekmovanje (G104)

Doživljanje rejniške družine

- Videla sem jih kot nadomestno družino (A16)
- V obeh primerih dobila super rejnice (B21)
- Bila zelo zadovoljna (B22)
- Kot da bi bila moja prava družina (B38)
- Nisem čutil kakšne ljubezni do njih (C28)
- Bili samo ljudje, ki so mi dali hrano, streho nad glavo, no pa tudi delati sem moral več kot drugi (C32)
- To je bila moja družina (D50)
- Nisem sploh razmišljal o tem, da je to neka moja druga družina (D51)
- Da ne bi bil del te družine (D52)
- Jaz jima vedno rečem ata in mama (D54)
- Jaz sem vedno nanje gledal kot na prave starše (E8)
- Tudi dandanes ju imam za prava starša (E9)
- Na rejniške starše še sedaj gledam kot na edino mamo in očeta (E26)
- Rejnica mi je zelo pomembna oseba (E27)
- Ko sem bil v rejništvu sem imel prvič občutek, da nekomu malo več pomenim (F21)
- Da se trudijo zame, da bi me nekam spravili, da bi odrasel kot normalen človek, da bi nekaj bilo z mene, vsaj od začetka rejništva (F22)
- Bila je neka nadomestna družina, na katero se lahko zaneseš (F25)
- V rejniški družini sem se počutila sprejeto (H16)

Doživljanje življenja v rejniški družini

- Fajn (B31)
- Moje življenje v rejniški družini je bilo težko (C19)
- Ko se zaveš, da nisi njihov otrok (C20)
- Delajo veliko razliko od ostalih njihovih otrok (C21)
- Veliko odrekanj (C22)
- Ogromno sem moral delati (C23)
- Vse je letelo name (C24)
- Bil sem dekle za vse (C25)
- Zavedal sem se, da bom odraščal pri njih (C26)
- Da niso moji starši (C27)
- Dali so mi vedeti, da sem tuj otrok (C29)
- Jaz sem eden tistih, ki vedno opisujem to kot pozitivno (D35)
- Moja izkušnja je dobra (D36)
- Bil zelo enakopravno (D42)
- To je tisto, kar ti da potem vedeti in dobiš neko čustveno zavetje (D43)
- Nisem imel časa se ukvarjat z tem oziroma razmišljati o tem kot o neki tragediji, o težavah ki jih imam, zakaj nisem s starši (D55)

- Očitno niti staršev nisem toliko pogrešal (D56)
- Verjetno sem to sprejel, ker sem bil mali (D105)
- Ni bilo verjetno druge možnosti (D106)
- Ko sem bil že tako velik, da sem se zavedal, sem razmišljal in tako dalje, kot del te družine (D107)
- Bil enostavno zadovoljen (D108)
- Imel sem lepo življenje (E22)
- Rejniški starši so me sprejeli za svojega (E23)
- Dejstvo, da sem v rejništvu, ni zame ničesar spremenilo (E25)
- Po eni strani je bilo tam boljše. Po eni strani! Okolica pa to (F11)
- Jaz sem to vse skupaj jemal kot nekaj kar mora biti (F60)
- Dokaj hitro se nisem več znal poistovetiti ne z njo ne s teto (G32)
- Vsi skupaj so mi bolj in bolj postajali tuji (G33)
- Vedno bolj želel, da bi me takrat bili dodelili neki tretji družini, ki ne bi imela ničesar skupnega z mojimi sorodniki (G63)
- Z leti mi je postajalo vedno bolj žal, da nisem kot devetletnik sprejel ponudbe moje švicarske botre, da ostanem pri njej (G64)
- Od samega začetka sem sicer imela nekaj težav z privajanjem (H17)

Ne sprejemanje rejništva

- Otrok ki gre v rejništvo, da bo to rejništvo dobro preživel, je potrebno da sprejme svojo novo vlogo (D98)
- Če te vloge ne sprejme, če se ne sprijazni, če je ves čas žalosten, jezen in se ne najde na čustveni ravni s to družino, potem taka zgodba rejništva tudi ne more uspeti (D99)
- Potem poskuša prihajati nazaj k svojim preko stikov (D100)
- Lahko ima tudi kakšne lažne obljube, idealizirane (D101)
- Je zmeden (D102)
- Potem se še težje sprijazni in vživi v to družino (D103)

Doživljanje matične družine

- Mojim, matični družini, je bilo vseeno (B59)
- Na svojo biološko mamo sem gledal kot na svojo pravo mamo (C71)
- Pri njej pa nisem hotel živeti (C72)
- Na obiske sem hodil, kaj več pa ne (C73)
- Velikokrat rekla, da naj pridem k njej živet, ko sem bil v krizi, pa nisem hotel (C74)
- Nisem pa imel nobenih zamer (D109)
- Jaz ga dojemam kot nekega tujca (E41)
- Mamo sem imel rad (G66)
- Nisem mogel oditi, ker sem imel občutek, da bi jo izdal (G67)

Podpora in pomoč matične družine

- (*Kakšne podpore in pomoči ste bili deležni s strani vaše matične družine?*) Nobene (A22)
- Dolgo časa sploh nisem vedela kdo so moji starši (A23)
- Mama me je podpirala (B47)
- Ata sploh ne (B48)
- Mama, če me je vmes kaj poklicala (B49)
- Me je podpirala glede šole (B50)
- Pravila, da naj upoštevam rejnico, njene nasvete (B51)
- Od matične družine nisem dobival nobene pomoči, ker niso vedeli kje sem (C40)
- Z mamo nisem imela veliko stikov (H26)
- Z očetom pa se redno slišiva in vidiva (H27)
- Vedno me podpira (H28)

Potrebna podpora in pomoč matične družine

- Vse, kar mi je takrat rejnica nudila (B52)

Največja pomoč v času rejništva

- Rejnica vedno stala ob strani (A83)
- Najin odnos, ki sva ga imele (A84)
- Podpora rejnikov (B163)
- Da sem nekaj iz sebe naredila, da nisem taka kot moji dva doma (B164)
- Starejši sin, ki je živel v sosednji vasi (C35)
- Na njega sem se lahko obrnil za pogovor in kakšno pomoč (C36)
- V času rejništva so mi bili najbolj v pomoč šport (C124)
- Prijatelji (C125)
- Takrat sem pozabil na vse in bil srečen (C126)
- Doma absolutno podpora domačih – rejniške družine (D153)
- Sestra je bila v šoli zelo dobra in mi je pri tem pomagala (D154)
- Druženja (D155)
- Da sem imel tako dobre rejniške starše (E91)
- Rejnico, ki mi je nudila vso podporo, me je motivirala in me spodbujala (E92)
- Nudila mi je vso ljubezen in mi jo še danes (E93)
- Da nas niso z brati ločili (F85)
- Da sem imel zelo pogoste stike z mamo (F86)
- Podpora rejnice (H90)

Odnos med matičnimi starši in rejniškimi starši

Pozitiven odnos

- *(Kakšen je bil odnos med vašimi biološkimi starši in rejniško družino?)* Dober (A24)
- V redu so se razumeli (A25)
- Ni bilo nekega tekmovanja med njimi (A26)
- So se normalno sporazumevali (A27)
- Dober (B53)
- So se normalno pogovarjali (B55)
- Tekmovalni niso bili (B58)
- *(Kakšen je bil odnos med vašimi biološkimi starši in rejniško družino?)* Dober (F26)
- Še se zdaj slišijo in vidijo (F27)
- Vedno so med seboj sodelovali, ko se je šlo za mene in za brata (F28)
- Mama se je pač mogla sprijazniti s tem in se prilagoditi rejniški družini (F29)
- *(Kakšen je bil odnos med vašimi biološkimi starši in rejniško družino?)* Načeloma o.k. (G30)
- Rejniška družina je bila vedno v dobrih odnosih z biološkimi starši (H22)
- Razumeli so se (H23)
- Vse smo se zmenili (H24)
- Nikoli ni bil nihče ljubosumen drug na drugega (H25)
- Rejnica je velikokrat pomagala staršem (H26)
- Očetu posodila denar (H27)

Negativen odnos

- Da bi neko sodelovanje med njimi bilo, ne morem reči (B57)
- Ni bilo nekega odnosa, ker so se rejniki in mama videli samo enkrat (C41)
- Nisem hotel, da se srečujejo zato, ker že prvi obisk ni obrodil sadov (C42)
- Pogovori niso bili taki kot morajo biti (C43)
- Rejniki so se pretvarjali kako so do mene dobri (C44)
- Bilo je veliko kritik in zelo malo pohval glede mene (C45)
- Biološki oče se je z rejnico videl samo enkrat in sicer na pogrebu moje biološke mame (E35)
- Najina mama bila črna ovca v tisti družini (G31)

Razpetost med matično družino in rejniško družino

Ne doživljanje razpetosti

- *(Ste se kdaj počutili razpeti med matično družino in rejniško družino?)* Ne (A28)
- *(Ste se kdaj počutili razpeti med matično družino in rejniško družino?)* Ne (B60)
- *(Ste se kdaj počutili razpeti med matično družino in rejniško družino?)* Ne (F30)

Doživljanje razpetosti

- Seveda, sem se počutil razpeto (C49)
- Počutil sem se kot žoga, ki si jo podajajo (C50)
- Rejniki so govorili eno, mama drugo, moj notranji glas pa mi je govoril naj poslušam mamo (C51)
- Vedel sem na katero stran moram stopiti (C53)
- Velikokrat spraševali, če se slišim z mamo in ko sem rekel da se, sem poslušal razne zgodbe, kako ona ni prava mama ker me je zapustila, itd. (C56)
- Čez čas so se sprijaznili (C57)
- *(Ste se kdaj počutili razpeti med matično družino in rejniško družino?)* Seveda (G36)
- Kaj kmalu nisem želel obiskovati mame (G37)
- Nisem preveč rad zahajal tja v tisto vas (G38)
- Na tisto kratko obdobje, ko smo vsi trije živeli pri stari mami, nisem imel lepih spominov (G39)
- Niti nisem maral kaj dosti biti pri teti (G40)
- Hkrati pa, ko sem jo obiskal, mi je bilo všeč (G41)
- Ker me je cartala (G42)
- Me poslušala, kaj sem počel (G43)
- Nikdar tega ni pogojevala z mojo pridnostjo (G44)
- Ne eno ne drugo okolje mi nista povsem ugajali (G45)
- *(Ste se kdaj počutili razpeti med matično družino in rejniško družino?)* Včasih (H34)
- Ko so se pogovarjali za stike (H35)
- Ko sem se prilagajala na novo družino (H36)
- Veliko sem jokala (H37)
- Težko mi je bilo ker kar naenkrat nisem bila več doma (H38)
- Bila sem pri tuji družini (H39)
- Razpetost z leti manjšala (H40)

Soočanje z občutkom razpetosti

- Ker sem bil šoloobvezen sem se moral pretvarjati, da sem na strani rejnikov (C54)
- Pretvarjal sem se zato, da sem imel mir (C55)
- Tak karakter sem, da vedno svojo pot uberem in naredim tako, da je meni vprid (C62)
- Nisem se zaprl vase (C63)
- Nisem razgrajal (C64)
- Nisem bil problematičen (C65)
- Bil sem še naprej tak kot sem bil, samo drugače sem gleda na vse (C66)
- Rejniško družino sem od takrat dalje gledal kot na rejnike in nič drugega (C67)
- Pred tem sem jih klical mama in ata, potem pa nič več (C68)
- Obojestransko mišljenje obnašanja se je spremenilo (C69)
- Imel sem veliko časa za razmišljanje in planiranje kaj bom po končanem šolanju (C70)
- Hotel sem vse sam urediti (C75)
- Sem trmasta in odločna oseba (C76)
- Takega me je življenje v rejništvu naredilo (C77)
- Presneto rad visel v šoli (G46)
- Tam se je moja oznaka, moja drugačnost – vendarle sem bil brez očeta, iz tujine, niti z mamo nisem živel in povrh bil še »član« obskurne verske skupnosti – porazgubila, izblinila (G47)
- Novo družino sprejela za svojo (H41)

Podpora in pomoč pri soočanju z razpetostjo

- *(Kdo vam je bil takrat v podporo in pomoč pri soočanju z tovrstnimi občutki?)* Najbolj sam (G48)
- Rejnica (H42)
- Ostali otroci v rejništvu (H43)

Dodatna podpora in pomoč pri soočanju z razpetostjo

- *(Kaj bi še takrat potrebovali?)* Nič (H44)

Stiki z matično družino

Ne prisotnost stikov z matično družino

- Staršev od samega začetka nisem poznala, zato tudi stiki od samega začetka niso bili (A29)
- Dalj sem jih imela, ampak samo s mamo (A30)
- Mama je pa sama rekla, da ne bo hodila na obisk (C46)
- Je še brez izpita, denarja pa tudi ni bilo (C47)
- Do mene je imela dolgo pot (C48)
- Očeta nikoli nisem spoznal (C84)
- Neke velike želje nisem imel (D74)
- Očitno nisem nič pogrešal (D75)
- Očitno sem tukaj imel vse kar sem rabil (D76)
- Mogoče sem bil tudi ponosen (D77)
- Če pogledam nazaj, meni nič žal (D78)
- Jaz si nisem želel iti (E36)
- Stikov nikoli ni bilo (E37)
- Biološka starša nikoli nista pristopila do mene (E38)
- Želel bi si, da bi oče pristopil do mene, ali mi za rojstni dan poslal voščilnico (E39)
- Mogoče bi to pomagalo, da bi vzpostavila neki odnos (E40)
- V mojem primeru si sam stikov nisem želel (E44)
- Sem si sam v sebi želel, da bi biološki starši pristopili do mene, da bi mi povedali, zakaj so me oddali oziroma pustili na tak način kot so me (E45)
- Z mamo pa sem imela do 19. leta redne stike, od takrat naprej pa je nisem več videla (H52)
- Ni me več klicala, nič in potem sem se tudi jaz umaknila (H53)

Spodbujanje stikov z matično družino

- Center za socialno delo me je včasih spraševal ali želim spoznati svojo biološko družino, sorodnike (D17)
- Jaz sem rekel, da nimam zamer in nimam pričakovanj in enkrat ko odrastem mogoče sam raziščem (D18)
- Mene so včasih vprašali, ne direkt »tvoji bi radi imeli stike s teboj«, ampak so rekli »a bi ti mogoče želel spoznati starše« (D79)
- Sem rekel ne, ko bo enkrat čas, bom že (D80)
- Po navadi socialni delavec (D81)
- Smo včasih tudi o tem debatirali doma (D82)
- Občasno so me vprašali, če si želim imeti stike s starši (E53)

Potek stikov

- Prišli na obisk (B54)
- Ko sem bila prvič v rejništvu sta mama in oče hodila na obiske (B61)
- Drugič pa sem se samo z mamo slišala po telefonu (B62)
- Sedaj sva se z mamo tako slišale večkrat (B68)
- Za vikend lahko šel na obisk (C58)
- Za par let malo stike prekinila, tokrat iz moje strani (C79)
- Da ji nisem delal skrbi (C80)
- Po tujini sem veliko delal (C81)
- Do najinega prvega srečanja pa sva bolj po telefonu komunicirala (C83)
- Brez vednosti socialne, ki mi je prepovedala obisk dokler sem šoloobvezen in pri rejnikih (C91)
- Vedno je bil prepleten z obiskom tako imenovanega študija knjige (še en butast verski ritual) in stalnim delom na tisti prekleti zemlji (G53)
- Vedno sva šla kam jest (H46)
- Se pogovarjala (H47)

Doživljanje stikov z matično družino

- Stiki niso zame bili nič konkretnega (A31)
- Vedela da pri mami ne morem biti (A32)
- Prišli bolj na obisk k njim, ne pa k meni (B56)
- Bilo je lepo, da sta prišla (B63)
- Da sta nekaj prinesla (B64)
- Malo stisnila (B65)
- Nič posebnega (B66)
- Vesel si, da nekdo pride in ga vidiš po dolgem času (B67)
- V drugo ni bilo nekaj preveč čustveno (B69)
- V prvem pa je bilo to veselje prisotno (B70)
- Ko sem jo spoznal sem dobil občutek ljubezni od prave mame (C52)
- Ko sem spoznal mamo in ko sva imela stike, mi je bilo lepo (C78)
- Sam jih nisem pogrešal (D71)
- Bil vesel (F31)
- Srečen ker sem videl po dolgem času mamo (F32)
- Meni je zelo pomagalo (F33)
- Skozi cel teden si se trudil, da bi potem neko nagrado dobil (F34)
- Stiki so za mene pomenili nagrado (F35)
- Sem se jih veselil (F36)
- *(Kako ste doživljali stike s vašimi biološkimi starši?)* Ambivalentno (G49)
- Zaradi izbruhov čudaštva in potem še obdobje neverjetne potrnosti sem se mame izogibal (G50)
- Verjetno še bolj zaradi tiste zabačene vasi (G51)
- Obiski mame tako prekleto kratek (G52)
- Nič ni bilo pravih intimnih trenutkov z mamo (G54)
- Vedno je bil zraven cel kup ljudi, ki so se do nje vedli zelo pokroviteljsko (G55)
- Stiki z očetom so bili zabavni (H45)

Prvi stik z matično družino

- *(Od kdaj naprej pa ste imeli stike z mamo?)* Ne spomnim se (A33)
- Z mamo sem prišel prvič v stik pri 17. letih (C82)

Pomembnost stikov z matično družino

- Zdi se mi pomembno, da otrok ve kdo so njegovi starši (A34)
- Dobro pa je tudi za naprej (A35)
- Odvisno od otrokove želje (B71)
- Ne moreš ti otroka siliti v neko okolje v katerem mu ni prijetno (B72)
- Jaz podpiram stike s starši, če je to za otroka dobro in če si otrok to želi (B73)
- Pomemben dober odnos (C85)
- Pogovor in odkritost z obeh strani (C86)
- Stiki s starši se mi zdijo zelo pomembni (C87)
- Ne da nadoknadijo zamujenega (C88)
- Lahko pa prihodnost narediš lepšo, sebi in staršem (C89)
- Jaz sem od začetka zelo zagovarjal, da stikov ne (D57)
- Če so stiki v korist otroka, predvsem so lahko v kakšno čustveno korist (D58)
- Dostikrat so te družine že tako demontirane, poškodovane da neke druge oblike pomoči biološka družina otroku itak ne zmore nuditi (D59)
- Če so čustveno navezani potem sem jaz, da stiki so (D60)
- Če ne prihaja do težav (D61)
- Če pa so zaradi stikov otroci pod stresom, pridejo iz stikov nervozni, jezni, razočarani, potem pa je potrebno razmisliti o stikih (D62)
- Jaz sem zelo glede tega, eni pravijo mogoče konzervativen (D63)
- Sedaj pa vsi samo stiki, stiki, stiki, samo stiki pod prisilo absolutno ne (D64)
- Mora biti obojestransko strinjanje, interes (D65)

- Morajo se potruditi za stike tudi starši (D66)
- Priti na stike trezni (D67)
- V normalni kondiciji (D68)
- Ne poskusiti pregovarjati otroka v nekaj (D69)
- Ne tekmovati z rejniško družino (D70)
- Ni prav, da se idealizira matično družino (D92)
- (ni prav) da se govori da je vse v redu (D93)
- Ne smeš pa spet kritizirati (D94)
- Eno realno oceno na neki normalen način je potrebno otroku dati (D95)
- Neko sliko te družine (D96)
- Mogoče je včasih celo poučno da otrok vidi, da so starši v takem stanju da niso sposobni skrbeti za otroka (D97)
- Stiki se mi zdijo zelo pomembni za otroka (E43)
- Pomembno se mi zdi, da imajo otroci in starši stike, že za naprej (F37)
- Da se potem s starši lažje zbližaš (F38)
- *(Kako pomembni se vam zdijo stiki s starši?)* Dosti pomembni (G56)
- Bolj kot količina je pomembna kakovost stika (G57)
- Če je rejniška družina dobra, so mi mali stiki bili dovolj (H49)

Pogostost stikov z matično družino

- Precej pogosti (A36)
- Ob pomembnih dogodkih (B74)
- V drugem rejništvu pa še veliko manj (B75)
- Nista nekaj velikokrat prišla na obisk (B76)
- Mogoče za rojstni dan (B77)
- Zelo redko (B78)
- Od svojega 18. leta naprej sem mamo redno obiskoval (C90)
- S starši velikokrat videli, skoraj vsaki teden (F9)
- Socialna se mi zdi, da je to nekako določila...se mi zdi enkrat na mesec (F39)
- Rejniški starši šli na roko, da smo se lahko videli večkrat (F40)
- Skoraj vsaki teden videli (F41)
- Včasih je prišla mama tudi za cel vikend, da je ostala pri nas, pri rejniški družini (F42)
- Od nekajkrat na teden do samo enkrat tedensko ali še manj (G58)
- Enkrat na mesec z očetom (H50)

Želja po več stikih z matično družino

- Ne, jih je bilo dovolj (A37)
- Vsekakor, bi si želel več stikov (C92)
- *(Bi si želeli imeti več stikov?)* Da in ne (G59)
- Pogrešal stik z mamom (G60)
- Predvsem njen mnogo toplejši odnos (G61)
- Zavedal da ni sposobna skrbeti ne zase ne za naju z bratom (G62)
- Seveda, če pogledam količino stikov ki nam ga je določil center (F43)
- Šli rejniki na roko, kot sem že rekel in mi je takšna količina stikov bila zadostna (F44)
- Bolj kot stika z mamom sem si želel nekoga, s katerim bi lahko navezal stik, nekakšnega mentorja (G65)
- *(Bi si želeli imeti več stikov?)* Ne (H51)
- Zame je bilo dovolj, da se z očetom vidiva enkrat na mesec (H52)
- Rejniško družino sprejela za svojo (H53)
- Nisem čutila potrebe po več stikih (H54)

Stiki z razširjeno družino

Prisotnost stikov z razširjeno družino

- S sestro sva bile skupaj v rejništvu (A38)

- Z najstarejšo sestro sem tudi imela stike (A39)
- Z ostalimi sorodniki pa ne (A40)
- (*Ali ste imeli stike z razširjeno družino?*) Ja (B79)
- Z bratom (B80)
- Po navadi s staršema prišel (B81)
- S sestro (B83)
- Spoznal sem starejša brata (C93)
- Stiki so se kmalu odtujili (C94)
- Preveč ljubosumna name kot na najmlajšega brata (C95)
- Sedaj ko sem že odrasel spoznal sestre ter njune družine in se tudi z njimi srečujem (D72)
- Spoznal sem tudi nekaj stricev (D73)
- Na faksu sem spoznal nečakinjo (D83)
- Spoznal tudi eno teto, ki živi na Bledu (D84)
- Eno teto v Mariboru oziroma strica (D85)
- V Prlekiji imam enega strica (D86)
- (*Ali ste imeli tudi stike z razširjeno družino?*) Da (G68)
- Danes z njimi nimam stikov (G69)
- V nekem trenutku sem se tako odločil (G70)

Ne prisotnost stikov z razširjeno družino

- Ne nisem imel stikov z razširjeno družino (E46)
- Nikogar ne poznam (E47)
- (*Ali ste imeli stike z razširjeno družino?*) Ne (F43)
- (*Ali ste imeli stike z razširjeno družino?*) Ne (H55)
- Nisem želela (H57)
- Počutila vedno odrinjeno z njihove strani (H58)
- Nikoli me niso povabili na rojstne dneve, večje dogodke (H59)

Doživljanje razširjene družine

- Mame mi je razlagal, da so nas ponudili najprej bližjim sorodnikom, vendar nas nihče ni želel imeti (F45)
- Že zaradi tega ne želim imeti nekih stikov (F46)
- Dojel sem, da si z nikomer nimam kaj povedati (G71)
- Nismo iz istega sveta (G72)
- Edina dva, do katerih sem še potem čutil naklonjenost in spoštovanje, sta bila stric, mož te tete, pri kateri sva živela in stara mama (G73)
- Do nje (stare mame) sem kasneje razvil neki poseben odnos (G74)
- Postavila za naju z bratom (G75)
- Moraliziranje (G76)
- Pogojevanje pomoči (G77)

Pomembnost stikov z razširjeno družino

- (*Kako pomembni se vam zdijo stiki z razširjeno družino?*) Ne tako pomembni (A41)
- Se mi zdi, da je mama dovolj (A42)
- Ni potrebe po drugih (A43)
- Ne zdi se mi tako pomembno (B84)
- To itak ni več tvoja družina s katero živiš (B85)
- Če imaš stike z njimi ali ne, je stvar posameznika (B86)
- Zelo pomembno, da vzdržuješ stike z vso družino (C96)
- Če želijo ostali člani (C97)
- Pri malemu otroku, ki se tega ne zaveda mogoče to ni tako pomembno (D87)
- Pri onih večjih ki se vsega zavedajo, pa če imajo željo, interes, ja (D88)
- Tudi pri malemu otroku, če je vse urejeno, če je v korist (D89)
- Korist lahko samo čustvena (D90)
- Da ni v škodo otroka ki potem trpi, je še bolj razpet (D91)
- Zdijo se mi zelo pomembni (E48)

- Zaradi okoliščin v kateri biva otrok (E49)
- *(Kako pomembni se vam zdijo stiki z razširjeno družino?)* Niso (H56)
- Ne menim, da stik ni pomemben, le jaz nisem čutila potrebe po tem (H60)

Individualna projektna skupina

Potek individualne projektne skupine

- Ne spomnim se kaj smo se pogovarjali (A44)
- Verjetno o splošnih stvareh (A45)
- Dobivali smo se na centru za socialno delo, jaz, rejnica in socialna delavka (A46)
- Srečevali smo se jaz, rejniška družina, starša in socialna delavka (B87)
- Pogovarjali smo se kako je v rejniški družini (B88)
- Glede šole (B89)
- Glede stikov z družino (B90)
- Ko sem bila mlajša in sva z bratom oba v rejništvu vem, da smo se srečevali s starši na socialni (B91)
- Nazadnje pa ne (B92)
- Sedaj bilo na kratko, 15 minut da je napisala da smo bili tam in to je to (B93)
- Se ne spomnim, da bi imeli individualne projektne skupine (C98)
- Ni bilo individualne projektne skupine (D110)
- Pogovarjali smo se o splošnih stvareh (E50)
- Kako je v šoli (E51)
- Če imam kakšne težave (E52)
- Jaz, socialna delavka in rejniška starša (E71)
- To je bilo samo 10 minut in se je vse rešilo (F47)
- Pogovarjali smo se o šolanju, o napredovanju, o službi (F48)
- *(Kako je potekala individualna projektna skupina?)* Je ni bilo (G78)
- Srečali smo se jaz, rejnica, socialna delavka in oče (H61)
- Šli smo po seznamu tem (H62)
- Splošno počutje v družini (H63)
- Šola (H64)
- Zdravje (H65)
- Stiki s starši (H66)
- Načrti v prihodnje (H67)
- To so bile vedno teme (H68)
- Mi smo šli kar po vrsti, tako da smo bili prej konec (H69)

Pogostost individualnih projektних srečanj

- Štiri krat na leto (A47)
- Enkrat letno (B94)
- Enkrat na mesec (E54)
- Enkrat na leto (F49)
- Enkrat na mesec (H70)

Doživljanje individualne projektne skupine

- *(Kako ste doživljali individualno projektno skupino?)* V redu (A48)
- Zdijo se mi pomembne za otroka (A49)
- Meni je to bilo tak (B95)
- Greš tja in potem te eno in isto vpraša, če je vse v redu, če se razumemo,... (B96)
- Nič posebnega (B97)
- Toliko, da mora tisto narediti, ker je to uradna dolžnost (B98)
- Ni mi bilo prijetno (E55)
- Vedno spomnili na dejstvo, da sem v rejništvu (E56)
- Želel nekam potlačiti in pozabiti na to (E57)

- S tem sem se vedno spomnim kako so me biološki starši oddali, kar me še danes boli (E58)
- S tem, ko pa sem vedno šel na center za socialno delo pa so me spomnili na vse to (E59)
- Zdela to brezvezna srečanja (E60)
- Meni je to bilo brezveze (F50)
- Nekaj pač, ki moraš iti (F51)
- Bilo je prijetno (H71)

Glas otroka v individualni projektni skupini

- *(V kolikšni meri bi ocenili, da je bil upoštevan vaš glas v individualni projektni skupini?)* V celoti (A50)
- Rejnica kot socialna delavka vedno upoštevali, če sem imela kaj za povedati (A51)
- *(V kolikšni meri bi ocenili, da je bil upoštevan vaš glas v individualni projektni skupini?)* Ko sem izrazila željo, da želim iti v rejništvo (B100)
- Ko sem rekla, da grem domov (B101)
- Niti nisem za nekaj prosila (B102)
- *(V kolikšni meri bi ocenili, da je bil upoštevan vaš glas v individualni projektni skupini?)* Delno ja in ne (E62)
- V navzkrižje smo si prišli pogosto v primerih žuranja, punc in podobno (E63)
- Naša pričakovanja razlikovala (E64)
- Moj glas upoštevan pa je na primer glede šolanja dalje (E66)
- Ko si otrok, se mi zdi da nimaš neke besede (F52)
- Čeprav bi nekaj povedal, te ne jemljejo resno (F53)
- *(Torej ste kot otrok kdaj želeli izraziti svojo željo, vendar vas niso jemali resno ?)* Ne, to ne (F54)
- O takih stvareh se je pogovarjalo, da je takrat meni kot otroku bilo za to še vseeno (F55)
- Na primer, če bi jaz izrazil takrat željo, da želim iti nazaj, ne vem če bi me upoštevali (F58)
- Sem vedel, da nimam pri tem neke vloge (F59)
- *(V kolikšni meri bi ocenili, da je bil upoštevan vaš glas v individualni projektni skupini?)* Vedno (H72)
- Glede mojih želja pri stikih je socialna delavka vedno upoštevala moje želje in potrebe (H73)
- Ko sem prosila naj mama ne hodi na individualna projektna srečanja, je niso povabili (H74)
- Počutila sem se slišano (H75)

Pomembnost upoštevanosti otrokovega glasu

- Pomembno se mi zdi, da se otroka sliši (A52)
- Dobi priložnost da pove svoje mnenje (A53)
- Se počuti vključenega v samo delo (A54)
- Zelo pomembno (B103)
- Gre za njegovo dobro (B104)
- Včasih kaj prosiš oziroma si nekaj želiš, vendar ne izraziš razloga (B105)
- Zdi se mi pomembno, da se mu prisluhne (B106)
- Da se ga upošteva (B107)
- Glas otroka, da se upošteva je pomembno že zaradi počutja dejanj (E67)
- Pomembno se mi zdi, da otroka ne dajo nekam v družino kjer mu ne bi bilo všeč ali mu ne bi odgovarjalo (E68)
- Pomembno je tudi kakšen je odnos med ljudmi (E69)
- Zdi se mi pomembno, da se upošteva glas otroka (F56)
- Se mi zdi, da ta glas nič ne pomeni (F57)

Prisotnost drugih strokovnjakov

- Nikoli ni bilo nobenih drugih oseb (A55)
- Nihče drug ni bil prisoten (B108)
- Nikoli ni bilo nobenega strokovnjaka (E70)
- V srednji šoli je bil enkrat prisoten ravnatelj (F61)
- Ker sem malo zablužil (F62)
- Želel je slišati moje želje glede nadaljnjega šolanja (F63)
- Ni jih bilo (H76)

Socialno delo

Vloga socialnega delavca

- Prišla je domov, k rejniški družini (A56)
- Pogledala je mojo sobo (A57)
- Malo smo se pomenili (A58)
- Na splošno nisem imela nekaj veliko stikov s socialno delavko (A77)
- Da te je odselila in priselila (B108)
- Papirje ven napisala (B110)
- Na individualna projektna srečanja kaj se hodi (B111)
- Ko sem bila manjša so prišle tudi kdaj pa kdaj v rejniško družino pogledat kako sva s bratom (B112)
- Če je vse v redu (B113)
- Vsako leto za Božič obiskali (C100)
- S časoma sem ugotovil, da je to bolj službeni obisk kot kar koli drugega (C101)
- Prišla je večkrat k nam (D24)
- Bila tudi zagreta organizatorica druženj za rejniške otroke (D25)
- Hodili skupaj v planine (D26)
- Kakšna prednovoletna srečanja (D27)
- Jaz neke druge vloge ne vidim (D28)
- Socialni delavec ima težko nalogo. On mora izbrati neko družino, v katero bo otrok notri sodil (D104)
- Tu pa tam so prišli pogledat družino (D111)
- Jaz sem tu pa tam šel na center (D112)
- Imeli neko skrb za otroka (D113)
- Preverjali so če je uspeh v redu (D114)
- Če je zdravje v redu (D115)
- Če je počutje v redu (D116)
- Če se dobro razumemo (D117)
- Vsako leto sem na center nesem izkaz (D118)
- *(Kaj pa načrtovanje vaše prihodnosti, kaj se bo zgodilo ko boste končali z rejništvom, ali je možnost vrnitve nazaj v matično družino?)* O tem ni bilo govora (D121)
- Bolj smo se pogovarjali kako naprej (D122)
- Glede mojega poklica (D123)
- Poskušali so pomagati najti kaj me zanima (D124)
- Socialna delavka je vsako leto podaljševala pogodbo, na podlagi dokazila o šolanju (D129)
- Socialna delavka je včasih prišla domov pogledat kako sem (E72)
- Če se razumemo (E73)
- Če je vse v redu (E74)
- Prihajala nas je obiskovat na dom (F64)
- Preverjat če je vse v redu (F65)
- To je bilo zelo redko (F66)
- Koliko so naju še kasneje obiskali ali če so spremljali kaj se z nama dogaja, ne vem (G81)
- Srečevali smo se samo na skupinah (H77)

Podpora in pomoč socialnega delavca

- Nikoli nisem rabila ekstra pomoči od socialne delavke (A59)
- Ni bilo potrebe po njeni pomoči ali podpori (A60)
- Ne, nisem je bila deležna (B115)
- Ko sem jim pisal, odgovor ki sem ga dobil pa je bil »potrpi še malo, bo boljše« (C16)
- Potreboval pomoč in podporo socialnih delavk (C17)
- Ni bilo ravno velike pomoči (C99)
- Prve socialne delavke se tako dobro ne spomnim (D21)
- Od 9. leta naprej pa je bila druga socialna delavka, kateri še sedaj pravim moja socialna delavka (D22)

- Nisem od nikogar nič pričakoval (F71)
- Nikogar ni bilo, ki bi mi kot otroku razložil, kaj se dogaja (G83)
- Ki bi vsaj nekaj podobnega sam doživel, da bi se lahko vživel, vsaj približno v to, kaj sem takrat doživljal (G84)
- S komer bi se lahko pogovarjal (G85)
- Kam bova hodila v šolo in kako bo to potekalo, mi je bilo takrat povsem vseeno (G86)
- Še manj mi je bilo mar bebavega »saj bo na koncu vse v redu« (G87)

Dodatna podpora in pomoč socialnega delavca

- *(Kaj bi še vi v času rejništva potrebovali od socialnega delavca, vendar tega niste dobili?)* Nič (A85)
- *(Kaj pa bi takrat potrebovali od socialnih delavcev?)* Nič (B116)
- Od socialnih delavcev bi potreboval večjo podporo (C127)
- *(Bi še kaj drugo takrat potrebovali od nje?)* Ne (D29)
- Meni je bilo dovolj to kar sem dobil (D30)
- Mogoče več pogovora (E79)
- Da bi pridobil zaupanje (E80)
- Da bi lahko videl v njej osebo kateri bi lahko povedal za težave nastale v rejništvu (E81)
- Če bi bilo res nekaj hudega, da se ne bi razumeli med seboj bi vsekakor jo potreboval (F79)
- *(Kaj bi še vi v času rejništva potrebovali od socialnega delavca, vendar tega niste dobili ?)* Ne vem (F87)
- V to stran nisem nikoli razmišljal (F88)
- *(Kaj bi še vi v času rejništva potrebovali od socialnega delavca, vendar tega niste dobili ?)* Nič (H91)

Doživljanje socialnega delavca

- Vedela, da lahko na njo računam, če bi jo slučajno kdaj rabila, da bi mi pomagala (A61)
- Nisem videla pomena, da bi bila s socialno delavko zelo veliko v kontaktu (A62)
- Jaz na splošno nimam dobrih izkušenj z njimi (B29)
- Naj bi zavzemali se za otroka, potem pa mogoče enkrat na leto vprašajo po tebi (B30)
- Nazadnje ko se bila v rejništvu pa so prišle, ampak ne zaradi mene (B114)
- Meni so socialne delavke res samo tisto kot sem pravila, da te spravijo v rejniško družino in da te spravijo nazaj domov (B117)
- Da napišejo tiste papirje (B118)
- Si ne predstavljam kaj bi mi lahko nudili (B119)
- S časoma sem ugotovil, da se tudi na njih ne morem več obrniti (C18)
- Ni bilo pa lepo, da so se pretvarjali da jim je mar zame (C128)
- Bila en zaupnik (D23)
- Smo dobro shajali (D33)
- Smo se dobro razumeli (D34)
- Nisem imel občutka, da jih potrebujem (E21)
- Vsega nisem socialni delavki povedal (E61)
- Vedno znova mi je socialna delavka govorila, da se moram zavedati da sem v rejništvu in da moram paziti in končati šolo. V glavnem vedno znova to opozarjanje, v rejništvu si (E65)
- Zame je socialna delavka bila samo neka uradna oseba (E75)
- Nikoli nisem nanjo gledal kot na neko zaupnico (E76)
- Verjetno sem posledično do nje čutil neki odpor mogoče (E77)
- Nikoli nisem dojemal kot osebe, ki bi mi lahko nudila kakšno koli podporo ali pomoč (E78)
- Socialna delavka je bila zame samo ena oseba več (F67)
- Neka uradna oseba, ki je morala nekaj rešiti (F68)
- Jaz videl samo enkrat na leto (F69)
- Nisem je mogel dojemati drugače, saj je nekdaj bilo to vse tako hitro (F70)
- Imel odpor do socialnih delavk (G14)
- *(Kako ste doživljali podporo socialnega delavca?)* Nisem je (G82)
- Zelo je podpirala moje odločitve (H78)
- Upoštevala moje želje (H79)

Pomanjkljivost socialnega dela

- Pri meni centra za socialno delo nista komunicirala med seboj (C121)
- Velikokrat klical na center za socialno delo X in sem dobil odgovor, da moram svojo socialno delavko na center za socialno delo Y klicati (C122)
- Od takrat me je minilo kogar koli klicati (C123)
- Da bi se družili pa tak, pa ne (D119)
- To je bilo samo takrat, ko sem bil najstnik. Takrat smo šli na kakšne dogodke (D120)

Dodatna podpora in pomoč socialnega delavca

- Da bi mi prisluhnila (A63)
- Da bi mi pomagala v najtežjih trenutkih (A64)
- Ko sem odhajala iz kriznega centra sem pričakovala, da mi bodo svetovali kam naj grem oziroma kaj bo boljše da naredim (B165)
- Da bi mi predstavili prednosti in pomanjkljivosti ene in druge odločitve (B166)

Predlogi socialnim delavcem

- Zdi se mi pomembno, da socialni delavci hodijo večkrat na dom, k otrokom, v rejniško družino (A86)
- Da so več v kontaktu z otroci (A87)
- Mogoče bi bili koristni tudi sestanki samo z otroci, brez rejnikov (A88)
- Da bolj sprejmejo otrokovo mnenje kaj si otrok želi (B167)
- Da ne gledajo samo kaj morajo narediti (B168)
- Ne delajo razlik med otroci v rejništvu (B169)
- Da nimajo svojih ljubljencev (B170)
- Otroci se zavedajo stvari (B171)
- Socialni delavci naj odprejo oči (C129)
- Prisluhnejo otrokom, ki so v rejniških družinah (C130)
- Ne pa slepo zaupajo rejnikom (C131)
- Da delo opravljajo z veseljem (D166)
- Da so za tako vrsto dela (D167)
- Da jih to zanima (D168)
- Da jim je to všeč (D169)
- Da poleg neke redne skrbi, ki jo morajo priskrbeti, da poskusijo še neformalno biti povezani z otroci, z družinami (D170)
- Čim več stikov z otroci (D171)
- Ni potrebno vsak dan hoditi na obisk, ampak več kot enkrat na leto pa je lepo (D172)
- Problem je, da so po navadi časovno omejeni (D173)
- Pomembno se mi zdi, da socialni delavci vzpostavijo najprej z otrokom nek zaupen odnos (E94)
- Da so najprej mogoče kakšna druženja (E95)
- Da ni samo neki postopek – da prideš tja, ona postavi vprašanje in potem greš (E96)
- Socialni delavci naj nudijo tudi več pozornosti otrokom (E97)
- Posluha otrokom (E98)
- Jih spodbujajo k želenim ciljem (E99)
- Zdi se mi pomembno, da se otrok ne pošlje daleč od staršev (F83)
- Da bi več otroku prisluhnili (F89)
- Da bi bilo več pogovorov na štiri oči (F90)
- Naj raznih teorij ne jemljejo preveč resno (G108)
- Naj si nikar ne domišljajo, da razumejo (G109)
- Tudi tisti, ki je to sam izkusil, kvečjemu razume, kaj je sam dal skozi, ne zmore pa razumeti izkušnje drugega, njegova izkušnja mu je lahko zgolj referenčni okvir in največ nekakšno vodilo (G110)
- Če otrok prihaja iz globoko disfunkcionalnega okolja, je treba upoštevati, ali mu bo novo okolje omogočilo tako čustveno kot funkcijsko stabilnost – ali ga bo usposobilo za »normalno« življenje (G111)
- Več individualnih projektnih srečanj (H92)

Glas otroka

- Nikoli niso drezali v mene (D31)
- Če sem nekaj rekel da trenutno ne, so me pustili (D32)
- So me upoštevali, če sem rekel ja ali ne (D125)
- Ne spominjam se primera, da me kdaj ne bi upoštevali (D126)

Prehod iz rejniške družine v matično družino

Ni vrnitve v matično družino

- *(Kako je potekal prehod iz rejniške družine v matično družino?)* Ni ga bilo (A65)
- Iz rejništva šla takoj k fantu (A66)
- Ni bilo možnosti, da bi se vrnila nazaj v matično družino (A68)
- Iz rejniške družine odšla k fantu (B120)
- Sama odločila, da odidem k fantu (B148)
- Prehoda iz rejniške družine v matično družino ni bilo (C102)
- Sem se moral odseliti po končanem šolanju (C103)
- Šel sem v Škofjo Loko, kjer sem se šolal (C104)
- Pa še potem sem imel tam naprej stalno prebivališče (D7)
- *(Nazaj v matično družino se potem niste vrnili?)* Ne (D8)
- Nikoli nisem bil pred dejstvom, da moram oditi, ker nimamo več rejništva (D127)
- Živim še sedaj pri nji (E24)
- Odšel sem k puncici (F72)
- Ni ga bilo (H80)
- Ustvarila sem se družino (H81)

Vrnitev v matično družino

- Na koncu sem tako doma pristala (B121)
- Prvič v rejništvu, sem se nazaj vrnila k staršem (B134)
- Ko pa sva se s punco razšla pa sem šel nazaj k mami (F73)

Potek prehoda

- Socialna delavka me je vprašala ali bom ostala v rejniški družini ali bom odšla na svoje (A67)
- Odločila, da odidem na svoje (A69)
- Naj bi bilo boljše (B137)
- Oče naj ne bi več pil (B138)
- Naj bi bilo vse super doma (B139)
- Že na individualni projektni skupini govora, da se bova vrnila domov (B141)
- Oče hodi k anonimnim alkoholikom (B142)
- Povedali so nama, da greva domov, da ata več ne pije in da bo vse v redu, da bomo normalno dalje živeli (B143)
- Sva šla par krat domov (B144)
- Za vikend ostala doma (B145)
- Po koncu šolskega leta pa sva se dokončno preselila domov (B146)
- Iz druge rejniške družine pa ni bilo nekega načrtovanja (B147)
- Ko sem bil dovolj star so rekli, da je čas da se odselim (C31)
- Ni bilo nobenega načrtovanja (F75)
- Na hitro (G88)
- Po istem vzorcu – komaj se navadiš, si izgradiš neko identiteto in ustvariš neki krog ljudi, svoj svet, svoj dom ki je mnogo več kot le stene prostorov, v katerih ješ, serješ, ščiješ, bereš, gledaš tv, se kregaš, smejiš in spiš, v katere si bil pred leti hočeš – nočeš postavljen, zopet greš (G89)

Doživljanje odhoda iz rejniške družine

- Bilo je nekaj samoumevnega (A70)
- *(Kako ste doživljali tovrsten prehod?)* Enostavno (A71)
- Vedela sem, da se moram osamosvojiti (A72)

- Težko je bilo iti iz rejniške družine (B122)
- Dandanes ni tako težko, saj se lahko vsak dan slišiš (B123)
- Tisti trenutek, ko odideš, pa te gene (B126)
- To je bil zame res težek trenutek (B127)
- Ni mi bilo tako težko oditi od fanta, ko sva se razšla, kot mi je bilo težko oditi od rejniške družine (B128)
- Navadiš se nanje (B129)
- To, da je bila takrat v rejništvu tudi ena majhna deklica še toliko težje oditi (B130)
- Tam veš, da imaš nekoga (B131)
- Mir je (B132)
- Pri pravih starših veš da ne bo saj so stalno neki prepiri (B133)
- Bila srečna (B135)
- Vesela, da se vračam domov (B136)
- Po eni strani bila tudi žalostna, da odhajam iz rejniške družine (B140)
- Bil sem vesel, da sem šel (C105)
- Prisoten strah, da grem živeti na svoje (C106)
- Brez stanovanj, službe in z zelo malo denarja (C107)
- Ni bilo nič posebnega (F74)
- Mi ni bilo težko se pozneje vrniti nazaj k mami (F76)
- Imeli že v času rejništva stike in to mi je zelo pomagalo (F77)
- Vem, da me ni pustila nekje samega (F78)
- In to z mamo, za katero dobro veš, da ni sposobna skrbeti za naju z bratoma (G90)
- V mesto, Ljubljano, kjer nikogar ne poznaš (G91)
- Hkrati pa si nekako vesel, ker ti ne bo treba prenašati tete (G92)
- Veš, da po tistem vsi skupaj komaj čakamo, da gremo narazen (G93)
- Nimaš zaupanja v jutri, ker so bili včeraj ponavadi bolj posrani, danes pa si zopet ves razpet (G94)
- Že prvi teden mi je bilo jasno, da sva z bratom prišla z dežja pod kap (G95)
- Vmes je izbruhnila spet mamina bolezen (G96)
- Odhod iz rejniške družine je bil zame vesel dogodek (H82)
- Bila v pričakovanju svojega otroka (H83)
- Želela s partnerjem na svoje (H84)
- Ni mi bilo hudo zapustiti družine (H85)
- Jaz sedaj samostojna (H87)

Ohranjanje stikov z rejniško družino

- Včasih odpeljem dol za vikend (B124)
- Se redno slišimo (B125)
- Z rejnico se pa tudi vsake toliko časa slišiva (B157)
- Me vpraša kako je doma (B158)
- Sedaj ko si iščem službo me podpira (B159)
- Imam še sedaj z vsemi stike (D37)
- Pr rejniški družini sem si zgoraj naredil eno sobo ven, spalnico kupil, računalniško mizo in to še je vse tam (D130)
- Mama in ata še zdaj rečeta, da je to moja soba in da me čaka, če se kaj zalomi (D131)
- Se še vedno redno vidimo in slišimo (H86)

Najtežja stvar pri odhodu iz rejniške družine

- (Kaj je bilo najtežje v času, ko ste zapuščali rejniško družino?) Nič (A73)
- Menjaš sošolce, prijatelje (B149)
- Avtomatsko se stiki prekinejo (B150)
- Sprememba okolja (B151)
- Sprememba ljudi (B152)
- Najtežje je bilo pa zapustiti kraj, ki mi j bil zelo všeč (C108)
- Zapustiti veliko prijateljev (C109)

Podpora in pomoč pri odhodu iz rejniške družine

- Da sem vedela, da mi vsi stojijo ob strani, tako rejnica, kot njen sin (A74)
- Mama mi ni bila v ne vem kakšno pomoč (A75)
- S strani socialne delavke pa tudi nisem imela neke podpore (A76)
- Od socialnih delavcev absolutno ne (B155)
- Od matične družine, so me sprejeli normalno (B156)
- *(Kako so vam v času prehoda bili v podporo in pomoč rejniška družina, matična družina in socialni delavci?)* Ni bilo posebne pomoči (G100)
- Mama je komaj čakala, da prideva nazaj k njej (G101)
- Rejniška družina, teta torej, je bila tako kot midva po svoje vesela, da je konec (G102)
- Glede socialnega delavca se ne spomnim, da bi kdo prav prišel preverit, kako ta prehod poteka (G105)

Največja pomoč v času odhoda iz rejniške družine

- Ne rada kažem čustev (B153)
- Se navadiš, da ne smeš preveč čustev pokazati, ker veš da te bo nekdo prizadel (B154)
- *(Kaj vam je bilo takrat najbolj v pomoč?)* Jaz (G98)

Dodatna podpora in pomoč pri odhodu iz rejniške družine

- *(Kaj bi še potrebovali?)* Nič (A78)
- Takrat ni bilo nikogar dovolj sposobnega, ki bi uvidel, da bi čeprav v tistem trenutku najbolj boleče, bilo najbolje naju umakniti v neko povsem drugo okolje (G97)

Rejniški sistem

Pogled na rejniški sistem

- Ko sem se odselil, sem še malo spremljal rejniški sistem, sedaj pa že dolgo ne (C110)
- Zamerilo se mi je (C111)
- Zavedam se, da je veliko otrok, ki rabijo nadomestno družino (C115)
- Sam sem aktiven na tem področju - v Rejniškem društvu (D132)
- Sam sistem, formalno kar se tiče je dober (D133)
- Veliko bolj primerljivo dober z mednarodno drugimi sistemi rejništva (D134)
- Veliko se je izboljšalo v tem času, od kar sem jaz bil rejenec (D135)
- Rejniške družine niso terapevtske družine z vsemi znanji, ampak morajo imeti enostavno neki interes, da pomagajo nekemu otroku (D158)
- Ne morejo biti v ozadju neki njihovi lastni interesi (D159)
- Danes gledam na rejništvo kot na mogoče eno dobro stvar (E82)
- Nimam nekega posebnega pogleda na rejništvo (F80)
- Po moji izkušnji sem bil vedno raje čim dlje stran od socialnih služb (G106)
- Pristransko (G107)

Prednost rejniškega sistema

- V redu se mi zdi, da obstajajo rejniške družine (A79)
- Da obstajajo druge osebe k katerim se lahko preseli (A80)
- Ga vzamejo za svojega (A81)
- Rejništvo je ena velika prednost (B160)
- Veliko je otrok, ki doma ne morejo živeti, ker živijo v neprimernih razmerah in morajo nekam oditi (B161)
- Predvsem kar se pogojev tiče (D136)
- Na primer, da je lahko rejenec nekdo, ki se po 18. letu šola (D137)
- Tudi poimenovanje sedaj namesto rejenci, rejenke, so sedaj otroci v rejništvu (D142)
- Kar pa se dela tiče mislim, da je več vstopne kontrole (D146)
- Da so strožji pogoji (D147)
- Da je neko izobraževanje (D148)
- Preverjanje (D149)
- Poučevanje, da prideš pripravljen kot rejnik (D150)

- Vseeno se lahko znajdeš v boljšem okolju kot si ga bil deležen (E83)
- Prednost vidim v tem, da greš nekam kjer ti je mogoče boljše kot ti je bilo dano (E84)
- Dobiš boljše življenje kot si ga imel (E85)

Pomanjkljivost rejniškega sistema

- Se ne spomnim nobene (A82)
- Obstajajo tudi slabe rejniške družine, ki imajo otroke samo zaradi denarja, jih izkoriščajo (B162)
- Ta sistem je mimo (C112)
- Najlažje je otroka dati tuji družini, nadzirati pa ne (C113)
- Premalo nadzora nad rejniki in seveda tudi rejenci (C114)
- Da je premalo delavk, delavcev na centrih za socialno delo (C116)
- Da je težko nadzirati vse skupaj (C117)
- V praksi na primer niso upoštevali, našega predloga glede preživnine (D138)
- Sistem pa je tak, da če je preživnina določena, se rejnina za tisti del zmanjša, tudi če se preživnina v praksi ne plača (D140)
- Pridemo do spora, rejniška družina, matična družina, zaradi preživnine (D141)
- Ko sem jaz še bil v rejništvu, sem imel stalni naslov pri rejniški družini, sedaj pa imajo otroci naslov pri biološki družini (D144)
- Prihaja včasih do težav ker, ko pride do kakšne pravice ki jo občina zagotavlja, jo zagotavlja samo občanom (D145)
- To sedaj pogrešam pri rejništvu predvsem – druženja (D156)
- Socialni delavci so zelo zasedeni z nekimi birokratskimi in administrativnimi stvarmi (D157)
- Ogromno imajo nekega drugega dela (D158)
- Premalo kakovostnega časa preživljenega z rejniško družino in otroci v rejništvu (D159)
- Tega nekega dodatnega ni nič. Dodatno sedaj delamo rejniška društva (D160)
- Tudi problem odgovornosti je sedaj že tukaj (D161)
- Mogoče v tej novejši dobi nimajo take navezanosti s strokovnimi delavci (D162)
- V pisarni se je težko povezati (D164)
- V tistih primerih, ko gre za odvzem je po navadi socialni delavec tisti grdi raček, ki je odvzem naredil in je potem težko v njem najti zaupno osebo, nekoga ki bi ti pomagal, s katero se boš zblížal (D165)
- Premalo preverjanja kako je nekomu všeč pri družini ali pa mu ni (E86)

Potrebne spremembe

- Večja kontrola rejnikov (C118)
- Če gre otrok v drugo regijo, da se centri za socialno delo med seboj povežejo (C119)
- Izmenjujejo informacije (C120)
- Predlagali, da preživnino, če je v biološki družini določena, terja država preko preživninskega sklada, rejnina pa ostane celotna rejniški družini (D139)
- Neke stvari smo izboljšali mogoče še je kakšna stvar, na primer bili smo še pri naslovu otroka (D143)
- V teh neformalnih druženjih se malo bolj povežemo (D163)
- Moralo bi biti več povezanosti med otrokom in socialnim delavcem (E87)
- Se ne bi smelo dajati preveč otrok v eno rejniško družino (E88)
- Se ne bi po mojem mnenju smelo dajati skupaj v rejništvo na primer otroka, ki je dojenček in 11 letnika na primer (E89)
- Dojenček bo po vsej verjetnosti deležen večje pozornosti, skrbi, kot pa 11 letnik in posledično bi se 11 letnik počutil izrinjenega, nedobrodošlega (E90)
- Biti večji poudarek na sodelovanju med rejniškimi starši in matičnimi starši (F81)
- Meni osebno je to zelo pomagalo (F82)
- Več preverjanj rejniških družin glede alkohola (F84)
- Menim, da bi moralo biti rejništvo bolj cenjeno (H88)
- Več individualnih projektnih skupin (H89)